RAPPORT

VAN DE STAATSCOMMISSIE VOOR DE VERDEDIGING VAN NEDERLANDSCH-INDIË.

VERKIJGBAAR BIJ DE FIRMA
GEBROEDERS VAN CLEEF, TE 'S-GRAVENHAGE.

Gedrukt ter Algemeene Landsdrukkerij.

VI 362

RAPPORT

VAN DE STAATSCOMMISSIE VOOR DE VERDEDIGING VAN NEDERLANDSCH-INDIË.

KONINKLIJK INSTITUUT VOOR TAAL-, LAND- EN VOLKENKUNDE
VAN
KUNSTEN EN WETENSCHAPPEN

Bij besluit van 5 Juni 1912 n°. 60 werd eene Staatscommissie ingesteld om de inrichting van de verdediging van Nederlandsch-Indië, zoo te land als ter zee, van een staatkundig, technisch en financieel standpunt in beschouwing te nemen, voorstellen aan de Koningin in te dienen om die inrichting, voor zooveel noodig, te herzien en voorts in verband met de financieele draagkracht van Nederland en van Nederlandsch-Indië, Harer Majesteit eene billijke verdeeling voor te dragen van de kosten der vloot tusschen de Staatsbegrooting en de begrooting der Koloniën.

Bij hetzelfde besluit werden benoemd:

tot lid en Voorzitter:

de Minister van Binnenlandsche Zaken, tijdelijk Voorzitter van den Raad van Ministers;

tot leden en Ondervoorzitters:

de Ministers van Marine en van Koloniën;

tot leden:

S. DE GRAAFF, Oost-Indisch Hoofdambtenaar met verlof, laatstelijk Directeur van Binnenlandsch Bestuur in Nederlandsch-Indië;

Mr. Dr. A. VAN GIJN, Thesaurier-Generaal bij het Departement van Financiën;

A. H. HOEKWATER, Vice-Admiraal;

H. J. HOOGEVEEN, te 's Gravenhage;

F. A. LIEFRINCK, Directeur van Financiën in Nederlandsch-Indië;

J. P. MICHIELSEN, Generaal-Majoor, Chef van den Generalen Staf van het leger in Nederlandsch-Indië;

W. NAUDIN TEN CATE, Kapitein ter zee, Commandant van het Nederlandsch eskader in Nederlandsch-Indië;

Jhr. L. P. D. OP TEN NOORT, te Baarn;

C. J. SNIJDERS, Luitenant-Generaal, Chef van den Generalen Staf;

tot lid en Algemeen Secretaris:

G. J. STAAL, Algemeen Secretaris van het Gouvernement van Nederlandsch-Indië;

tot Secretarissen:

R. ZUYDERHOFF, waarnemend Referendaris bij het Departement van Koloniën, en

Jhr. Mr. B. C. DE JONGE, Referendaris bij het Departement van Oorlog.

In verband met de werkzaamheden achtte de Staatscommissie het noodig nog over Adjunct-Secretarissen te beschikken. Om als zoodanig op te treden werden bereid gevonden:

Mr. J. C. JAGER, Luitenant ter zee 1e klasse, Adjudant van den Minister van Marine, en

Mr. W. C. WENDELAAR, Commies bij het Departement van Oorlog.

Het is een droeve plicht voor de Staatscommissie hier gewag te maken van het overlijden gedurende hare werkzaamheden van een harer leden, den Vice-Admiraal HOEK-

PERPUSTAKAAN NASIONAL R.I.
Tanggal : 1-07-2010
Nomor induk : 1145/DM-Museum/2010
BIB - ID : 0010-29622560
ITEM - ID : 0109051792
Asal : Museum Pusat

BATAVIAASCH GENOOTSCHAP
VAN
KUNSTEN EN WETENSCHAPPEN

OPCARD 101 V3

WATER, wiens heengaan ook door de Staatscommissie in hooge mate werd betreurd.

In zijne plaats werd bij besluit van 3 October 1912 n°. 29 tot lid benoemd de Vice-Admiraal G. F. TYDEMAN.

Ten aanzien van het Rapport, dat de Staatscommissie bij brief van den 21sten Mei 1913, met de bijlagen, aan de Koningin heeft aangeboden, zij hier aangeteekend, dat het de onderteekening mist van de Heeren DE GRAAFF, LIEFRINCK en MICHIELSEN, die zich in verband met hunnen werkkring in Nederlandsch-Indië genoopt zagen naar de Koloniën terug te keeren alvorens tot de onderteekening van het Rapport kon worden overgegaan. Dit neemt echter niet weg, dat de genoemde Heeren, voor zoover in het Rapport niet van het tegendeel blijkt, zich met strekking en inhoud daarvan konden vereenigen.

De Heer VAN GIJN heeft, hoewel het Rapport door hem is medeonderteekend, zijne bezwaren tegen den inhoud daarvan in een afzonderlijke Nota uiteengezet, welke Nota aan het Rapport is toegevoegd.

In overeenstemming met de verstrekte opdracht is het Rapport verdeeld in 3 Hoofdstukken, inhoudende:

Hoofdstuk I: de staatkundige beschouwingen;

Hoofdstuk II: de technische beschouwingen en de daaruit voortvloeiende voorstellen tot herziening van de inrichting van de verdediging van Nederlandsch-Indië, met kostenberekening;

Hoofdstuk III: de financieele beschouwingen en, in verband daarmede, het voorstel omtrent de verdeeling van de kosten der vloot tusschen de Staatsbegrooting en de begrooting van Nederlandsch-Indië.

INHOUD.

HOOFDSTUK I.

Bladz.

Staatkundige beschouwingen 5

§ 1. Inleiding 5

§ 2. Het defensievraagstuk van Ned.-Indië in verband met de staatkundige verhoudingen tot en in den Archipel 5

§ 3. Belangen, die bij het voortbestaan van den band tusschen Nederland en Ned.-Indië zijn betrokken 7

§ 4. Beschouwingen omtrent de ten aanzien van de beveiliging van Ned.-Indië te volgen algemeene gedragslijn 9

§ 5. Conclusiën 10

HOOFDSTUK II.

Technische beschouwingen; voorstellen tot herziening van de inrichting van de verdediging van Ned.-Indië; kostenberekening 11

§ 1. Inleiding 11

§ 2. Tegenwoordige grondslagen en inrichting van de verdediging van Ned.-Indië 12

§ 3. Eischen, waaraan de grondslagen en de inrichting van de verdediging van Ned.-Indië moeten beantwoorden 14

§ 4. Middelen, waarmede de verdediging van Ned.-Indië zal zijn te voeren in verband met de in § 3 omschreven eischen. 19

§ 5. Samenstelling van de vloot 29

§ 6. Personeel van de vloot 45

§ 7. Beheer van de vloot. 53

§ 8. Vlootbasis en brandstofvoorziening in Indië. . 62

§ 9. Verdediging te land. 77

§ 10. Kostenberekening 93

HOOFDSTUK III.

Financieele beschouwingen; voorstel omtrent de verdeeling van de kosten der vloot tusschen de Staatsbegrooting en de begrooting van Ned.-Indië 100

§ 1. Inleiding 100

§ 2. Financieele toestand van Ned.-Indië 102

§ 3. Financieele toestand van Nederland. 108

§ 4. Vergelijking tusschen de financiën van Nederland en die van Indië 112

§ 5. Conclusiën 115

§ 6. Verdeeling van de kosten tusschen Nederland en Indië. 116

BIJLAGEN.

		Bladz.
1.	Staat van benoodigd personeel	1*
2.	Schema van de wijze van voorziening in onderofficieren	12*
3.	Berekening van het benoodigd contingent miliciens-matroos	14*
4.	Vergelijkende staat van het benoodigd personeel bij het vrijwilligers- en het militiestelsel	15*
5.	I. Overzicht van de tegenwoordige formatie van sterkte aan Europeanen, Amboineezen en Inlanders op ultimo 1911	16*
	II. Oorlogsformatie van het veldbataljon	17*
6.	Staat van het militie- en reservepersoneel van het Nederlandsche leger, medio 1912 verblijf houdende in Ned.-Indië	18*
7.	Samenstelling van het deel der pantservloot in Ned.-Indië gedurende het eerste 35-jarig tijdvak 1914—1948)	19*
8.	Schema van aanbouw van torpedokruisers, torpedobootjagers, torpedobooten, onderzeebooten en mijnenleggers gedurende het eerste 35-jarig tijdvak (1914—1948)	22*
9.	Kosten van vlootbouw voor Nederland en Indië gedurende het eerste 35-jarig tijdvak (1914—1948).	23*
10.	Globale raming van de jaarlijksche directe bedrijfskosten van het deel der vloot in Indië, voor zoover betreft de schepen en de maritieme inrichtingen aan den wal	26*
11.	Globale raming van de jaarlijksche bedrijfskosten, die uitsluitend betrekking hebben op het deel der vloot in Indië	28*
12.	Globale raming van de jaarlijksche bedrijfskosten, voor zoover deze niet uitsluitend betrekking hebben op het deel der vloot in Indië, voor het tijdvak 1914 t/m 1926	30*
13.	Overzicht van de approximatieve stijging der bedrijfskosten van de vloot voor het tijdvak 1914 t/m 1926	37*
14.	Raming van de kosten van de vlootbasis	40*
15.	Kosten van een torpedovloot voor Indië	44*
16.	Nota omtrent het barisan-instituut op het eiland Madoera	49*
17.	Nota betreffende de financiën van Ned.-Indië	59*
18.	Overzicht van de inkomsten en uitgaven van Nederland en Ned.-Indië	92*

HOOFDSTUK I.

STAATKUNDIGE BESCHOUWINGEN.

§ 1. Inleiding.

Een beschouwing van de inrichting van de verdediging van Nederlandsch-Indië uit een staatkundig oogpunt moest de Staatscommissie in de eerste plaats leiden tot de overweging van de vraag: welke verhoudingen tot andere Staatsmachten, hetzij in rechtstreeksche, hetzij in zijdelingsche betrekking tot Nederlandsch-Indië, in acht genomen behooren te worden voor de beoordeeling van de gevolgen, die daaruit voor het ongerept voortbestaan van Indië als Nederlandsch koloniaal gebied zouden kunnen voortvloeien. Door welke omstandigheden van internationalen aard — aldus kon de Commissie het vraagstuk in het kort omschrijven — zou gevaar voor Nederlandsch-Indië zijn te duchten?

De beantwoording van die vraag kon niet volledig plaats hebben door uitsluitend aandacht te schenken aan de externe elementen der verhoudingen tusschen en met andere Mogendheden. Ook de binnen Indië's eigen gebied aanwezige factoren, die geacht mogen worden invloed te kunnen uitoefenen op de betrekkingen tot het Buitenland, moesten tot een onderwerp van onderzoek worden gemaakt, terwijl voorts nog de zuiver interne verhoudingen — dus die tot de inheemsche volkeren van den Archipel — de aandacht vroegen.

Voorts moest onderzocht worden, welke de gevolgen van den ondergang der Nederlandsche Souvereiniteit over den Oost-Indischen Archipel zouden zijn, zoowel voor het Rijk in Europa en de Nederlandsche maatschappij als voor Indië en Indië's ingezetenen. Met andere woorden: in hoever zouden de belangen van Nederland en Indië in het algemeen en van bepaalde groepen van belanghebbenden in het bijzonder, geschaad worden door de vervanging van Neerlands gezag door andere heerschappij?

Een derde vraag trad ten slotte op den voorgrond: wat moet gedaan worden om eventueele gevaren, die Indië bedreigen, te keeren en dus ook de vorenbedoelde belangen te beschermen?

§ 2. Het defensievraagstuk van Nederlandsch-Indië in verband met de staatkundige verhoudingen tot en in den Archipel.

Voor de beantwoording van de in de eerste plaats gestelde vraag: door welke omstandigheden van internationalen aard zou gevaar voor Nederlandsch-Indië zijn te duchten, heeft de Staatscommissie hoofdzakelijk het gebied der onderstellingen moeten betreden.

Beschouwingen omtrent mogelijke verwikkelingen in Europa, waarbij Nederland zelf *rechtstreeks* betrokken zou worden en Indië dientengevolge misschien *indirect*, kunnen in het onderwerpelijk verband van weinig practisch belang zijn. In gevallen van zulk een specialen aard zou het lot der Koloniën te zeer afhankelijk zijn van den loop der gebeurtenissen in het Westen dan dat de mate van de bescherming van Indië daarbij van belangrijke beteekenis zou zijn.

Het komt dus voor dat, wat de verhouding tot vreemde Staatsmachten aangaat, alléén acht geslagen behoeft te worden op de mogelijkheid van verwikkelingen in het Oosten zelf, veroorzaakt door dáár gevestigde Westersche koloniale machten of door Oostersche Mogendheden in de omgeving.

Nederlandsch-Indië ligt in een gebied, waarop in de laatste jaren, in een korte spanne tijds, groote gebeurtenissen hebben plaats gegrepen, die meer een komende periode van onrust dan een tijdperk van kalmte voorspellen.

QP CARD 101 V3

Belangrijke veranderingen hebben in en om de Zuidzee plaats gegrepen. Duitschland is er als koloniale mogendheid opgetreden; de Vereenigde Staten namen het gezag over de Philippijnen en vestigden, bedacht op mogelijke conflicten, vlootstations op onderscheidene plaatsen (Manila, Guam, Pearl-bay); Japan heeft zich opgewerkt tot een groote mogendheid met uitgebreide internationale betrekkingen; Australie is midden in een tijdperk van krachtige ontwikkeling; China bereidt een nieuwe levensperiode voor. En als straks het Panamakanaal wordt geopend, zal een nieuwe weg naar het Oosten zijn gelegd, waarlangs een nieuwe beweging met wellicht ver-strekkende gevolgen zal ontstaan.

Nederlandsch-Indië is in een geheel andere positie gekomen dan het vroeger innam. De oogen mogen niet gesloten worden voor het feit, dat de kansen dat het óf rechtstreeks voorwerp van een conflict zal kunnen zijn óf in een conflict zal worden betrokken, — bijv. tengevolge van inbreuk op Indië's onzijdigheid, — grooter zijn geworden naarmate de Aziatische Mogendheden in het Oosten en de koloniseerende Westersche Staten elkander naderden. Geen hunner ontkent of miskent de gevaren, die de toestanden in het Oosten hebben doen ontstaan. Zoowel de krijgstoerustingen als het streven naar onderlinge verzekering van elkanders rechten en naar toezeggingen van wederzijdsche hulp, — een streven dat uiting heeft gevonden in het accoord tusschen Frankrijk en Japan van 1907, de Anglo-Japansche Conventie van 1905, de entente tusschen Japan en Amerika van 1909 en het Russisch-Japansch verdrag, — wijzen ondubbelzinnig op het bestaan van het bewustzijn dat de tegenwoordige verhoudingen voorzorgen eischen. En er is geen enkele gegronde reden om te vermoeden dat Nederlandsch-Indië zich niets zou hebben aan te trekken van al dat gebeuren in de omgeving. Alleen de ernstige wensch om in vrede te blijven leven kan niet baten. Integendeel, die wensch noodzaakt om bedacht te zijn op conflicten en zich daartegen te wapenen; wil Indië werkelijk onzijdig blijven, dan stelt dat voornemen op zich zelf reeds den eisch te zorgen voor de middelen om de onzijdigheid te handhaven.

Nederlandsch-Indië nam geen deel aan de algemeene beweging naar gebieds-expansie, welke een Duitsch-Nieuw-Guinea toevoegde aan het Duitsche Rijk, een Japansch Formosa deed verschijnen, Amerika's territoir uitbreidde met de Philippijnen. Daarentegen onderging het zelf, binnen de eigen landpalen, eveneens belangrijke veranderingen, vooral door de vestiging van daadwerkelijk gezag in tal van streken der Buitenbezittingen en de — deels ook daardoor mogelijk geworden — gunstige ontwikkeling der toestanden in dat deel van het eilandenrijk.

Ten gevolge van dien uit eigen wil geworden nieuwen staat van zaken is de positie der Nederlandsche bezittingen in Oost-Azië mede gewijzigd; de groote activiteit, die in de laatste tijden het Nederlandsch bestuur over Indië heeft ontwikkeld, heeft aan de Koloniën een ander aanzien gegeven dan zij nog betrekkelijk kort geleden vertoonden.

Indië is in zijn geheel van grooter beteekenis geworden en zal ongetwijfeld in belangrijkheid nog toenemen, nu door de pacificatie van het overgroot deel onzer bezittingen, de vestiging van werkelijk gezag, het openen van verkeer en gemeenschap met en in vroeger min of meer geïsoleerde gebiedsdeelen en ook door de deugdelijke regeling der laatste jaren van de verhouding tot de zelfbesturen, aan de eerste voorwaarden voor eene verdere ontwikkeling is voldaan.

Ook de interne koloniale politiek van Nederland is derhalve in hare gevolgen een factor geworden, waaraan ten opzichte van Indië's positie in het internationaal politiek leven van het Oosten beteekenis moet worden toegekend.

Hieruit vloeit voort, dat de bescherming van de Koloniën thans andere eischen stelt dan waaraan vroeger behoefde te worden voldaan. Het is uiteraard zeer moeilijk om, het terrein der algemeenheden verlatende, in concreten vorm de mogelijke gevolgen van de veranderde toestanden aan te geven. Subjectieve waardeering der feiten en verschijnselen speelt hierbij een groote rol. Reeds hierom meent de Staatscommissie zich te moeten bepalen tot de vorenstaande algemeene aanduiding van den tegenwoordigen staat van zaken in het Oosten en de positie welke Nederlandsch-Indië daar inneemt. Doch ook om andere redenen kan de Commissie niet in bijzonderheden treden. Bij hare overwegingen heeft zij daaraan gezette aandacht geschonken; zij moet zich in dit Rapport beperken tot hare met besliste overtuiging uitgesproken conclusie dat uit hoofde van den actueelen toestand in en om de Stille Zuidzee de zorg voor eene krachtige bescherming van Nederlandsch-Indië eene zaak is van onbetwistbare urgentie. Het valt eenvoudig niet te ontkennen dat zich om den Archipel complicatiën kunnen voordoen waardoor Nederlandsch-Indië in wezenlijk gevaar kan komen; dit onloochenbaar feit stelt den onontkoombaren eisch om Indië krachtig tegen zulk een gevaar te wapenen; het legt den ernstigen, hoogen plicht op om Indië te beschermen tegen de zeer wezenlijke kwade kansen waaraan het blootgesteld zou zijn, indien de geboden voorzorgen werden nagelaten. Veronachtzaming van dien plicht — dit is de stellige overtuiging der Staatscommissie — zou een roekelooze, onverantwoordelijke lichtzinnigheid zijn.

Wat de binnen Indië's eigen gebied aanwezige factoren betreft is de Staatscommissie tot de conclusie gekomen, dat voor de verzekering van rust en orde onder de leiding van het Nederlandsch gezag geen behoefte bestaat aan versterking van de tegenwoordige strijdmiddelen.

In het hier besproken verband moge een enkele opmerking gemaakt worden naar aanleiding van het in tal van ondernemingen van landbouw en nijverheid belegd vreemd kapitaal. Het ligt in de rede dat vermeende achterstelling van vreemde belangen — vooral te vreezen in tijden van financieele tegenspoeden — altijd aanleiding kan geven tot meer of minder dringende vertoogen en inmenging van vreemde machten, in uiterste gevallen zelfs tot verwikkelingen van ernstigen aard. Aan den anderen kant mag echter juist in de aanwezigheid van een aanzienlijk vreemd kapitaal van veelsoortige herkomst eenigermate een waarborg worden gezien tegen aanranding van ons gezag door een vreemde Mogendheid.

Gelijke waarborg mag geacht worden te liggen in een vasthouden aan ons tegenwoordig systeem van volkomen gelijke behandeling van alle natiën in het handelsverkeer met Nederlandsch-Indië.

§ 3. Belangen, die bij het voortbestaan van den band tusschen Nederland en Nederlandsch-Indië zijn betrokken.

Bij de bespreking van de belangen, die bij de handhaving der Nederlandsche souvereiniteit in den Indischen Archipel betrokken zijn, mag zeker vooropgesteld worden dat de staatkundige positie van Nederland in de rij der Europeesche mogendheden van het behoud van Indië als deel van het gebied onder Nederlandsche souvereiniteit ten nauwste afhankelijk is.

Uit een politiek oogpunt beschouwd is het behoud van dat gebiedsdeel als onderdeel van den Nederlandschen staat voor het Moederland ontegenzeggelijk eene levensquaestie. De algemeene beteekenis, die boven andere Europeesche rijken van overeenkomstige grootte en bevolkingssterkte in vele opzichten nog steeds aan ons land wordt toegekend, dankt het voornamelijk aan zijne betrekkingen tot het overzeesch gebiedsdeel in Azië, tot eene kolonie als den Indischen Archipel, naar ligging en economische waarde verhoudingsgewijze door geene andere in de keerkringslanden in belangrijkheid overtroffen. Die beteekenis is het in de eerste plaats verschuldigd aan zijne souvereine verhouding tot het eilandenrijk in het Oosten, waarvan het verlies uit de staatseenheid Nederland in weinige jaren zou doen dalen tot een der minst beduidende onder de staatsmachten in Europa.

Met den tenietgang van zijne souvereiniteit in Azië gaat onherroepelijk voor den Nederlandschen staat het aanzien

verloren, dat hij als groote koloniale mogendheid nog steeds in de rij der Westersche rijken geniet.

Ook uit een economisch oogpunt zou het verlies van Indië in den volsten zin des woords een nationale ramp voor het Moederland zijn.

Het feit alleen, dat naar matige raming belangrijk meer dan een milliard aan Nederlandsch kapitaal is neergelegd in koloniale ondernemingen van landbouw, handel, scheepvaart en nijverheid, een kapitaal waarvan de rechtstreeksche baten in doorslag reeds minstens op honderd millioen 's jaars zijn te stellen, wijst krachtiger dan de uitvoerigste beschouwingen op de onschatbare economische waarde der Kolonie voor de algemeene welvaart van Nederland en van zijne ingezetenen. Welke gevolgen in dat opzicht te duchten zouden zijn van een overgang in vreemde handen, laat bij voorbaat zich niet in geheel zijn omvang overzien. Hoewel de invloed, die van de vestiging van vreemd gezag zou worden gevoeld, niet in alle omstandigheden even ernstig zou zijn, lijdt het geen twijfel, dat in elk geval meerdere nationale ondernemingen hunne bijzondere positie als zoodanig zouden verliezen; dat voor de verschillende producten der Kolonie, die thans op groote schaal naar Nederland worden verscheept, de markt zich allengs naar den vreemde zou verplaatsen; dat voor de voortbrengselen der Nederlandsche nijverheid, die in steeds toenemende mate in de Kolonie een veld van afzet vinden, die ruime bron van ontwikkeling spoedig geheel of in hoofdzaak afgesloten zou zijn.

Van de geheele Nederlandsche stoomvaartvloot, aan het einde van 1911 uit 376 schepen bestaande, waren niet minder dan 140 schepen, vertegenwoordigende bijna de helft (44 p℃t.) van de gezamenlijke bruto-tonnenmaat van die vloot, dienstbaar aan het regelmatig stoomverkeer met en in den Archipel, afgescheiden nog van de overige Nederlandsche stoomschepen, welke in dat jaar naar Indië of daar te lande zijn bevracht. Weinige gegevens stellen zoozeer als deze de overwegende beteekenis in het licht van de commerciecle belangen, die het Moederland aan de Kolonie binden.

Zonder overdrijving kan de verklaring worden uitgesproken, dat in elk opzicht: staatkundig, financieel, maatschappelijk, in den langen duur van ons koloniaal bezit eene zoo innige verwantschap tot het insulair gebiedsdeel in het Oosten is gekweekt, dat een verlies daarvan het geheele volksbestaan in zijne grondslagen zou treffen.

Niet enkel zou het daarbij gelden de velen, die jaarlijks het vaderland verlaten om in staatsambten of particuliere betrekkingen daar ginds een werkkring, niet zelden een ruim bestaan, eene alleszins bevredigende loopbaan te vinden; ook niet de beduidende voordeelen, aan het vaderland ten goede komend van de talrijke personen, die, blijvend of tijdelijk teruggekeerd uit de Kolonie, de daar verkregen inkomsten geheel of ten deele in Nederland verteren. Wat uit dien hoofde het nadeel zou zijn van een verlies der Kolonie komt in geene vergelijking met de schade voor de zooveel uitgebreider klasse van ingezetenen, die bewust en onbewust, met den steun van bedrijfsmiddelen, afkomstig uit de vruchten van Indische kapitalen, in het vaderland zich een bestaan hebben verschaft, dat voor velen hunner door den in wijden kring om zich heen grijpenden invloed van een verlies van Indië met de ernstigste gevolgen zou worden bedreigd.

Uit den aard der zaak is het ondoenlijk, in het veelomvattend raderwerk, dat handel, scheepvaart, nijverheid en zoovele andere bronnen van welvaart in het land in beweging houdt, tot in de uiterste vertakkingen den invloed na te sporen van het koloniaal bezit, die in den langen loop der jaren in het geheele volksbestaan is doorgeweven. Vast echter staat het feit, dat, niet minder dan aan het *politiek* aanzien van Nederland, aan de *economische* hulpbronnen, aan de *geheele volkshuishouding* in het Moederland door den tenietgang van ons gezag in Indië een *in zijne gevolgen onberekenbare slag* zou worden toegebracht.

Wederkeerig is ook voor de Kolonie op betrekkingen van dien aard te wijzen. De voorstelling, als zou van die zijde een zoodanige staatkundige ommekeer als eene onverschillige zaak zijn te beschouwen, als eene wisseling van vreemd gezag en niet meer, ware zeker onjuist.

Voor het Nederlandsche element in de Kolonie spreekt dit vanzelf; maar ook voor de millioenen ingezetenen van inlandschen landaard, in hare wijd uiteenloopende stadiën van maatschappelijke ontwikkeling, zou een overgang in andere handen inderdaad van hoogst noodlottige gevolgen kunnen zijn.

Elk nieuw bewind, van welke zijde ook gekomen, zou in den aanvang voor *alle* belangen in den Archipel min of meer storend inwerken op den goeden gang van zaken, doch ernstiger is, dat zich omstandigheden laten denken, waarin verandering van gezag in het bijzonder voor de belangen van den Inlander een ramp van beteekenis zou zijn.

Zoowel voor *Indië* als voor *Nederland* en in beide gebiedsdeelen in het algemeen voor *alle* maatschappelijke elementen zijn bij het voortbestaan der Nederlandsche souvereiniteit, bij de beveiliging van dat gezag tegen aanranding door vreemde machten groote belangen betrokken.

§ 4. Beschouwingen omtrent de ten aanzien van de beveiliging van Nederlandsch-Indië te volgen algemeene gedragslijn.

Aan de vorenstaande beschouwingen knoopt zich de vraag vast: in welken vorm eventueele verwikkelingen zich zouden uiten en of het mogelijk geacht mag worden daarmede reeds bij voorbaat rekening te houden bij het beramen van middelen en maatregelen om dreigende gevaren af te wenden en de belangen van Moederland en Kolonie te beschermen.

In het algemeen kan onderscheiden worden tusschen verwikkelingen, die het gevolg zijn van een vooropgezet plan om onze Koloniën, of een deel daarvan, te vermeesteren, en dezulke, die ontstaan uit eene incidenteele aanraking van vijandig karakter.

Wanneer eenmaal het plan is opgevat om het Nederlandsch gezag over Oost-Indië aan te tasten, zal uit den aard der zaak *gezocht* worden naar eene aanleiding om dat voornemen op een geschikt tijdstip te volbrengen.

Daarom is ten aanzien van den vorm, waarin de verwikkelingen kunnen worden verwacht, voor zulk een geval te voren niets met zekerheid te zeggen. De verscheidenheid van vormen laat zich in zoodanige omstandigheden noch beschrijven noch begrenzen en evenmin is het dus mogelijk om, zelfs maar eenigszins volledig, vast te stellen wat gedaan zou kunnen worden om alle aanleiding tot verwikkelingen te ontgaan. Het mag geheel overbodig geacht worden zich daarin te verdiepen; slechts kan als algemeen doel worden nagestreefd — hetgeen trouwens vanzelf reeds als een plicht van goed staatsbeleid in acht genomen behoort te worden en inderdaad ook wordt betracht — om voor zoover het ligt binnen den kring van ons kunnen en mogen (ook in verband met de belangen van onderscheiden aard die in de Kolonie behartigd moeten worden) onzerzijds de kansen op verwikkelingen te vermijden, overigens er steeds op bedacht blijvende, dat wij ons gereed moeten houden om, des noodig, geweld te keeren met geweld.

Eene incidenteele aanraking van vijandig karakter zal in den regel voortkomen uit daden van schending der neutraliteit van Indië tegenover andere strijdende partijen. Hierbij wijst de vorm van mogelijke verwikkelingen zich vanzelf aan. Het is bekend welke daden als schennis der onzijdigheid moeten worden aangemerkt; te voren laat zich derhalve overwegen en bepalen welke middelen moeten worden aangewend om daartegen te waken, terwijl de wetenschap, dat de daad der neutraliteitsschennis kan leiden tot een strijd, zoowel met hem die de daad pleegde als met diens tegenstander, al verder leiding geeft aan de beoordeeling van de mate van te nemen voorzorgen.

In staatkundig opzicht is intusschen niets te verrichten om de mogelijkheid van schennis der neutraliteit te voor-

komen of te verkleinen; de zorg voor de handhaving der onzijdigheid is eene zaak van militair beleid; er behoeft dus hier ter plaatse niet verder op ingegaan te worden.

Tevens mag er rekening mede gehouden worden dat, voor zoover de politieke gezichtskring reikt, de hulp van anderen hetzij dadelijk, hetzij in een verder stadium van den strijd niet onwaarschijnlijk is te achten, waar zooveler belangen bij de innerlijke en uiterlijke situatie van den Archipel zijn betrokken. Met andere woorden: de kwade kansen, die in deze het meest op den voorgrond staan en waarop dus in het algemeen de inrichting van onze weermiddelen berekend zal dienen te zijn, behoeven niet onder de oogen te worden gezien zonder dat daarbij het uitzicht op bijstand van anderen in aanmerking mag worden genomen. Die kansen behoeven derhalve niet uitsluitend te worden geducht in een strijd, die, wanneer het alleen op eigen defensieve kracht aankwam, slechts onder bepaalde omstandigheden hoop op een bevredigende afloop zou aanbieden. Intusschen zou het niet te verdedigen zijn om op grond van verwachting op bijstand de eigen zorg voor de defensie na te laten. In elk geval moet het als een besliste plicht worden beschouwd de verdedigingsmiddelen in zoodanigen staat te brengen dat het aanranden van ons gebied of het schenden van onze neutraliteit voor elke natie, hoe krachtig ook, een ondernemen van ernstige beteekenis wordt en dat, des noodig, de eerste vijandelijke krachtsontwikkeling met vertrouwen kan worden afgewacht. Ongerekend de omstandigheid dat de verwachting op hulp niet onfeilbaar mag worden geacht, dient er tegen gewaakt te worden dat de kansen van den strijd zich al dadelijk, nog vóórdat hulp kon zijn opgedaagd, beslissend tegen ons keeren.

Ook moet bedacht worden dat de mate, waarin Nederland zich van die verplichting kwijt, haren invloed zal doen gelden op de gezindheid der naburen en zelfs *beslissend* kan zijn voor het besluit om onze zijde te kiezen of zich te voren met ons te verstaan.

§ 5. Conclusiën.

De hiervoren weergegeven beschouwingen hebben de Staatscommissie geleid tot de volgende conclusiën:

a. dat moet worden vastgehouden aan eene onbevangen politiek ook tegenover de vreemde elementen onder de ingezetenen van Nederlandsch-Indië en, onder meer in zake de handelspolitiek, aan het beginsel van gelijkstelling van andere natiën met het Moederland;

b. dat, ondanks de erkenning van de onmogelijkheid om tegen elke macht bestand te zijn, de positie die Nederlandsch-Indië inneemt in den kring der belangensferen van Westersche en Oostersche Mogendheden in en om de Stille Zuidzee en de daaruit voortvloeiende kansen om rechtstreeks of zijdelings in verwikkelingen te worden betrokken, ons den beslisten plicht opleggen om onze weermacht te sterken. Te sterken in die mate dat zij in staat zij om zoowel preventief, als effectief aan de naast liggende gevaren krachtigen weerstand te bieden en op dien grond ook voor bevriende Mogendheden een gewaardeerde factor voor de handhaving van den status-quo in het Oosten zal zijn. Te sterken bovendien op zulk eene doelmatige wijze, dat zij voldoen kan aan hare taak om, naar hare krachten, in elk deel van het gebied zich voor den strijd te kunnen opmaken en ter bescherming van de neutraliteit te kunnen optreden waar die ook bedreigd wordt.

PERPUSTAKAAN NASIONAL RI.

HOOFDSTUK II.

TECHNISCHE BESCHOUWINGEN; VOORSTELLEN TOT HERZIENING VAN DE INRICHTING VAN DE VERDEDIGING VAN NEDERLANDSCH-INDIË; KOSTENBEREKENING.

§ 1. Inleiding.

Wanneer in het volgende, overeenkomstig de aan de Staatscommissie verstrekte opdracht, de defensie van Nederlandsch-Indië uit *technisch* oogpunt zal worden beschouwd, dient op den voorgrond te staan, dat een letterlijke uitvoering van de opdracht ten deze niet wel mogelijk schijnt, in verband met de omstandigheid, dat het terrein van onderzoek eenigszins ruimer genomen zal moeten worden dan is aangegeven. Tot de *defensie van Indië* zal men zich niet kunnen bepalen, omdat een onderzoek naar de verdediging der Koloniën uiteraard omvat een onderzoek naar de weermiddelen, die op dit oogenblik der Indische Regeering ten behoeve van die verdediging ten dienste staan, waarbij aanstonds de aandacht valt op de omstandigheid, dat een belangrijk deel van die weermiddelen wordt gevormd door het in Indië aanwezige *Nederlandsch Eskader*.

Eene beschouwing van de weermiddelen ten dienste van de verdediging van Indië leidt er dus vanzelf toe daarbij de vloot in haren vollen omvang te betrekken.

In zoover dient dus ook een deel der *Nederlandsche* weermacht ter sprake te komen en is het niet mogelijk een onderzoek ook naar de samenstelling en taak der vloot in *Nederland* te ontgaan.

Dat onderzoek wordt trouwens geboden niet alleen in verband met den bestaanden toestand, maar ook met het oog op de toekomst. Want hoe ook de defensie van Indië ingericht moge worden, dat de vloot daarbij een rol te vervullen zal hebben, staat vast. En ter verkrijging van het voor die vloot benoodigde Europeesche personeel zal men steeds tot de Nederlandsche Marine zijn toevlucht moeten nemen. Dit zal het geval zijn, zelfs indien men met de Staatscommissie van 1906 de mogelijkheid aanneemt van een in twee deelen gesplitste Zeemacht, waarvan één deel uitsluitend onder beheer van den Minister van Koloniën en het andere uitsluitend onder dat van den Minister van Marine staat. Immers die Staatscommissie rekende er op, dat het personeel van de Koninklijke Marine voor Nederlandsch-Indië zou verkregen worden uit het personeel der Koninklijke Marine voor Nederland, dat zich daartoe bereid verklaart, terwijl het, tot tijd en wijle het voltallig zou zijn geworden, zou moeten worden aangevuld door *detacheering* uit ditzelfde personeel. In afwachting dus van maatregelen, welke den toeloop van vrijwillig personeel zouden kunnen bevorderen, zou bij dit stelsel de Koninklijke Marine voor Nederland geheel dienstbaar moeten worden gemaakt aan die voor Indië en zou bij de vaststelling der sterkte voor Nederland op de diensten in de Kolonie moeten worden gerekend.

Is dus bij een stelsel, als door de Staatscommissie van 1906 werd aanbevolen, het buiten beschouwing laten van de vloot in Nederland reeds niet mogelijk, zooveel te minder is zulks het geval, wanneer men, dit stelsel om verschillende redenen niet kunnende aanvaarden, de vloot voor Indië beschouwt als een onderdeel van de Marine van den Staat, welke laatste, bij

een onderzoek naar een onderdeel er van, noodwendig in haar geheel een voorwerp van onderzoek wordt.

§ 2. Tegenwoordige grondslagen en inrichting van de verdediging van Nederlandsch-Indië.

Alvorens kan worden beslist omtrent de vraag op welke wijze de versterking van onze weermacht zal kunnen geschieden, dient in de eerste plaats bekend te zijn op welke grondslagen de verdediging van Nederlandsch-Indië thans berust en hoe zij op dit oogenblik is ingericht.

Te dien aanzien zij het volgende aangeteekend.

In zake het verdedigingsstelsel van Indië werd voor de eerste maal een definitieve beslissing genomen in het jaar 1853, toen bij Kon. Besluit van den 2en Augustus, Lett. E 14, Geheim, eene door den Generaal-Majoor VON GAGERN opgemaakte memorie ten leidraad werd gesteld voor alle in het belang van de defensie te nemen maatregelen.

Dit besluit bleef van kracht tot 1882, toen het bij Kon. Besluit van 28 Januari No. 13 (Ind. Stbl. No. 113), houdende vaststelling van de formatie van het Indisch Leger, in zijn geheel werd ingetrokken, zonder dat tegelijkertijd nieuwe beginselen voor de defensie werden vastgesteld. Als gevolg hiervan brak een tienjarig tijdvak aan (1882—1892), waarin geen enkel voorschrift bestond, dat met eenige zekerheid de leidende gedachte aangaf, welke ten aanzien van de maatregelen in het belang der verdediging van den Indischen archipel moest worden gevolgd.

Aan dezen vicieuzen toestand kwam eerst een einde in het jaar 1892, toen bij Kon. Kabinetsrescript van den 12en Juli No. 16, machtiging werd verleend om het in het gemeenschappelijk rapport van de Ministers van Koloniën en Marine van 1/14 Juni t.v., Kabinet L. 7/Bureau B, No. 251, geheim, aangegeven plan te aanvaarden als leidraad voor hetgeen gaandeweg zou zijn te doen in het belang van de verdediging van *Java* en van de overige bezittingen in den Indischen archipel.

In dit gemeenschappelijk rapport is slechts sprake van de verdediging van Java en is niets opgenomen omtrent het aandeel van de Marine in de verdediging. Niettemin moet worden aangenomen, dat voor de verdediging van de Buitenbezittingen werd gerekend op de vloot en deze bij de verdediging van Java zou moeten dienen om een landing te helpen tegengaan. Dat deze opvatting inderdaad gegolden heeft, moge blijken uit de bewoordingen, waarmee in 1900 de toenmalige Gouverneur-Generaal opkwam tegen het van kracht zijnde stelsel:

„Op den voorgrond zij gesteld, dat naar mijne meening, „die door den Commandant der Zeemacht geheel wordt „gedeeld, gebroken moet worden met het stelsel van de „defensie voor *Ned.-Indië*, door de Commissie van 1892 voor„gesteld en in beginsel door het Opperbestuur goedgekeurd, „en wel in zoover, dat bij de tegenwoordige sterkte van de „oorlogsvloten van vreemde Mogendheden in de *Oost-Aziatische* wateren, welke vloten bovendien op elk oogenblik „belangrijke versterking kunnen ontvangen, niet mag en niet „kan worden gerekend op eene afdoende verdediging van „*Ned.-Indië* door onze Marine."

Daar dit schrijven intusschen geen aanleiding heeft gegeven om ter zake eene andere gedragslijn te aanvaarden, moet men dus, voor zooveel de defensie van Indië in haar geheel en de daarbij aan de Marine toegedachte taak betreft, aannemen, dat de in 1892 te dien aanzien gehuldigde opvatting in beginsel ook nu nog van kracht is.

Geheel onaangevochten is het stelsel van 1892 echter niet gebleven, zooals trouwens reeds blijkt uit bovengenoemden Indischen brief. Enkele grondslagen er van zijn sedert hunne aanvaarding weer losgelaten. Doch in hoofdzaak is het stelsel van 1892 ook nu nog van kracht.

Op dezen grondslag is de verdediging van Indië thans ingericht als volgt.

A. De *buitenbezittingen* zijn ter verdediging aan de Marine overgelaten.

De Marine in Oost-Indië heeft voor die taak de beschikking over de volgende middelen:

I. Het Nederlandsch Eskader. Dit moet volgens de bepalingen van de Koninklijke Besluiten van 27 Juli 1896 S. no. 141 en van 15 September 1909 S. no. 309 bestaan uit „oorlogsschepen van ten minste 3900 ton waterverplaatsing tot een minimum van 18000 en tot een maximum van 26000 ton, en verder uit een nader door Ons te bepalen aantal torpedobootjagers, van ten minste 400 ton waterverplaatsing."

Ter voldoening aan het aldus bepaalde was het Eskader in 1912 samengesteld als volgt:

4 pantserschepen (De Ruyter, Hertog Hendrik, Tromp en De Zeven Provinciën) met een gezamenlijke waterverplaatsing van	21988	ton
1 pantserdekschip (Holland)	3900	,,
totaal	25888	,,
2 torpedobootjagers (Wolf en Fret)	1028	,,
totaal van het geheele Eskader	26916	ton

II. De Indische Militaire Marine, die in 1912 bestond uit:

5 flottieljevaartuigen, waarvan 2 zijn ingericht voor mijnenlegger. Groote ongeveer 800 ton; snelheid 13 à 14 mijl; bewapening 2 oude kanonnen van 10.5 c.M. De gevechtswaarde dezer schepen is zeer gering.

4 opnemingsvaartuigen zonder eenige gevechtswaarde.

9 torpedobooten van ongeveer 100 ton, die bestemd zijn voor de locale verdediging van Soerabaja; zij zijn echter te klein om onder alle weersgesteldheden buitengaats te kunnen optreden.

III. In oorlogstijd wordt deze vloot gesteund door de troepen, die voor de verdediging van de buitenbezittingen beschikbaar zijn, dat zijn de troepen, welke daar *normaal* in vredestijd reeds zijn gelegerd. Er wordt n.l. op gerekend, dat de *tijdelijk* in die gewesten gelegerde veldtroepen in tijd van oorlog naar Java zullen worden teruggevoerd.

De *normale bezettingen* bedragen voor:

Atjeh en Onderhoorigheden.

3 garnizoens-bataljons en het korps maréchaussée.

Sumatra's Westkust.

het 16e en 17e veldbataljon.

Tapanoeli.

1 garnizoenscompagnie.

Benkoelen.

1 garnizoenscompagnie. *)

Palembang en Djambi.

1 garnizoensbataljon.

Riouw en Onderhoorigheden.

1 garnizoenscompagnie.

Sumatra's Oostkust.

1 garnizoenscompagnie.

Wester-Afdeeling van Borneo.

1 garnizoensbataljon.

Zuider- en Ooster-Afdeeling van Borneo.

1 garnizoensbataljon.

*) Deze compagnie is bestemd om — evenals de garnizoens-compagnie van de *Lampongsche Districten*, welke voor enkele maanden is ingetrokken — eerlang te worden opgeheven.

Celebes en Menado.

1 garnizoensbataljon.

Amboina en Ternate.

1 garnizoensbataljon.

Timor en Onderhoorigheden.

1 garnizoensbataljon.

Uit dit overzicht moge blijken, dat in de buitenbezittingen in geval van aanranding door eene buitenlandsche mogendheid tegenstand van eenige beteekenis slechts zal kunnen worden geboden in *Atjeh en Onderhoorigheden* en in het Gouvernement van *Sumatra's Westkust*. — Verdedigingswerken, welke daarbij tot steun van de troepen zouden kunnen strekken, worden nergens aangetroffen dan op *Sabang*.

De werken aldaar hebben ten doel te waken tegen schending van de neutraliteit en de haven te verdedigen tegen den aanval van een klein eskader.

B. *Java* zal worden verdedigd door pl.m. 12000 man infanterie, 6 veld- en 4 bergbatterijen artillerie, 4 eskadrons cavalerie en 3 compagnieën genie, benevens de bijbehoorende hulpdiensten. Deze troepenmacht, waarin begrepen zijn de tijdelijk op de buitenbezittingen gelegerde troepen, is overigens in tijd van vrede over verschillende garnizoenen in West-, Midden- en Oost-Java verspreid.

Het leger wordt in zijn taak ondersteund door eenige permanente werken nabij *Soerabaja*, *Batavia*, *Tjilatjap* en in de *Preanger Regentschappen*.

§ 3. Eischen, waaraan de grondslagen en de inrichting van de verdediging van Nederlandsch-Indië moeten beantwoorden.

Bij de overweging van de vraag of het noodig is in de hiervoor aangegeven grondslagen en inrichting van de defensie van Indië verandering te brengen, vestige men in de eerste plaats de aandacht op enkele omstandigheden — deels in het vorige Hoofdstuk reeds genoemd —, die den toestand sinds 1892 belangrijk gewijzigd hebben.

Hetgeen daar is vermeld omtrent wijziging in de verhoudingen in en om de Stille Zuidzee brengt mede, dat nu niet meer, zooals vroeger, alleen gedacht kan worden aan het betrekken van de Koloniën in een elders ontbranden en in hoofdzaak elders gevoerden strijd, doch dat thans de mogelijkheid van een oorlog in en om onze Koloniën niet meer mag worden voorbijgezien.

Het gezegde, waarmede vroeger denkbare gebeurlijkheden wel aangeduid werden: dat de sleutels van Indië liggen achter de Nieuwe Hollandsche Waterlinie, kan zeer zeker nu niet meer gebezigd worden ter kenschetsing van de behoeften der verdediging van Indië. Thans moet men bedacht zijn op een krachtige machtsontwikkeling rechtstreeks tegen de Kolonie en op haar gebied, zoodat daartegenover ook de eisch van een krachtige verdediging van het eilandenrijk zelf moet worden gesteld.

Voorts moet in aanmerking genomen worden, dat sedert het veldwinnen van de internationale rechtsbeginselen en het tot stand komen van tractaten, regelende de rechten en verplichtingen der neutralen bij oorlogen tusschen andere rijken, aan den onzijdigen staat ernstige verplichtingen zijn opgelegd ten opzichte van het inachtnemen en door de strijdende partijen doen eerbiedigen van eene strikte onzijdigheid. Meer dan ooit te voren wordt in de oorlogen van den tegenwoordigen tijd door de daarbij betrokken regeeringen scherp toegezien, dat der tegenpartij door een onzijdigen staat geen voordeelen toegekend en dat geen handelingen toegelaten worden, in strijd met den plicht der neutraliteit volgens de gesloten verdragen en regelen van het volkenrecht. Tekortkoming in de stipte vervulling van dezen plicht, nalatigheid in het beslist optreden tegen elke poging tot inbreuk daarop zal bijna onvermijdelijk ten gevolge hebben, dat de in verzuim zijnde staat in den oorlog wordt meegesleept.

En nu is hetgeen onwaarschijnlijke onderstelling, dat de verhoudingen der staatsmachten in het Oosten aanleiding

kunnen geven tot oorlogen, waarbij de operatielijnen van de betrokken Mogendheden kunnen, ja soms moeten loopen door den Indischen archipel. Het belang van een der oorlogvoerende partijen kan dan het tijdelijk oponthoud in ons territoriaal zeegebied meebrengen of zelfs het bezit vorderen van eenig aan ons toebehoorend gunstig strategisch punt, ten einde aldaar een kolenstation te vestigen of om het als hulpoperatiebasis in den strijd te bezigen; doch duidelijk is het, dat op *Nederland*, wanneer het in dien oorlog geen partij heeft gekozen, als neutrale mogendheid de verplichting rust om dergelijke handelingen, welke in den regel slechts in de buitenbezittingen zijn te verwachten, desvereischt krachtdadig te beletten.

Het beschikken over de macht en de geëigende middelen om onze onzijdigheid te doen eerbiedigen en elke aanranding daarvan met nadruk te bestrijden, is daarom een der eerste voorwaarden voor het veilig bezit en behoud onzer Koloniën. Het gevaar voor schending onzer neutraliteit in eenig deel van ons territoir is onafhankelijk van de politieke of economische waarde, welke dat gebiedsdeel voor ons vertegenwoordigt, doch wordt uitsluitend bepaald door de strategische of militaire voordeelen, welke dat punt voor een der strijdende partijen kan bezitten. Havens met kolen- en petroleumdepots, drinkwatervoorziening en reparatiewerkplaatsen; stapelplaatsen van levensmiddelen en andere behoeften; reeden en baaien, die veilige ligplaats en gelegenheid tot overlading van steenkolen bieden, zijn even zoovele aantrekkingspunten voor eene vreemde vloot, haar uitzicht biedende op aanvulling van voorraden, herstel van schade, versterking van gevechtskracht, veilig oponthoud en gelegenheid tot het afwachten van gunstige omstandigheden ter hervatting der operatiën.

Zulke punten zijn er vele, over den geheelen archipel verspreid. Het is daarom duidelijk — en overigens uit het oogpunt van internationaal recht vanzelf sprekend — dat onze macht tot bescherming onzer onzijdigheid ons geheele territoir moet bestrijken, zich moet uitstrekken over elk deel van den archipel, waar de Nederlandsche vlag waait.

De eveneens reeds besproken interne ontwikkeling van Nederlandsch-Indië moge in verband met de defensie-eischen mede in nadere beschouwing genomen worden. Van oudsher traden sommige eilanden in ons koloniaal bezit op den voorgrond door hunne bijzondere beteekenis voor onzen handel en de groote voordeelen, welke zij aan de schatkist opleverden. *Java*, als het belangrijkste van deze en tevens den bestuurszetel als politiek middelpunt onzer koloniën bevattende, liet in economische en staatkundige beteekenis alle buitenbezittingen verre achter zich. Gegeven daarbij de zeer beperkte macht te land en ter zee, waarop voor de verdediging kon worden gerekend, is het verklaarbaar dat de leer ingang kon vinden, dat de verdediging van Nederlandsch-Indië tegen een buitenlandschen vijand zich tot de verdediging van Java moest beperken. Deze leer, welke langen tijd het uitgesproken standpunt der Regeering weergaf, is ook later, als het feitelijk onvermijdelijk gevolg van de voor de landsverdediging beschikbare middelen en getroffen voorbereidingen, tot op den huidigen dag blijven gelden.

Naast Java, dat sedert eeuwen aan Nederland groote directe en indirecte voordeelen heeft verschaft, treden echter in de laatste jaren ook andere deelen van den archipel — met name *Sumatra* — op den voorgrond door eene krachtige uitbreiding van handel en industrie. Daar is een aanzienlijk en steeds toenemend kapitaal — waaronder een belangrijk aandeel aan Nederlandsch geld — in een aantal bloeiende ondernemingen belegd; de Regeering beijvert zich door spoorwegaanleg, havenverbetering en andere maatregelen de economische ontwikkelingsvoorwaarden te verbeteren. Er opent zich voor die landen een veelbelovende toekomst van grooten bloei, waardoor eene verplaatsing van het economisch zwaartepunt onzer Koloniën niet uitgesloten schijnt en in elk geval onze stoffelijke belangensfeer verre buiten de kusten van Java zal worden uitgebreid.

OPCARD 107 V3

Ongetwijfeld is daarmede ook de tijd voorbij, dat de militaire verdediging van Indië in hoofdzaak tot Java kon worden beperkt. In politieken zin moge dit eiland nog steeds vóóraan in de rij onzer bezittingen staan, er zijn voor onze natie te groote en gewichtige belangen gelegen buiten Java, om bij een conflict met eene vreemde mogendheid zonder verweer te kunnen gedoogen, dat ons handelsverkeer wordt vernietigd en onze buitenbezittingen eenvoudig weg in bezit worden genomen. Niet alleen zou zoodanige inbezitneming voor Nederland het verlies van rijke bronnen van welvaart en voor zijn staatkundige prestige een onoverkomelijken slag beteekenen, maar bovendien zou zij leiden tot eene economische en strategische isoleering van Java, waardoor ook dit eiland — hoe deugdelijk en krachtig het ook ter verdediging voorbereid ware — op den duur als een rijpe vrucht den tegenstander in den schoot zou vallen.

Na het voorgaande ligt de conclusie voor de hand, dat het defensie-stelsel van 1892 niet ongewijzigd mag blijven.

Eerstens niet, omdat de grondslag daarvan thans nog minder vastheid heeft dan vroeger. Zelfs de verdediging van Java alléén is, zooals uit het volgende moge blijken, niet gewaarborgd.

Heeft de vijand zich het meesterschap ter zee in den Indischen archipel verworven en kan dus zijnerzijds de overbrenging van een landingsleger worden verwacht, dan zal het de taak van het Leger zijn hem verder het hoofd te bieden. Alsdan zal dit laatste in hoofdzaak worden geconcentreerd in en om *Batavia*, met dien verstande, dat aanvankelijk ook *Semarang*, *Tjilatjap* en *Soerabaja* nog bezet blijven.

Wáár de landing des vijands op *Java* is te verwachten, blijft een open vraag; doch aangezien de in de nabijheid van den bestuurszetel geconcentreerde hoofdmacht van het veldleger voor hem vermoedelijk het hoofdoperatieobject zal vormen, is het, rekening houdende met de groote voordeelen aan eene korte operatielijn verbonden, het meest waarschijnlijk te achten, dat hij als landingspunt een daartoe geschikt en op niet te grooten afstand van *Batavia* gelegen punt op de Noordkust van *Java* zal kiezen.

Gelet op de uitgebreidheid der kustgedeelten, waar een landing zou kunnen worden verwacht en den afstand, waarop zij onderling van elkander verwijderd zijn; voorts rekening houdende met het feit, dat de vijand niet zal nalaten maatregelen te treffen, ten doel hebbende ons omtrent de keuze van het landingspunt te misleiden, mogen wij er niet op rekenen, dat het ons zal gelukken zijne landing te beletten, al slagen wij er wellicht in hem tijdens die handeling verliezen toe te brengen. Aangenomen moet dus worden, dat de vijand er in zal slagen ten Westen of ten Oosten van *Batavia* vasten voet aan wal te verkrijgen en daár zijne operatiebasis in te richten.

Is dit stadium van den oorlog ingetreden, dan rekent men er op om ook alle aanvankelijk voor eene neventaak bestemde troependeelen, t.w. de bezettingen van *Semarang*, *Tjilatjap* en *Soerabaja*, voor de verdediging van de hoofdplaats bij de hoofdmacht aan te trekken, ten einde op het beslissende punt zoo sterk mogelijk te zijn. Zoolang de vijand voorts voor de inrichting van zijne operatiebasis aan de kust is gebonden, behooren onze maatregelen er op gericht te zijn hem zooveel mogelijk afbreuk te doen en zijne uitbreiding te bemoeilijken; rukt hij ten slotte met zijne hoofdmacht tegen *Batavia* op, dan moet hem hardnekkig tegenstand worden geboden.

Hoe de hier geschetste taak in détails door de Landmacht zal worden volvoerd, is te veel afhankelijk eenerzijds van de maatregelen des vijands en anderzijds van het karakter en de inzichten van dengene aan wien in geval van oorlog het bevel over het Leger zal zijn toevertrouwd, dan dat het nut zou hebben daarop dieper in te gaan. Gelet echter op de geringe sterkte van ons veldleger, en rekening houdende

met het feit, dat de overmachtige aanvaller — dán nog onverzwakt door ziekten, detacheeringen, enz. — nagenoeg over al zijne krachten voor den opmarsch naar *Batavia* zal kunnen beschikken, zullen wij dien opmarsch wel kunnen vertragen, doch mag niet worden verwacht, dat wij hem de inbezitneming van de hoofdplaats met voldoende kans op succes zouden kunnen betwisten.

In het allergunstigst geval toch, waarbij is aangenomen, dat wij er in zijn geslaagd, niet alleen om de niet organiek tot de bezettingen van de buitenbezittingen behoorende veldinfanterie tijdig bij het leger op *Java* aan te trekken, maar ook om de aanvankelijk te *Semarang*, *Tjilatjap* en *Soerabaja* gelegerde troepen in hun geheel voor de verdediging van de hoofdplaats te benutten, zal voor dat doel kunnen worden beschikt over:

19 bataljons infanterie;

1 of meer afdeelingen machinegeweren, met welker oprichting in dit jaar een aanvang wordt gemaakt (in maximum 5);

1 regiment cavalerie à 4 zwakke eskadrons;

6 batterijen veldartillerie à 4 stukken (snelvuurgeschut);

4 bergbatterijen, vooralsnog bewapend met het verouderd kanon van 7 c.M. A Bg;

3 compagnieën genietroepen;

dus aan *infanterie* over niet meer dan 11000 à 12000 geweren. (19 × 608 = 11552 geweren). *)

Stelt men hiertegenover, dat een vijand, die meester is ter zee, tegenwoordig in staat geacht moet worden in één enkel transport een troepenmacht over te voeren van circa 2½ divisie, ter gezamenlijke sterkte van:

30 bataljons infanterie (24000 à 25000 geweren);

10 machinegeweerafdeelingen à 6 stukken;

9 eskadrons cavalerie;

15 batterijen à 6 stukken;

7 à 8 compagnieën technische troepen, benevens de noodige hulpdiensten, **)

dan behoeft het geen nader betoog, dat de relatief zwakke macht over welke wij kunnen beschikken en welke bovendien voor ongeveer de helft van hare sterkte is samengesteld uit

*) In totaal telt het leger, na de tenuitvoerlegging van de jongste reorganisatie der veld-infanterie, 21 veldbataljons, van welke er echter momenteel 6 buiten *Java* zijn gelegerd. Van deze laatsten blijven het 16e en 17e bataljon, welke organiek tot de bezetting van *Sumatra's Westkust* behooren, volgens de vigeerende beginselen ook in tijd van oorlog voor de verdediging van dat gewest bestemd; terwijl de vier overige tijdelijk in de buitenbezittingen gelegerde korpsen — t.w. het 3e en 14e bataljon *(Atjeh)*; het 19e bataljon *(Celebes)*; het halve 8e bataljon *(Bali)* en het halve 20e bataljon *(Timor)* — in oorlogstijd, zoo mogelijk, naar *Java* zullen worden teruggevoerd.

**) Het 1e Japansche leger aan de Jalu, April 1904, telde reeds meer dan 40000 man; begin Mei was het 2e leger van ongeveer dezelfde sterkte in Mandsjoerije geland; bovendien nog 2 divisiën en een landweerbrigade, samen circa 70000 man. Bij het einde van den oorlog bedroeg de Japansche macht in Mandsjoerije 380000 man (combattanten).

De eerst uitgezonden macht der Italianen naar Tripoli en Cyrenaica bedroeg ruim 40000 man (Oct. en Nov. 1911).

Eind December waren, met inbegrip van eene kleine te Napels gereedgehouden reserve, reeds 100000 man op het oorlogstoneel.

In den Zuid-Afrikaanschen oorlog werden overgebracht:

tot 11 October 1899, uit Engeland en Indië, van het staande leger	12546	man
tot eind Augustus 1900, uit Engeland, Indië en de Koloniën als voren	157426	,,
bovendien	54901	,,
koloniale troepen, alsmede militia, yeomanry en volunteers uit Engeland,		
totaal alzoo tot 1 Augustus 1900 over zee vervoerd: plm.	225000	,,
van 1 Aug. 1900 tot 1 Mei 1901 volgden plm.	60000	,,
van 1 Mei 1901 tot 31 Dec. 1901 plm.	31000	,,
in 1902 nog plm.	60000	,,
Totaal over zee vervoerd plm.	376000	man

Voorts werden o.a. vervoerd van Oct. 1899 tot Jan. 1902 plm. 212000 paarden en 94000 muildieren, totaal plm. 306000 dieren (de paarden uit Engeland, Voor-Indië, Argentinië, Vereenigde Staten, Australië, Canada en Hongarije; de muildieren uit Voor-Indië, Vereenigde Staten, Spanje en Italië).

elementen (*Inlanders*) van vermoedelijk minder gevechtswaarde dan die waaruit het vijandelijk leger bestaat, geen afdoende waarborgen biedt voor eene succesvolle verdediging van *Batavia*. De veronderstelling schijnt zelfs niet gewaagd, dat bij eene dergelijke wanverhouding tusschen de sterkte des verdedigers en die des aanvallers de verdediging niet van langen duur zal kunnen zijn, te meer niet, daar de verdediger in de gesteldheid van het terrein in de omgeving van *Batavia* geen krachtigen bondgenoot voor zijne operatiën vindt. Het is dan ook te voorzien, dat reeds spoedig de bestuurszetel noodgedwongen naar het binnenland van *West-Java (Bandoeng)* zal moeten worden overgebracht.

Is ons leger uit de omgeving van *Batavia* verdreven, dan zal het in hoofdzaak van de mate van den bij de verdediging der hoofdplaats geboden weerstand en van de in verband daarmede geleden verliezen afhankelijk zijn, hoeveel troepen nog voor de verdere verdediging in het binnenland beschikbaar blijven.

Aan de voortgezette verdediging zal uiteraard geen ander doel kunnen worden gesteld dan den vijand het doordringen naar de *Bandoengsche* hoogvlakte te beletten. Schieten onze krachten hiertoe te kort, dan staat de zaak der verdediging hopeloos, want na den val van *Bandoeng*, de depôt- en voorraadplaats van het leger te velde, dán tevens de tijdelijke zetel van het bestuur, zal niet meer aan het bieden van ernstigen tegenstand kunnen worden gedacht.

In de tweede plaats zal tot wijziging van het stelsel van 1892 overgegaan moeten worden, omdat het niet langer aangaat de verdediging van *Indië* feitelijk te beperken tot die van *Java*. Waar het als vaststaande mag worden aangenomen, dat het behoud van de bezittingen in den Indischen Archipel voor den Nederlandschen Staat niet alleen als een nationaal belang van buitengewoon groote beteekenis, maar zelfs als een levensquaestie moet worden beschouwd, dient de inrichting van onze weermacht, binnen het bereik van onze financieele en personeele middelen, op zoodanig peil gebracht te worden, dat zij er op berekend zij, ons zoo volledig mogelijke waarborgen voor het ongestoord bezit van onze Koloniën te verschaffen.

Dat zij daartoe thans niet in staat is, werd in het voorgaande, ten aanzien van het leger, reeds aangetoond, terwijl daarop hierna nog nader zal worden teruggekomen. Wat de vloot betreft, behoeft het onbevredigende van den tegenwoordigen toestand geen betoog, wanneer men bedenkt, dat de belangrijke uitbreiding der scheepsmacht, welke reeds de Commissie-*Kromhout, Kruys, Haver Droeze* noodig achtte *), op grond van financieele overwegingen door de toenmalige Ministers van Koloniën en van Marine niet werd aanvaard. Sinds dien zijn de samenstelling en sterkte van het Nederlandsch Eskader in Oost-Indië — afgescheiden nog van het feit, dat daar te lande niet over eene aan redelijke eischen voldoende maritieme operatiebasis kan worden beschikt — van dien aard gebleven, dat onze machtsontwikkeling ter zee voor eene op maritiem gebied krachtige Mogendheid inderdaad als een quantité négligeable moet worden beschouwd, welke niet de minste waarborgen biedt, dat aan vijandelijke ondernemingen, tegen de buitenbezittingen of tegen *Java* gericht, met eenige kans op succes het hoofd zou kunnen worden geboden.

In dezen toestand mag niet worden berust. Erkend moet worden dat ons tegenwoordig defensiestelsel, in hoofdzaak gericht op de verdediging van *Java alléén*, op een verkeerden grondslag berust, terwijl aan het Regeeringsbeleid, voor zooveel daarbij de verdediging van onze Oost-Aziatische bezittingen is betrokken, als richtsnoer moet worden gesteld de

*) Deze Commissie diende in 1892 den toenmaligen Ministers van Koloniën en van Marine van voorlichting. Haar vlootplan omvatte, behalve klein materieel, 4 strijders en 6 kruisers, waarvan aanwezig waren 1 strijder en 1 kruiser.

inrichting van de daartoe beschikbare weermiddelen op zoodanigen voet te schoeien, dat wij in staat zijn:

1°. aan elke poging tot schending van onze neutraliteit in den geheelen Indischen Archipel krachtdadig het hoofd te bieden;

2°. aan een vijand, die zich opmaakt tot vermeestering van ons koloniaal bezit, niet alleen de verovering van Java, maar ook de inbezitneming van de buitenbezittingen te beletten.

§ 4. Middelen, waarmede de verdediging van Nederlandsch-Indië zal zijn te voeren in verband met de in § 3 omschreven eischen.

Nu in het voorgaande is nagegaan welk doel men zich bij de defensie van Nederlandsch-Indië moet voor oogen stellen, worde thans de vraag overwogen welke de middelen zijn, waarmede dat doel zal zijn te bereiken.

Die vraag is niet in absoluten zin te beantwoorden. Er is geen machtsontwikkeling denkbaar die volstrekte waarborgen geeft, dat onder alle omstandigheden de oorlog met gunstigen afloop zal worden gevoerd. Geen land ter wereld kan zich verheugen in de zekerheid tegen *elken* tegenstander bestand te zullen blijken.

Ook bij de defensie van Indië zal het dus gaan om de vraag langs welken weg de *meeste* waarborg verkregen kan worden.

Dan spreekt het welhaast vanzelf, dat in de eerste plaats noodzakelijk blijkt de weermacht zoo *krachtig* mogelijk te maken.

Een eisch van niet minder belang is echter, dat haar *organisatie* er eene zij, die beantwoordt aan de strategische eischen der verdediging.

Hoe krachtiger onze weermiddelen, des te meer zekerheid dat de preventieve werking daarvan de gewenschte uitkomst zal hebben. Dan zullen in een oorlog tusschen andere natiën de strijdende partijen zich er des te eer voor wachten onze onzijdigheid te schenden, omdat zij daarbij verliezen van beteekenis kunnen lijden, en zullen zij er veeleer naar streven hare strijdmacht onverzwakt in den hoofdstrijd te voeren en er op uit zijn te voorkomen dat onze macht die van haren tegenstander versterke. Dan zal — al wordt niet het onbereikbare verkregen van tegen elken tegenstander met overmacht of minstens gelijke macht te kunnen optreden — in elk geval bij een rechtstreeks tegen ons gevoerden oorlog de tegenpartij worden gesteld voor de noodzakelijkheid eener des te zorgvuldiger en des te omvangrijker voorbereiding en voor het uitzicht op een des te langduriger strijd en des te ernstiger verliezen.

Bovendien zal de kans op het verkrijgen van een bondgenoot — en dus op het voeren van den oorlog onder voor ons, als in den regel zwakkere partij, gunstiger vooruitzichten — grooter worden, naarmate ons weerstelsel doelmatiger en krachtiger is georganiseerd. Slechts wanneer onze strijdmacht een werkelijke aanwinst beteekent voor die eener andere natie, wordt voor deze een bondgenootschap met ons begeerlijk en ontstaat de mogelijkheid, dat de preventieve werking onzer oorlogsvoorbereiding reeds in tijd van vrede tot versterking onzer internationale positie bijdraagt.

Kracht en doelmatigheid van organisatie der weermacht zijn dus de eischen, waaraan beantwoord moet worden.

Geldt de eerste eisch ten aanzien van elk land, onverschillig welk, de tweede eisch leidt voor Nederlandsch-Indië tot bijzondere beschouwingen.

Bij de verdediging van onze Koloniën dient men namelijk in het oog te houden, dat het gaat om de verdediging van een uitgestrekt eilandenrijk, zoodat elke actie, hetzij deze voert tot schending onzer onzijdigheid, hetzij daarmede een directe bedreiging van ons grondgebied wordt beoogd, door een vreemde macht slechts *ter zee* kan worden ingeleid.

Daaraan te weerstaan is slechts mogelijk, wanneer wij beschikken over een krachtige, voor operatieve doeleinden geschikte *vloot*.

Zij vertegenwoordigt de geconcentreerde verplaatsbare macht, die naar behoefte op elk tijdstip en in elke richting

kan worden in werking gebracht. Alleen hierdoor kunnen wij, waar ook in onzen archipel gevaar dreigt dat onze onzijdigheid zal worden aangerand, zorgen de noodige middelen ter repressie ter plaatse te hebben.

Slechts de vloot stelt ons in staat tijdig de macht en operatierichting eener vijandelijke scheepsmacht te verkennen; waar deze dreigt door te dringen, den toegang tot den archipel te bewaken; het voor ons gewichtigste deel van ons gebied te dekken en het oogenblik voor den beslissingsstrijd te kiezen.

Voor de landmacht is zoodanig optreden, aangepast aan de uiteenloopende situatiën welke zich kunnen voordoen, uitgesloten. Vooropstellende, dat het leger eerst kan handelen, als de tegenpartij tot landing is overgegaan, en het dus machteloos is tegen elke handeling te water (wederrechtelijk oponthoud in territoriaal zeegebied; blokkade; afsluiting onzer handelswegen; lichten en afsnijden van telegraafkabels), mits het bovendien de vrijheid in de keuze van plaats en tijd, evenzeer als het vermogen tot snel en geconcentreerd optreden in elke richting. Samentrekking en verplaatsing van troepen in den archipel, slechts te water mogelijk, kosten veel tijd tot voorbereiding en uitvoering. Weerloos als ingescheepte troepen zijn, is hunne overbrenging naar elders een waagstuk, wanneer die moet geschieden onder de naderende of aanwezige bedreiging eener overmachtige vijandelijke scheepsmacht. Er valt niet aan te denken tijdig een voldoende troepenmacht te kunnen bijeenbrengen op elk der vele, over den geheelen archipel verspreide punten, waar schending onzer onzijdigheid te voorzien is, noch op elk deel van ons grondgebied, waar een vijandelijke inval kan worden verwacht. In een eilandenrijk kan het leger, bij onvoorzien intredende noodzakelijkheid tot handelen, slechts daar gewicht in de schaal leggen, waar het bij voorbaat aanwezig is. Om de hiervoren geschetste taak van de Marine te kunnen overnemen — voor zooveel daarvan sprake kan zijn — zou het leger overal zóó sterk moeten wezen, dat het op elk punt den strijd tegen de geconcentreerd optredende tegenpartij met uitzicht op goed gevolg zou kunnen opnemen. De vervulling van dezen eisch zou onze personeele en financieele krachten verre te boven gaan.

Blijvende inbezitneming van grondgebied, inzonderheid van de grootere eilanden, vordert een belangrijke troepenmacht van de verschillende wapens, welke niet uit de vijandelijke vlootbemanning zou kunnen worden afgezonderd. Voor dit doel moeten legerafdeelingen uit het eigen land worden overgebracht door een transportvloot, welke door een oorlogsvloot tegen aanvallen ter zee zal worden beschermd. Algemeen acht men zoodanige overbrenging van troepen, evenzeer als de uitvoering eener landing op eenigszins groote schaal en de zoo gewichtige beveiliging van de verbindingen der hierbij betrokken zee- en landmacht, slechts dan mogelijk, wanneer de beschermende vloot of vloten die des verdedigers te voren hebben onschadelijk gemaakt; m. a. w. wanneer de aanvallende scheepsmacht het onbetwiste meesterschap ter zee zal hebben bevochten.

Eene krachtige vloot, voor operatief gebruik geschikt, is voor onze Koloniën het eenige wapen, waarmede de strijd om de heerschappij ter zee kan worden gevoerd; het eenige middel, dat bruikbaar is om onze tegenpartij te beletten, dat zij reeds van den eersten aanvang der vijandelijkheden af door landingstroepen bijkans elk deel van ons grondgebied dat voor haar om strategische of andere redenen van waarde mocht zijn, in bezit kan doen nemen. Want op de verschillende eilanden, die den vijand daartoe uitlokken, en bij de veelheid der punten, die zich tot de uitvoering van landingen leenen, moet het onmogelijk worden genoemd overal een voldoende legermacht tot het afslaan van een aanval beschikbaar te hebben. Hoe krachtiger en strijdvaardiger onze vloot is, des te zwaarder zal den tegenstander de strijd om de beheersching der zee vallen, des te meer krachten, inspanning en

tijd zal die strijd van hem vergen, des te gunstiger wordt het vooruitzicht, dat feitelijke inbezitneming van grondgebied zal worden belet.

Het vorenstaande samengevat leidt tot de volgende slotsom:

a. De vloot kan tegen elke vijandelijke actie, waar deze ook dreigt, onverwijld met vol vermogen optreden.

Zij geniet vrijheid van handelen, verzekert ons de voordeelen van initiatief en verrassing en heeft de keuze van tijd en plaats voor den beslissingsstrijd.

Het leger, onmachtig tot optreden tegen eenige handeling ter zee, is bovendien op de eilanden gebonden. Het is het orgaan der passieve plaatselijke verdediging; snelle concentratie eener grootere macht in een willekeurig deel van den archipel is uitgesloten. Verdeeld over de meest waarschijnlijke aangrijpingspunten van ons grondgebied, zou het nergens in voldoende sterkte aanwezig zijn.

b. Het leger kan mitsdien geen voldoende waarborgen bieden tegen inbezitneming van grondgebied. Maar de vijand kan tot deze handeling eerst overgaan, als hij de zee volkomen beheersch t; onzerzijds kan slechts door eene *vloot* deze heerschappij ter zee worden betwist.

c. Elke *versterking der vloot* verhoogt de preventieve werking onzer weermacht en vermeerdert hare kansen op een gunstige uitkomst bij daadwerkelijk optreden.

Versterking van het leger, voor zoover bereikbaar althans, kan niet bijdragen tot vermeerdering der waarborgen voor eerbiediging onzer onzijdigheid en kan, zonder medewerking der vloot, het blijvend bezit van ons grondgebied in zijn geheel niet verzekeren.

d. De strijd om onze koloniën is de strijd om de beheersching der zee. Zelfs het bezit van een zeer sterk leger kan tegen het gemis om verlies van het meesterschap ter zee niet opwegen. Het zou ons hoogstens het *tijdelijk* behoud van *één enkel eiland* — bijv. van Java, als het politiek gewichtigste en economisch meest ontwikkelde — in uitzicht kunnen stellen.

Slechts „tijdelijk", omdat een van de buitenwereld geïsoleerd Java geen voldoende hulpbronnen ter voorziening in de behoeften van het moderne maatschappelijk bedrijf, noch in die der oorlogvoering bezit om een langdurigen weerstand te kunnen volhouden.

Slechts „in uitzicht stellen", geenszins „verzekeren", omdat het voor ons onmogelijk moet worden geacht een leger van deugdelijk gehalte, in militaire waarde niet achterstaande bij de moderne legers der groote mogendheden, te organiseeren, uit te rusten en te oefenen, zoo sterk dat het opgewassen zou zijn tegen de macht, welke eene vijandige natie ter verovering van Java zou kunnen afzenden, welke macht bovendien, in verband met de vele voor landing geschikte deelen der Javakust, gelegenheid zou hebben onze strijdmacht van verschillende zijden gelijktijdig met overmacht te bedreigen.

Natuurlijk is de bovenstaande beschouwing niet zóó op te vatten alsof eene verdediging van Indië door een landmacht op zich zelf ondenkbaar ware.

Een leger daartoe in staat is echter met geen mogelijkheid voor onzen archipel te verkrijgen; zelfs niet bij eene algemeene vorming van militielegers uit de inlandsche bevolking, waarvan de practische bestaanbaarheid, naar het eenstemmig oordeel der Commissie, bovendien voorshands eene *utopie* moet worden geacht.

Bij het treffen van maatregelen tot *handhaving der neutraliteit* treedt de landmacht geheel op den achtergrond. Zij zal daarbij slechts kunnen meewerken, voor zoover de behoefte aan haar ingrijpen tot dat doel mocht blijken op plaatsen, waar troepen of verdedigingswerken reeds uit anderen hoofde aanwezig zijn. Immers, het is onmogelijk met eenige waarschijnlijkheid te voren vast te stellen, waar onze onzijdigheid gevaar loopt te worden geschonden, terwijl dit bovendien

OPCARD 101 V3

allereerst — en in den regel uitsluitend — te water zal geschieden.

De Marine is het wapen bij uitnemendheid om voor de eerbiediging van onze onzijdigheid te waken. Uit den aard der zaak zal het ook haar onmogelijk zijn alle punten te bezetten en vast te houden, waar eene vreemde macht handelingen, strijdig met het internationaal recht, zou kunnen bedrijven. Maar zij bezit, in tegenstelling met het leger, het vermogen tot snelle verplaatsing naar en in elk gedeelte van het Indisch zeegebied, waar haar tegenwoordigheid kan worden vereischt. Wel verre van zich over dat gebied te verspreiden, waarvan het gevolg zou zijn, dat zij alom slechts een geringe macht zou uitbrengen, zal zij met hare hoofdmacht geconcentreerd optreden en zal hare eerste zorg zijn hare aanvangs-opstelling op goede gronden te kiezen. Omtrent de vermoedelijke operatierichtingen der vreemde vloten, reeds eenigszins af te leiden uit de geographische ligging der oorlogvoerende landen ten opzichte van elkaar en van onzen archipel, zullen gegevens moeten worden verkregen van de Regeering en van onze diplomatieke vertegenwoordigers in het buitenland, verder door inlichtingen van zeevarenden en uit de pers, terwijl voorts — zoodra daartoe een voldoende grondslag aanwezig is — door het uitzenden van éclaireurs in de richting, van waar eene vreemde vloot wordt verwacht, getracht moet worden met deze voeling te verkrijgen en verder blijvend te onderhouden. In 't bijzonder de zeearmen en -straten, die toegang tot den archipel geven, moeten zorgvuldig worden waargenomen en alle bewegingen van vreemde oorlogsschepen onmiddellijk aan de Indische Regeering en aan den Commandant der Zeemacht worden gemeld.

Laatstgenoemde zal de hoofdmacht inmiddels eene opstelling doen innemen, gunstig gelegen ten opzichte van de naderings- en bewegingsrichting der vreemde vloot of vloten, en haar zoo mogelijk op grond van de ontvangen nadere berichten naar behoefte doen verplaatsen, opdat zij terstond kan ingrijpen, wanneer dat noodzakelijk mocht zijn.

Meestal zal reeds de aanwezigheid van een Nederlandsche scheepsmacht van eenigszins beteekenende gevechtswaarde voldoende zijn om de partijen van handelingen strijdig met het volkenrecht terug te houden. Maar waar dit niet het geval mocht zijn, zal niet mogen worden geaarzeld om onze volle kracht in te zetten, ten einde den schender onzer neutraliteit van ons territoir te verdrijven.

Bij de *verdediging van Indië tegen een rechtstreekschen aanval* in een oorlog tusschen Nederland en eene andere mogendheid of eene staten-coalitie, zullen in 't algemeen dezelfde regelen gelden voor het gebruik der zeemacht. Ook dan zou verspreiding en versnippering van kracht slechts tot noodlottige gevolgen kunnen leiden; de geheele, voor operatief optreden bruikbare hoofdmacht moet vereenigd ageeren.

Maar de keuze van de plaats en het tijdstip, waarop een beslissende slag zal worden aangenomen, wordt thans niet bepaald door overwegingen van internationaal recht, doch uitsluitend door de strategische en tactische factoren, welke op een gunstigen uitslag van invloed kunnen zijn (dekking van strategisch gewichtige objecten; verband met de operatiebasis; aantrekken van gedetacheerde onderdeelen; aanvulling van gevechtsvoorraden e. m. a.). In 't bijzonder wanneer tegen belangrijke overmacht moet worden opgetreden, kan het noodig zijn den beslissingsstrijd aanvankelijk te vermijden en te trachten door onverhoedsche offensiefstooten partieele voordeelen te behalen om de tegenpartij te verzwakken.

Behalve den strijd met 's vijands hoofdmacht zal onze Marine een belangrijke neventaak te vervullen hebben: het zooveel mogelijk beschermen van ons handelsverkeer en het openhouden van de gemeenschap met het moederland. Daartoe zal moeten worden getracht eene blokkade van de — of althans van enkele der — voornaamste toegangen tot den archipel en van onze belangrijkste handelshavens te beletten of te bemoeilijken. Het behoeft geen betoog, dat de beteekenis dezer neventaak — hoezeer ook op zich zelf van

gewicht — op den achtergrond staat ten opzichte van de hoofdtaak onzer Marine en dat voor de vervulling van eerstgenoemde, voor zooveel zij niet mocht kunnen samengaan met die der laatste, slechts strijdmiddelen mogen worden bestemd, welke in den hoofdstrijd geen gewicht van beteekenis in de schaal zouden leggen (torpedobooten, onderzeeërs, hulpkruisers).

Op grond van dit alles moet de conclusie aanvaard worden:

De verdediging van Nederlandsch-Indië tegen een buitenlandschen vijand — de bescherming der onzijdigheid daaronder begrepen — behoort in hoofdzaak door de Zeemacht te geschieden.

De aanvaarding van vorenvermeld beginsel brengt niet met zich, dat nu bij de Indische landsverdediging de medewerking der landmacht gemist zou kunnen worden. Samenwerking tusschen beide deelen der weermacht is noodzakelijk. Bij onze beperkte personeele en financieele middelen dient echter in het oog gehouden te worden, dat de weermiddelen ter zee als de eerste en voornaamste factor van ons weerstelsel moeten gelden. Bij de vaststelling van de taak en de organisatie van het leger komt dan op den voorgrond te staan, dat de taak van de landmacht van *beperkten* aard is en — voor zooveel de verdediging tegen een buitenlandschen vijand betreft — van haar slechts kan worden verlangd:

het verleenen van steun aan de Marine bij de door haar te vervullen opdrachten, opdat het volle rendement van ons verdedigingsvermogen ter zee worde bereikt, en voorziening in die behoeften, waaraan door de Marine niet kan worden voldaan.

Onze maritieme verdediging en de kansen op een gunstigen uitslag daarvan zijn in zeer belangrijke mate afhankelijk van twee voorwaarden, welker vervulling een gewichtig en integreerend deel van ons defensiestelsel uitmaakt:

1. de beschikking over *eene deugdelijke en goedverzekerde vlootbasis;*

2. de inrichting en bescherming van een *uitgebreiden, goed georganiseerden verkennings-, bewakings- en berichtendienst ter zee.*

Beide punten zullen afzonderlijk worden behandeld.

De *vlootbasis* behoort aan onze vloot gelegenheid te geven tot aanvulling van voorraden en uitrusting en van verliezen aan personeel; tot dokken en herstel van schade, niet alleen van die, welke het gevolg der navigatie kan zijn, maar ook van ernstige vernieling, teweeggebracht door vijandelijk vuur en mijnen; eindelijk tot het te allen tijde en onder alle omstandigheden beschikken over een veilige toevlucht, waar onze schepen zich kunnen onttrekken aan overmachtige vervolging en waar zij het tijdstip kunnen afwachten tot hervatting der operatiën.

Hoezeer de uitgebreidheid en bijzondere geographische gesteldheid van het gebied van actie onzer vloot, die tot aan de grenzen van onzen archipel en wellicht zelfs daarbuiten zal moeten optreden, de wenschelijkheid zouden meebrengen in verschillende gedeelten van ons gebied over een vlootbasis te beschikken, moet deze toestand toch onbereikbaar worden geacht. Daargelaten, dat het moeilijk zou vallen meerdere plaatsen aan te wijzen, welke in eenigszins bevredigende mate aan de voor genoemd doel te stellen eischen voldoen, vordert bovendien de inrichting en verdediging eener basis zoo belangrijke materieele en personeele middelen, dat er niet aan te denken valt deze voor meer dan één plaats te kunnen beschikbaar stellen. In plaats van krachten en geld te versnipperen, zonder ergens eene volkomen voldoende uitkomst te bereiken, is het beter te streven naar het in 't leven roepen van een enkele vlootbasis, welke zoo volledig mogelijk aan alle eischen voldoet.

OpCARD 101 V3

Daaruit volgt echter, dat het voor operatief gebruik bestemd gedeelte onzer vloot zoodanig zal moeten zijn georganiseerd, dat het zelfstandig kan ageeren, zonder dat het voor elke aanvulling van voorraad op zijne basis is aangewezen. Niet zelden zal dan daarbij (behalve van daartoe aan te voeren of te stationneeren voorraadschepen) met vrucht partij kunnen worden getrokken van havens en belangrijke handelsplaatsen in den archipel, waar brandstofdepots, watervoorziening en andere voorraden, uitrustings- en verplegingsbehoeften in ruime hoeveelheden aanwezig zijn en waar onze schepen tijdelijk een goede ligplaats kunnen vinden. Dergelijke plaatsen bieden intusschen den vijand dezelfde voordeelen als ons en mogen hem dus niet voetstoots worden overgelaten, zij het ook dat ter voorkoming van versnippering van kracht aan hunne verdediging slechts geringe middelen kunnen worden besteed, zoodat zij slechts tegen coups de main van vijandelijke landingsdivisiën zullen kunnen worden beschermd, terwijl om dezelfde reden ook bij de keuze der aldus te verdedigen havens groote beperking zal dienen te worden in acht genomen en men zich dus tot de belangrijkste zal moeten bepalen.

De verkennings-, bewakings- en berichtendienst ter zee is zoowel voor de handhaving der neutraliteit als voor onze verdediging tegen een rechtstreeksch aanval van ingrijpend gewicht. Voor het vaststellen van het operatieplan onzer vloot en de tijdige voorbereiding der plaatselijke verdediging is de beschikking over juiste en volledige gegevens omtrent de sterkte, samenstelling, operatierichting en bewegingen der vijandelijke scheepsmacht van onschatbare waarde.

Tot uitoefening van dezen dienst zal de Marine moeten kunnen beschikken over snel loopende éclaireurs. Voorts zal het bezit van een aantal zeer krachtige draadlooze stations, die met hunne uitgebreide werkingssferen den geheelen archipel bestrijken, noodzakelijk zijn. Ter bereiking van dit doel zal het vermoedelijk noodig zijn de bestaande of in voorbereiding zijnde stations te *Sabang*, *Sitoebondo*, *Timor-Koepang* en *Ambon*, nog met enkele soortgelijke stations, bijv. op *Banka* en te *Menado*, aan te vullen.

Eindelijk zal wellicht ook van de luchtvaart partij getrokken kunnen worden, in welk geval stations daarvoor opgericht zullen moeten worden.

Het is noodig al deze punten te beschermen tegen kleine ondernemingen, bijv. door vijandelijke landingsdivisiën uit te voeren. Hetzelfde geldt voor de eindpunten van onderzeesche telegraafkabels, waarvan het lichten en onbruikbaar maken door vijandelijke schepen moet worden belet, opdat de telegrafische gemeenschap in den archipel en met het moederland ongestoord in stand worde gehouden.

Met de maatregelen ter beveiliging der hiervoren genoemde punten wordt het gebied der *plaatselijke verdediging* en daarmede tevens dat der *samenwerking van land- en zeemacht* betreden.

In geen geval mag voor dit doel de *hoofd*macht der vloot of eenig deel daarvan aan hare bestemming worden onttrokken. Deze moet onverzwakt bestemd blijven voor den strijd ter zee met 's vijands *hoofd*macht. Slechts voor zooveel met de vervulling dezer taak vereenigbaar, zal zij voor nevendoeleinden mogen worden gebruikt.

Aan de plaatselijke verdediging zal dus van de zijde der Marine overigens slechts kunnen worden deelgenomen door:

a. het wegnemen van betonningen, bakens en merken en het dooven van lichten, alsmede het vervangen van een en ander door geheime oorlogsmerken;

b. het afsluiten van toegangen te water door verspermijnen, of desnoods door zinkschepen;

c. het medewerken met de verdediging te land door schepen voor plaatselijk gebruik (oud, niet meer ten volle strijdvaardig materieel; torpedobooten en onderzeërs, alles voor zooveel niet benoodigd ter indeeling bij de hoofdmacht der vloot). Tot bescherming van de eindpunten van telegraafkabels zullen, voor zoover niet op andere wijze daarin kan worden voorzien, hulpkruisers in de omgeving dier punten kunnen worden gestationneerd.

De hoofdtaak bij de *plaatselijke* verdediging valt dus aan de landmacht ten deel. Deze zal echter voor de verschillende, over den archipel verspreide punten, welke elk voor zich geen primaire beteekenis hebben, slechts geringe krachten mogen afzonderen, opdat het leger zooveel mogelijk onverzwakt beschikbaar blijve voor de bescherming van de basis der vloot en later de hoogst bereikbare kracht hebbe voor de verdediging van den zetel der Indische Regeering.

De vlootbasis toch stelt in verband met hare belangrijkheid aan de plaatselijke verdediging hoogere eischen.

Aan de zeezijde behooren de noodige pantserforten aanwezig te zijn, bewapend met zwaar kustgeschut van zoodanig kaliber en in zoodanig aantal, dat een vijandelijke vloot op grooten afstand kan worden gehouden, opdat:

ten eerste, de ligplaatsen onzer schepen en onze maritieme etablissementen en inrichtingen volledig aan beschieting onttrokken zijn; en

ten tweede, het uitloopen onzer vloot te allen tijde ongehinderd kunne geschieden.

Voorts moeten, hetzij op de forten, hetzij in daartoe aan te leggen afzonderlijke batterijen, eenige snelvurende vuurmonden van middelbaar kaliber, tot bestrijking van den haveningang en de daarheen leidende vaarwaters en tot bestrijding van naderende torpedobooten, mijnenvisschers, betonningsvaartuigen en landingssloepen beschikbaar zijn.

De forten moeten volledig bom- en stormvrij zijn, niet alleen bestand tegen beschieting uit het zwaarste scheepsgeschut, maar tevens elk voor zich zelfstandig en naar alle zijden verdedigbaar tegen elken verrassenden of onverhoedschen aanval te land of te water. Met het oog hierop zal de bewapening ook licht snelvuurgeschut en mitrailleurs moeten bevatten tot beheersching van de onmiddellijke omgeving en grachtsflankement, terwijl de noodige electrische zoeklichten aanwezig moeten zijn, zoowel ten behoeve der nabijverdediging als om de mijnversperringen en de daarheen leidende vaarwaters te verlichten.

De plaatselijke toestand kan het wenschelijk maken, aan den vasten wal binnen de lijn der forten, nog enkele open batterijen voor geschut van middelbaar en licht kaliber aan te leggen tot samenwerking met- en aanvulling van de forten, bewaking van de haven en strandverdediging.

De genoemde verdedigingswerken krijgen alle een vaste bezetting van kustartillerie en garnizoensinfanterie, met de noodige hulpdiensten; tevens worden de noodige troepen bestemd tot bewaking van het geheele kustfront en der maritieme etablissementen tegen verassende landingsondernemingen.

De krachtigste verdediging der vlootbasis aan de zeezijde zou intusschen niet tot haar recht kunnen komen, indien zij niet gepaard ging met *beveiliging tegen aanvallen van de landzijde*.

Zoolang eene strijdbare vloot aanwezig is — zij moge dan tijdelijk binnen de vlootbasis zijn teruggetrokken of zich elders in den archipel bevinden — zullen aanvallen te land tegen die basis slechts te verwachten zijn van de landingsdivisiën van vijandelijke schepen, dus van eene betrekkelijk geringe macht, die slechts over een weinig talrijke en weinig krachtige artillerie beschikt, maar die niettemin bij onvoldoende beveiliging onzerzijds een coup de main zou kunnen beproeven, met het doel onze maritieme etablissementen te

vernielen, de kustverdedigingswerken te isoleeren en de gemeenschap van onze schepen met den wal te verbreken.

Heeft de vijand de heerschappij ter zee verkregen en onze vloot vernietigd, dan is hij ook in staat een landingsleger aan te voeren en te doen landen. De basis onzer vloot blijft ook dan nog voor hem een begeerenswaardig object, niet alleen wegens de daar aanwezige hulpbronnen en inrichtingen, waarvan hij (voor zooveel zij niet door ons zijn vernield, wat echter in den uitersten nood *moet* geschieden) ten behoeve zijner eigen vloot nut kan hebben, maar vooral ook omdat de vijand in deze haven eene uitmuntende basis vindt voor zijne operatiën te land. Al kan toch de landing zelf op velerlei punten der kust geschieden, zoo is het voor de ontlading der voor een leger benoodigde aanzienlijke hoeveelheden munitie en verplegingsbehoeften, van zwaar artillerie- en geniematerieel, in het algemeen voor het ongestoord verloop van den dienst van den aan- en afvoer en voor de verzekering van de verbinding met het eigen land, voor den aanvaller een besliste eisch, dat kan worden beschikt over een ruime en veilige haven, waar de talrijke transport- en voorraadschepen bij alle weersgesteldheden kunnen liggen, lossen en laden. Ook in dit stadium nog zullen alzoo de kustverdedigingswerken der vlootbasis hun weerstand tot het uiterste moeten volhouden, ten einde den vijand het gebruik der haven te ontzeggen. Maar deze verdediging zou zeer bezwaarlijk en in haren duur geschaad worden, indien onze verdedigingswerken, behalve door de vijandelijke vloot, ook aan de landzijde door vijandelijke artillerie konden worden bestookt en bovendien van alle gemeenschap en toevoer verstoken waren.

Verdediging der vlootbasis aan de landzijde is dus noodzakelijk, aanvankelijk slechts tegen een coup de main eener geringe macht, later ook tegen sterkere legerafdeelingen, van welke echter kan worden aangenomen, dat zij niet over belegeringsgeschut beschikken zoolang de tegenpartij nog geen haven ter ontscheping van zwaar materieel in haar bezit heeft heeft gekregen.

De vlootbasis, waar zij ook moge worden gekozen, moet zijn gelegen nabij een groot bevolkingscentrum. Deze plaats, ten behoeve harer verdediging aan de landzijde met duurzame versterkingen te omringen en dus eene moderne vesting er van te maken, zou in onze omstandigheden even ondoelmatig als onnoodig zijn. De eisch, onze marine-inrichtingen en de haven volkomen aan beschieting van de landzijde te onttrekken en de groote uitgebreidheid der bewoonde oorden, die mede zoo goed mogelijk tegen vijandelijk vuur zouden moeten worden beveiligd, zouden er toe leiden een fortenkring met zeer grooten straal aan te moeten leggen, zoodat talrijke kostbare verdedigingswerken noodig zouden zijn en voor de bezetting daarvan, alsmede voor de verdediging der tusschenruimten, eene aanzienlijke troepenmacht plaatselijk zou worden gebonden. De talrijke bevolking van inlanders en vreemde oosterlingen zou voorts binnen een dergelijke vesting een element vormen, waarvan weinig nut en medewerking, maar vermoedelijk wel veel last zou worden ondervonden, en waarvan bovendien de verpleging overwegende bezwaren zou opleveren.

Onnoodig zou de aanleg van zulk een vesting zijn, omdat aanvankelijk slechts aan een geringe macht zal behoeven te worden weerstand geboden, wat met eenvoudiger middelen kan geschieden, terwijl in het later tijdperk de bestrijding van landingen en van gelande legerafdeelingen, beter dan door het lijdelijke afwachten in een versterkte stelling, zal kunnen geschieden door het actief optreden eener *mobiele legermacht*, welker aanvankelijke opstelling zoodanig wordt gekozen, dat zij zoowel in de richting der verschillende landingspunten ageeren, als de vlootbasis tegen bedreiging, van welke zijde ook, dekken kan.

Voor de eigen verdediging dier basis zal deze boven en behalve hetgeen hiervoren voor de verdediging naar de zeezijde werd vermeld, in dat geval slechts eene beperkte veiligheidsbezetting behoeven te verkrijgen, welke na afzondering

van eenige reserve (ook ter verzekering van de inwendige rust) de toegangen uit de omgeving bezet en afsluit en den geheelen omtrek bewaakt. Tot steun dezer troepen kunnen op de voornaamste accessen eenvoudige permanente steunpunten worden aangelegd, welke in oorlogstijd met veldversterkingen en hindernissen worden aangevuld.

De landmacht zal dus moeten beschikken over eene mobiele legermacht, *een veldleger*, dat ten opzichte zijner samenstelling uit de verschillende wapens, hulpwagens en treinen en ten aanzien zijner organisatie en indeeling, geheel voor operatief gebruik geschikt behoort te zijn.

Bij eene beschouwing van zijne taak bij de verdediging van Java zij allereerst opgemerkt, dat de langgestrekte vorm van eiland, met een lengte van gemiddeld 1000 bij een afwisselende breedte van 55—200 K.M., weinig gunstig is voor de verdediging, wanneer men daarbij in aanmerking neemt, dat over een groot deel der noordkust en op enkele punten der zuidkust bruikbare anker- en landingsplaatsen en meerdere havens aanwezig zijn. Rechtstreeksche afweer van landingen door op al die punten aanwezige troepen van voldoende sterkte zou een totale macht vorderen zoo ver boven ons vermogen, dat hieraan niet te denken valt, terwijl de ongunstige vorm van het operatiegebied, in verband met de zeer beperkte capaciteit van het spoorwegnet, de mogelijkheid uitsluit, tijdig eene groote macht te concentreeren tegenover elk punt, dat bedreigd wordt of schijnt te worden.

Het zal dus, wanneer er niet een krachtige vloot aanwezig is om zulks te beletten, niet te vermijden zijn, dat de vijand vasten voet op *Java* verkrijgt; en vermits ons veldleger uit den aard der zaak slechts een bepaalde ruimte als zijn strategische werkingssfeer dekken kan, staat reeds dadelijk alles wat daarbuiten valt, met al zijn hulpbronnen, aan inbezitneming door den vijand bloot.

De uitslag van den strijd tusschen ons leger en dat des vijands zal nu verder — troepen van gelijk gehalte onderstellende, wat aan onze zijde zeker niet te ongunstig gerekend is — grootendeels van hunne onderlinge machtsverhouding afhankelijk zijn, zij het ook dat onze strijdmacht, aan het klimaat gewend, op bekend terrein en dicht bij hare operatiebasis ageerende, in deze opzichten in gunstiger conditie zal verkeeren dan die der tegenpartij.

Daar staat tegenover, dat deze waarschijnlijk eene aanzienlijke overmacht zal kunnen ontwikkelen. Een strijd tot verovering onzer koloniën zal toch slechts door eene *groote* mogendheid worden aangebonden, en wel eerst, nadat deze in verband met de politieke omstandigheden en de verhoudingen tot en tusschen de andere staten, vrij groote zekerheid zal hebben verkregen die verovering te zullen kunnen ondernemen, zonder door eene machtige interventie gestoord te worden. Maar dan zal bedoelde mogendheid ook in staat zijn een groot deel van zijn ettelijke honderdduizenden tellende legermacht tegen ons te gebruiken.

Nu moet worden erkend, dat de overbrenging van eene talrijke strijdmacht over zee, in 't bijzonder over een lang traject, bezwaarlijk is en veel tijd vordert. Maar de geschiedenis heeft bewezen, dat zij mogelijk is en geen onoverkomelijke moeilijkheden behoeft op te leveren. *) Al zal ook eene overbrenging over grooten afstand slechts kunnen geschieden in échelons van beperkte sterkte, zoo behoort toch rekening gehouden te worden met de mogelijkheid, dat de vijand zijn macht eerst op nabijgelegen eilanden, b.v. *Sumatra*, *Banka*, *Billiton*, verzamelt, om haar daarna gelijktijdig op verschillende, niet te ver uiteen gelegen gedeelten der *Java*-kust te doen landen. Dit is te meer aannemelijk, omdat de vijand den noodigen tijd daarvoor nemen kan, vermits *Java* — nadat onze vloot vernietigd is — van de buitenwereld zal zijn geïsoleerd, dus geen versterking kan ontvangen, elken dag meer en meer van zijn voorraden inteert en weldra gebrek aan velerlei behoeften zal krijgen. Het moet daarom geenszins uitgesloten worden geacht, dat de vijand

*) Zie de noot **) op blz. 17 van dit Rapport.

reeds terstond of althans binnen korten tijd een macht van 100 000 man op *Java* werpt en deze gaandeweg nog tot de dubbele sterkte zal kunnen opvoeren.

Het zal niet mogelijk zijn onzerzijds een leger te organiseeren, dat tegen zulk een macht opgewassen is.

De verdediging van *Java* door de landmacht alleen tegen eene groote mogendheid, die ongestoord tegen ons kan optreden, is een hopelooze strijd. Zelfs eene aanzienlijke uitbreiding van onze legersterkte zou geen aannemelijk uitzicht op een gunstig gevolg kunnen opleveren. Daaraan behoort dan ook niet gedacht te worden. Veeleer zal, met het oog op onze beperkte middelen, de vraag overwogen moeten worden of niet, ten einde de totstandkoming van een krachtige vloot te verzekeren, welke toch allereerst noodzakelijk en onmisbaar is, eene vermindering van het veldleger mogelijk zal zijn, waarbij niet voorbij gezien mag worden, dat bij het bestaan van een krachtige vloot aan het veldleger een meer beperkte taak toegedacht kan worden, nl. die van medewerking bij de verdediging van de vlootbasis en het beschermen van den zetel der Indische Regeering.

Ten einde aan het veldleger de uitvoering dezer taak mogelijk te maken en te vergemakkelijken, zal nog in enkele andere behoeften moeten worden voorzien; en wel:

1. *het instellen van een dienst der kustbewaking.*

Om verrassingen te voorkomen en tegen vijandelijke landingsondernemingen tijdig de noodige maatregelen tot afweer of bestrijding te kunnen treffen, alsook om daar, waar effectieve bestrijding eener landing niet in de bedoeling ligt of niet mogelijk is, toch op de hoogte van den toestand te blijven, is het noodig, dat de Regeering en de Commandant van het veldleger ten spoedigste kennis dragen van bewegingen van vijandelijke vloten of schepen langs of van hare verschijning vóór de kust, alsmede van toebereidselen tot- en uitvoering van landingen. Daartoe zal — afgezien van de maatregelen tot bewaking en verdediging, die de Commandant van het veldleger zal treffen op vermoedelijke of mogelijke landingsplaatsen binnen het bereik zijner actie — overal, waar de natuurlijke gesteldheid van de kust van *Java* eene landing toelaat en waar de strategische beteekenis van het achterland deze denkbaar of waarschijnlijk doet achten, een waarnemings-, bewakings- en berichtendienst moeten worden ingesteld. Deze dienst zal behooren te functionneeren in aansluiting met den veiligheidsdienst der militaire bezettingen van vlootbasis, vlootstations en draadlooze stations, ook met toepassing van de luchtvaart.

Het wordt niet noodzakelijk geacht voor den dienst der kustbewaking een afzonderlijk militair korps op te richten. Het zal vermoedelijk zeer wel mogelijk zijn hiertoe gebruik te maken van burgerambtenaren en beambten, als: lichtwachters, personeel van den dienst der invoerrechten en andere ter plaatse gevestigde en bekende staatsdienaren, mits slechts de organisatie sta onder militaire leiding en toezicht en het personeel in vredestijd nauwkeurig worde geïnstrueerd, geoefend en voor zijne bemoeiingen ten deze afzonderlijk beloond.

2. *het voorbereiden en uitvoeren van de vernieling van spoorwegen en telegrafen.*

Het is voor ons van groot belang, dat de vijand in een landstreek als Java, waar het verkeersnet betrekkelijk weinig ontwikkeld is, bij zijne operatiën niet het voordeel geniete van te beschikken over bruikbare spoorwegen en telegraafverbindingen in de richting zijner operatielijnen.

In verband met de keuze van de vlootbasis en van de basis voor het veldleger (Regeeringszetel) en met de waarschijnlijke landingsplaatsen in de omgeving daarvan, zal moeten worden nagegaan, welke spoorwegen den vijand voor zijn aan- en afvoer van nut zouden kunnen zijn. Maatregelen om deze spoorwegen op het eerste bevel van de Regeering of van den Commandant van het veldleger onbruikbaar te maken, moeten worden voorbereid, wat op de meest afdoende wijze kan geschieden door tunnels, dan wel een of meer groote bruggen of viaducten in den spoorweg te vernielen.

Evenzoo behooren telegraafverbindingen in het operatiegebied des vijands vóór zijn aankomst te worden verbroken (bij voorkeur bij waterdoorgangen, waar zij het moeilijkst te herstellen zijn) en van de kantoren en draadlooze stations de toestellen te worden weggevoerd of vernield.

De voor de vernieling van tunnels, spoorwegbruggen en viaducten noodige springladingen en ontstekingsmiddelen moeten in vredestijds pasklaar worden gereed gemaakt en in de nabijheid van het te vernielen kunstwerk opgelegd; jaarlijks moeten door het voor de vernielingswerkzaamheden aangewezen personeel met geïmiteerde ladingen van denzelfden vorm als de oorlogsladingen, oefeningen in het aanbrengen daarvan aan de bruggen, viaducten of tunnels worden gehouden.

Het is niet noodig, dat voor de uitvoering dezer vernielingen militair personeel wordt bestemd. Met voordeel zal deze taak aan de ambtenaren en beambten der spoorwegdiensten en der telegrafie kunnen worden toevertrouwd, mits voorbereiding, leiding en toezicht, het gereedmaken en opleggen der springladingen en de jaarlijksche oefeningen onder de militaire autoriteit zijn gesteld.

§ 5. Samenstelling van de vloot.

In verband met de voorgaande paragraaf dient de samenstelling van de vloot in het bijzonder te worden overwogen. Het verdient uiteraard aanbeveling daaraan een nadere preciseering van de taak der vloot te doen voorafgaan.

Zooals uit het voorgaande reeds zal zijn gebleken, omvat die taak in *Indië* in de eerste plaats:

Het tegengaan van een rechtstreekschen aanval op onze koloniën, alsmede het handhaven onzer onzijdigheid in den geheelen Archipel bij een oorlog tusschen andere staten.

Als neventaak kan daarnaast aan de Zeemacht worden opgedragen een *aandeel in de locale verdediging van de vlootbasis en enkele andere punten*, met dien verstande, dat de eigenlijke zeegaande vloot daarvoor nimmer zal mogen worden gebouwd, noch ooit in beginsel daartoe mag worden bestemd. Dit laatste neemt niet weg dat er ten gevolge van het verloop der oorlogshandelingen omstandigheden kunnen worden geboren, waarin het nuttig is, dat de schepen der vloot bij de verdediging eener plaats medewerken en zij dienen alsdan ook tot dat doel te worden gebruikt. Ook kan het zijn, dat de plaatselijke verdediging meer gebaat is door zeker soort marinemateriëel dan door meer troepen of meer geschut, en alsdan zal tot aanschaffing van zulk materiëel moeten worden overgegaan. Ook bij de plaatselijke verdediging kan dus de Marine een taak te vervullen hebben, welke echter, wat belangrijkheid betreft, volkomen ondergeschikt is aan de taak, welke der zeegaande vloot moet worden toegedacht.

Wat de taak der Marine in *Nederland* betreft, daarbij dient bedacht te worden, dat voor Nederland de voornaamste kans, om in een conflict met een Europeesche maritieme mogendheid te geraken, voortspruit uit het niet voldoende handhaven onzer neutraliteit bij een oorlog in de Noordzee. Handhaving der neutraliteit worde daarom bij de bepaling van de taak der Zeemacht vooropgesteld.

De Zeemacht zal somtijds bij die handhaving met de Landmacht kunnen samenwerken, doch zal ook somtijds alléén moeten optreden, n.l. wanneer de neutraliteit dreigt geschonden te worden buiten de onmiddellijke nabijheid der kust of buiten bereik van het kustgeschut, dat wil dus zeggen in een groot deel der zeegaten en verdere territoriale wateren.

Is Nederland, hetzij door onvoldoende handhaving der neutraliteit, hetzij door een andere oorzaak in oorlog met

een maritieme mogendheid geraakt, dan kan zich, behalve een blokkade van onze geheele kust of een gedeelte daarvan, het geval voordoen:

a. dat de vijand een landing op onze kust onderneemt;

b. dat hij zich in het bezit wil stellen van één of meer onzer reeden, zeegaten, havens of maritieme etablissementen, ten einde die te benutten als basis voor de operatiën zijner vloot of van een aan den wal te zetten leger.

Met het oog op het zeer ernstige van het geval onder *a* genoemd en op de onmogelijkheid voor de Landmacht onder alle omstandigheden een voldoend aantal troepen tot het afslaan van de landing nabij de landingsplaats te concentreeren, zal de Zeemacht bij het afslaan der landing de Landmacht behulpzaam moeten zijn en in staat moeten wezen den vijand zooveel mogelijk afbreuk te doen. Hieruit volgt onmiddellijk de noodzakelijkheid, dat de Zeemacht in staat moet zijn, waar mogelijk met behulp van de Landmacht, voor de Zeemacht zelve den toegang tot hare steunpunten open te houden, m. a. w. eene militaire blokkade te beletten, althans te belemmeren.

Wat het onder *b* genoemde betreft, zal, waar om financieele of strategische redenen geen kustversterkingen kunnen worden toegepast (Eems, Vlieree, Oosterschelde e.d.), de Zeemacht alleen den aanval moeten afslaan.

Alhoewel een handelsblokkade niet onder alle omstandigheden belet zal kunnen worden, zal toch de Zeemacht een dergelijke blokkade zooveel mogelijk behooren te bemoeilijken, om daardoor de mogelijkheid te openen tot toevoer van over zee. Een dergelijke blokkade zal buiten bereik der kustversterkingen worden uitgeoefend; steun van de Landmacht zal dus de Zeemacht bij het bemoeilijken dier blokkade niet ondervinden.

Hoe meer onze scheepsmacht een gevaar oplevert voor de blokkeerende vloot, hoe verder deze genoodzaakt zal zijn uit de kust te blijven en hoe minder last en gevaar zij ons daardoor bezorgt. De blokkade loopt kans niet meer effectief te zijn en dus niet meer door de neutrale mogendheden erkend te worden. De kans op toevoer van buiten wordt daardoor geopend.

Verder zullen zich bij den landoorlog gevallen kunnen voordoen, waarbij de Landmacht den steun der Zeemacht niet kan ontberen.

Dit zal zich voordoen o.a. bij den overvoer van troepen over de Zuiderzee en bij het tegengaan van het overtrekken van het Hollandsch Diep door een uit het Zuiden oprukkende vijandelijke legermacht. Uit den aard der zaak is de taak der Zeemacht hierbij van ondergeschikten aard vergeleken bij haar hoofdtaak.

En ten slotte zal de Zeemacht onzen handel, scheepvaart en verdere belangen moeten beschermen tegenover andere Mogendheden, waarmede wij als handelsmogendheid en als bezitters van Koloniën in aanraking kunnen komen.

Resumeerende komt men tot de volgende omschrijving van de taak der Zeemacht in Nederland:

1°. *de handhaving der neutraliteit aan de zeezijde, waar mogelijk in samenwerking met de Landmacht;*

2°. *het samenwerken met de Landmacht tot het afweren van een aanval aan de zeezijde;*

3°. *het bemoeilijken van een blokkade van ons kustgebied;*

4°. *het samenwerken met de Landmacht bij de verdediging van de Zuiderzee en enkele rivierovergangen in het Zuiderfrontier;*

5° *het beschermen van de belangen van den Staat buiten de Indische en daaraan grenzende wateren.*

Eene vergelijking van de taak der Zeemacht in Nederlandsch-Indië met die, waartoe zij zich in Nederland moet

bepalen, doet reeds dadelijk inzien, dat deze beide in zooverre uiteenloopen, dat de eischen, die aan de verdedigingsmiddelen in elk dier beide gebiedsdeelen gesteld moeten worden, niet identiek behoeven te zijn.

De eerste zal in staat moeten zijn groote kracht te ontwikkelen om den strijd, ook in open zee, op elk gewild tijdstip met een krachtigen tegenstander te kunnen aanbinden; ze zal moeten kunnen optreden op ver verwijderde punten in den Archipel geheel los van een versterkte vlootbasis, en desnoods tot het voeren van een strategisch offensief moeten kunnen overgaan;

de tweede zal zich in hoofdzaak tot een krachtig defensief kunnen bepalen en bij haar optreden meestal gebonden kunnen zijn aan een operatiebasis. Waar de aanwezigheid eener krachtige Indische vloot is een conditio sine qua non voor het handhaven van ons gezag in den Archipel en in die vloot de waarborg ligt voor het voortbestaan van ons koloniaal bezit, daar neemt zij hier te lande bij de verdediging slechts een secundaire plaats in en bepaalt haar taak zich tot het behulpzaam zijn der Landmacht bij aanvallen op ons grondgebied van af de zeezijde. Bij de strijdmiddelen *te land* ligt in Nederland de beslissing; in Nederlandsch-Indië daarentegen bij die *ter zee*.

Moet het hoofddoel der Indische vloot zijn het behouden van het meesterschap ter zee om zoowel den vijand te beletten een eenigszins belangrijke troepenmacht over te voeren naar de eilanden, die hij in bezit wil nemen, als om de toegangen tot onzen Archipel open te houden en het handelsverkeer zooveel mogelijk onbelemmerd te laten, voor de vloot in Nederland zal, met het oog op de ligging van ons grondgebied, op de machtige ons omringende staten en op de beperktheid onzer geldmiddelen, het meesterschap in de Noordzee niet alleen ten alle tijde onbereikbaar blijven, maar ook onnoodig zijn. Al wordt het handelsverkeer over zee afgesneden, zoo blijven er nog talrijke andere wegen over waarlangs ongestoord het noodige ingevoerd kan worden.

Voor de vloot in Nederland blijft dus als hoofdzaak de handhaving van onze neutraliteit.

Met het oog op de betrekkelijk geringe uitgestrektheid onzer kustlijn en de weinige plaatsen, die zich daar voor het vestigen eener operatie-basis leenen, veronderstelt althans, dat de fortificatiën gewijzigd zullen zijn als bij de toelichting op het wetsontwerp tot instelling van een fonds tot verbetering der kustverdediging is aangegeven, zal ook deze taak een bescheidene kunnen zijn en volstaan kunnen worden met den vijand in zijn operatie te bestoken en hem het vervoer van transporten te bemoeilijken.

Voor het handhaven der neutraliteit is het reeds voldoende dat wij in staat zijn dengene die onze neutraliteit schendt zoodanige schade te berokkenen, dat daardoor zijne positie tegenover den hoofdvijand benadeeld of zoo mogelijk zelfs in gevaar gebracht wordt.

Uit de gegeven uiteenzetting van de taak der Zeemacht in Oost-Indië en van die in Nederland blijkt niet alleen, dat de eischen aan een vloot in Oost-Indië te stellen anders kunnen zijn dan die voor de vloot hier te lande gelden, maar ook dat, willen beide vlootdeelen ieder voor zich voor haar taak berekend zijn, de samenstelling van elk hunner beschouwd moet worden in verband met de bijzondere eischen, welke de vervulling van die taak stelt.

Die beschouwing brengt voor de vloot in Indië allereerst de ten onzent bestaande theoretische strijdvraag „Artillerie- of torpedovloot" naar voren.

Ten einde eene oplossing voor die vraag te vinden, geve men zich vóór alles rekenschap van het meest kenmerkende, dat met ieder van deze beide benamingen wordt bedoeld.

Onder een *artillerievloot* verstaat men eene scheepsmacht hoofdzakelijk samengesteld uit een kern van groote gepant-

serde, met zwaar geschut bewapende schepen, waarbij voor den verkennings- en veiligheidsdienst kleinere licht bewapende snelloopende vaartuigen zijn ingedeeld, terwijl de *torpedovloot* zal zijn samengesteld hoofdzakelijk uit een groot aantal kleine snelloopende onbeschermde torpedovaartuigen, een kleiner aantal onderzeebooten en enkele torpedokruisers.

Het verschil in samenstelling brengt met zich een verschil in kenmerkende eigenschappen.

Eene artillerievloot, bestaande uit zware pantserschepen, is het toonbeeld van massale kracht.

Door het groote aantal kanonnen van zwaar kaliber, waarover de pantserschepen beschikken, wordt eene groote krachtsconcentratie verkregen; door het pantser, dat èn het geschut èn het opstellingsvlak beschermt, wordt het gebruik van die kracht zoo lang mogelijk gewaarborgd, terwijl zij elk oogenblik in wijden kring in haar geheel naar ieder gewild punt kan worden gezonden, aangezien de mate van verplaatsbaarheid eener artillerievloot nagenoeg onbegrensd is.

In de torpedovloot daarentegen komt vooral het vluggebehendige tot uiting; zij kan nimmer komen tot de massale krachtsontwikkeling eener artillerievloot, doch moet haar kracht zoeken in een verrassend optreden; al moge het wapen, dat zij voert, niet minder destructief kunnen werken dan dat eener artillerievloot, de *gelegenheid* om dit wapen te kunnen *gebruiken* is beperkt.

De torpedovaartuigen toch, die slechts over een kleinen kolenvoorraad kunnen beschikken, hebben eene kleine werkingssfeer en zijn voor hun vaart in hooge mate afhankelijk van den toestand der zee; voor hun optreden zijn zij wegens hunne kwetsbaarheid in hoofdzaak op den nacht aangewezen.

Diensvolgens is hun gebruik zoowel in ruimte als in tijd begrensd en wordt eene torpedovloot daardoor gestempeld tot een orgaan voor *locale* verdediging, zij het dan ook, dat men dit begrip niet in zijn engste beteekenis neemt.

Uit het voorgaande volgt reeds dadelijk, dat de vraag Artillerievloot of Torpedovloot niet op zich zelf voor eene afdoende beantwoording vatbaar is.

Waar de kenmerkende eigenschappen van ieder der vloten zoo verschillend zijn, zal men, alvorens op die vraag een antwoord te kunnen geven, zorgvuldig hebben na te gaan, welk *doel* men met de vloot bereiken wil.

Hiervóór is daaromtrent uitvoerig gehandeld.

Herhaald zij hier slechts, dat de vloot *in Indië* zal hebben te streven naar de handhaving van ons meesterschap ter zee en de bescherming onzer onzijdigheid *in den geheelen archipel*.

Voor de volbrenging van het eerste deel dezer taak zal zij op een bepaalden tijd en eene bepaalde plaats tot groote krachtsontwikkeling in staat moeten zijn.

De vervulling van het tweede deel der aangegeven taak eischt in een zoo uitgebreid terrein *) van actie, waar het niet mogelijk is een voldoend aantal goed verdedigde en naar behooren geoutilleerde steunpunten in te richten, schepen met een bijna onbegrensde mate van verplaatsbaarheid.

Aan deze beide eischen *kan* slechts voldaan worden door een vloot van krachtige artillerieschepen, wier werkingssfeer bij normalen brandstofvoorraad gemakkelijk zoo groot genomen kan worden, dat deze voorraad voldoende is om van uit de vlootbasis den afstand naar elk punt in den Archipel heen en terug af te leggen en op het punt van actie nog geruimen tijd te kunnen vertoeven, terwijl bovendien bij een artillerievloot in de aanvulling van brandstof nog kan worden voorzien door middel van schepen die de vloot kunnen volgen, omdat zij door de vloot zelve beschermd worden, hetgeen zonder artillerieschepen niet kan geschieden.

*) Onze Archipel is ongeveer zoo groot als 2/3 Europa met eene uitgestrektheid in lengte van 2760 zeemijlen en in breedte van 1020 zeemijlen; overeenkomende resp. met den afstand den Helder—Kaap Verdische Eilanden (2665 zeemijlen), Vlissingen—Lissabon (1050 zeemijlen).

Ten aanzien van de vloot *in Nederland* staat de zaak anders. Daar gaat het niet om het meesterschap ter zee, doch in hoofdzaak om de handhaving onzer neutraliteit in samenwerking met de Landmacht. De taak der vloot aldaar bepaalt zich voornamelijk tot *locale* verdediging. De betrekkelijk geringe uitgestrektheid van onze kustlijn (pl.m. 220 zeemijlen), gepaard met het aantal versterkte punten (Vlissingen, Hellevoetsluis, Hoek van Holland, IJmuiden en den Helder) en de gesteldheid onzer vaarwaters, die een grondige kennis daarvan voor de navigatie noodzakelijk maakt, doen dan ook als vanzelf een vloot, hoofdzakelijk uit klein materieel samengesteld, uit een defensief oogpunt het meest verkieslijk achten. Hieraan wordt niet tekort gedaan door het feit, dat hier te lande ook over eenige artillerieschepen beschikt moet kunnen worden, omdat de vloot in Nederland onder meer in staat moet zijn om zoowel in West-Indië *) als in de Europeesche wateren onze belangen als koloniale- en handelsmogendheid zoo goed mogelijk te beschermen.

Het voorgaand betoog zou, voor wat Indië betreft aan kracht verliezen, indien het mogelijk ware in dat uitgestrekte gebied zoovele steunpunten voor eene torpedovloot in het leven te roepen dat men als het ware evenveel sferen van locale verdediging verkreeg. Ofschoon ook dan nog de vraag zou blijven bestaan of met dat beginsel niet gepaard zou moeten gaan het scheppen van een grootere strijdmacht te land dan wij in staat zijn in het leven te roepen en te onderhouden. Maar ook op zich zelf zou het inrichten van de steunpunten die daarvoor noodig zouden zijn op onoverkomelijke bezwaren stuiten.

Niet, natuurlijk, wanneer men aan deze *steunpunten* geen andere eischen stelt dan aan de *schuilplaatsen*, zooals die door de Staatscommissie van 1906 in bijlage J van haar rapport vermeld worden.

Maar tusschen die beide is een zeer groot verschil: het steunpunt vereischt opzettelijke inrichting en bescherming; de schuilplaats ontleent hare waarde aan hare *onbekendheid*, sluit dus eene voorafgaande opzettelijke inrichting uit. Maar juist door dit laatste wordt elke waarborg gemist, dat de torpedobooten in staat zullen zijn om te verrichten wat van haar verlangd wordt.

In dit verband dient met een enkel woord ingegaan op de schijnbare tegenspraak tusschen het oordeel dezer Staatscommissie en de uitspraak der Staatscommissie van 1906, welke laatste, in tegenstelling met het gevoelen der eerste, voor Indië aan eene torpedovloot de voorkeur gaf boven eene artillerievloot.

Schijnbare tegenspraak!

Immers, dat deze Staatscommissie tot een geheel ander resultaat komt dan de Staatscommissie 1906 is vooral een gevolg van de omstandigheid dat zij van een geheel ander standpunt uitgaat. De opdracht aan de Staatscommisie 1906 gegeven, luidde: „Hare Majesteit voorstellen te doen **tot herziening van den inhoud van het Koninklijk Besluit van 27 Juli 1896 (Staatsblad n°. 141),** in dier voege, dat een doelmatige samenstelling en indeeling der *Zeemacht* in Nederlandsch-Indië ook in den vervolge mogelijk zij, en dat de *uitgaven* voor die Zeemacht naar billijkheid tusschen de Staatsbegrooting en de begrooting van Nederlandsch-Indië worden *verdeeld*".

Deze opdracht liet geen ruimte om te breken met het vigeerende *stelsel* van verdediging. Uiteraard stond dus de Staatscommissie 1906 op het standpunt: verdediging van Java hoofdzaak. Háár vloot moest dus daarop berekend zijn en in de eerste plaats geschikt zijn voor *locale* verdediging.

Dat voor dit doel een torpedovloot geschikt *kan* zijn, ontkent deze Staatscommissie geenszins. Zelfs komt zij, de verdediging van het Rijk in Europa op zich zelf beschouwende, in hoofd-

*) Hiermede wordt niet bedoeld permanente stationneering van één of meer groote schepen in West-Indië. Er kunnen zich echter, zooals de geschiedenis van den jongsten tijd heeft geleerd, omstandigheden voordoen, dat versterking van onze scheepsmacht in die wateren noodzakelijk is.

OpCARD 101 v3

zaak tot een gelijk resultaat. Maar zij wenscht met de vloot in Indië een ander doel te bereiken dan de Staatscommissie 1906 zich voor oogen kon stellen.

Aan de Staatscommissie voor de verdediging van Nederlandsch-Indië toch werd opgedragen de *geheele* inrichting dier verdediging in behandeling te nemen. Daardoor ontstond de gelegenheid te adviseeren tot afwijking van een verdedigingsstelsel, dat is opgebouwd op het behoud van Java alleen, en nieuwe grondslagen voor de verdediging aan te geven. Uitgaande van die *nieuwe* grondslagen moest men komen tot een geheel andere opvatting van de taak der vloot en deze nieuwe taak, welke zoozeer verschilt van de taak, waarmede de Staatscommissie van 1906 had rekening te houden, leidde vanzelf tot een aan haar oordeel tegenovergesteld gevoelen omtrent de vraag die hier is behandeld.

Met het voorgaande wil niet gezegd zijn, dat er tegen een torpedovloot *in Indië* als door de Staatscommissie 1906 werd aanbevolen, geen bezwaren zouden bestaan, zelfs in geval haar niet anders werd opgedragen dan een met haar kenmerkende eigenschappen overeenkomende taak.

Men bedenke slechts, dat wanneer het marine-materieel in hoofdzaak uit torpedovaartuigen bestaat, d.w.z. uit vaartuigen, die door hunne beperkte tonnenmaat, waarvan het grootste gedeelte door machines en ketels wordt ingenomen, en door hun eigenaardigen bouw en inrichting weinig comfort aanbieden voor de opvarenden, het personeel alsdan voortdurend in zeer ongunstige conditie verkeert. Hoeveel moeite men zich ook moge geven om de jagers zoo doelmatig mogelijk in te richten, zij zullen in bewoonbaarheid verre achterstaan bij groote schepen en het zal noodig zijn dat het personeel een groot deel van het jaar aan den wal verblijf houdt in kazernes. Wie met de marinetoestanden in Indië bekend is, weet welk een ongunstigen invloed dat verblijf aan den wal heeft op het personeel. Te vreezen is dus dat het onder die omstandigheden onmogelijk zal wezen een goed geoefend, krachtig en met opgewektheid dienend personeel voor de vloot te onderhouden.

En dit zal toch bepaald noodig zijn, omdat in tijd van oorlog van het personeel op de torpedovaartuigen zeer veel wordt gevergd, veel meer dan van dat op groote schepen, zoodat moet worden aangenomen, dat — al ware de slagvaardigheid in de eerste dagen van een ingetreden oorlogstoestand ook goed — die na enkele weken, vooral wat den physieken en moreelen toestand van het personeel betreft, zeer belangrijk zal zijn gedaald. Daarvoor is het niet noodig, dat dit personeel meermalen slaags moet zijn geweest. Veeleer integendeel zal een vijand, wetende dat ons uitsluitend torpedomaterieel ten dienste staat, zijn tactiek daarnaar inrichten en ons onze krachten laten verbruiken voor het nog tot een treffen gekomen is.

Drukt reeds doorloopend het tropisch klimaat bij gunstige weersgesteldheid merkbaar zwaarder op hen, die zich aan boord van een torpedovaartuig dan op hen, die zich aan boord van een schip bevinden, zelfs al is dit een betrekkelijk kleine kruiser, in nog sterker mate doet het verschil zich gelden, zoodra er gedurende eenigen tijd ongunstig weder moet worden getrotseerd. De Oost-Indische archipel, hoe fraai en rustig daar het weder vaak zijn moge, heeft toch ook niet zelden weersgesteldheden, welke althans voor het torpedovaartuig bepaald ongunstig moeten heeten.

Hierbij komt nog dat in het algemeen het physiek en moreel gehalte, dit laatste bedoeld in den meest uitgebreiden zin, bij de bemanning van groote schepen hooger zal staan dan bij een torpedovloot als gevolg van de verschillende wijzen, waarop de bemanningen, allen daaronder begrepen, hun diensttijd zullen doorbrengen. Zij, die aan boord van groote schepen dienen, zullen uit den aard van het grootscheepsbedrijf en van hetgeen door groote schepen wordt ondervonden en gedaan een bestaan hebben, waarin ongezocht eentonigheid wordt vermeden. De ondervinding der laatste jaren heeft overtuigend aangetoond, dat bij een 3-jarig verblijf in de tropen

het groote schip, hetzij alleen, hetzij in vereeniging met andere schepen of vaartuigen zich bekwamende voor zijn taak, in zeer voldoende mate met en in zich de elementen meedraagt, welke met name in Indië voor het behoud van een geest van opgewektheid en werkzaamheid noodig zijn. De invloed daarvan komt ten goede ook aan het personeel van torpedovaartuigen, welke met die grootere schepen hebben samen te werken. Voor *deze* torpedovaartuigen is bovendien de gelegenheid tot doelmatige oefening mogelijk. Voor torpedobooten, die in groot aantal de vloot vormen, waartoe slechts enkele kruisers kunnen behooren, zal daarentegen eene volgende mate van werkelijk doelmatige oefening *niet* mogelijk zijn: voor de onderzeebooten der torpedovloot zal dit evenmin het geval zijn.

Doch er is meer. Ook uit de plaatselijke gesteldheid in Indië vloeien nadeelen voort.

Een zelfstandige actie van torpedovaartuigen tegen kruisers en pantserschepen is overdag vrijwel uitgesloten door de kwetsbaarheid der torpedovaartuigen en door de geringe treffkans der torpedo's op groote lanceerafstanden, terwijl de onderzeebooten zich door hun langzame verplaatsbaarheid nog slechts voor locale verdediging, zij het dan ook in ruimen zin, leenen. Alleen des nachts is van de actie eener torpedovloot succes te verwachten, doch daartegenover staat dat de vijand overdag vrijwel ongestoord zal kunnen handelen en die maatregelen zal kunnen nemen die hij noodig en wenschelijk acht, waarbij het hem zeker mogelijk zal zijn een afdoende beveiliging voor den nacht te verkrijgen. Denkt men zich in verband hiermede het voor de actie eener torpedovloot meest gunstige geval, dat van den aanvang af te voorzien is dat de hoofdaanval gericht is tegen het eiland Java, dan zal ook daaruit blijken hoe weinig een torpedovloot in staat is afdoende beveiliging te geven.

Aangezien de aanvaller naar alle waarschijnlijkheid zijn vloot en ook zijn transportvloot over groote afstanden moet aanvoeren en hij in geen geval aan het overbrengen van een landingsleger kan denken, voordat onze vloot onschadelijk is gemaakt, zal hij zijne operatiën vermoedelijk beginnen met de inbezitneming van een strategisch goed gelegen punt om daar een hulpbasis in te richten.

Tegen deze actie staat een torpedovloot vrijwel machteloos; onze onderzeebooten zouden, ingeval de hulpbasis op geen te grooten afstand gelegen is, een poging kunnen wagen om de zich in de hulpbasis bevindende vijandelijke schepen aan te vallen, doch de kans van slagen van zulk een poging is niet groot als men bedenkt, dat bij een torpedovloot de bescherming van deze onderzeebooten alles te wenschen overlaat; dat zij niet voortdurend onzichtbaar kunnen blijven en dat reeds de kans op aanvaring met door den vijand in de toegangen tot de hulpbasis gelegde verspermijnen aan het moreel der bemanningen aanzienlijk nadeel toebrengt.

Bovendien zal de vijand, wat de verdediging van deze hulpbasis betreft, met geringe middelen kunnen volstaan, want als vaststaande kan wel worden aangenomen dat bij eenige waakzaamheid aan de zijde des vijands torpedo-aanvallen op schepen, die op eene besloten reede ten anker liggen, weinig of geen kans van slagen hebben.

Heeft de vijand zich eenmaal van zulk een hulpbasis meester gemaakt, dan is, in verband met de beperkte werkingssfeer van de eenheden eener torpedovloot en de geringe eischen, die de bescherming van deze hulpbasis aan zijn eigen vloot stelt, de aanvoer van benoodigdheden voor den vijand vrijwel verzekerd.

Steunende op deze hulpbasis zal hij vervolgens trachten om onze vloot onschadelijk te maken, dus te vernietigen of te blokkeeren, waarvoor geen aanzienlijke krachtsontwikkeling noodig is. Na daarin geslaagd te zijn wordt het hem mogelijk zonder gevaar zijn landingsleger over te brengen.

Geheel anders wordt dit wanneer wij over een aantal krachtige schepen beschikken.

In dat geval is het niet aannemelijk, dat de vijand zich met geringe middelen van zulk een hulpbasis kan meester

maken; mocht hem dat toch gelukt zijn, dan zal hij genoodzaakt zijn om allereerst aan de verdediging van de hulpbasis, die voor hem onmisbaar is, de noodige aandacht te schenken. Daarbij valt op te merken, dat die hulpbasis niet in voldoenden staat van verdediging kan worden gebracht, zonder de opstelling van geschut van zwaar kaliber, waarvan de overbrenging niet denkbaar is, zoolang onze artillerievloot nog strijdvaardig blijft.

Verder zal hij, afgescheiden van de kruisers, die noodig zijn voor de observatie van onze vloot, over een eskader krachtige schepen moeten beschikken, dat tusschen onze basis en zijn hulpbasis zoodanig is opgesteld, dat onze vloot tot een gevecht kan worden gedwongen. Kunnen onze schepen groote snelheid ontwikkelen, dan is het zelfs noodig, dat bij zijn eskader een divisie zoogenaamde slagkruisers is ingedeeld, die op zich zelf tegen onze hoofdmacht is opgewassen, om te voorkomen dat deze den vijand ontloopt.

Zelfs al gelukt het den vijand om zich van een hulpbasis meester te maken, dan is, bijaldien wij over een aantal krachtige schepen beschikken, de toestand voor ons dus veel gunstiger dan voor het geval die schepen ontbreken, omdat de vijand zonder vrij aanzienlijke krachtsontwikkeling geen poging zal kunnen wagen om verder te gaan.

Zal dus de vijand, indien hij slechts een torpedovloot tegenover zich kan verwachten, wellicht spoedig zonder groote opofferingen aan materieel en personeel tot den overvoer van een landingsleger kunnen overgaan en zal dit in elk geval voor hem slechts een kwestie wezen van tijd, dit is onmogelijk zoolang een krachtige artillerievloot ons ten dienste staat. Dan moet het meesterschap ter zee voor hem noodzakelijk aan dien overvoer voorafgaan en tot dien strijd zal de vijand slechts dan besluiten, indien hij onze vloot met een groote overmacht daartoe zal kunnen dwingen, omdat in dien strijd aan onze zijde niet alleen het voordeel van een krachtig versterkte bisis met haar talrijke hulpbronnen staat, maar ook omdat daarbij de geographische gesteldheid, onze betere terreinkennis, onze betere aanpassing aan het klimaat en het bezit van draadlooze stations factoren te onzen gunste zijn.

Beschikken wij over eene sterke artillerievloot, dan zal de vijand tot een krachtige voorbereiding gedwongen worden en nimmer kunnen volstaan met een minderwaardig gedeelte zijner vloot voor zijne actie tegen ons te bestemmen.

Werd in het vorenstaande uitsluitend het oog gericht op eene oorlogshandeling, zoo zal ook bij handhaving van onze neutraliteit het bezit eener artillerievloot, al telt deze slechts een klein aantal krachtige schepen, meer zekerheid geven, dat die handhaving effectief kan wezen, dan het bezit eener torpedovloot.

Daarbij dient op den voorgrond gesteld:

1°. dat eene schending onzer neutraliteit hoofdzakelijk is te vreezen aan den buitenkant van den Archipel, zoodat bedreiging van de verbindingslijnen van de zeemogendheid, die zulk eene schending zou willen ondernemen, door vaartuigen met beperkte werkingssfeer en groote afhankelijkheid van den toestand der zee uiterst bezwaarlijk zal wezen;

2°. dat moet worden aangenomen, dat nog een derde mogendheid bij het conflict is betrokken, wier terrein van actie buiten onzen Archipel ligt, en dat de gevaren, waaraan de schender onzer neutraliteit zich blootstelt, toenemen naarmate onze vloot beter in het kader van die van andere mogendheden past.

De veronderstelling, dat het voor de partij aan wier zijde wij ons bij schending van onze neutraliteit vermoedelijk zullen scharen een voordeel is als wij over een betrekkelijk groot aantal torpedobooten beschikken, is dan ook niet aannemelijk.

Die torpedobooten zouden in vele gevallen moeten optreden op een terrein, waar hunne commandanten in het geheel niet bekend zijn en waar elke voorbereiding in zake brandstofvoorziening ontbreekt. Zij zullen bovendien niets bijdragen tot versterking van de hoofdmacht van wier gevechtswaarde de uitslag van den strijd om het meesterschap ter zee afhankelijk is.

Vooropstellende, dat een artillerievloot, evenals een torpedovloot, over eenheden beschikt die gelijkwaardig zijn met soortgelijke tegenstanders, moet dus ook voor handhaving der neutraliteit aan een artillerievloot de voorkeur worden gegeven.

Het grootere aantal eenheden, waarover een torpedovloot beschikt, legt weinig gewicht in de schaal, omdat de gevaren, die aan eene schending onzer neutraliteit zijn verbonden, worden afgemeten naar de totale gevechtswaarde onzer vloot en geenszins in hoofdzaak naar het aantal eenheden waarover zij beschikt.

Uit de hiervoren genoemde overwegingen blijkt alleszins afdoende, dat een torpedovloot nimmer in staat kan zijn om de geheele taak te vervullen, die deze Staatscommissie aan de vloot in Oost-Indië gesteld heeft, doch dat daarvoor noodig is een vloot, bestaande uit een kern van krachtig bewapende groote schepen.

Het lijdt geen twijfel, dat ook de Staatscommissie van 1906 oog heeft gehad voor de voordeelen aan een artillerievloot en de nadeelen aan een torpedovloot verbonden. Men vergete toch niet dat die Commissie niet *uit beginsel* voorstandster van een torpedovloot was, doch integendeel voor een *afdoende* beveiliging van Indië tegen een aanval van buiten een artillerievloot noodig achtte.

In dit opzicht bestaat er dus tusschen de Staatscommissie van 1906 en deze Staatscommissie geen *principieel* verschil. Wel deed de Staatscommissie van 1906 het *kosten*bezwaar zwaarder wegen en kwam daardoor tot het voorstel om voor Indië de door haar aangegeven torpedovloot in het leven te roepen, aan welke vloot echter een meer beperkte taak moest worden opgedragen.

Onze Staatscommissie kan intusschen een torpedovloot niet aanbevelen, ook niet subsidiair.

Niettemin heeft de Commissie een door het Departement van Marine gemaakte kostenberekening van eene torpedovloot, zooals die door enkele deskundigen onder bepaalde omstandigheden wordt aanbevolen, als bijlage 15 aan dit Rapport toegevoegd. Zij merkt hierbij evenwel op, dat, ook naar het oordeel dezer deskundigen, zulk een torpedovloot niet in staat zal zijn om de taak te vervullen, welke de Staatscommissie meent, dat in Indië voor rekening van de vloot behoort te komen.

Wat nu de samenstelling der Zeemacht in Oost-Indië betreft, behooren de volgende algemeene beginselen in acht genomen te worden:

1°. de kern van onze artillerievloot moet bestaan uit zwaar bewapende, goed beschermde schepen, in zoodanig aantal en zoodanig geëncadreerd door kleinere vaartuigen, dat dit eskader een goed bruikbaar tactisch geheel kan vormen en is opgewassen tegen een te verwachten eskader slagschepen van den vijand;

2°. onze artillerieschepen zullen over eene snelheid moeten kunnen beschikken, welke die van de vijandelijke pantserschepen minstens evenaart en zoo mogelijk overtreft, opdat het den vijand niet mogelijk zal zijn onze schepen te dwingen om den strijd met een numeriek sterkere macht van slagschepen te aanvaarden, en zij zullen mitsdien in staat moeten zijn dezen strijd althans tijdelijk te ontwijken en daardoor de mogelijkheid te openen den vervolgenden vijand te brengen binnen het bereik onzer torpedovaartuigen en onderzeebooten, welke scheepstypen dus in een voldoende mate in onze scheepsmacht moeten vertegenwoordigd zijn;

3°. in den verkennings- en veiligheidsdienst behoort op een voldoende wijze voorzien te worden, waarbij in het oog

valt te houden, dat de tactische verkenning ten behoeve van de zeegaande vloot van grooter belang is dan de strategische verkenning, zoodat bij de samenstelling van de vloot ten volle rekening gehouden moet worden met de te stellen eischen ten aanzien van de eerste, terwijl de laatste zoo goed mogelijk zal zijn in te richten ook met behulp van de Gouvernementsmarine en van tijdelijk in dienst genomen particuliere vaartuigen.

Om tot de vaststelling van de sterkte der Zeemacht in Oost-Indië te kunnen geraken, dient allereerst vast te staan uit welk *type van schip* de artillerievloot behoort te zijn samengesteld.

Bewapening.

Bij de bepaling van het artilleristisch vermogen der schepen ga men uit van de premissen, dat het aantal en het kaliber der vuurmonden hoofdzakelijk dienen bepaald te worden door het aantal en het kaliber der vuurmonden waarmede een eventueele tegenstander zal zijn bewapend en dat bovendien de bewapening aan de modernste eischen moet beantwoorden om te voorkomen dat de schepen, wat hunne artillerie betreft, spoedig verouderd zullen zijn.

Waar men nu ziet dat Engeland, behalve de twee pantserkruisers New-Zealand en Australia, uitsluitend pantserschepen met kanonnen van 34.3 c.M. bouwt; dat de nieuwste Japansche schepen eveneens met kanonnen van dat kaliber bewapend zijn en successievelijk alle mogendheden tot eene vergrooting van het kaliber der zware vuurmonden tot 34.3 of 35.6 c.M. overgaan, daar is het voor een kleine natie plicht om bij het aanschaffen van artillerie-materieel, waarin voor een reeds van jaren het offensief vermogen harer vloot zal worden vastgelegd, mede die richting te volgen. Daarom zal het aanbeveling verdienen tot een kaliber van 34,3 c.M. over te gaan, vooral met het oog op de zooveel grootere springuitwerking der granaten van het zwaardere geschut.

Wat de lengte der vuurmonden betreft, moet een lengte van 45 kalibers worden aangenomen; bij een langere vuurmond zal de springuitwerking dezelfde blijven, terwijl de voordeelen die uit een verlenging der vuurmonden voortvloeien niet opwegen tegen het groote bezwaar, dat zoowel de vuurmond als de torens met hunne pantsering zwaarder zullen worden, hetgeen een niet onaanzienlijke vergrooting der waterverplaatsing vorderen zal. Bovendien zullen de langere vuurmonden spoediger zijn uitgeschoten.

En wat nu het aantal zware kanonnen betreft zal men, ook lettende op den aanbouw elders, de zware batterij moeten doen bestaan uit ten minste 8 kanonnen van 34.3 c.M., zoodanig opgesteld dat het rendement dier kanonnen zoo groot mogelijk zij.

Buiten deze zware batterij wordt een middelbare batterij van 16 kanonnen van 15 c.M. lang 50 kalibers noodig geacht; het gemis daarvan zou onze schepen te veel in gevechtswaarde doen achterstaan bij de nieuwe pantserschepen en kruisers waarover een vijand zou kunnen beschikken. Waar het vuur van deze kanonnen in den Russisch-Japanschen oorlog veel uitwerking heeft gehad, moet aan het bezit eener middelbare batterij bij het moderne zeegevecht veel waarde toegekend worden.

Wel is de gevechtsafstand in het algemeen na dien oorlog grooter geworden, maar aangezien sommige nieuwe pantserkruisers over meer snelheid (25—27 mijl) zullen beschikken dan onze schepen, zullen zij desgewenscht den afstand kunnen verkleinen om de middelbare batterij van 16 kns. van 15,2 c.M. te gebruiken en zouden onze schepen dan zonder een dergelijke batterij zeer in de minderheid zijn.

Ter afwering van torpedobootaanvallen wordt verder een anti-torpedobatterij van minstens 12 kns. van 7.5 c.M. s.a. vereischt, ten einde in elke richting over een voldoend aantal stukken te kunnen beschikken.

Bij de bepaling van het scheepstype komen verder nog de volgende punten in aanmerking:

Snelheid.

De snelheid onzer schepen zal die van de pantserschepen onzer tegenstanders ten minste moeten evenaren; op dien grond zal zij ten minste 21 mijl moeten bedragen. *) Elke vermeerdering van snelheid, die binnen het bereik van onze financieele krachten verkregen kan worden zonder te kort te doen aan de eischen van bewapening en bescherming, zoomede aan het aantal schepen, moet als een zeer gewenschte verbetering worden beschouwd.

Bescherming.

Het vermogen der moderne vuurmonden van groot kaliber is zóó krachtig, dat bij een gevecht op evenwijdige koersen, waarbij de tegenstanders in dezelfde richting stoomen en elkaar dwars of nagenoeg dwars peilen, praktisch genomen *elk* vertikaal pantser door de zware pantser-projectielen wordt doorboord. Daarom is het voor een mogendheid met beperkte financieele draagkracht niet verstandig om te trachten het pantser te verzwaren in de hoop daardoor de pantserprojectielen van het zware geschut tegen te houden. De conclusie van den bekenden Engelschen Scheepsbouwmeester Sir W. White is dan ook juist, dat het boordpantser sterk genoeg moet zijn om de pantserprojectielen van het middelbaar geschut van 15 cM. dat tegenwoordig op de nieuwste slagschepen veelal wordt opgesteld, tegen te houden op de afstanden waarop dit geschut zal gebruikt worden.

Wordt als minimum-gevechtsafstand (in verband met de werkingssfeer der torpedo's) 4000 meter aangenomen, dan doorboort op dien afstand bij loodrecht treffen de pantsergranaat van het kanon van 15 cM. L. 50 205 m.M. pantser en zou deze waarde als uitgangspunt kunnen worden beschouwd. Dit pantser is zeer waarschijnlijk bestand tegen de springgranaat van het zware geschut; afdoende gegevens hieromtrent zijn niet bekend.

Met aanneming van een zekere marge, kan in verband hiermede voor het boordpantser een dikte van 250 m.M. als minimum gesteld worden, welke dikte behalve in het voor- en achterschip over een zoo groot mogelijk deel der lengte behouden zal moeten blijven, terwijl ook de hoogte, zoowel boven als onder water, zoo groot zal moeten zijn als noodig is met het oog op de bescherming der vitale deelen en van het middelbare en anti-torpedogeschut, zoomede met de kans op directe treffers onder water.

Ten aanzien van de bescherming der zware artillerie en der organen voor de bevelvoering en voor den munitie-aanvoer staat de kwestie der bescherming eenigszins anders, omdat het wèl mogelijk is deze deelen zoodanig te pantseren, dat de kans op doorboring door pantsergranaten gering wordt. Torens en schilden hebben toch altijd een gebogen vorm of hellenden stand, zoodat de kans op loodrechte treffers klein is te achten en derhalve ten aanzien hiervan meer afdoende bescherming niet uitgesloten is.

Om deze reden moeten aan de bescherming van deze gewichtige organen der gevechtskracht geen mindere eischen worden gesteld, dan bij andere natiën gebruikelijk, zoodat hiervoor dan ook een minimum-dikte van 300 m.M. gesteld moet worden.

Torpedobewapening.

De torpedobewapening zal moeten bestaan uit een minimum van 3, zoo mogelijk 5, onderwaterlanceerinrichtingen voor torpedo's van 53 c.M.

*) Deze snelheid te behalen onder dezelfde voorwaarden als bij vreemde Marines gebruikelijk is, n.l. met een zoogenaamden normalen kolenvoorraad, die is te stellen op ongeveer 1/3 van den maximum voorraad.

OPCARD 107 V3

Werkingssfeer.

Deze ware te stellen op *ten minste* 5000 mijl bij economische vaart.

Overige eischen.

Aangezien het vanzelf spreekt, dat de ontwerper van een nieuw schip zoo veel mogelijk rekening zal houden met de meest moderne opvattingen betreffende onderwaterbescherming, vuurleidinginstallaties, aantal en opstelling der zoeklichten, besturing van het schip van uit den commandotoren, bewoonbaarheid speciaal in de tropen enz., behoeft hier ter plaatse omtrent de overige eischen niet in nadere beschouwingen getreden te worden.

Verwacht mag ten slotte worden, dat, om te voldoen aan alle hierboven genoemde eischen een waterverplaatsing van pl.m. 21 000 ton voldoende zal zijn.

Nu in het voorgaande het scheepstype is aangegeven dat de meeste aanbeveling verdient, moet thans bepaald worden het *aantal schepen*, dat voor onze scheepsmacht in Oost-Azië benoodigd is. Daarbij zij er de aandacht op gevestigd, dat geen rekening behoeft gehouden te worden met de absolute vlootsterkte van een natie, waarmede wij in conflict zouden kunnen komen, aangezien het ondenkbaar is, dat de politieke constellatie ooit zoodanige mogendheid zou toelaten het eigen land onverdedigd te laten om haar geheele macht tegen ons te gebruiken.

Voorts moet in aanmerking genomen worden, dat iedere tegenstanuder, wie ook, verplicht is een langen weg af te leggen en, in de Indische wateren aangekomen, aldaar de hulpmiddelen van een goede vlootbasis mist.

Maar ook al laat men deze omstandigheden gelden, zal, evenmin als zulks bij andere strijdmiddelen het geval is, met absolute zekerheid gezegd kunnen worden wat precies voldoende is te achten. Subjectieve waardeering doet ook hier haar invloed gelden. Voorop stelt de Staatscommissie, dat het onvermijdelijk noodzakelijk is, dat in Indië *steeds* 4 groote schepen van het voren omschreven type ten volle gevechtsvaardig beschikbaar zijn. Ten einde aan dit eskader eene hooge gevechtswaarde, gepaard aan homogeniteit, te verzekeren, zullen deze schepen niet ouder zijn dan 10 jaren.

Om te allen tijde over zulk een eskader te kunnen beschikken is het noodig, dat bovendien voortdurend een reserveschip in Indië aanwezig zij.

Niet alleen is dit noodig, omdat beurtelings één der schepen voor gewone periodieke herstellingen aan den dienst zal zijn onttrokken, waarmede voor elk schip op pl.m. 2 maanden per jaar gerekend zal moeten worden, maar evenzeer met het oog op de na enkele jaren noodige groote herstellingen, die geruimen tijd vorderen, zoomede met het oog op onvoorziene omstandigheden, welke oorzaak kunnen zijn dat schepen langdurige reparatiën moeten ondergaan. Ook is de aanwezigheid van een reserveschip noodzakelijk, omdat hooge waarde moet worden toegekend aan het bezit van een reserveschip als een aanvulling voor oorlogsverliezen.

Aannemende, dat ieder der pantserschepen op zijn beurt twee jaren als reserveschip in Indië opgelegd wordt, komt men voor hen tot een diensttijd in Indië van 12 jaar, na afloop waarvan terugzending naar Nederland plaats heeft. In verband met den totalen levensduur dezer schepen, welke te stellen is op 20 jaren, zal men in het Moederland dan de beschikking krijgen over 4 pantserschepen, zoodat in totaal 9 groote schepen in de vlootformatie zullen zijn opgenomen. *)

Het beste deel dezer slagvloot, hetwel hare *hoofdmacht* vormt, zal dus voortdurend in Indië aanwezig zijn.

*) Tengevolge van den voorgestelden aanbouw van 2 schepen tegelijk in de jaren 1914 t/m 1916 zullen in de jaren 1933 en 1936 10 schepen aanwezig zijn van niet hooger leeftijd dan 20 jaren. Dit aantal wordt op den duur 9 met een hoogsten leeftijd van het oudste schip van 22 jaren. Alle andere zijn steeds 20 jaren of jonger. Zie bijlage 7.

Die in Indië *steeds aanwezige* hoofdmacht is gedacht voorzien van de noodige torpedokruisers en -jagers voor den verkennings- en veiligheidsdienst. Een zoodanig eskader zal *onder alle omstandigheden* groote preventieve werking uitoefenen en iederen vijand nopen zijn modernste materieel daar tegenover te stellen.

De in Nederland aanwezige schepen zullen in de eerste plaats moeten dienen voor de vorming en de opleiding van het personeel der Staatsmarine en ter voorziening in de eischen van den algemeenen dienst in tijd van vrede.

Voorts zullen deze schepen, welke nog immer een aanzienlijke gevechtskracht vertegenwoordigen, dan niet alleen in hooge mate strekken tot versterking van het preventief vermogen der weermacht hier te lande bij een mogelijk conflict tusschen Europeesche mogendheden, maar ook steeds beschikbaar zijn om als *tweede eskader* bij een dreigend conflict in het Oosten opnieuw uitgezonden te worden. Die uitzending zou, wanneer onze Koloniën gevaar loopen bij een conflict tusschen Europeesche mogendheden, weliswaar op groote bezwaren kunnen stuiten, maar zal in die omstandigheden ook niet noodig zijn, omdat in dat geval het in Indië aanwezige eskader volkomen voldoende is om onze neutraliteit te handhaven en door zijne superieure samenstelling zelfs in staat zal zijn een aanval van een Europeesche scheepsmacht in Azië af te weren.

In alle andere gevallen zal bij tijdige uitzending van het tweede eskader, bij of spoedig na het begin van den oorlog, in Indië kunnen worden beschikt over een slagvloot van *8 schepen en 1 reserveschip*, alle van circa 21 000 ton, benevens het noodige kleine materieel.

Bij de voorgestelde wijze van aanbouw zullen van deze macht in 1921 gereed zijn de 4 groote schepen, welke het eskader zullen vormen, dat in Indië steeds beschikbaar is, terwijl de geheele vloot in 1933 aanwezig zal zijn.

De Staatscommissie brengt hier in herinnering, dat de Staatscommissie 1906 voor een afdoende verdediging van Indië eene artillerie-vloot noodig achtte van 7 pantserschepen van pl.m. 18 000 ton.

Aan de artillerieschepen in Indië behooren *torpedokruisers* en *torpedobootjagers* te worden toegevoegd voor het uitoefenen van den verkennings- en veiligheidsdienst.

Voor dien dienst zijn thans aan het Nederlandsch eskader in Oost-Indië toegevoegd 8 torpedobootagers van pl.m. 500 ton waterverplaatsing. Deze vaartuigen hebben een te kleine werkingssfeer (pl.m. 2160 zeemijlen bij 9-mijlsvaart) voor hun taak, in het bijzonder wat den verkenningsdienst betreft, bij een zooveel sneller eskader; daarvoor is noodig een zestal torpedokruisers van pl.m. 1200 ton(hierbij is gedacht aan het Argentijnsche type „Catamarca" van pl.m. 1150 ton, bewapend met 4 kanons van 10.2 c.M. en 4 torpedokanons van 53 c.M., met een werkingssfeer van 4100 zeemijlen bij 15-mijlsvaart).

Wanneer bovendien deze vaartuigen met het oog op de bewoonbaarheid in de tropen bijzonder worden verzorgd, dan zal de verkennings- en veiligheidsdienst van het eskader artillerieschepen behoorlijk gewaarborgd zijn, en vooral de verkenningsdienst zich in vele gevallen tot op grooten afstand van het gros kunnen uitstrekken, hetgeen, in het bijzonder in een zoo uitgestrekt gebied als onze Archipel, bepaald noodig kan wezen. Zij zijn bovendien in staat om zich — dank zij hun groote snelheid (36 zeemijl) — overdag in de meeste omstandigheden buiten bereik van de vijandelijke kruisers te houden en zij zijn aan den anderen kant weer niet te groot om ook een torpedoaanval te kunnen doen.

Bovendien is nog een *torpedoflottielje*, bestaande uit ten minste 2 divisiën elk van 4 eenheden noodig, die als regel in tactisch verband blijft met de hoofdmacht en den veiligheidsdienst bij het eskader waarneemt als de torpedokruisers op verkenning zijn, terwijl zij c. q. kan worden uitgezonden om een verkennenden vijand afbreuk te doen.

OpCARD 101 v3

De thans tot het Nederlandsch eskader in Oost-Indië behoorende 8 torpedobootjagers van pl.m. 500 ton kunnen deze torpedoflottielje vormen.

In verband met de gedeeltelijke wijziging der bestemming dier vaartuigen zal het aanbeveling verdienen het achterste kanon van 7,5 c.M. S/aut. met de daarbij behoorende munitie te vervangen door een torpedolanceerinrichting.

Voor de *locale verdediging*, welke in ruimen zin is op te vatten, zoodat het materieel daarvoor bestemd niet aan een bepaalde plaats gebonden zal zijn, doch afwisselend op verschillende plaatsen gebruikt zal kunnen worden, worden vereischt *onderzeebooten*, *torpedobooten*, *mijnenleggers* en *mijnenvisschers* en wel:

8 onderzeebooten, welke ook voor een actie buitengaats op de Java-kust te gebruiken moeten zijn;

8 torpedobooten geschikt voor optreden buitengaats;

een zeker aantal mijnenleggers om zoowel in de toegangen tot de hoofdbasis als elders op belangrijke punten mijnversperringen te leggen;

enkele mijnenvischers, waarvoor het aanbeveling verdient zooveel mogelijk gebruik te maken van geschikte gouvernements- en particuliere vaartuigen, waarmede ook in vredestijd geoefend kan worden.

Noodig is het bovendien om de torpedokruisers, zoowel als de tegenwoordige torpedojagers, te voorzien van eene inrichting tot het werpen van een beperkt aantal strooimijnen.

Resumeerende acht de Commissie, afgezien van de voorziening in andere behoeften (flottieljevaartuigen, hydrografische dienst), het dus noodzakelijk dat de minimumsterkte der in Indië steeds aanwezige Zeemacht zal bedragen:

5 pantserschepen van pl.m. 21000 ton waterverplaatsing,
6 torpedokruisers van pl.m. 1200 ton,
8 torpedobootjagers van pl.m. 500 ton,
8 onderzeebooten van pl.m. 380 ton,
8 torpedobooten van pl.m. 300 ton,
ten minste 2 groote mijnenleggers.

Hiervan zijn aanwezig, wanneer de bij de Indische begrooting voor 1913 voorgestelde vaartuigen gebouwd zijn, 8 torpedobootjagers, 3 onderzeebooten en 2 mijnenleggers, terwijl voor de 8 torpedobooten voorloopig de torpedobooten type Hydra en Draak gebruikt kunnen worden.

Bij de thans volgende beschouwing van de samenstelling der Zeemacht *in Nederland* wordt vooropgesteld dat de waarschijnlijkheid zonder bondgenoot te staan tegenover een groote Europeesche zeemogendheid voor Nederland zeer gering is en dus bij de samenstelling onzer vloot niet het oog moet worden gevestigd op de volle krachtsontwikkeling eener dergelijke mogendheid tegenover onze strijdmacht.

Hoewel niet is aan te geven, hoe groot de macht zal zijn, die tegenover ons gesteld kan worden (immers men heeft altijd te maken met een onbekend gedeelte der Marine van één der zeemogendheden), kan in het algemeen wel gezegd worden, dat zoowel vijandelijke slagschepen, kruisers, torpedojagers, onderzeebooten als mijnenleggers verwacht kunnen worden, en wij bij de samenstelling onzer scheepsmacht rekening te houden.

Werd in de hiervóór op blz. 30 gegeven omschrijving van de taak der Zeemacht de handhaving der neutraliteit vooropgesteld, bij het aangeven der gedachte vlootformatie wordt uitgegaan van het aldaar onder 2°, 3° en 4° genoemde deel der taak. Hoe beter onze zeemacht in staat is dat gedeelte te vervullen, hoe grooter de preventieve kracht is die van haar uitgaat om schending onzer neutraliteit te voorkomen.

De kracht onzer maritieme verdediging behoort zoo min mogelijk gezocht te worden in vaartuigen, bestemd voor *zuiver* locale verdediging. Vaartuigen toch, alleen bestemd voor de verdediging eener bepaalde reede, zijn veelal niet te gebruiken in open zee, soms ook niet bij de verdediging van een andere reede. Bij een samenstelling der vloot, zooals die hier zal worden aangegeven, ligt dan ook het zwaartepunt in *zeegaande* vaartuigen, hetgeen niet wegneemt, dat een deel ook uitnemend bij de binnengaatsche verdediging gebruikt zal kunnen worden.

Afwering dan van eene landing zal, wanneer de landing overdag plaats heeft, het beste door onderzeebooten kunnen geheuren. Met een 12-tal booten, verdeeld over de havens van Nieuwediep, IJmuiden, Hoek van Holland en Vlissingen, heeft men bij een goed georganiseerde kustwacht vrijwel de zekerheid, dat, voordat nog een eenigszins belangrijk gedeelte der landingstroepen aan den wal gezet is, door eenige onderzeebooten een aanval op de landingsvloot kan uitgevoerd worden, zoodat de geheele landingsoperatie reeds daardoor een zeer hachelijke onderneming wordt.

Nadert de landingsvloot 's nachts de kust, dan behoort met torpedobooten tegen haar te worden geageerd. In voldoend aantal zullen zij daartoe van uit Hellevoetsluis en Nieuwediep tegen de bedoelde vloot moeten optreden.

Tracht een vijand niet door een landing, maar door het zich meester maken van een of meer onzer reeden, zeegaten of havens, vasten voet aan den wal te krijgen, dan zijn voor de zeemacht ook de onderzeebooten en torpedobooten en evenzoo de mijnenleggers de meest aangewezen middelen om den grooteren schepen des vijands het binnendringen te beletten.

Juist uit hoofde van de groote moeilijkheden, die wij vanuit onze versterkte havens met onze torpedobooten en onderzeebooten een landingsvloot in den weg kunnen leggen, zal de vijand trachten die vaartuigen in onze eigen havens op te sluiten, hetzij door het leggen van mijnen, hetzij door een ruim gebruik van torpedobootjagers.

Al zal een afdoende opsluiting onzer torpedobooten en onderzeebooten in onze versterkte havens en reeden door mijnen niet mogelijk zijn, het door de mijnen voor ons ontstane gevaar is toch van dien aard, dat eenige mijnenvisschers in onze vlootformatie behooren te worden opgenomen. Een poging tot opsluiting door torpedobootjagers, hoewel tegenover de onderzeebooten bij de bovengenoemde zeegaten van weinig of geen waarde, zou het uitloopen der torpedobooten ernstig kunnen belemmeren en behoort daarom met ander materieel te worden belet.

Hoewel de Staatscommissie dus blijkens het bovenstaande tot de conclusie komt, dat voor de verdediging van het Moederland in de eerste plaats aan torpedomaterieel behoefte bestaat, is zij toch, in verband met het op blz. 34 onder 5°. genoemde deel van de taak der Zeemacht in Nederland, van meening, dat niet uitsluitend met dit soort materieel kan worden volstaan. Indien aan hare voorstellen uitvoering wordt gegeven zal voor de daar bedoelde „algemeene diensten" in de toekomst kunnen worden beschikt over het tweede eskader, dat in de Europeesche wateren zal worden gestationneerd. Mén zij voorts indachtig aan de omstandigheid, dat de wedloop tusschn de krachtige zeemogendheden op het gebied der bewapening tegenwoordig zóó groot is, dat met de geringste versterking eener vloot door een mededinger wordt rekening gehouden, zoodat het, als wij hier te lande over eenige krachtige schepen konden beschikken, geen hunner onverschillig zou zijn die schepen bij de vloot van zijn tegenstander te zien.

Aangezien echter bij het gedachte plan van aanbouw dit tweede eskader eerst na verloop van tijd gevormd zal kunnen worden, zou voorloopig in de hier bedoelde diensten kunnen worden voorzien door de schepen van het type „Koningin Regentes", de „Heemskerck", en de „Zeven Provinciën".

OPCARD 101 V3

Wat in het bijzonder het onder 3° genoemde deel van de taak der zeemacht bij de verdediging van Nederland betreft, zal door de aanwezigheid onzer onderzeebooten en torpedobooten een blokkade van ons kustgebied door de schepen van een vijand alleen op grooten afstand van onze kust mogelijk zijn, terwijl een nauwere blokkade, uitgeoefend door torpedobootjagers en -kruisers, door onze pantserschepen kan worden bemoeilijkt.

Een effectieve blokkade van ons kustgebied zal met het oog op 't bovenstaande niet dan door een zeer sterke macht kunnen gehandhaafd worden.

Voor het bij de taak der Zeemacht onder 4° genoemde zullen, voor wat de Zuiderzee betreft, de tenders van het artillerie-instructieschip of eenige andere met licht of middelbaar geschut gewapende vaartuigen voldoende zijn, terwijl bij de verdediging van een overgang der benedenrivieren de thans in aanbouw zijnde pantserbooten zeer goed kunnen dienen.

Het optreden onzer vloot bij de verdediging van Nederland laat zich dus als volgt denken:

De torpedobooten en onderzeebooten treden op in open zee; hoewel verspreid zijnde over verschillende havens, kunnen zij toch gezamenlijk buitengaats ageeren. Zij worden ook gebruikt bij de verdediging van zeegaten, reeden en havens.

De pantserschepen bieden daarbij zooveel mogelijk steun, meer in het bijzonder tegen kruisers en torpedobootjagers.

De mijnenleggers en mijnenvisschers treden op in de zeegaten of voor de havens en in voorkomende gevallen ook buitengaats.

De pantserbooten treden op in de Zuidelijke zeegaten en op de beneden-rivieren.

Voor de verdediging van de Zuiderzee kunnen daartoe geschikte vaartuigen worden gebruikt.

Tevens zal voor een goed ingerichte kustwacht c.q. aangevuld met een luchtvaartdienst moeten worden zorg gedragen.

De totale sterkte, die wordt noodig geoordeeld, bedraagt:

36 torpedobooten van pl.m. 300 ton, waaronder 6 als materieelreserve, gelijk te verdeelen over 2 hoofdstations, n.l. Willemsoord en Hellevoetsluis;

14 onderzeebooten, waarvan 2 (met bemanning) zullen moeten dienen om zekerheid te geven, dat altijd over 12 booten kan worden beschikt.

Wanneer het geprojecteerde fort te Vlissingen gereed is, 3 stuks gestationneerd in elk der havens te den Helder, IJmuiden, Hoek van Holland en Vlissingen. Zoolang dat fort nog niet gereed is, te verdeelen over de drie eerstgenoemde havens;

2 à 3 depotschepen voor onderzeebooten;

2 groote en 2 kleine mijnenleggers, nl. twee met den Helder, twee met Hellevoetsluis als hoofdstation;

eenige mijnenvisschers te den Helder, IJmuiden, Hoek van Holland, Hellevoetsluis en eventueel Vlissingen;

3 vaartuigen voor de Zuiderzee, gestationneerd te den Helder;

de noodige schepen voor den algemeenen dienst, welke in oorlogstijd zullen kunnen dienen tot steun van de torpedovloot en bewaking van enkele zeegaten.

Hiervan zijn aanwezig, wanneer de bij de Marinebegrooting van 1913 toegestane vaartuigen gebouwd zijn:

30 zeegaande torpedobooten (zij het niet alle van de gewenschte tonnenmaat), de pantserbooten, mijnenleggers en pantserschepen, 7 onderzeebooten, 2 depotschepen en 3 vaartuigen voor de Zuiderzee, zoodat ontbreken: 6 torpedobooten, 7 onderzeebooten c.q. met 1 depotschip, benevens alle mijnenvisschers.

Aanbeveling verdient voor deze laatsten zooveel mogelijk gebruik te maken van rijks- en tijdelijk ingehuurde particuliere vaartuigen, als: stoomloodstransportvaartuigen, stoomtrawlers, of sleepbooten, en daarmede ook in vredestijd te oefenen.

Wat de torpedobooten betreft, zij nog opgemerkt, dat, zooals reeds boven gezegd is, zij moeten optreden in open zee. Het is dus een vereischte, dat zij tegen eenige zee op een goede vaart kunnen blijven loopen, daar zij anders vóór het bereiken van hun doel (vijandelijke schepen) door vijandelijke jagers worden genomen, of het doel, dat zich 's avonds van de kust zal verwijderen, niet bereiken. En in het gunstige geval, dat het hun gelukt is het doel wèl te bereiken, zullen zij, teruggaande naar een der zeegaten, waarschijnlijk vernield of genomen worden door de vijandelijke jagers, waarvan zij de mindere zijn in vaart en in bewapening.

Hoewel nu voor de zichtbaarheid van torpedobooten groote waterverplaatsing ongunstig is, zoo behoort toch een zoodanige waterplaatsing te worden genomen, dat in elk geval een goede vaart, ook tegen de zee op, is gewaarborgd.

Op die gronden is bij onze nieuwste torpedobooten, waarvoor gelden zijn toegestaan op de Marinebegrooting voor het dienstjaar 1913, de waterverplaatsing opgevoerd en gebracht op pl.m. 300 ton.

§ 6. Personeel van de Vloot.

De samenstelling van de vloot, zooals de Staatscommissie zich die voorstelt, dwong uiteraard tot eene afzonderlijke en nauwgezette overweging van de vraag, hoe zal zijn te voorzien in het personeel, hetwelk voor de bemanning van zoodanige vloot zal worden vereischt.

Het ligt voor de hand, dat daarbij aanstonds de aandacht viel op de omstandigheid, dat het voornaamste deel der vloot bestemd is om in Indië dienst te doen, welke omstandigheid gereede aanleiding bood om in de eerste plaats na te gaan in hoever het personeel uit *Inlanders* zou kunnen bestaan.

Ten aanzien van dit punt werd bijzondere aandacht geschonken aan de in den laatsten tijd daaromtrent in Nederlandsch-Indië uitgebrachte rapporten en adviezen naar aanleiding van genomen proeven met de opleiding van Inlanders tot oorlogsmatroos.

Op grond van deze gegevens mag, naar het voorkomt, eene formatie van inlandsch personeel als is aangegeven in bijlage I van dit rapport, aannemelijk worden geacht.

Wanneer men toch in aanmerking neemt, dat aan de inlandsche matrozen der proefopleiding geen vooruitzichten werden geopend, ook al maakten zij goede vorderingen; dat het bediendenpersoneel (hun stamgenooten) aan boord van hetzelfde schip zonder intellectueele inspanning meer verdiende dan zij, zoodat vrijwel elke prikkel tot inspanning ontbrak, en dat ten slotte aan de vakopleiding geen schoolopleiding was voorafgegaan, dan is het met deze *voorloopige* opleiding bereikte resultaat niet anders dan bevredigend te noemen.

Hierbij komt dan nog, dat, naar het oordeel van de Staatscommissie, de mindere spierkracht der Inlanders, vergeleken bij die der Europeanen, wordt goedgemaakt door hun meerderen weerstand tegen klimaatsinvloeden en twijfel aan hun toewijding, plichtsbetrachting en trouw niet berust op goede gronden en dus niet gewettigd is.

Er bestaat dan ook, naar het voorkomt, alle aanleiding om over te gaan tot een *goed georganiseerde* en *zorgvuldige* vakopleiding van jeugdige Inlanders tot oorlogsmatrozen onder gunstige aannemingsvoorwaarden, aan welke vakopleiding zal moeten voorafgaan een *voorbereidende* opleiding, die hoofdzakelijk zal beoogen het bijbrengen van elementaire kennis van lager onderwijs.

Alsdan mag, gegeven de nu reeds bereikte resultaten, worden verwacht, dat de goede elementen zullen zijn op te leiden tot kanonniers voor licht geschut, torpedisten en seiners

2de klasse, terwijl de minder goede zullen zijn te gebruiken als stokers *), hofmeester, koks en bedienden.

Bij hun plaatsing aan boord der actieve schepen dient echter te worden bedacht wat de toenmalige Commandant der Zeemacht, in een schrijven van Januari 1912 mededeelde, hetgeen door de Staatscommissie in hoofdzaak wordt onderschreven, n.l.: „dat de inlanders, willen zij tot hun recht „komen en tot zelfstandig handelen in staat zijn, zooveel „mogelijk gescheiden moeten worden gehouden van de Hol„landsche schepelingen.

„De Europeesche matroos ziet op den inlander — al is „deze hooger in rang — neer, en nu mag al bepaald worden, „dat de inlander op dezelfde wijze beschouwd en behandeld „moet worden als de Europeaan: de practijk is, dat dit toch „niet geschiedt.

„Doch dit nog daargelaten, het is een feit dat de inlandsche „schepeling met een zeker soort van angstvalligheid opziet „tegen den meestal zwaarder gebouwden Hollandschen ma„troos, den vertegenwoordiger van het overheerschende „blanke ras, en komt het zelfs veelvuldig voor, dat inlandsche „gegradueerden den Hollandschen minderen geen bepaalde „orders durven geven, als dit niet geschieden kan onder de „oogen van de officieren."

Deze verhouding zal waarschijnlijk verbetering ondergaan als de inlandsche matroos zich ook van de Nederlandsche taal zal kunnen bedienen en in school-ontwikkeling het Europeesche zeevolk meer nabij komt. Het zal dan wellicht mogelijk blijken om met succes inlandsche schepelingen met Hollandsche te doen samendienen, maar voorloopig zal het toch aanbeveling verdienen om aan boord van de groote schepen de Inlanders uitsluitend te gebruiken als stokers en bedienden. De bemanning der kleinere oorlogsvaartuigen daarentegen zal zooveel mogelijk uit Inlanders kunnen bestaan.

Behalve het voorgaande, doen zich ten aanzien van het personeel nog verschillende andere punten voor, welke hier niet buiten bespreking kunnen blijven.

De quaestie van het *beheer* zal hierna in § 7 behandeld worden, zoodat op dit punt hier niet nader ingegaan behoeft te worden.

Eene vraag echter, die thans meer in het bijzonder onder de oogen moet worden gezien, is deze:

Bestaat er zekerheid of gegrond vooruitzicht, dat in het benoodigd Europeesch personeel voor de vloot door aanwerving van vrijwilligers zal kunnen worden voorzien?

Blijkens alle gegevens, waarover de Staatscommissie beschikt, moet deze vraag ontkennend beantwoord worden.

De benoodigde sterkte van het mindere matrozen- en marinierspersoneel der zeemacht in Oost-Indië bedraagt thans 1290 man, waaronder 229 kanonniers, 46 torpedisten, 81 seiners.

De ervaring heeft geleerd, dat in verband daarmede, met het oog op eene geregelde aflossing na driejarig verblijf in Oost-Indië, in Nederland eene personeelsterkte moet worden onderhouden van pl.m. 4/3 maal 1290 = pl.m. 1720 minderen, zoodat de totaal benoodigde sterkte voor de geheele vloot thans bedraagt pl.m. 3010 minderen.

De noodig geachte sterkte van het mindere matrozen- en marinierspersoneel voor de ontworpen vloot in Indië bedraagt 2500 man, waaronder 447 kanonniers, 59 torpedisten, 84 seiners.

Bij behoud van het vrijwilligers-systeem zou men in Nederland in dienst moeten houden pl.m. 4/3 maal 2500 = pl.m. 3333 man, totaal dus pl.m. 5833 man, of ruim 2800 man meer dan thans. Waar nu blijkens de ervaring der laatste jaren reeds bezwaarlijk voorzien is kunnen worden in de behoefte aan voldoend en geoefend personeel, daar behoeft het geen

*) Aangenomen, dat, in plaats van steenkolen, zooveel mogelijk vloeibare brandstof gebruikt zal worden.

nader betoog, dat bij een uitbreiding met ruim 2800 man, daarin door vrijwillig dienend personeel niet zal kunnen worden voorzien.

Zich rekenschap gevende van den ernst van dit feit, is de Staatscommissie van oordeel, dat het *beslist noodzakelijk* zal zijn om *dienstplichtigen* van de militie deel te laten uitmaken van de bemanning der oorlogsvloot en op niet meer vrijwilligers te rekenen dan noodig zijn om daaruit te vormen de onderofficieren van alle qualiteiten (behalve die van geweermaker, monteur en torpedomaker, die op de tot nu toe gevolgde wijze zullen behooren gevormd te worden), benevens de kanonniers voor het zware en middelbare geschut en de seiners 1ste klasse.

Op geen andere wijze kan binnen de grenzen van de beschikbare middelen te allen tijde in de personeelbehoefte voor de vloot worden voorzien. Daarnevens kan dan nog worden gewezen op de omstandigheid, dat bij de invoering van eene militie-marine het bij het vrijwilligersstelsel noodige surplus zoo goed als geheel kan vervallen en de daaraan verbonden belangrijke kosten kunnen worden uitgespaard. *) Eindelijk zullen ten gevolge van de voortdurende doorstrooming onder het personeel verkeerde invloeden minder nadeelig werken op de tucht dan nu het geval is, daar de dienstplichtigen van de militie korter daarmede in aanraking zullen komen dan nu met de vrijwilligers het geval is, terwijl deze laatsten dan door hun betere vooruitzichten tevredener zullen zijn en daardoor minder vatbaar voor slechte invloeden.

Dat de uitzending van dienstplichtigen naar Indië bij de betrokkenen bezwaren zal ontmoeten, vreest de Staatscommissie niet. Zij neemt hierbij allereerst in aanmerking, dat bij een groot deel der Nederlandsche militieplichtigen zelfs *voorkeur* voor een langdurigen eersten oefeningstijd bestaat, indien men na het volbrengen daarvan van verdere lasten, met name van herhalingsoefeningen, bevrijd is. Die algemeene voorkeur voor deze wijze van vervulling van den militieplicht zal er stellig niet op verminderen, wanneer men daarbij tevens in de gelegenheid wordt gesteld om wat meer van de wereld te zien. Althans in Duitschland, zoo is haar uit vertrouwelijke inlichtingen gebleken, zijn er onder de dienstplichtigen meer liefhebbers voor de schepen buiten Europa dan voor die, welke in Duitsche wateren blijven, en het valt niet in te zien waarom dit ten onzent anders zou zijn.

Bovendien zal dan nog aan den dienst op de vloot in Indië eene ruime bezoldiging verbonden kunnen worden, terwijl ook in het bijzonder gelet zal moeten worden op de overige belangen, niet alleen stoffelijke, maar ook geestelijke. In de laatste zal o.a. voorzien kunnen worden door plaatsing van geestelijken en predikanten op de groote schepen, zooals ook in het buitenland wel geschiedt.

Niet voorbijgezien mag ten slotte worden de groote beteekenis van het feit, dat langs dezen weg jaarlijks een vrij belangrijk aantal personen in de gelegenheid is nader met onze koloniën kennis te maken. Daardoor zal de weg gebaand worden tot de zoo hoog noodige belangstelling in ons koloniaal bezit, waaraan Nederland voornamelijk zijn beteekenis ontleent, en zal de verdediging van Nederlandsch-Indië meer dan tot dusverre door het Nederlandsche volk worden gevoeld als een nationaal belang bij uitnemendheid, waardoor niet alleen de band tusschen het moederland en de koloniën zal worden versterkt, maar tevens op het nationaal bewustzijn een verheffende invloed zal worden uitgeoefend.

Indien met de Staatscommissie als vaststaande wordt aangenomen, dat moet worden overgegaan tot toepassing van het militiestelsel, althans voor zoover niet van Inlanders kan worden gebruik gemaakt en niet bepaald vrijwilligers noodig

*) Zie de vergelijking tusschen militie- en vrijwilligersstelsels in bijlage 4. Uit deze bijlage blijkt, dat bij het vrijwilligersstelsel, in verband met de eischen van een behoorlijke aflossing van het personeel in Indië, in Nederland van vele rangen en qualiteiten een zekere hoeveelheid personeel aanwezig moet zijn, waarvoor bij mobilisatie geen emploi is. Dit hier te lande overtollige personeel is in dit rapport aangeduid als „surplus".

zijn, rijst dadelijk de vraag *hoelang* de zeemiliciens in *werkelijken dienst* zullen moeten worden gehouden. Immers het behoeft geen betoog, dat de termijn van 8½ maand, die daarvoor thans is vastgelegd in de Militiewet, *te kort* is te achten, wanneer een deel van den diensttijd in Indië is te vervullen, terwijl ook op zich zelf die oefentijd te eenenmale onvoldoende is te achten als men van de militie iets meer dan handlangersdiensten wil vergen.

Alvorens zich uit te spreken omtrent de verlenging, die de eerste-oefeningstijd der zeemilitie zal moeten ondergaan, acht de Staatscommissie het noodig de aandacht te vestigen op eenige zaken van algemeenen aard, die hierbij in aanmerking moeten worden genomen.

1°. Om de vloot *in Indië* in werkelijkheid te doen beantwoorden aan hare bestemming en een behoorlijk rendement te krijgen van het daarin gestoken kapitaal, moet voor die vloot ten allen tijde in Indië aanwezig zijn een *volledige bemanning* + 10 pCt. reserve. Deze bemanning zal *te allen tijde* een *voldoenden graad van geoefendheid* moeten bezitten;

2°. de schepen, die *hier te lande* onmisbaar zijn voor:

a. de oefening en vorming van officieren en onderofficieren,

b. de oefeningen der torpedovloot,

c. de voortgezette opleiding der kanonniers en de oefeningen der stokers,

d. het verrichten van diensten buitengaats (vlagvertoon, als thans geschiedt in de Middellandsche zee, politietoezicht zeevisscherij, stationsdienst in West-Indië), zullen eveneens *te allen tijde* van *voldoend geoefende bemanningen* moeten zijn voorzien, waarvoor bij toepassing van het militiestelsel eveneens in ruime mate zal moeten worden gebruik gemaakt van zeemiliciens;

3°. de zeemiliciens zullen zoodanigen graad van geoefendheid moeten bereiken, dat zij in staat zijn om het grootste deel der vrijwilligers te vervangen, zoodat hun opleiding verder moest gaan en dientengevolge langer zal moeten duren dan noodig is onder de bestaande omstandigheden, waarbij van de zeemiliciens in hoofdzaak handlangersdiensten worden gevorderd.

Aan de hand van deze overwegingen komt men tot de volgende conclusiën:

1°. om te kunnen voldoen aan den eisch, dat *in Indië te allen tijde* een voldoend geoefende bemanning aanwezig zij, mag het uit miliciens bestaande gedeelte der bemanning nimmer in zijn geheel gelijktijdig door recruten worden vervangen. Gelijktijdige vervanging van $^1/_3$ deel is de *uiterste* grens, die met het oog op de slagvaardigheid der vloot mag worden gesteld;

2°. deze verwisseling van personeel mag niet te vaak plaats hebben, omdat zulks op de slagvaardigheid van de vloot denzelfden ongunstigen invloed zou uitoefenen als verwisseling van grootere gedeelten dan $^1/_3$ deel; bovendien zou de vloot in Indië daardoor in hooge mate in hare bewegingen worden belemmerd. Verwisseling *tweemaal* 's jaars is om deze redenen te beschouwen als een maximum;

3°. een oefeningstijd van *twee* jaar is voldoende te achten om d zeemiliciens van alle categoriëen (matrozen en stokers) voor hunne taak geschikt te doen zijn zóó dat ook aan den sub 1°. vooropgestelden eisch kan worden voldaan.

De Staatscommissie merkt hierbij op, dat zij zich bij deze conclusiën beperkt heeft tot de in haar oog als *minimum* te stellen eischen, waarbij zij de aandacht vestigt op de omstandigheid, dat andere mogendheden voor de zeemilitie den eerste-oefeningstijd stellen op 3 à $4^1/_2$ jaar.

Uit de conclusiën sub 1° en 2° kan worden afgeleid, dat de zeemiliciens *ten minste* $1^1/_2$ jaar in Indië zullen moeten doorbrengen en derhalve — de duur van heen- en terugreis te zamen stellende op 3 maanden — slechts 3 maanden in Nederland zullen zijn. Nu is eene regeling, waarbij elk half jaar $^1/_3$ deel van de in Indië dienende zeemiliciens wordt afgelost, slechts practisch uitvoerbaar als de opkomst geschiedt in twee ploegen, waaruit weer volgt, dat, bij een oefentijd van *twee* jaar, en in de onderstelling, dat *alle* zeemiliciens eerst 3 maanden in Nederland worden vóórgeoefend en daarna allen naar Indië vertrekken, alsdan in Nederland de schepen gedurende 3 maanden van elk halfjaar voor een groot deel met recruten zullen zijn bemand en de 3 overige maanden van het halfjaar het zonder zeemiliciens zullen moeten stellen. Het spreekt vanzelf, dat zulks volstrekt onvereenigbaar is te achten met de eischen, die ten aanzien van de bemanning der vloot in Nederland moeten worden gesteld.

Een en ander leidt vanzelf tot het aanwijzen van een afzonderlijk deel van het contingent voor het bemannen der vloot in Nederland, eene regeling, zooals o.a. ook in Duitschland wordt toegepast, waar van den aanvang af het voor het buitenland bestemde deel der zeemilitie afzonderlijk wordt aangewezen en opgeleid. In ons geval ligt deze oplossing nog des te meer voor de hand, omdat het toch noodig zal zijn uit de zeemilitie een zeker aantal stokers te betrekken, uitsluitend bestemd voor de vloot in het Moederland, aangezien op de vloot in Indië inlandsche stokers kunnen worden gebruikt. Ook voor de militaire kustwacht zijn hier te lande zeemiliciens noodig, waarbij zij opgemerkt, dat de aan deze zeemiliciens te stellen graad van geoefendheid blijkens de tot dusverre opgedane ervaring in geveer 8 maanden kan worden bereikt, zoodat voor hen niet gelden de overwegingen, die ten aanzien van de overige zeemiliciens tot een werkelijken dienst van 2 jaar leidden. Voor de zeemiliciens-kustwachter ware mitsdien de duur van den werkelijken dienst op het bestaande wettelijk maximum van $8^1/_2$ maand te handhaven.

Het contingent zeemilitie zal mitsdien bestaan uit:

a. een gedeelte zeemiliciens-matroos, bestemd voor de vloot in Indië en aangrenzende wateren met een werkelijken diensttijd van 2 jaar;

b. een gedeelte zeemiliciens-matroos en zeemiliciens-stoker, bestemd voor het overige deel der vloot met een werkelijken diensttijd van 2 jaar;

c. een gedeelte zeemiliciens-kustwachter, bestemd voor de militaire kustwacht met een werkelijken diensttijd van $8^1/_2$ maand.

Het gedeelte sub *b* zal uit den aard der zaak in tijd van oorlog, oorlogsgevaar of andere buitengewone omstandigheden moeten kunnen worden gebruikt overal waar zulks in het belang van den Staat wordt gevorderd.

Het *aantal* dienstplichtigen, waarop voor bemanning der vloot moet worden gerekend, is slechts bij afleiding vast te stellen.

Immers ook bij voliedige toepassing van het militiestelsel zullen toch altijd eenige posten, welke door miliciens, wat hun geschiktheid betreft, zouden *kunnen* worden bezet, aan de vrijwilligers, die noodig zijn om daaruit de onderofficieren te vormen, moeten worden afgestaan; derhalve moet in de eerste plaats worden nagegaan hoe zal worden voorzien in de behoefte aan onderofficieren.

De Staatscommissie stelt zich voor, dat de categorieën van geweermaker, monteur en torpedomaker in stand zullen worden gehouden op dezelfde wijze als thans, n.l. door aanneming en verdere opleiding van jongelieden met ambachtskennis.

De onderofficieren in de overige qualiteiten zullen grootendeels uit den vrijwilligers-matrozenstand moeten voortkomen. Met het oog hierop zal echter in de toekomst, anders dan thans, het aantal vrijwilligers niet talrijker behoeven te zijn dan voor het voorzien in de behoefte aan onderofficieren noodig is.

OPCARD 101 V3

Voor dit doel zou een *marinekweekschool* (kaderschool) zijn op te richten, waar jongens, die lust hebben onderofficier te worden en de noodige geschiktheid bezitten, na een nader vast te stellen proef, worden aangenomen en opgeleid.

In bijlage 2 van dit rapport is het voorgaande nader uitgewerkt en toegelicht, terwijl daarin tevens is aangegeven op welke wijze in de behoefte aan gegradueerd stokerspersoneel zal kunnen worden voorzien.

Betreffende het gegradueerde stokerspersoneel is uitgegaan van de veronderstelling, dat de gegradueerde stoker (werkman) — althans voorloopig — niet door een Inlander kan worden vervangen, aangezien Inlanders, die de hiervoor noodige capaciteiten bezitten, aan den wal altijd een ruim bestaan kunnen vinden en hieraan de voorkeur zullen geven.

In bijlage 3 zijn, aan de hand der in bijlagen 1 en 2 gevonden cijfers, de voor Indië en, in oorlogstijd, voor Nederland benoodigde hoeveelheden zeemiliciens-matroos berekend.

Zij bedragen respectievelijk 2054 en 1610 koppen; bovendien zullen jaarlijks plm. 300 zeemiliciens-stoker en plm. 80 onder bijzondere voorwaarden dienende zeemiliciens-kustwachter moeten worden ingelijfd om in den vredesdienst en in de bezetting der militaire kustwachtposten te kunnen voorzien.

Voorts zou een *reserve* zijn te scheppen door voor alle zeemiliciens den duur van den geheelen dienstplicht te stellen op 5 jaar; aan den daaronder begrepen reservedienst van 3 jaren behoeven dan, behalve voor de zeemiliciens-kustwachter, geen herhalingsoefeningen te worden verbonden. Deze reserve is noodig, zoowel om de voor Nederland benoodigde vredessterkte zoo klein mogelijk te houden als om in de behoefte bij oorlog of oorlogsgevaar te kunnen voorzien. Uit deze reserve zal dan het personeel kunnen worden getrokken om de geheele vloot, voor zoover niet in de Indische wateren aanwezig, volledig te bemannen en zal zoodoende de eventueele uitzending van een tweede eskader naar Indië mogelijk worden gemaakt.

Wat het voor dit eskader benoodigd vrijwilligerspersoneel betreft, dit zal steeds beschikbaar zijn, wanneer de tegenwoordige regeling van den duur van het verblijf van het vrijwilligerspersoneel in de tropen en in Nederland bestendigd blijft.

Wordt op de hiervóór aangegeven wijze van het militiestelsel gebruik gemaakt, dan kan het *korps mariniers*, als overbodig geworden, vervallen.

Ten aanzien van de voor de dienstplichtigen te stellen en in de Militiewet op te nemen *voorwaarden van dienstvervulling* zou kunnen worden uitgegaan van de hieronder puntsgewijs aangegeven beginselen.

1°. *Contingent.*

De sterkte van de verschillende hiervoor genoemde groepen van het contingent houdt verband:

voor groep a met den duur van het verblijf in Indië en de aldaar te allen tijde benoodigde sterkte. Aangezien de duur van dit verblijf is te stellen op 1½ jaar en de benoodigde sterkte op rond 2100 man, zal groep *a* jaarlijks moeten bestaan uit 1400 man;

voor groep b met de sterkte, benoodigd in vredestijd, omdat hier te lande bij mobilisatie over de reservelichtingen wordt beschikt. Het aantal schepen en torpedobooten, dat voor verschillende doeleinden permanent in dienst moet zijn, vormt hier derhalve in verband met den duur van den eerste-oefentijd den maatstaf. Aan de hand hiervan zal groep *b* voorloopig — d.w.z. gedurende de eerstvolgende 11 jaar — jaarlijks kunnen bestaan uit: 360 matrozen en 300 stokers;

voor groep c met het in oorlogstijd voor de militaire kustwacht benoodigde aantal zeemiliciens. Zij zal jaarlijks moeten bestaan uit plm. 80 man.

In totaal zal het jaarlijksch contingent dus moeten bestaan uit:

1760 matrozen, waarvan 1400 voor de vloot in Indië.
300 stokers.
80 kustwachters.

2140 man totaal.

De Staatscommissie merkt hierbij op, dat de sterkte van dit contingent belangrijk kan worden verlaagd door den duur van den eerste-oefentijd te verlengen, terwijl ook de kosten dientengevolge zullen afnemen. Zij heeft echter na rijpe overweging gemeend in die richting geen voorstellen te moeten doen, omdat zij van oordeel is, dat met een eerste-oefentijd van twee jaar kan worden volstaan en deze termijn het voordeel heeft van niet langer te zijn dan hetgeen ten deze reeds bestaat bij de bereden wapens.

2°. *Verdeeling van den tijd van werkelijken dienst.*

Deze verdeeling ware te maken als volgt:

voor groep a: plm. 2½ maand vóóropleiding *aan wal* in het Moederland,
½ maand verlof,
plm. 1½ maand uitreis,
18 maanden op de vloot in Indië,
1½ maand thuisreis,

totaal 24 maanden;

voor groep b: de geheele opleiding *op de vloot* in het Moederland;

voor groep c: de geheele opleiding *aan wal* in het Moederland.

De vóóropleiding in het Moederland van de zeemiliciens van groep *a* zou geschoeid kunnen worden op den voet der tegenwoordige vóóropleiding op het logementschip voor zeemiliciens; dit logementschip ware echter te vervangen door een kazerne.

Door de vóóropleiding van groep *b* te doen plaats hebben op de vloot en die van groep *a* aan wal wordt het voordeel verkregen, dat met een minimum aantal schepen kan worden volstaan. Het ligt toch voor de hand, dat dit aantal periodiek — d. w. z. om de 3 maanden — aanzienlijk zou moeten worden vermeerderd als de vóóropleiding van de 700 miliciens, die deel uitmaken van ½ groep *a*, aan boord zou moeten geschieden. In het Moederland zoude — afgescheiden van alle andere bezwaren — hiervoor geen voldoend aantal schepen beschikbaar zijn.

3°. *Tijdvakken van inlijving, indeeling in ploegen.*

De Staatscommissie stelt op den voorgrond, dat het uit een gezondheidsoogpunt minder wenschelijk is om de zeemiliciens, die naar Indië worden gezonden, aldaar te laten aankomen in de kenteringmaanden.

Verder meende zij bij hare overwegingen, betreffende de meest geschikte tijdvakken van inlijving, te moeten uitgaan van den eisch, dat de slagvaardigheid van de vloot in het Moederland in den zomertijd zoo goed mogelijk verzekerd zou moeten wezen, hetgeen vanzelf leidt tot de gevolgtrekking, dat de zeemiliciens-matroos en -stoker van groep *b* in één ploeg, en wel in den winter, voor eerste-oefening zullen moeten opkomen. Een en ander geeft haar aanleiding de volgende regeling in overweging te geven:

groep a: opkomst in *twee* ploegen, tijdvakken van inlijving 1—6 Maart en 1—6 September;

groep b: opkomst in *één* ploeg, tijdvak van inlijving 1—6 December;

groep c: opkomst in *één* ploeg, tijdvak van inlijving 1—6 Maart.

4°. *Herhalingsoefeningen.*

Gelijk reeds op de vorige bladzijde werd aangestipt, zijn bij de voorgestelde organisatie (2 jaar werkelijke dienst en 3 daarop volgende jaren reservedienst) herhalingsoefeningen minder noodig te achten. Hiertoe is te eerder te besluiten, aangezien de sterkte van de laatst met groot verlof gezonden lichting voldoende zal zijn om bij mobilisatie in de eerste behoeften der vloot in het Moederland te voorzien.

Het bovenstaande is echter slechts van toepassing op de groepen *a* en *b* van het contingent; voor groep *c* (zeemiliciens-kustwachter) wordt — ook op grond van ervaring — in het 3de jaar van den dienstplicht een herhalingsoefening noodig geacht.

5°. *Landweer.*

Het komt billijk voor, voor de zeemiliciens van alle categorieën op den *bestaanden* voet vrijstelling te verleenen van dienst bij de landweer en hem na beëindiging van den dienstplicht dadelijk naar den landstorm te doen overgaan.

6°. *Overgang in vast dienstverband.*

Voor alle zeemiliciens zou, mits na gebleken geschiktheid voor kaderopleiding, de gelegenheid moeten worden opengesteld in vast dienstverband over te gaan en alsdan onder dezelfde voorwaarden door te dienen als de vrijwilligers.

7°. *Bijzondere voordeelen toe te kennen aan de zeemiliciens, bestemd voor den dienst in Indië.*

Ontegenzeggelijk zullen de verplichtingen, die worden gelegd op de hier bedoelde zeemiliciens, zwaarder wezen dan voor de overigen. Billijkheidshalve zal hun derhalve eenige compensatie moeten worden gegeven voor de extra diensten, die zij moeten presteeren.

Waar de Staatscommissie geen aannemelijke redenen kan vinden om de zeemiliciens, bestemd voor de vloot in het moederland, wat hun soldij betreft te bevoorrechten boven de miliciens der bereden wapens en zij zich daarvoor dan ook dezelfde — alleen voor zoover de stokers betreft, iets hoogere — soldij denkt, meent zij voor groep *a* een andere regeling te moeten aanbevelen.

Zij zou in overweging willen geven om aan laatstbedoelde zeemiliciens de *eerste uitrusting gratis* te verstrekken en hun verder van den aanvang af *dezelfde soldij* toe te kennen *als aan de vrijwilligers*. Allen beginnende als matroos 3de klasse, zullen zij in den regel kunnen opklimmen tot matroos 2de klasse, de meesten, in het laatste jaar, vermoedelijk zelfs tot den stand van matroos 1ste klasse en dan de voor dien stand vastgestelde soldij moeten genieten.

Voorts zou de Staatscommissie hun voor elk jaar werkelijken dienst in de tropen, na terugkeer in het Moederland, 1 maand volle soldij als *gratificatie* willen geven, zoodat deze gratificatie in den regel 1½ maand soldij zal bedragen.

Bij de verdeeling van de zeemiliciens-matroos over de meer genoemde groepen zullen uit den aard der zaak alleen zij, die physiek geschikt zijn bevonden voor den dienst in de tropen, voor groep *a* mogen worden aangewezen.

In dit verband zij de aandacht er op gevestigd, dat in Indië niets mag worden verzuimd, wat in het belang van de gezondheid der schepelingen kan worden gedaan.

Van de physiek geschikt bevondenen zullen voorts voor den Indischen dienst in de eerste plaats aangewezen behooren te worden zij, die zich vrijwillig voor den dienst aanmelden. Indien niet voldoende lotelingen zich vrijwillig aanmelden,

dan zal in het tekort moeten worden voorzien door aanwijzing in volgorde van het lotingsnummer.

Eindelijk moet nog de vraag worden gesteld:

Welke maatregelen moeten worden getroffen ten behoeve van de opleiding van het vrijwillig dienend en van het dienstplichtig personeel?

Uit de hierboven geschetste organisatie blijkt, dat voor de opleiding der militie een kazerne of logementschip met een capaciteit van pl.m. 1000 man (waarvan 780 man militie en pl.m. 220 man kader) noodig zal zijn. Bovendien wordt verzocht voor de opleiding van de onderofficieren:

1e. een kweekschool voor onderofficieren (gebouw of logementschip, capaciteit pl.m. 200 jongens);

2e. een kweekschool voor onderofficieren-stoker (pl.m. 90 man);

3e. een opleidingschip voor kanonniers (pl.m. 100 man in opleiding);

4e. een vormingsschip, waarop de jongens en adsp. stokers hun 2e opleidingsjaar doorbrengen (pl.m. 290 koppen);

5e. een opleiding voor timmerlieden (4 man);

6e. een opleiding voor torpedist (30 man, torpedo-instructieschip).

Aan het slot dezer beschouwingen meent de Staatscommissie nog een enkele opmerking te moeten maken omtrent den invloed, dien de voorgestelde organisatie van het personeel zal hebben op de sterkte van het *geheele* militie-contingent.

De sterkte van het contingent der zeemilitie zoude blijkens het bovenstaande gebracht moeten worden op pl.m. 2140 man. Veiligheidshalve zou daarbij reeds nu een zekere marge zijn te nemen en zoude het aanbeveling verdienen het *wettelijk* contingent te stellen op een maximum van 2300 man, of 1700 man meer dan nu. Aangezien intusschen rekening moet worden gehouden met eventueele uitbreiding in de toekomst, komt het wenschelijk voor het *geheele* militiecontingent te brengen op 2500 man, waarvan ten hoogste 2600 man voor de zeemilitie.

§ 7. **Beheer van de vloot.**

Een belangrijk punt van beschouwing ligt nog in de vraag hoe een vloot in Oost-Indië, als door de Staatscommissie is aangegeven, beheerd moet worden.

De tegenwoordige toestand, zooals die voortspruit uit de regeling vastgesteld bij Koninklijk besluit van 1896, heeft ten gevolge, dat de vloot in Indië uit 2 deelen bestaat, nl. een Nederlandsche Scheepsmacht onder beheer van den Minister van Marine en een Indische Militaire Marine, beheerd door den Minister van Koloniën.

Vloeien uit dezen toestand geen bezwaren van krijgskundigen aard voort, omdat het *gebruik* van beide genoemde scheepsmachten ten slotte in één hand, n.l. die van den Gouverneur-Generaal, berust, wel doen zich bezwaren voor bij de oorlogs*voorbereiding*.

Thans bestaat een gedeelde verantwoordelijkheid voor de verdedigingsmiddelen ter zee van Nederlandsch-Indië èn wat het materieel èn wat het personeel betreft. Achterstaande staat geeft aan in hoeverre elk der beide Ministers afzonderlijk verantwoordelijk is en op welke punten de verantwoordelijkheid door beide Ministers te zamen gedragen wordt.

QPCARD 101 V3

Minister van Marine.	Minister van Marine en Minister van Koloniën.	Minister van Koloniën.
A. Nederlandsch militair personeel.		
Aanneming of werving.	Rechtspleging (uitvoering van straffen aan den wal, hetzij in Indië dan wel indien daaraan vervoer naar Nederland verbonden wordt).	Voeding (behalve op de uit- en thuisreis met oorlogsschepen).
Bevordering.	Bezoldiging en belooning waaraan kosten verbonden zijn.	Verpleging aan den wal in kazernes, hospitalen, krankzinnigengestichten.
Ontslag of pensionneering.	Verpleging aan boord, voortgezette oefening, dienstregeling indien aan het een en ander kosten verbonden zijn.	Inrichting cantines.
Rechtspleging aan boord.	Tijdstippen van uit- en terugzending personeel.	Overvoer in den archipel welke niet met oorlogschepen geschiedt.
Kleeding.	Bemanningssterkte	Rechtspleging bij delicten in vereeniging met burgers gepleegd.
Opleiding.		Financieele vergoedingen in verband met art. 82 Ind. Compt. Wet.
Dienstregeling waaraan geen kosten verbonden zijn.		Kosteloos overvoer van de gezinnen van het personeel.
B. Inlandsch militair personeel.		
Rechtspleging voor alle delicten niet in vereeniging met burgers gepleegd.	Bemanningssterkte.	Werving of aanneming.
Dienstvoorschriften waaraan geen kosten verbonden zijn.		Bevordering.
		Ontslag of pensionneering.
		Belooning.
		Kleeding.
		Voeding.
		Overige verpleging.
		Opleiding en voortgezette oefening.
		Bezoldiging.
		Dienstregeling.
		Rechtspleging voor delicten in vereeniging met burgers gepleegd.
		Uitvoering van straffen aan den wal.
		Overvoer in den archipel, welke niet met oorlogsschepen geschiedt.
C. Civiel en militair personeel bij Departement der Marine te Batavia, bij Marine-Etablissement, voor werving van Inl. schepelingen, voor beheer van aan Indië toebehoorende voorraden geheel of ten deele ten behoeve van de Zeemacht bestaande.		
Aanwijzing Inspecteur van Administratie, Chef van den Geneeskundigen dienst, c. q. van den Inspecteur over den Marine-stoomvaartdienst.	Voordracht benoeming Commandant Zeemacht, aanwijzing officier machinist d.d. werktuigkundig ingenieur bij het Marine-Etablissement.	Overig civiel en militair personeel hierboven bedoeld, waarbij de Minister van Marine invloed kan uitoefenen op de aanwijzing van het benoodigde Militaire personeel.
D. Aanbouw en uitrusting van het Materieel bedoeld in Art. 2 van het Kon. besluit van 27 Juli 1896, Staatsblad n°. 141 enz.		
Aanbouw en uitrusting van het Materieel sub a van genoemd besluit (Ned. Eskr.)	Vaststelling en tijdelijke wijziging in de sterkten van het materieel sub a van genoemd besluit bedoeld, vaststelling, aanbouw en eerste uitrusting van het Materieel sub b, c en d van genoemde Kon. Besluiten (Ind. Mil. Marine).	Wijziging in sterkte en uitrusting van het Materieel sub b, c en d van genoemde besluiten; overgang van dit Materieel naar andere diensten c.q. geheele afvoering uit de organisatie.
Aflossing van dit Materieel.		
E. Onderhoud en herstellingen aan Materieel en de daarvoor noodige Inrichtingen.		
Wijzigingen of groote herstellingen aan de schepen van het Nederl. eskader.	Bemanningen der schepen voor zoover deze van invloed zijn voor het onderhoud van het Materieel.	Alles, t.w. inrichting Departement der Marine, Marine-Etablissement, magazijnen, pyrotechnische werkplaats enz., uitgezonderd het hiervoor genoemde.

Minister van Marine.	Minister van Marine en Minister van Koloniën.	Minister van Koloniën.
F. Voorraden noodig voor de behoeften van de Scheepsmacht, zoowel in tijd van vrede als van oorlog.		
Voorraad kleedingstukken voor Europeesche schepelingen, enkele voedingsartikelen voor repatrieerende schepen, aanschaffing en keuring van art. en torpedobehoeften, zeeinstrumenten en enkele andere artikelen.		Al het overige waarbij de Minister van Marine, in verband met D 1e kolom, veel invloed op het benoodigde uitoefent.
G. Gebruik hetwelk van de scheepsmacht gemaakt zal worden.		
Hydrografie, speciaal uitgaaf van kaarten.	Vlagvertoon en diensten van personeel buiten de koloniën, tijdelijk aan de Zeemacht aldaar onttrokken.	Al het overige waarbij, in verband met D 1e kolom, de Minister van Marine grooten invloed uitoefent.
H. Staforganisatiën.		Alles waarbij, in verband met D 1e kolom, de door den Minister van Marine genomen maatregelen van invloed zijn.

Hieruit blijkt, dat wat het *materieel* der Zeemacht in Nederlandsch-Indië betreft, de Minister van Marine in hoofdzaak verantwoordelijk is voor dat gedeelte dat bestemd is om Nederlands rechten en belangen te beschermen, het tegenwoordige „Nederlandsch Eskader", doch die verantwoordelijkheid is weer niet exclusief, aangezien deze voor alles wat de *defensie* van Nederlandsch-Indië betreft bij den Minister van Koloniën berust.

Wat het materieel voor de verdediging van havens en van toegangen naar havens of reeden (locale verdediging) aangaat, de aanbouw daarvan geschiedt geheel ten laste der Indische begrooting, zoodat de verantwoordelijkheid daarvoor berust bij den Minister van Koloniën.

De omstandigheid dat de schepen van het Nederlandsch Eskader tot de Nederlandsche Marine blijven behooren, ook al staan ze onder het opperbevel van den Gouverneur-Generaal, maakt dat door de Indische autoriteiten geene wijzigingen aangebracht mogen worden — ook al zijn ze van geringen omvang — zonder toestemming van den Minister van Marine. Dit alles is in strijd met het juiste beginsel, dat ten opzichte van alle drijvende middelen tot verdediging der Kolonie tegen buitenlandsch geweld één persoon de verantwoordelijkheid moet dragen.

Ook ten opzichte van het *personeel* is de verantwoordelijkheid gedeeld. Het Nederlandsch militair personeel wordt aangeworven en voor zijn taak opgeleid onder uitsluitende verantwoordelijkheid van den Minister van Marine, doch zoodra dat personeel tot de Marine in Indië gaat behooren, treedt eene verandering in; het personeel staat dan eenerzijds onder het opperbevel van den Gouverneur-Generaal, doch anderzijds blijft de bemoeienis van den Minister van Marine bestaan op grond van Art. 41 Regeeringsreglement. Pensionneering, bevordering en ontslag, zoomede organisatie en dienstvoorschriften behooren tot zijne competentie.

OPCARD 101 \3

De verpleging en oefening van het Nederlandsche personeel in Indië behoort tot de verantwoordelijkheid van den Minister van Koloniën en de Minister van Marine kan hierin niet ingrijpen dan met diens toestemming.

Het inlandsche personeel staat geheel onder verantwoordelijkheid van den Minister van Koloniën; de invloed van den Minister van Marine is slechts een zijdelingsche en zonder eenige verantwoordelijkheid, alhoewel de organisatie van het Nederlandsche personeel in nauw verband met die van het inlandsche personeel moet staan.

De inrichtingen tot instandhouding van het materieel in Nederlandsch-Indië, te weten dokgelegenheid, herstellingsinrichtingen, bassinruimte enz., raken alleen de begrooting van Nederlandsch-Indië; de Minister van Marine heeft daarmede geene bemoeiing, zoodat het voor kon komen, dat voor de schepen van het Nederlandsch Eskader geen dokgelegenheid aanwezig was, zonder dat de Minister van Marine daarvoor verantwoordelijk gesteld kón worden.

De uit een en ander voortvloeiende bezwaren zijn meermalen gevoeld en de regeling, die de verantwoordelijkheid voor de Zeemacht in Nederlandsch-Indië zoowel op den Minister van Marine als op dien van Koloniën doet rusten, moet dan ook verwerpelijk geacht worden.

Met de Staatscommissie van 1906 worde mitsdien als fundamenteel beginsel vooropgesteld, dat de behartiging van de belangen van het deel der Zeemacht in Nederlandsch-Indië, dat een taak heeft te vervullen bij de verdediging der Kolonie tegen buitenlandsch geweld, moet komen in één hand.

Alleen op die wijze zal een deugdelijke oorlogsvoorbereiding mogelijk zijn en zal verkregen worden, dat in de verschillende onderdeelen der defensie naar één bepaalde lijn gehandeld wordt en dat de voorzieningen ten behoeve van de nu administratief gescheiden deelen der vloot, die telkenmale in elkaar grijpen, homogeen zijn. .

Wanneer nu vaststaat, dat het beheer moet komen in één hand, dient uitgemaakt te worden aan wien dat beheer moet worden opgedragen: aan den Minister van Koloniën of aan dien van Marine. *)

De conclusie der Staatscommissie 1906, dat de geheele verantwoordelijkheid voor de defensie ter zee van Nederlandsch-Indië en de daarvoor noodige middelen behoort te berusten bij den Minister van Koloniën, heeft daarbij ook voor deze Staatscommissie, om haren eenvoud, veel aantrekkelijks.

Waarom, zoo is men geneigd te vragen, zou ook niet een *koloniale* marine georganiseerd kunnen worden op dezelfde wijze als thans het Indische leger georganiseerd is?

Toch is voorzichtigheid in deze geboden; niet het minst wellicht om redenen van principieelen aard. Houdt men toch het oog op den ontwikkelingsgang van onze Koloniën, voorziet men een steeds meer zelfstandig worden daarvan, een toekomstige coördinatie van verschillende rechtsgemeenschappen, welke te zamen den Nederlandschen Staat uitmaken, dan gevoelt men aanstonds, dat het denkbeeld van eene koloniale vloot niet aanvaard kan worden, zonder ook met die toekomst rekening te houden.

De verdediging van ieder der hiervoor bedoelde rechtsgemeenschappen zal immer *Staatstaak* zijn, *niet* taak van iedere rechtsgemeenschap voor zich zelf. Die verdediging is een ,,imperiaal'' belang, welks behartiging niet aan een onderdeel van het imperium mag worden overgelaten, omdat alsdan de *zekerheid* ontbreekt, dat het naar behooren zal worden verzorgd.

Daarom moet het denkbeeld van eene *koloniale* marine verworpen worden en zal men moeten blijven vasthouden aan eene *Staats*marine, wat echter niet uitsluit, dat deze zoo

*) Ten overvloede zij er op gewezen, dat hier en verder bij de bespreking van het toekomstig Marine-beheer met den Minister van Marine ook wordt bedoeld de Minister van Defensie, nadat het Departement van Defensie zal zijn tot stand gekomen.

kan worden georganiseerd, dat zij in hare samenstelling voor elk deel van den Staat aan afzonderlijke eischen beantwoordt.

Deze beschouwing geldt *niet* voor het koloniale *leger*, waarmede hiervoor de koloniale vloot op gelijke lijn werd gesteld. Immers het leger heeft als hoofdtaak de handhaving van de inwendige rust en orde; het heeft slechts *mede te werken* bij het tegengaan van buitenlandsch geweld. Een zuiver koloniaal leger — voornamelijk als instrument voor de handhaving der inwendige rust en orde in de afzonderlijke Indische rechtsgemeenschap — heeft dus alle reden van bestaan. De vloot daarentegen heeft nagenoeg uitsluitend imperiale belangen te handhaven en is mitsdien met het koloniale leger niet op één lijn te stellen.

Zou het op dien grond reeds geen aanbeveling verdienen tot oprichting eener afzonderlijke koloniale vloot over te gaan, er zijn echter ook zeer groote practische bezwaren, die mede nopen het standpunt der Staatscommissie van 1906 niet te aanvaarden.

Daaruit vloeit toch als noodzakelijke vereischte voort, dat het personeel benoodigd voor een koloniale vloot steeds te verkrijgen zal zijn en nu doet zich juist de onmogelijkheid om vooralsnog het personeel voltallig te krijgen en te houden als een onoverkomelijk bezwaar voor.

Waar de Staatscommissie van 1906 verklaarde, dat, zal de Koninklijke Marine voor Nederlandsch-Indië aan het doel beantwoorden, zij wat personeel en materieel betreft de vergelijking met andere Marines niet alleen moet kunnen doorstaan, doch zelfs tot een hoogeren graad van volmaaktheid moet worden opgevoerd dan de huidige Marine in Nederlandsch-Indië, ten gevolge van hare organisatie, tot nu toe heeft kunnen bereiken, moet daarmede worden ingestemd. Doch waar de Commissie op die woorden laat volgen: ,,De ,,Commissie acht zulks, rekening houdende met de beschik-,,bare hulpmiddelen, mogelijk, mits aan het nieuwe instituut ,,de noodige zorg worde besteed en daarvoor voldoende mid-,,delen worden beschikbaar gesteld'', zij het veroorloofd de juistheid van deze stelling in twijfel te trekken.

De Staatscommissie 1906 sprak met betrekking tot dit vraagstuk als hare meening uit dat, ,,rekening houdende met ,,de oorzaken welke thans de werving en de heraanneming ,,bemoeilijken, en die voor een groot deel zouden worden ,,weggenomen of waarvan de werking althans zou worden ,,verzwakt, voorts met de omstandigheid, dat bij de aange-,,nomen grondslagen de beide Marines samen een veel gerin-,,ger aantal Europeasche schepelingen (vrijwilligers) bene-,,den den rang van Onderofficier zullen vorderen dan nu ,,vereischt wordt (meent de Commissie dat), mag worden ,,verwacht, dat voor de gescheiden (Indische) Marine altijd ,,voldoend personeel verkrijgbaar zal zijn, terwijl in elk geval ,,de kans daarop veel grooter is, dan op het bij den tegen-,,woordigen toestand voltallig houden van het personeel.''

Deze opvatting kan niet worden onderschreven op grond van het volgende.

Aangezien de Staatscommissie van 1906 meende wijziging te moeten voorstellen in de organisatie van het personeel, zooals die thans bij onze Zeemacht bestaat, die gegrond is op de ervaring, zich heeft aangepast aan de actueele toestanden bij de Marine, omdat zij voor het personeel van de in twee deelen gesplitste Marine niet langer bruikbaar zou zijn, heeft zij bemanningslijsten ontworpen, waarbij gerekend is op de samensmelting van verschillende korpsen en qualiteiten, hierbij vermeldende, dat bij de door haar ontworpen scheepsmacht ieder man bruikbaar moet zijn voor het meerendeel der voorkomende werkzaamheden. Zoo zouden de zeeofficieren en de officieren-machinist tot één korps worden samengesmolten. Officieren van administratie waren volgens de Staatscommissie niet noodig; hunne diensten zouden ook door zeeofficieren waargenomen kunnen worden, wier werkkring dientengevolge nog omvangrijker zou worden ten nadeele van eene goede behartiging der materieele en financieele belangen van de opvarenden. Officieren van gezondheid werden evenzoo overbodig geacht en in hunnen dienst

wilde de Commissie doen voorzien door officieren der Landmacht.

En zooals de Staatscommissie 1906 aan de officieren den eisch stelt dat ze als het ware voor alles geschikt moeten zijn, wilde zij ook de onderofficieren en minderen meerdere diensten doen verrichten. De bootslieden en kwartiermeesters zouden worden afgeschaft, de door hen waargenomen diensten aan dek zouden worden opgedragen aan onderofficieren, die tevens geschikt zijn voor de bediening der artillerie en de behandeling der torpedo's; naar eene samensmelting van het korps monteurs en torpedomakers zou moeten worden gestreefd.

In stede van de *specialiseering*, die in de laatste tientallen van jaren in onze Marine meer en meer is doorgedrongen en die noodzakelijk moest komen, naar mate aan de technische ontwikkeling van het personeel door het meer ingewikkeld worden der werktuigen hoogere eischen gesteld moesten worden, kwam de Staatscommissie dus tot eene *generaliseering*, waarmede zij den hoogeren graad van volmaaktheid tevens buitensloot.

Daar echter specialiseering noodzakelijke vereischte is, nauwgezette voorbereiding en grondige oefening daarbij zoo urgent zijn dat generaliseering ten eenenmale moet worden buitengesloten, zal steeds een groot personeel noodig zijn om de vloot te bemannen, een personeel, dat, wat officieren en machinisten betreft, geheel, en wat het kader betreft, grootendeels uit Europeanen zal moeten bestaan, en dat verder voor een gedeelte uit Inlanders kan zijn samengesteld.

Hoe zal nu dat Europeesch personeel bij een koloniale vloot verkregen en voltallig gehouden kunnen worden?

De Staatscommissie 1906 meende zulks door de werving en heraanneming te vergemakkelijken.

Het personeel zou dan verkregen worden uit het personeel der Koninklijke Marine, dat zich daartoe bereid verklaarde, terwijl het tot tijd en wijle het voltallig zou zijn, aangevuld zou moeten worden door detacheering uit datzelfde personeel.

Maar deze zienswijze houdt geen rekening met de omstandigheid, dat de Indische maatschappij geen milieu heeft waarin de mindere schepeling kan worden opgenomen. Geen burgerstand is er waarin de schepeling, zelfs indien hij onderofficier is, zich thuis gevoelt. Een daardoor wordt de mogelijkheid om een voldoend aantal ongehuwde vrijwilligers te krijgen, zeer problematisch. Wanneer men nagaat hoe het in de laatste jaren met de aanneming van het vrijwillig dienend personeel bij de landmacht in Oost-Indië gesteld is, dan ziet men dat sinds 1900 het aantal aangenomen vrijwilligers belangrijk beneden het aantal gebleven is dat benoodigd was.

Voor de jaren 1900—1912 waren die getallen respectievelijk:

	aangenomen		benoodigd
1900	759	—	1000
1901	969	—	1425
1902	1041	—	1800
1903	886	—	2160
1904	965	—	2465
1905	761	—	1530
1906	752	—	1450
1907	847	—	2701
1908	1647	—	3026
1909	1190	—	2790
1910	1193	—	2627
1911	963	—	3142
1912	1060	—	3480

Bedenkt men nu dat de omstandigheden waaronder de vrijwilligers aan boord zullen verkeeren zeker niet gunstiger zijn, dan voor de onderofficieren en soldaten aan den wal, dan mag terecht betwijfeld worden dat voor de vloot vrijwilligers in zulk een afdoende mate te verkrijgen zullen zijn dat alleen op die wijze het personeel voltallig gehouden kan worden.

Trouwens bij het Korps Mariniers hier te lande is de aanneming van vrijwilligers al evenmin voldoende om in het gebrek aan personeel te voorzien en dat niettegenstaande zij het grootste gedeelte van hun diensttijd hier te lande doorbrengen en dat in eigen milieu. Sinds 1895 is het korps niet meer voltallig geweest en in de laatste jaren is, zelfs na de belangrijke traktementsverbeteringen, het verschil tusschen het aantal dat aangenomen werd en dat aan de sterkte ontbrak, grooter geworden.

Voor de jaren 1905—1912 bedroegen deze getallen:

	aangenomen		benoodigd
1905	195	—	265
1906	145	—	302
1907	101	—	418
1908	234	—	499
1909	216	—	421
1910	192	—	373
1911	120	—	416
1912	99	—	662

In dit verband worde voorts niet voorbijgezien, dat, ook indien de voorziening in de personeelbehoefte door aanwerving van ongehuwde vrijwilligers wel mogelijk bleek, allerminst aan alle bezwaren zou zijn tegemoet gekomen. Het behoeft toch geen betoog, dat de permanente vestiging te Soerabaja of Batavia van een betrekkelijk groot Marinepersoneel, onder voorwaarden als door de Staatscommissie 1906 daarvoor gesteld, aanleiding zou geven tot een belangrijke uitbreiding van het concubinaat, welke omstandigheid op haar beurt weer zou leiden tot toeneming van het terecht zoo gevreesde pauperisme in Nederlandsch-Indië.

Ook het oogenschijnlijk juiste argument der Staatscommissie 1906, dat hare voorstellen daarom met goed resultaat kunnen worden doorgevoerd, omdat het personeel te Soerabaja met het eigen gezin zal kunnen samenleven, kan bij nadere beschouwing niet gedeeld worden. Voor het kunnen samenleven met het gezin moet niet alleen de gelegenheid bestaan, maar moeten ook de middelen aanwezig zijn. De daarvoor door de Commissie aanbevolen regelingen worden op elk terrein voor een Europeesch gezin volslagen ontoereikend geacht.

Ter bevestiging van deze meening zij gewezen op het volgende:

Aan het Marine-Etablissement te Soerabaja is Europeesch personeel verbonden, dat, wat afkomst, opleiding en stand betreft, met den onderofficiersstand vergelijkbaar is. Deze menschen hebben ook weinig voeling met de Indische maatschappij en vormen, aangewezen als zij zijn op omgang onderling, eene kleine, op zich zelf staande maar vast aaneengesloten groep. De ervaring heeft geleerd, dat de geregelde aanvulling van dat personeel, ondanks de zeer goede vooruitzichten, aan de betrekking verbonden, niet zoo gemakkelijk is en het Departement van Koloniën, dat voor het verkrijgen van het benoodigde personeel de hulp en medewerking inroept van het Departement van Marine, heeft noodgedwongen het desideratum, dat de menschen ongetrouwd naar Indië zullen vertrekken, moeten loslaten en zich moeten beperken tot de mededeeling, dat bij gelijke geschiktheid ongehuwden de voorkeur hebben. Het is dan ook regel dat deze categorie van personen gehuwd uitkomt en dus bij aankomst in Indië zich in de noodzakelijkheid

ziet gesteld om met hun huisgezin van hunne inkomsten te moeten rondkomen. Nu is aan de uitzending verbonden:

a. overtocht voor Gouvernementsrekening als passagier der 2de klasse, c.q. ook voor het wettig gezin;

b. eene gratificatie voor uitrusting ten bedrage van f 750;

c. eene voorloopige bezoldiging van f 150 's maands, ingaande op den dag van aankomst te Batavia tot dien, waarop het activiteitstraktement ingaat, hetwelk f 150.— 's maands bedraagt met twee driejaarlijksche verhoogingen van f 12,50 per maand.

Neemt men nu verder in aanmerking, dat bij aankomst te Soerabaja den nieuw benoemden vice-commandeur eene Gouvernementswoning wordt aangewezen, staande op het Marine-Etablissement in de onmiddellijke nabijheid van zijn werk, dat die woning zou doelmatig mogelijk is ingericht, vanwege het Etablissement wordt onderhouden en ook uit een gezondheidsoogpunt aan al de te verwezenlijken eischen voldoet, dat voor watervoorziening enz. vanwege het Etablissement wordt zorg gedragen, dat de nieuw aangekomene door zijne collega's vriendelijk in hun kring wordt opgenomen en met raad en daad wordt bijgestaan, dan zal moeten worden erkend, dat hier alle factoren aanwezig zijn om vóór dit huisgezin den overgang naar de nieuwe omgeving zoo gemakkelijk mogelijk te maken.

Maar ondanks al deze gunstige omstandigheden zou dergelijk huisgezin financieel te gronde moeten gaan, ware het niet dat eene betrekkelijk zeer spoedige bevordering tot hoogeren rang uitkomst verschafte. Een gansch ander beeld zou het relaas vormen van hetgeen, vooral den minderen schepeling, te wachten staat, wanneer hij zich aan den wal ging vestigen. Geen gratificatie voor eerste uitrusting, maar wel betrekkelijk hooge uitgaven voor inrichting van zijne woning; kleiner inkomen zonder vooruitzicht op spoedige verhooging en daarbij gedwongen periodieke afwezigheid gedurende minstens 1/3 van den tijd.

De hierboven tegen de zienswijze der Commissie van 1906 ingebrachte bezwaren zouden wellicht, althans voor een deel, te ondervangen zijn, als men den Europeeschen schepelingen een zoodanig traktement gaf, dat ze in Indië een gezin kunnen onderhouden. Deze eisch zou toch al spoedig gesteld worden door een personeel, samengesteld uit vrijwilligers, maar zoodanige bezoldiging zou zulke enorme onkosten meebrengen, dat op verwezenlijking van dit denkbeeld niet te rekenen valt.

Ook telde de Commissie de aan het langdurig verblijf in Indië voor den Europeaan verbonden groote bezwaren te licht, wat blijkt uit hare bewering, dat er geen aannemelijke reden is aan te voeren, waarom het personeel der Zeemacht niet even lang als ander personeel, dat behoort tot den Indischen dienst, in de tropen zou kunnen verblijven, tot staving van welk beweren zij wees op het personeel van de Gouvernements-Marine.

Immers het personeel van de Gouvernements-Marine bestaat hoofdzakelijk uit Inlanders en slechts de gezaghebbers, de stuurlieden en de machinisten van die Marine zijn Europeanen; maar dit zijn ambtenaren, die, noch wat hun werkkring, noch wat hunne positie, noch wat hunne bezoldiging betreft, ook maar in de verste verte vergelijkbaar zijn met het mindere personeel eener oorlogsmarine.

In verband met het voorgaande dient ook nog de mogelijkheid overwogen te worden of soms het benoodigde Europeesche personeel verkregen zou kunnen worden uit de Europeanen, welke in NederlandschIndië wonen.

Dan zij echter herinnerd aan de pogingen, welke in die richting gedaan zijn.

In 1902 werd aan minvermogende jongelieden uit Oost-Indië van Europeesche afkomst de gelegenheid opengesteld, bij de kweekschool voor Zeevaart te Leiden voor 's Rijks Zeedienst te worden opgeleid.

Op 's Rijks kosten werden ze dan naar Nederland gezonden, de pl.m. 2-jarige opleiding geschiedde geheel kosteloos en na afloop daarvan gingen ze naar Indië om aldaar op de vloot dienst te doen.

Het resultaat van dezen maatregel is geweest, dat van af het jaar 1903, waarin de eerste jongens werden aangenomen, tot begin 1912 50 jongelieden in dienst zijn getreden, waarvan er tot nu toe 39 naar Indië zijn gezonden.

Gaat men na hoe verder het verloop geweest is, dan blijkt het, dat er van die 39 jongens reeds 13 ontslagen zijn, hetzij op verzoek, hetzij wegens tegenzin in den dienst, 2 gedeserteerd zijn, terwijl 5 verzoeken om ontslag moesten worden afgewezen.

Bedenkt men nu verder, dat met dien maatregel ook nog een maatschappelijk doel beoogd werd, n.l. gedeeltelijke bestrijding van het pauperisme in Indië, zoodat de omstandigheden voor dienstneming zoo gunstig mogelijk waren gemaakt, dan blijkt wel dat uit dat milieu voor de Indische vloot weinig te verwachten is.

Bij Ministerieele Resolutie van 20 Augustus 1912 is bedoelde opleiding dan ook opgeheven.

Ook de mogelijkheid om het Europeesch personeel te verkrijgen door opleiding van die jongelieden in Oost-Indië wordt door de Staatscommissie ernstig betwijfeld.

Uit het voorgaande blijkt wel, dat eene goede oplossing van het vraagstuk der voorziening in bekwaam personeel voor de vloot in Oost-Indië, voor zoover dat niet uit Inlanders kan bestaan gelijk in § 6 is aangegeven, alleen gevonden kan worden door voor den dienst op die vloot Nederlandsch marinepersoneel, zoowel vrijwilligers als dienstplichtigen, te bestemmen.

Deze omstandigheid brengt noodwendig mede *eenheid van personeel*, onder één beheer, en wel dat van den Minister van Marine.

Hij alleen moet en kan er verantwoordelijk voor gesteld worden dat het personeel voltallig gehouden en op de juiste wijze opgeleid en verpleegd wordt, bij aankomst in Indië geschikt is voor zijn taak en dat ook *blijft*, zoodat van het materieel een zoo groot mogelijk rendement verkregen wordt.

Hij kan in verband daarmede opleidingen instellen en organisaties in het leven roepen en de personeelseischen voor zoover mogelijk in overeenstemming brengen met die der defensie.

Is die verantwoordelijkheid niet exclusief, dan vervalt men, met betrekking tot het Nederlandsch militair personeel, in denzelfden ongezonden toestand van tegenwoordig, welke door de Staatscommissie van 1906 zoo uitvoerig is uiteengezet.

Tusschen personeel en materieel bestaat evenwel een innig verband.

Elke wijziging in de grootte, bewapening en inrichting van het materieel, elke uitbreiding daarvan, elke invoering van nieuwe diensten, zal rechtstreeks invloed uitoefenen op het in Indië benoodigde aantal Europeesche schepelingen en dus op het in Nederland daarvoor aan te nemen en op te leiden aantal personen.

Omgekeerd zullen maatregelen ter verbetering van de organisatie, opleiding en oefening, voeding en verpleging van het personeel in Nederland, welke voor het meerendeel dan ook in Indië toegepast zullen moeten worden, wijzigingen in het materieel in Indië ten gevolge kunnen hebben.

Ook hebben alle maatregelen, die in het belang van de veiligheid van het personeel worden genomen op het gebied van artillerie, torpedowezen, stoomwezen enz., uit den aard der zaak een grooten invloed op het materieel en de inrichting daarvan.

Daarom zal ook een scheiding in het beheer van het materieel ongunstig werken op den goeden gang van zaken en een gezonde ontwikkeling van het Marine-bedrijf.

OPCARD 101 V3

In verband met al het bovenstaande acht de Staatscommissie een beheer door den Minister van Marine, waarbij de vloot in Indië in haar geheel als een onderdeel van de Koninklijke Marine beschouwd en als zoodanig geheel door het Departement van Marine in Nederland beheerd wordt, niet alleen de regeling die den besten waarborg geeft voor een gezonde ontwikkeling van de geheele Zeemacht van den Staat, maar ook de eenige practisch mogelijke.

Bij een beheersregeling als hiervoren werd aangeduid zou het beheer van den Minister van Marine zich feitelijk ook moeten uitstrekken over het inlandsch personeel, alsmede over de werven en kolenstations in Indië, voor zoover althans de werven uitsluitend Marine-arsenaal zijn, de kolenstations uitsluitend ten dienste der vloot strekken. In dat geval toch zou het beheer zonder bezwaar aan den Minister van Marine kunnen worden opgedragen, doch, komen zoowel de werf als de kolenstations aan verschillende diensten ten goede, dan is het beter dat zij Indische inrichtingen blijven, die in overleg met den Minister van Marine zoodanig geoutilleerd en van zoodanige voorraden voorzien worden, dat te allen tijde in de behoeften der vloot kan worden voorzien. Ook de inrichtingen, waar het inlandsch personeel voor de vloot wordt opgeleid, behooren onder het beheer van de Indische Regeering te staan.

Voorgaande conclusie, dat het beheer over de *Staats*marine, dus ook over het deel dat in Indië verblijft, gevoerd behoort te worden door den Minister van Marine, is echter alleen aannemelijk wanneer het medezeggenschap van Indië behoorlijk verzekerd wordt. Niet alleen moet samenwerking met de Indische Regeering verkregen worden ten aanzien van de samenstelling van de vloot, maar ook bij het beheer moet de Indische begrooting zonder instemming van den Minister van Koloniën niet belast kunnen worden met uitgaven voor de Marine.

In den eerstgenoemden eisch kan worden voorzien door de samenstelling van de *geheele* vloot — dus zoowel van haar Nederlandsch als van haar Indisch gedeelte — te regelen bij een *Vlootwet*.

Wanneer deze wet bij de Staten-Generaal wordt aanhangig gemaakt door de Ministers van Marine en van Koloniën te zamen, waarbij de laatste uit den aard der zaak de Indische Regeering zal hebben gehoord, dan zal deze Regeering dus verzekerd zijn, dat met hare inzichten wordt rekening gehouden, en wordt bij de Volksvertegenwoordiging tevens de overtuiging gevestigd, dat de belangen van beide deelen van den Staat in het oog zijn gehouden.

Wordt dan in dat wetsontwerp ook het beschikbaarstellen der midden voor geruimen tijd vastgelegd en zijn de tactische eischen waaraan de schepen moeten voldoen er mede in belichaamd, dan is de medewerking van het Indisch bestuur, wat het materieel betreft, afdoende verzekerd.

Het behoeft geen nader betoog dat zulk een vlootwet — wijl afzonderlijke aanbouw voor Indische rekening dan verder achterwege dient te blijven — ten aanzien van het kleine materieel eenige vrijheid van beweging moet laten.

Aan den in de tweede plaats gestelden eisch kan worden voldaan door te erkennen, dat aan den Minister van Koloniën een veto-recht toekomt ten aanzien van maatregelen, waarvan de financieele gevolgen op de Indische begrooting drukken.

Wat het *gebruik* der vloot in Indië betreft, wordt door regeling van het beheer door den Minister van Marine geene enkele verandering gebracht in de verhouding van den Gouverneur-Generaal tot de vloot, die in zijn gewesten wordt gestationneerd. Hij blijft daarover dezelfde bevoegdheden behouden als die welke hem nu over het Nederlandsch eskader zijn toegekend en hij kan die vloot dus altijd gebruiken zooals hem dit in het belang van de Kolonie noodig voorkomt.

§ 8. Vloot-basis en Brandstofvoorziening in Indië.

In deze paragraaf zal worden nagegaan of, en zoo ja, waar in den Archipel voor de door de Staatscommissie gedachte

vloot een basis, hulpbasis, kolenstations of andere steunpunten gevestigd moeten zijn.

Meer in het bijzonder zullen daarna de inrichting en uitrusting van het Marine-Etablissement ter plaatse van de eigenlijke vloot-basis worden aangegeven, terwijl eindelijk, in verband met basis en steunpunten, het vraagstuk der brandstofvoorziening zal worden besproken.

Vloot-basis.

Zal de vloot in Indië, samengesteld als in § 5 is aangegeven, werkelijk in staat kunnen zijn de haar toegedachte taak te vervullen, dan moet zij kunnen beschikken over een basis, d.w.z. een afdoend versterkte plaats, waar zij uit nautisch oogpunt een veilige ligplaats vindt, waar ze tevens beveiligd is voor het vuur van vijandelijke schepen en waar zij alles moet kunnen vinden wat noodig is om binnen korten tijd de meest voorkomende voorzieningen te bewerkstelligen en de voorraden aan te vullen.

De beschikking over zoodanige basis zal, mits de plaats dier basis gunstig gekozen is en hare inrichting aan de nader te noemen strategische en tactische eischen voldoet, aan onze vloot niet alleen de gelegenheid waarborgen om te allen tijde hare slagvaardigheid voor te bereiden of te herstellen, maar ook de mogelijkheid voor haar openen om voor een overmachtigen vijand terug te trekken en een gunstig moment af te wachten voor het voeren harer actie, terwijl van uit de basis, naast een sterk defensief, ook een krachtig offensief door middel van onderzeebooten en torpedobooten kan plaats hebben.

In den Oost-Indischen Archipel behoeft, zooals hiervoren op bladz. 23 reeds in het algemeen werd uiteengezet, over niet meer dan één volledige vlootbasis beschikt te kunnen worden. Niet alleen zouden de zeer hooge kosten zich tegen uitbreiding van dit aantal verzetten, maar bovendien is zoodanige uitbreiding niet noodzakelijk nu de werkingssfeer der door de Staatscommissie voorgestelde pantserschepen zoodanig genomen is, dat, bij doelmatige vestiging der vlootbasis, vandaar uit de afstand naar elk punt van den Archipel heen en terug kan worden afgelegd en bovendien nog een voldoende brandstofvoorraad aanwezig blijft om op het punt van actie verscheidene dagen te vertoeven.

Uit het voorgaande vloeit voort, dat aan de vlootbasis als *strategische* eisch gesteld moet worden, dat haar plaats gekozen zij zoo dicht mogelijk bij het centrum van ons terrein van actie.

Een blik op de kaart doet duidelijk zien, dat het niet mogelijk is aan de Noordzijde van den Archipel een vlootbasis te kiezen zoodanig, dat de vloot, daarop steunende, de zeewegen tusschen Sumatra en Borneo, Borneo en Celebes en den weg beoosten Celebes tegelijkertijd zou kunnen beveiligen. Ook zou zoodanige basis een aanzienlijk gedeelte van het leger aan een verafgelegen punt binden, met het nadeel, dat men het niet te hulp zou kunnen komen.

Kiest men daarentegen voor de vlootbasis een punt, gelegen op of in de nabijheid van *Java*, dan wordt niet alleen aan den hierboven genoemden eisch voldaan, maar is daaraan mede het groote voordeel verbonden, dat nagenoeg het geheele veldleger zal kunnen medewerken om eene poging tot verovering dier basis te beletten.

Bij het nader bepalen van de plaats voor een vlootbasis dient ook aandacht geschonken te worden aan de economische waarde, welke de verschillende deelen van den Indischen Archipel hebben of in de toekomst zullen hebben. Deze waarde komt in aanmerking eenerzijds, omdat het voor ons van belang is ons meest waardevolle bezit ook het best te beveiligen, en aan den anderen kant, omdat vijandelijke aanvallen in de eerste plaats zijn te duchten daar, waar de grootste economische belangen zijn geconcentreerd.

En dan is het wel niet twijfelachtig dat Java en Sumatra voor ons van het meeste belang zijn, vooal nu dit laatste eiland zich zoo krachtig ontwikkelt.

Om strategische redenen zal dus aan een plaats op Java, en bij voorkeur aan eene op West-Java, de voorkeur gegeven moeten worden, omdat van daaruit de toegangen tot de Javazee door Straat Karimata, de Gasparstraten, Straat Soenda en Straat Banka het best beheerscht worden.

Als *tactische* eischen, welke aan een goede operatiebasis gesteld moeten worden buiten die, welke in het algemeen reeds in het begrip van basis zijn neergelegd, komen vooral op den voorgrond:

1°. dat onze schepen de basis te allen tijde kunnen bereiken of verlaten zonder dat er veel kans bestaat, dat zij door vijandelijke schepen of mijnen worden genomen of beschadigd, en

2°. dat zij die basis in de meest gewenschte formatie kunnen verlaten om zoo noodig reeds dadelijk tot het gevecht te kunnen overgaan.

De plaats, waar een vlootbasis wordt gevestigd, zal voorts met het oog op de omstandigheid dat de werven en arsenalen een groot aantal werklieden zullen vereischen, altijd gelegen moeten zijn in de nabijheid van een centrum van bevolking, zoo mogelijk met een dicht bevolkt achterland met vele hulpmiddelen en voor de verpleging gunstige levensomstandigheden. Op dien grond moet van plaatsen als Bantambaai, Lampongbaai en Banka, welke, wat hunne geographische ligging betreft voor vestiging der vlootbasis in aanmerking zouden kunnen komen, worden afgezien.

Naar het oordeel der Staatscommissie komen op grond der hierboven aangevoerde algemeene en strategische eischen voor vestiging der vlootbasis uitsluitend in aanmerking de beide hoofdplaatsen der noordkust van Java, *Tandjong-Priok* (Batavia) en *Soerabaja*, en wel voornamelijk de eerste, in verband met hare gunstige ligging.

De strategische en tactische gegevens dier beide plaatsen nagaande, vindt men het volgende ten aanzien van *Tandjong-Priok:*

1°. Tandjong-Priok is gelegen zoowel in de nabijheid van den zetel der Regeering als in de nabijheid der hoogvlakte van Bandoeng, naar welke plaats de Regeeringszetel eventueel zal worden overgebracht.

Samenwerking van leger en vloot is daardoor beter verzekerd.

2°. Van uit Tandjong-Priok beheerscht onze zeemacht de voornaamste toegangen tot de Javazee door Straat Karimata, de Gasparstraten, Straat Banka en Straat Soenda, en, aldaar verblijvende, is zij niet te ver verwijderd van de Oostelijke toegangen tot die zee, zoodat zij desgewenscht daarheen ook spoedig hare actie kan verplaatsen.

3°. De baai van Batavia levert het voordeel op, dat zij een zeer ruime en uit een nautisch oogpunt veilige reede aanbiedt met een zóó uitgestrekt zeefront (ruim 31 K.M.), dat onze vloot daar niet gemakkelijk kan worden opgesloten, indien althans dat front door eenige krachtige zoover mogelijk vooruitgeschoven forten wordt verdedigd.

4°. Aangezien vijandelijke schepen ongeveer 10 K.M. buiten de lijn van zulke forten moeten blijven om geen hinder te hebben van het vuur der forten, kunnen zij Tandjong-Priok met hun geschutvuur niet bereiken.

's Nachts zullen mijnversperringen en bewakingsvaartuigen met behulp van zoeklichten het binnendringen van vijandelijke vaartuigen binnen de fortenlijn moeten beletten.

5°. Onze schepen en torpedovaartuigen hebben hier gelegenheid om in elke gewenscht vlootformatie naar zee te stoomen en den vijand tegemoet te gaan, terwijl zij 's nachts zoo goed als zeker ongemerkt kunnen uitgaan of binnenkomen.

6°. De bovenbedoelde forten kunnen elkaar en de vloot steunen bij elke actie binnen het bereik van hun geschut.

Ten aanzien van *Soerabaja* zijn die gegevens de volgende:

a. Soerabaja is ten opzichte der toegangen tot de Javazee gunstig gelegen, daar het ongeveer midden tusschen de Oostelijke en Westelijke toegangen ligt;

b. Van uit de Javazee geeft één vaarwater, het Westervaarwater, tusschen de Westkust van Madoera en Java, toegang tot de reede van Soerabaja.

Het is ongeveer 20 zeemijl lang en over het grootste gedeelte goed bevaarbaar voor schepen met een maximum diepgang van 10 Meter. Waar het de zee nadert en een trechtervorm aanneemt, wordt de diepte minder en blijft voor zeeschepen over de laatste acht zeemijl een hoe langer hoe nauwer wordende vaargeul over, waarvan de diepte nu gemiddeld 7 Meter en bij hoog water 8 Meter is. Met behulp van modderzuigers zal het vermoedelijk mogelijk zijn om dit gedeelte een minste breedte te geven van 600 Meter en een diepte van 10 Meter.

Uit straat Madoera geeft het Oostervaarwater toegang tot de reede. De lengte hiervan is ongeveer dezelfde als van het Westervaarwater, doch de minste waterdiepte is maar gemiddeld 54 d.M. De moddergrond laat echter toe, dat de schepen dit vaarwater met belangrijk meer diepgang (pl.m. 1 Meter) bevaren dan de waterdiepte bedraagt. De kleinste breedte is nu aan het uiteinde (zeezijde) ongeveer 600 M. Staat het vrijwel vast, dat door middel van modderzuigers in het Westervaarwater een geul is te maken van pl.m. 600 M. breedte en 10 M. diepte, ten opzichte van het Oostervaarwater is het lang niet zeker, dat de gesteldheid van den bodem aldaar het mogelijk maakt het vaarwater eveneens op een doorloopende diepte van 10 M. te brengen.

Ten einde het Wester- en Oostervaarwater open te houden voor onze schepen, aan deze steun te geven bij binnenkomst en vertrek en het binnendringen van vijandelijke schepen te beletten, zullen forten moeten worden opgericht bij de toegangen; van af den wal of van af het Djamoeanrif toch kunnen forten niet beletten, dat 's nachts de toegangen worden versperd door zinkschepen of mijnen. Het fort bij den ingang van het Westervaarwater zal in zee moeten komen, waartegen, blijkens bekomen deskundige inlichtingen, uit een technisch oogpunt geen bezwaar bestaat.

Bovendien zullen mijnversperringen en bewakingsvaartuigen moeten voorkomen, dat 's nachts vijandelijke vaartuigen met weinig diepgang, buiten het bereik van de zoeklichten der forten, naar binnen gaan om vijandelijkheden te plegen.

c. De reede van Soerabaja en dus ook het Marine-Etablissement bieden een veilige ligplaats aan tegen geschutvuur van vijandelijke schepen, die zich in de Javazee of straat Madoera buiten het West- of Oostgat ophouden, maar het Marine-Etablissement ligt op slechts 3.7 K.M. afstand van de Zuidkust van Madoera, zoodat op dat eiland verdedigingswerken moeten zijn om te voorkomen, dat troepen met geschut op de Noordkust van dat eiland landen en vervolgens het Marine-Etablissement onder vuur nemen.

Bij een vergelijking der strategische en tactische gegevens betreffende *Tandong-Priok* en *Soerabaja* komt de Staatscommissie tot het volgende resultaat.

Moge Soerabaja ten opzichte der Oostelijke ingangen van de Javazee al iets gunstiger gelegen zijn dan Tandjong-Priok, ten aanzien van de Westelijke en zooveel voornamer toegangen moet aan deze laatste plaats verre de voorkeur gegeven worden, terwijl hare ligging in het midden der beide voornaamste eilanden van onzen Archipel eveneens om die reden gunstiger is.

Tandjong-Priok verdient daarenboven de voorkeur, omdat die plaats zooveel gunstiger gelegen is ten opzichte van den Regeeringszetel en de stelling op de hoogvlakte van Bandoeng. Men bedenke hierbij, dat een dergelijk voor hardnekkige verdediging geschikt punt in Oost-Java niet te vinden is.

OPCARD 101 V3

Door de vlootbasis te Tandjong-Priok te vestigen zal het mogelijk zijn, dat het veldleger Regeeringszetel en vlootbasis tegelijk dekt, terwijl, wanneer de basis te Soerabaja gevestigd is, zoodanige dekking is uitgesloten, zoodat dan voor de bezetting der basis afzonderlijk een groote macht beschikbaar zou moeten zijn.

Uit een *strategisch* oogpunt moet dus aan Tandjong-Priok zeer beslist de voorkeur gegeven worden boven Soerabaja.

Ook bij vergelijking van de tactische gegevens dier beide plaatsen komt men tot dezelfde conclusie. De baai van Batavia, mits verdedigd door eenige forten aan de zeezijde, biedt aan onze schepen een zeer ruimen toegang (ruim 31 K.M.), zoodat het voor vijandelijke schepen zeer moeilijk, zoo niet onmogelijk zal zijn om het binnenvallen en uitloopen van onze schepen te beletten, terwijl de forten desgewenscht zoowel elkaar als de schepen kunnen steunen. Wel zal de vijand kunnen beproeven om 's nachts met torpedovaartuigen tusschen de forten door te sluipen, maar door het leggen van mijnversperringen en het gebruik van bewakingsvaartuigen zal deze vijandelijke actie kunnen worden tegengegaan.

Voor Soerabaja staat de zaak geheel anders. Wanneer toch de zekerheid niet bestaat, dat het Oostervaarwater op een doorloopende diepte van 10 M. gebracht en gehouden kan worden, zal aan Soerabaja als vlootbasis het nadeel verbonden zijn, dat den grooten schepen slechts één zeer nauwe toegang naar buiten overblijft, welke omstandigheid die plaats te eenenmale ongeschikt maakt voor vlootbasis. Maar zelfs voor het geval, dat het mogelijk ware om beide vaarwaters op eene diepte van 10 M. te houden, dan nog behoeft het geen betoog, dat de toegangen tot twee vaarwaters van 600 M. breedte gemakkelijker zijn af te sluiten dan een baai met groote openingswijdte, zoodat onze schepen te Soerabaja wel nimmer ongemerkt zullen kunnen binnenkomen of vertrekken en de kans om te worden genomen of beschadigd veel grooter zal zijn dan te Tandjong-Priok. Bovendien vormen de in de nabijheid van Tandjong-Priok gelegen Duizend-eilanden een terrein, dat zich bijzonder goed leent voor torpedobooten om van daar uit hunne actie te voeren tegen eene vijandelijke vloot, welke tegen Tandjong-Priok zou willen ageeren; zoodanig terrein ontbreekt bij Soerabaja geheel.

Ook uit een *tactisch* oogpunt meent de Staatscommissie dus *zeer beslist* de voorkeur te moeten geven aan eene vestiging der vlootbasis te Tandjong-Priok.

Het heeft niettemin bij de Staatscommissie een punt van zeer ernstig beraad uitgemaakt of soms aan de vestiging der vlootbasis te Tandjong-Priok, in verband met gezondheidstoestand en aanwezigheid van arbeidskrachten aldaar, overwegende bezwaren verbonden zouden zijn. Zij heeft daaromtrent het advies ingewonnen van de Indische autoriteiten. Met den Gouverneur-Generaal en den Commandant der Zeemacht in Oost-Indië is zij evenwel van oordeel, dat de gezondheidstoestand, indien in het belang daarvan de noodige assaineeringsmaatregelen worden genomen, geen bepaald bezwaar behoeft op te leveren en dat, hoewel de quaestie der arbeidskrachten wellicht eenige moeilijkheden zal medebrengen, althans in de overgangsperiode, gedurende welke zoowel aan het etablissement te Soerabaja als aan dat te Tandjong-Priok met gedeeltelijke capaciteit zal moeten worden gewerkt, ook in die moeilijkheden geenszins een onoverkomelijk bezwaar gelegen is tegen de vestiging der vlootbasis te Tandjong-Priok, wanneer deze plaats om strategische en tactische redenen de voorkeur verdient.

Ten aanzien van de vraag of buiten de eigenlijke vlootbasis elders in den Archipel nog steunpunten, hulpbases, kolenstations enz. ten behoeve van de vloot gevestigd moeten zijn, is de Staatscommissie van meening, dat op het punt van meer permanente vestigingen ten dienste van de vloot beperking gewenscht is. Wel is waar zoude het in de gevallen, waarin de vloot op grooten afstand van hare basis heeft op te treden,

van veel belang kunnen zijn, wanneer zij in hare nabijheid een krachtig steunpunt had, waar, behalve een veilige ligplaats, brandstoffen, levensmiddelen en andere hulpmiddelen zoo tot verpleging als tot het uitvoeren van herstellingen, eventueel ook reservemunitie, enz. konden worden gevonden, maar, bij de zeer groote uitgestrektheid van den Archipel, is de kans vrij groot, dat het terrein van actie vaak al even ver van deze hulpbasis als van de hoofdbasis verwijderd zou blijken te zijn. Hieraan tegemoet te komen door meer hulpbases van beteekenis op ver uiteenliggende punten van den Archipel te vestigen mag echter ondoenlijk heeten. Naarmate toch het belang van dergelijke hulpbases grooter zou zijn, zou aan hare verdediging meer ten koste moeten worden gelegd; zoowel wat de financieele als wat de personeele krachten betreft, zou daardoor een onevenredig groot deel worden ontrokken aan hetgeen voor leger en vloot beschikbaar kan worden gesteld.

De Staatscommissie is daarom van oordeel, dat — Soerabaja, waarover hieronder nader wordt gehandeld, voor het oogenblik daargelaten — van het aanleggen van hulpbases in den hier bedoelden zin moet worden afgezien en dat men er zich toe zal moeten bepalen op eenige punten van den Archipel het in de eerste plaats noodige, te weten brandstoffen en levensmiddelen, voor de vloot in voorraad te hebben. Voor het overige zal dan de voorziening in hare behoeften, deels als mobilisatie-maatregel volgens vastgesteld plan vóór of bij den aanvang der vijandelijkheden, deels door toezending per scheepsgelegenheid gedurende den loop der krijgsbedrijven, naarmate de behoefte zich laat voorzien of voordoet, dienen te geschieden. Voor zoover daartoe aanleiding en gelegenheid bestaat, zal bovendien gebruik moeten worden gemaakt van de hulpmiddelen, welke ieder der bevolkingscentra kan bieden. Evenals in Nederland zullen voor de verkrijging van sommige zaken overeenkomsten kunnen worden gesloten; zoo b.v. voor huur van stoomschepen, gelijk thans reeds geschiedt met de Kon. Paketvaart-Mij., voor brandstoffen en het vervoer daarvan te water (kolenschepen en -prauwen, tankschepen en -prauwen), voor levensmiddelen, drinkwater enz.

Als punten, waar voorraden worden aangehouden, zullen bij voorkeur bestaande havenplaatsen moeten worden gekozen, waar reeds om andere redenen verdedigingsmiddelen aanwezig zijn, opdat, zoo noodig met eene geringe uitbreiding daarvan, voldaan worde aan de voorwaarde, dat die voorraden niet onverdedigd zijn tegen elke, ook kleine, vijandelijke onderneming, al mogen voor die verdedigingen geen belangrijke afzonderlijke kosten worden gemaakt.

Bij de keuze der plaatsen, welke op de bovenomschreven wijze tot steunpunten der vloot zouden kunnen dienen en welke uit den aard der zaak bij voorkeur eenigszins regelmatig over den Archipel verspreid moeten liggen, zal zoo veel mogelijk ook rekening zijn te houden met de vraag of de ligging eene van nature sterke is. Intusschen zal het, met het oog op de andere te stellen eischen, niet mogelijk zijn deze overweging in de eerste plaats te laten gelden. Wel echter zal het mede daarvan afhangen of met vertrouwen belangrijke voorraden in eenige haven kunnen worden opgelegd.

Daarvoor de kleinere vaartuigen der vloot de mogelijkheid bestaat meer binnenwaarts gelegen steunpunten of schuilplaatsen te kiezen, welke van nature goed beschermd zijn en verder met weinig omvangrijke kunstmiddelen verdedigd kunnen worden, verdient het overweging voor deze vaartuigen reeds in vredestijd of althans bij te verwachten oorlogstoestand brandstofvoorraden op te leggen in die gedeelten van den Archipel, waar daartoe, wegens de groote uitgestrektheid en wegens het ontbreken van steunpunten voor de groote schepen, aanleiding bestaat. Als zoodanig zijn te noemen de Zuidkust en Westkust van Borneo en de Oostkust van Sumatra, alwaar riviermondingen voor de kleine kruisers en torpedobooten de gelegenheid bieden om in voorkomend geval in betrekkelijke veiligheid hun brandstofvoorraad aan te vullen.

In dit verband is nog in het bijzonder overwogen of er wellicht aanleiding bestaat om op eenig punt van den Archipel *buiten Java* voor de torpedobootflottielje een hulpbasis zoodanig in te richten, dat die flottielje in eene bepaalde phase der vijandelijkheden tot een meer zelfstandig optreden in staat zou zijn.

Deze vraag moet ontkennend beantwoord worden, eerstens omdat in beginsel moet worden aangenomen, dat het beperkt aantal torpedobooten, hetwelk deel uitmaakt van het mobiele eskader, niet, althans zeker niet gedurende geruimen tijd en op grooten afstand van de artillerieschepen, zelfstandig zal hebben op te treden, en in de tweede plaats omdat, mocht al ooit tot zoodanige zelfstandige actie aanleiding en gelegenheid bestaan, het zeer de vraag is of dat dan juist zou zijn in de nabijheid van zulk een hulpbasis. Daar alzoo de kans, dat deze tot haar recht zou komen, veel te gering is, behooren daaraan geen kosten te worden besteed. Dit neemt natuurlijk niet weg, dat van de plaatsen, waar de vloot in de verschillende deelen van den Archipel voor hare torpedobooten en c.q. kruisers veilige tijdelijke schuilplaatsen kan vinden, eene volledige studie moet worden gemaakt en dat van zulke plaatsen eventueel partij moet worden getrokken. Vooral bij gebruik van vloeibare brandstof zal het zonder veel bezwaar mogelijk zijn die in zinkbare prauwen zoodanig ergens te deponeeren, dat zij voor den ingewijde dadelijk verkrijgbaar, voor den oningewijde echter zoo goed als onvindbaar is.

Wat nu in het bijzonder *Soerabaja* betreft, is de Staatscommissie van oordeel, dat, als Tandjong Priok hoofdbasis wordt, het aanbeveling verdient Soerabaja als hulpbasis voor klein materieel in te richten. Deze plaats kan dan niet alleen tevens als waardevol steunpunt voor onze geheele vloot dienen, doch ook wordt dan rekening gehouden met de omstandigheid, dat het bezit daarvan den vijand zeer groot voordeel zou brengen, zoodat dit bezit hem zoo lang mogelijk moet worden betwist.

Voor dit doel behoeft niet te worden overgegaan tot de inrichting van krachtige forten, welke tot zeer hooge uitgaven zou leiden. De verdediging van Soerabaja zal voornamelijk door klein materieel, w.o. onderzeebooten, moeten geschieden, terwijl verder op mijnenversperringen gerekend moet worden en tevens eene modernisseering van de bewapening der tegenwoordige kustbatterijen noodzakelijk zal zijn.

In verband met de aangegeven bestemming zal het aanbeveling verdienen de nieuwe torpedoboothaven te Soerabaja voor dit materieel te blijven bestemmen en daarbij die hulpmiddelen te verschaffen, waarin niet of althans zeer moeilijk door de particuliere industrie kan worden voorzien.

Als zoodanig moeten worden aangemerkt:

1°. een kazerne voor de bemanningen van enkele onderzeebooten en torpedobooten;

2°. een inrichting voor het bijladen van accumulatoren;

3°. een klein torpedo-atelier;

4°. een mijnenmagazijn;

5°. een klein munitiemagazijn met schietkatoenbergplaats;

6°. de noodige opslagruimte voor ten minste 10.000 ton vloeibare brandstof.

Voor groote herstellingen kan het aldaar aanwezige marinematerieel in vredestijd gebruik maken van het etablissement te Tandjong-Priok, terwijl voor kleine herstellingen in vredestijd en voor alle herstellingen in oorlogstijd gebruik gemaakt zal kunnen worden van de te Soerabaja te vestigen Droogdok-Maatschappij.

Op Java zal overigens alleen *Tjilatjap* in aanmerking komen om als steunpunt voor de vloot te dienen; aldaar kan voor dat doel met de aanwezigheid van eene hoeveelheid brandstoffen worden volstaan.

Op zich zelf is deze haven, wegens de ligging op de Zuidkust van Java, voor onze vlootactie van weinig beteekenis, maar door de nabijheid van den spoorweg, welke West- met Oost-Java verbindt, is zij voor de verdediging van Java van groot belang. Om deze reden mag zij niet onverdedigd blijven. Daar eventueel bij de afwering van eene landing ter plaatse ook de zeemacht een rol *kan* hebben te vervullen, is het wegens de geïsoleerde ligging dezer haven gewenscht, dat de eigen zeemacht er eene veilige ligplaats en brandstof vinde. Voor een optreden onzer Marine aldaar zou ook aanleiding kunnen zijn, wanneer de vijand met een deel van zijne kruisers trachtte een mogelijken aanvoer van voor ons bestemde voorraden van buiten Indië naar Tjilatjap te beletten.

Buiten Java kunnen de navolgende havens worden aangewezen om, voor zooveel noodig door het aanbrengen van zekere voorzieningen, geschikt te worden gemaakt om als steunpunt voor de vloot te dienen:

Sabang. Wegens de ligging aan de uiterste westelijke grens van den Archipel heeft deze haven voor onze vloot uit het oogpunt van de verdediging van onze Koloniën weinig waarde. Daar zij echter als kolenstation en reparatieinrichting, gelegen aan de groote stoomvaartroute naar Oost-Azië, voor de andere mogendheden van groot belang kan zijn, mag Nederland dit punt niet onbeschermd laten. In gevallen, zooals tijdens den Russisch-Japanschen oorlog, dat onze vloot zich ter handhaving van de neutraliteit in de wateren van Noord-Sumatra en Straat Malakka moet ophouden, is Sabang voor onze Zeemacht ook rechtstreeks van groot nut. Het is dus noodig dit punt tegen een verrassenden aanval zoo goed mogelijk te beveiligen. Onder de aangegeven omstandigheden zou daartoe kunnen worden bijgedragen door het moderniseeren van de bewapening der bestaande werken, zoomede door het wellicht tijdelijk stationneeren van een mijnenlegger en eenige onderzeebooten. Andere voorraden dan brandstoffen voor de vloot zouden hier doorloopend niet in voorraad behoeven te zijn.

Makasser. Hoewel de open ligging van deze reede niet gunstig is, een bezwaar, dat slechts door den aanleg van kostbare, krachtige verdedigingsmiddelen op de daarbuiten gelegene eilanden en riffen zou zijn te ondervangen en oorzaak is, dat Makasser zonder een dergelijken maatregel niet als een *krachtig* steunpunt voor de zeemacht is te beschouwen, is het toch gewenscht te achten hier een brandstofvoorraad aan te houden. Wel is zulks in de eerste plaats van belang voor den dienst in vredestijd, met het oog waarop deze belangrijke handelsplaats zich zoo door ligging als door klimaat en hulpbronnen bijzonder tot rustpunt op de trajecten der oorlogsvaartuigen eigent, doch ook in tijd van oorlog zal er meermalen aanleiding en gelegenheid kunnen bestaan om van den aanwezigen brandstofvoorraad en van de andere hulpmiddelen van Makasser gebruik te maken. In elk geval heeft Makasser het voordeel althans eenige verdedigingsmiddelen te bezitten, zoodat het niet dadelijk aan elke vijandelijke onderneming van hoe geringen omvang ook, ten prooi is.

Ambon. Voor het mogelijke geval, dat onze vloot in den Molukschen Archipel zou hebben op te treden, verdient het aanbeveling op Ambon, dat ook in vredestijd daarvoor aangewezen is, een depot van brandstoffen aan te houden, met dien verstande, dat de daar aanwezige voorraad niet belangrijk zij, zulks met het oog op de mogelijkheid van een verrassend optreden van den vijand in dit verwijderd oord. Tegen een met kleine macht ondernomen „coup de main" biedt de aanwezige troepenmacht een waarborg.

Ingeval het wenschelijk blijkt, dat de vloot zich gedurende geruimen tijd op vrij grooten afstand van hare groote

brandstofvoorraden ophoudt, zal de voorziening in brandstoffen overigens, wat de groote schepen betreft, zooveel doenlijk moeten geschieden met behulp van kolen-, resp. tankschepen, naarmate steenkolen dan wel vloeibare brandstoffen vereischt worden.

Met name voor de torpedokruisers, doch ook voor de torpedobooten, zal, nog meer dan voor de groote schepen, de wenschelijkheid blijken om bij voorbaat voorraden brandstoffen in de nabijheid te hebben. Daar, zooals reeds hiervoren werd opgemerkt, de mogelijkheid groot is om deze voorraden, zonder veel kans op ontdekking en vermeestering door den vijand, verdekt op te stellen, vooral wanneer de brandstof olie is, moeten hiervoor de noodige maatregelen worden genomen en bepaalde punten worden aangewezen.

Naar welk dezer punten, hetzij bij den aanvang, hetzij gedurende den loop der krijgsbedrijven, uitzending van brandstof gewenscht is, zal in verband met den aard der te verwachten vijandelijkheden voor elk geval afzonderlijk moeten worden bepaald.

Marine-Etablissement.

De algemeene eischen, aan het Marine-Etablissement te stellen, zijn:

1°. dat het als reparatie-inrichting zoodanig geoutilleerd is, dat de *geheele* in Indië aanwezige oorlogsvloot in goeden staat gehouden kan worden, waaronder moet worden verstaan, dat de meest voorkomende herstellingen aan rompen, machines, ketels en andere deelen van het schip met bekwamen spoed uitgevoerd kunnen worden en dokgelegenheid aanwezig is of althans in de onmiddellijke nabijheid wordt aangetroffen;

2°. dat het als arsenaal voldoende capaciteit bezit om aan de behoeften der vloot in tijd van oorlog of oorlogsgevaar ten volle te voldoen.

Men mag toch niet uit het oog verliezen, dat de particuliere industrie te Tandjong-Priok in den regel niet beschikt over eenigszins belangrijke voorraden materialen, weshalve de op het Marine-Etablissement aan te houden magazijnsvoorraden er op berekend moeten zijn om ook weinig voorkomende herstellingen (zooals bijv. groote schade onder water) dadelijk te kunnen uitvoeren zonder eerst toezending van het uit Europa benoodigde te moeten afwachten.

Wat den mobilisatievoorraad betreft, dient er eveneens op te worden gerekend, dat aanvulling, na het intreden van den oorlogstoestand, niet verzekerd is te achten.

Achtereenvolgens zullen nu van het op te richten Marine-Etablissement worden besproken:

A. de te kiezen plaats;

B. de benoodigde ruimte;

C. de hulpmiddelen, waarover beschikt moet kunnen worden;

D. voorzieningen in verband met het personeel.

A. *De te kiezen plaats.*

Aangezien blijkens van den Minister van Koloniën ontvangen inlichtingen de toekomstige uitbreiding van de handelshaven te Tandjong-Priok in Oostelijke richting wordt gezocht en men aldaar terrein wil reserveeren ook voor een derde en vierde binnenhaven, komt het der Staatscommissie — mede gelet op de plaats van het ontworpen petroleumetablissement — gewenscht voor de oorlogshaven te doen aanleggen ten westen van het scheepvaartkanaal Tandong-Priok—Batavia. Voor deze oorlogshaven zal de toegang moeten loopen door de bestaande buitenhaven, welke daarvoor op ongeveer 95 d.M. diepte zal zijn te brengen. Er zal dan verder volstaan kunnen worden met het maken van een toegangskanaal van gelijke diepte tusschen buitenhaven en havenbassin.

B. *De benoodigde ruimte.*

Deze zal zoo groot moeten zijn, dat de geheele in Oost-Indië gestationneerde oorlogsvloot kan worden onderhouden en van alle behoeften kan worden voorzien, terwijl ook rekening gehouden moet worden met eventueele uitbreiding of tijdelijke versterking der vloot.

In verband met de oppervlakte van het Marine-Etablissement te Soerabaja wordt een totale oppervlakte van 120 H.A. voldoende geacht; hiervan zal, mede met het oog op de aanwezigheid van eenige schepen der Gouvernements-Marine enz., 60 H.A. bassinruimte moeten zijn. De strekking van het terrein is ongeveer West-Oost gedacht in verband met de wenschelijkheid om gedurende den West-moesson in het bassin een beschutte ligplaats te hebben voor de in dienst opgelegde en in conservatie zijnde schepen en vaartuigen en tevens om onder alle omstandigheden de noodige vrijheid van beweging voor binnenkomende schepen te verkrijgen.

De kaderuimte rondom de werkplaatsen moet groot genoeg zijn om er tegelijkertijd

2 groote schepen,

1 torpedokruiser,

2 torpedobootjagers,

2 onderzeebooten,

1 flottieljevaartuig of opnemingsvaartuig,

1 gouvernementsstoomschip,

te kunnen meeren, hetgeen voorshands ruim voldoende kan worden geacht. In verband hiermede behoeft op niet meer dan 1000 Meter kaaimuur gerekend te worden.

Ten overvloede zij aangeteekend, dat het geheele complex in verbinding dient te staan met het stations-emplacement.

C. *De hulpmiddelen, waarover beschikt moet kunnen worden.*

a. Dokken.

In verband met de aanwezigheid te Tandjong-Priok van het door de Droogdokmaatschappij geëxploiteerde 4000-tonsdok en van een sleephelling, acht de Staatscommissie voor het Marine-Etablissement 2 dokken, n.l. één van 26 000 ton en één van 1500 ton *) voldoende. Het zal een afzonderlijk punt van overweging moeten uitmaken, waarbij onderzoek ter plaatse noodig zal zijn, of het 26 000 tonsdok een pontondok dan wel een gegraven dok moet zijn.

b. Outillage.

Aangenomen dat de te Soerabaja op het bestaande Marine-Etablissement aanwezige werktuigen en gereedschappen kunnen worden overgebracht, zal met de aanschaffing van enkele werktuigen en sommige hulpmiddelen kunnen worden volstaan.

c. Hef- en transportmiddelen.

Voor het lichten van de kanons van 34.3 c.M. zal eene inrichting noodig zijn, waarmede minstens 75 ton gelicht kan worden.

In verband met de situatie der werf zal daarvoor een drijvende kraan aanbeveling verdienen.

Ten behoeve van de bewegingen der groote schepen in het bassin en van de gemeenschap met het overige deel der havenwerken zal over een drietal sleepbooten moeten beschikt worden, waaronder twee krachtige.

*) De thans te Soerabaja aanwezige dokken van 5000 en 1400 ton zullen binnenkort aan den dienst ontvallen en blijkens de Indische begrooting van 1913 worden vervangen door één dok van pl.m. 1500 ton.

OPCARD 101 V3

d. Bergingsvaartuig en drijvende conservatiekappen voor onderzeebooten.

Het zal wenschelijk zijn om ter plaatse van de basis der vloot te kunnen beschikken over een bergingsvaartuig voor onderzeebooten, of over andere middelen om gezonken onderzeebooten te lichten.

Verder wordt voor elke onderzeeboot noodig geacht, om stilliggende het werken aan boord mogelijk te doen zijn, een z.g. drijvende conservatiekap van het model, dat op het Marine-Etablissement reeds aanwezig is met oorspronkelijke bestemming voor de torpedoboot „Cerberus".

e. Pyrotechnische werkplaats, munitiemagazijnen en schietkatoenbergplaats.

In verband met de vereischte reservemunitie zullen noodig zijn:

1°. een projectielenmagazijn met een grondvlak van 500 M.²;

2°. 2 magazijnen, elk voor berging van 500 000 Kilogram buskruit;

3°. een hervormingslokaal, 13 × 30 M.;

4°. een werkplaats van 10 × 30 M. voor het aanmaken van bundels rookvrij buskruit voor de ladingen;

5°. een werkplaats tot het samenstellen der munitie, 10 × 30 M.;

6°. een projectielmagazijn met vulplaats in de nabijheid van onder 5°. met aarden wal, 10 × 15 M.

Deze gebouwen zijn gedacht op ten minste 500 M. afstand van de kazerne.

Ofschoon te Soerabaja geen afkoelingsinrichtingen aanwezig zijn in de bestaande pyrotechnische werkplaats, is het zeer gewenscht hier op zulke inrichtingen te rekenen.

Voorts wordt de aandacht gevestigd op de noodzakelijkheid om op niet te grooten afstand van de pyrotechnische werkplaats over eene inrichting voor het meten van projectielsnelheden te kunnen beschikken.

f. Mijnenmagazijn en Torpedo-atelier.

Voor het gemakkelijk aan boord nemen van torpedo's en mijnen zijn deze inrichtingen gedacht liggende aan het toegangskanaal naar de werf en voorzien van steigers voor het aanleggen der schepen.

g. Brandstofdepot.

Aangezien de niet in herstelling zijnde oorlogsschepen, als zij te Tandjong-Priok vertoeven, hoogst waarschijnlijk ligplaats zullen vinden in de buitenhaven, is het gemakkelijk als de opslagplaats van brandstof zoo dicht mogelijk bij de buitenhaven wordt gemaakt.

In het geheel wordt te Tandjong-Priok noodig geacht eene opslagruimte voor 50.000 ton vloeibare brandstof, welke in 10 tanks ieder voor 5000 ton geborgen zal kunnen worden.

D. *Voorzieningen in verband met het personeel.*

a. Kazernering.

Wanneer van de torpedokruisers en jagers als regel slechts de helft in dienst zal zijn, zal er logiesruimte moeten zijn voor de bemanningen van alle torpedo- en onderzeebooten, 3 torpedokruisers, 4 jagers en de kernbemanning van het reservepantserschip ± 10 pCt. reserve van het geheele personeel.

Als een pantserschip bij het Marine-Etablissement in herstelling komt, is het noodig om de equipage in de nabijheid van het schip te kazerneeren. In verband met de geraamde bemanningen voor de ontworpen vloot zal dus een kazerne gebouwd moeten worden met ruimte voor ongeveer 2000 man, w.o. 115 officieren, 75 machinisten en 200 onderofficieren met den rang van sergeant en hooger.

Hiervoor zal een terrein noodig zijn van plm. 10.000 M²., tenzij het paviljoensysteem wordt gekozen, wat meer plaats inneemt. Ter voorkoming van ziekten zal het raadzaam zijn een bouw met verdieping toe te passen, zoodat de slaapzalen hoog boven den grond komen.

Verder zijn nog noodig een sportterrein van 200 × 300 M. een schietbaan, een ziekenzaal en cantines voor officieren, machinisten, onderofficieren en manschappen.

In plaats van de Marinekazerne teMalang, waar nu gelegenheid bestaat om een gedeelte der bemanning van een in herstelling zijnd schip uit een gezondheidsoogpunt te huisvesten, zal een dergelijke inrichting op de vlakte van Bandoeng zeer gewenscht zijn.

Het wordt niet noodig geacht om voor het Europeesche personeel van werf en arsenaal — evenals thans te Soerabaja het geval is — de noodige woningen in de nabijheid te bouwen.

Beter komt het voor om bij het nieuwe etablissement slechts te rekenen op enkele woningen, bijv. voor een onder-equipagemeester, een ingenieur en enkele opzichters, w.o. in de eerste plaats die van de politie.

De hoofd- en verdere ambtenaren, zoomede de beambten zouden te Batavia of Weltevreden kunnen wonen.

Alhoewel zulks grootendeels ook met de werklieden het geval zal moeten zijn en dit ook geen bezwaar zal opleveren als het treinvervoer goed geregeld is, zal het toch zeer gewenscht zijn door kampongaanleg op hiertoe geschikt gemaakt terrein in de omgeving van het etablissement het zich daar vestigen van inlandsche werkkrachten zooveel mogelijk te bevorderen.

Brandstofvoorziening.

In verband met basis en steunpunten is in het voorgaande vanzelf reeds ter sprake gekomen het met dit onderwerp nauw samenhangende vraagstuk der brandstofvoorziening. De Staatscommissie acht het gewenscht daaraan thans eenige afzonderlijke beschouwingen te wijden.

Bij benadering nagaande welke kolenvoorraad voor de in § 5 geprojecteerde vloot steeds in Indië voor oorlogsgebruik beschikbaar moet zijn, dient men, wat betreft de prestatiën der schepen en den tijdsduur waarvoor de voorraad zal volstaan, zekere betrekkelijk willekeurige grondslagen aan te nemen. Voor dien tijdsduur wordt hier een termijn van 3 maanden aangenomen; bij ongeveer gelijke stoomprestatiën der schepen, zal het voor een anderen tijdsduur benoodigde door eenvoudige evenredigheid zijn te vinden.

Voorts is als maatstaf voor de stoomprestatiën der schepen en vaartuigen aangenomen, dat:

de slagschepen per maand 3 etmalen volle kracht en 15 etmalen met een dienstvaart van 10 mijl varen;

de torpedokruisers per maand 3 etmalen met een vaart van 23 mijl en 15 etmalen met 15-mijlsvaart varen. (In verband met de verkenningsdiensten is voor den gewonen dienst op $1^1/_2$ maal de snelheid der slagschepen gerekend);

de torpedobooten 20 uur per maand volle kracht en 20 etmalen met 10-mijlsvaart (20 × 28 + 20 × 240 = 5360 mijl, terwijl de slagschepen 3 × 24 × 23 + 15 × 240 of 5256 mijl kunnen afleggen).

Voor een vloot van 4 slagschepen, 6 torpedokruisers en 8 torpedobootjagers, uitmakende de mobiele macht, geldt dan de volgende berekening:

Een slagschip met plm. 34000 I.P.K. bij volle kracht verstookt per etmaal plm. 800 ton Cardiffkolen;

dus 4 slagschepen verstoken in 3 maanden bij 9 etmalen volle kracht 4 × 9 × 800 = ... 28800 ton.

OPCARD 101 V3

Bij een dienstvaart van 10 mijl, inbegrepen de gewone hulpwerktuigen, verstookt een slagschip:

24 × 2500 I.P.K × 1,1	= 66000 K.G. p. etmaal	
30000 L. water : 3	= 10000 ,, ,, ,,	
10000 L. ,, : 5	= 2000 ,, ,, ,,	
Diversen 500 × 24	= 12000 ,, ,, ,,	
Totaal	90000 ,, ,, ,,	

dus 4 slagschepen verstoken in 3 maanden bij 45 etmalen dienstvaart 4 × 45 × 90 = ... 16200 ton

Ligt een slagschip het overige van de 3 maanden stil, dan verstookt het, 3 × 12 etmalen stilliggend, 3 × 12 × 15 ton = 540 ton, voor 4 schepen 4 × 540 = ... 2160 ,,

Een torpedokruiser met 28000 I.P.K. bij 32 mijl heeft ongeveer 10400 I.P.K. noodig voor 23 mijl, of plm. 11000 K.G. per uur en 264 ton per etmaal, dus plm. 2376 ton in 3 × 3 etmalen.

Voor 6 torpedokruisers maakt dit ..... 14260 ,,

Bij een dienstvaart van 15 mijl, inbegrepen de gewone hulpwerktuigen, verstookt zoodanig vaartuig:

24 × 2800 I.P.K. × 1,1	= 74000 K.G. p. etmaal	
4800 L. water : 3	= 1600 ,, ,, ,,	
10000 L. ,, : 5	= 2000 ,, ,, ,,	
Diversen 125 × 24	= 3000 ,, ,, ,,	
Totaal	80600 ,, ,, ,,	

Stel het verbruik 81 ton per etmaal, dan verbruiken 6 torpedokruisers, stoomende in 3 maanden 45 etmalen, totaal 6 × 45 × 81 ton = 21870 ,,

Bij 6 × 12 × 3 etmalen stilliggen is bovendien noodig 6 × 12 × 3 × 5 = ... 1080 ,,

Een torpedobootjager van 8400 I.P.K. verstookt per uur 9.2 ton, in 20 uur 184 ton;

8 torpedobootjagers verstoken dus over 60 uur volle kracht 8 × 3 × 184 ton = ... 4420 ,,

Bij een dienstvaart van 10 mijl, alles inbegrepen, 0.5 ton per uur, dus per etmaal 24 × 0.5 = 12 ton.

De torpedobootjagers stoomen in 3 maanden 3 × 20 etmalen, hetgeen dus een totaal verbruik geeft van 8 × 3 × 20 × 12 = ... 5760 ,,

Bij 8 × 9 × 3 etmalen stilliggen komt hier nog bij 8 × 9 × 3 × 2 = ... 430 ,,

94980 ton.

Voor een tijdperk van 3 maanden zal dus voor de hier bedoelde vloot te allen tijde rond 95 000 ton steenkolen als oorlogsvoorraad aanwezig moeten zijn, welke voorraad tot rond 100 000 ton *) zal stijgen, wanneer men ook rekent op de behoeften van het materieel voor locale verdediging.

Deze voorraad zal bij uitzending naar Indië van een tweede eskader uiteraard nog hooger opgevoerd moeten worden.

Met het oog op deze omstandigheid is het van belang na te gaan of en, zoo ja, in hoever bij de brandstofvoorziening van de vloot gebruik gemaakt zou kunnen worden van *vloeibare brandstof*.

Tot op heden werden aan boord der oorlogsschepen, voor-

*) De tegenwoordige capaciteit der kolenmagazijnen te Soerabaja is 30000 ton, die der Gouvernementsloodsen te Tandjong-Priok 18500 ton, die te Makasser 9000 ton.

zien van waterpijpketels, uitsluitend Cardiffkolen gebruikt, omdat in die ketels tot dusverre alleen met die kolensoort eene voor oorlogsdoeleinden voldoende warmte-ontwikkeling kon worden verkregen. De reden hiervan is, dat deze ketels geen voldoende verbrandingsruimte aanbieden voor de met lange vlam brandende sterk gashoudende Indische en overeenkomstige kolensoorten, zooals de Bengaalsche, Australische en Japansche, welke in dit opzicht met de Indische gelijk zijn te stellen. Alle tot nu toe aangewende pogingen om onze ketels voor het gebruik van die kolen geschikt te maken, hebben gefaald. Op dit oogenblik is men met een proefinstallatie aan de Emmahaven bezig om door middel van eene serie systematische proeven met een torpedobootketel eindelijk een afdoend antwoord te krijgen op deze vraag, die reeds een 10-tal jaren de Marine bezighoudt. Wat omtrent deze proef reeds bekend is geworden, geeft geen aanleiding om daarvan gunstige resultaten te verwachten en het is dan ook te vreezen, dat wij, bij gebruik van waterpijpketels, afstand zullen moeten doen van het denkbeeld om Indische kolen te stoken.

Dit is een zeer ernstig nadeel, omdat wij dientengevolge in tijd van oorlog geheel van den voorraad en, bij langeren duur van den oorlogstoestand of zelfs van een toestand van gewapende neutraliteit, van den verderen aanvoer van Engelsche kolen uit Europa afhankelijk zijn.

Indien Engeland in den oorlog betrokken mocht wezen of daarvoor kans bestaat, dan kunnen wij vrij zeker zijn, dat wij op eenigen aanvoer van kolen uit Europa in het geheel niet behoeven te rekenen. In dat geval zullen onze schepen de kolen moeten gebruiken, die zij krijgen kunnen, al zijn zij ook van inferieure kwaliteit. Ontwikkelen van het volle vermogen is dan echter uitgesloten, terwijl ernstig gevaar ontstaat voor spoedig onbruikbaar worden van de ketels.

Deze bezwaren zouden zich niet voordoen, indien werd overgegaan tot het gebruik, althans in hoofdzaak, van vloeibare brandstof. De Staatscommissie meent op grond van bekomen inlichtingen, dat deze in de naaste toekomst in voldoende hoeveelheid in onze Indische bezittingen zal worden aangetroffen. Deze omstandigheid zou dus de zoo gewenschte onafhankelijkheid van den altijd zeer onzekeren aanvoer van kolen uit Europa geven. Bovendien zouden aan het gebruik van vloeibare brandstof nog andere zeer groote voordeelen verbonden zijn.

Bij het gebruiken van olie als stookmateriaal is het verbruik aan brandstof zoowel in volume als gewicht minder, zoodat meer ruimte in het schip beschikbaar komt voor andere doeleinden en meer gewicht toegestaan kan worden voor pantsering of bewapening.

Gemiddeld rekent men bij Cardiffkolen op 8400 en bij olie op 10 500 warmte-eenheden per Kilogram, eene verhouding dus van 1 op 1¼ wat het stoomvoortbrengend vermogen betreft. Bij het stoken van kolen gaat evenwel meer warmte verloren met de asch en tijdens het openen van de vuurdeuren om op te gooien, zoodat in werkelijkheid deze verhouding nog gunstiger kan worden voor de olie.

In het algemeen wordt aangenomen, dat de prijs van stookolie 1½ maal die van kolen mag zijn om gelijke verbruikskosten te verkrijgen. Maar zelfs een iets hoogere prijs zou nog ruimschoots goedgemaakt worden door het bij gebruik van olie minder benoodigd stokerspersoneel. Een aanmerkelijk deel van het personeel voor de ketel- en kolenruimen kan dan toch gemist worden, o.m. de tremmers. Bij een schip van ongeveer 21 000 ton, als is voorgesteld, kan ruwweg, bij het gebruik van steenkolen, het geheele machinekamerpersoneel geschat worden op 300 man, waarvan 200 onder stoom gebezigd worden voor bediening van de vuren. Met juistheid kunnen deze cijfers niet gegeven worden, daar bij de bepaling daarvan veel afhangt van de inrichting van het schip, in het bijzonder van de onderverdeeling van de kolenruimen. Bij de koopvaardij neemt

men als maatstaf het aantal vuren aan; de kolen zijn daar evenwel als regel voor de hand geborgen. Bij oorlogsschepen is dit minder het geval; uit sommige ruimen moeten de kolen soms meer dan tweemaal verwerkt worden eer de stoker voor de vuren ze onder zijn onmiddellijk bereik heeft.

In het algemeen kan men aannemen, dat voor elk 350 à 500 K.G. kolen, die per uur uit de ruimen in de vuren gewerkt moeten worden, één man noodig is en dit brengt tot de hierboven gegeven schatting van 200 man.

Hierbij dient in aanmerking genomen te worden, dat voor het stoken der vuren van waterpijpketels inlandsche stokers minder voldoen dan Europeanen. Het stoken van die vuren, die 7½ à 7¾ voet lang zijn, vereischt meer physieke inspanning dan gemiddeld een Inlander geven kan. Wordt een vuur aan de achterzijde niet behoorlijk gestookt, dan neemt het verbruik belangrijk toe en wordt het maximumvermogen óf niet óf moeilijker verkregen. Een vergelijkende proef met twee torpedobootjagers in Indië genomen, toonde dit opnieuw aan. Al kunnen nu het verwerken en aanvoeren van kolen en nog enkele andere werkzaamheden evengoed door Inlanders als door Europeanen worden uitgevoerd, toch kan niet meer dan ongeveer de helft van die 200 man uit Inlanders bestaan.

Dient echter olie als brandstof, dan heeft men maar enkele personen noodig, die toezicht houden op de inrichtingen tot aanvoer van olie en de brandstofmaalden stellen of regelen naar de behoefte van het oogenblik. Gesteld dat het vermogen, noodig om een slagschip van de hierboven aangegeven grootte een vaart van 21 mijl te geven, 33 000 I.P.K. is en de stoom daartoe geleverd wordt door minstens 12 ketels, dan zullen die ketels vermoedelijk in 2, 3 of 4 ruimen opgesteld zijn; bij vol vermogen zullen er dan 100 man per wacht beziggehouden worden met het aanvoeren van kolen en het verstoken daarvan. Bij olie-stoken behoeven er *zeker* niet meer te zijn dan een 20-tal; bij een 3-wachtenstelsel is daartoe dus 60 man noodig. Deze snelheid kan dan voor onbepaalden tijd worden volgehouden, hetgeen met kolen bij een 2-wachtenstelsel en 100 man per wacht zeker niet mogelijk is.

Men kan derhalve met zekerheid aannemen, dat het voor de bediening van de vuren benoodigde personeel tot minder dan 1/3 kan teruggebracht worden, wanneer men de kolen door olie vervangt. Daarbij komt dan nog, dat bij olie als brandstof een ketel heel wat meer stoom kan opleveren en dus het aantal ketels geringer kan genomen worden. Deze vermindering van het aantal ketels werkt natuurlijk óók terug op de sterkte van het personeel.

Aan ruimte zal voorts gewonnen worden, zelfs meer dan de plaats der overbodig geworden ketels, daar de stookplaatsen zelve korter genomen kunnen worden. Bovendien wordt nog ruimte in het schip gespaard, doordat er ook minder woonruimte voor het stokerspersoneel noodig zal zijn.

Behalve het toezicht kan daar, waar uitsluitend olie gestookt wordt, de geheele dienst in de ketelruimen verricht worden door Inlanders. Aan intellect en handigheid ontbreekt het Inlanders niet; ook zullen zij er vlug genoeg achter zijn hoe kraantjes en klepjes gesteld dienen te worden om hun de minste moeite te veroorzaken.

Een ander voordeel van het oliestoken is, dat het geheele schip in het algemeen en de ketelruimen in het bijzonder zindelijker kunnen gehouden worden. Ook de ketels zelve zullen veel minder onderhoud vereischen.

Ook het overnemen van brandstof in zee is bij olie heel wat eenvoudiger dan bij kolen.

Als bijkomstig voordeel mag nog genoemd worden, dat men de oliereservoirs op elke willekeurige plaats kan bouwen, aangezien ze door een pijpleiding met de laadplaats verbonden kunnen worden, terwijl de kolenloodsen altijd zeer dicht bij los- en laadplaats gelegen moeten zijn. Daar staat tegenover, dat het voor een vijand of voor kwaadwilligen uiterst gemakkelijk is om een olievoorraad te vernietigen, terwijl

het zeer lastig en tijdroovend is om een voorraad steenkolen op te ruimen of onbruikbaar te maken.

Het gebruik van olie als brandstof stelt evenwel bijzondere eischen wat de opberging daarvan in de ruimen betreft, doch het komt de Staatscommissie na deskundige technische voorlichting voor, dat aan deze bijzondere eischen zoowel op de pantserschepen als op de lichtere oorlogsvaartuigen gemakkelijk kan worden voldaan. Hierbij zij slechts aangeteekend, dat met het oog op het latere gebruik van de pantserschepen in Nederland, de bergplaatsen zoodanig zullen behooren te zijn ingericht, dat ook het gebruik van koden eventueel mogelijk zal zijn.

Ook het vraagstuk der rookvorming bij het stoken van vloeibare brandstof mag als opgelost beschouwd worden, daar deze door doelmatige inrichting kan voorkomen worden. Alleen bij het opstoken en bij het wijzigen van het ketelvermogen behoeft zich nog rookvorming voor te doen; bij buitenlandsche Marines is daarvan het bewijs geleverd.

Waar alzoo aan het gebruik van vloeibare brandstof niet alleen het voordeel verbonden is, dat deze uit eigen bodem verkregen kan worden, maar daarnaast zulke belangrijke voordeelen staan als aanzienlijke besparing op het stokerspersoneel, gemakkelijk volhouden van een groot vermogen, het verkrijgen van een grooter werkingsfeer en het sneller en gemakkelijker overnemen van brandstof, zoowel in zee als uit de opslagplaatsen, daar zal het alleszins aanbeveling verdienen om tot zoodanig gebruik voor onze vloot over te gaan. *)

§ 9. Verdediging te land.

Op blz. 23 van dit Rapport werd de stelling aanvaard, dat de verdediging van Nederlandsch-Indië tegen een buitenlandschen vijand in hoofdzaak door de Zeemacht behoort te geschieden.

Zooals daarbij aanstonds werd opgemerkt, vloeit uit dit beginsel geenszins voort, dat bij de Indische landsverdediging de medewerking der Landmacht gemist zou kunnen worden. Integendeel, samenwerking tusschen beide deelen der weermacht werd noodzakelijk genoemd.

De Staatscommissie vestigde er echter reeds toen de aandacht op, dat bij de vaststelling van de taak en de organisatie van het leger op den voorgrond behoort te staan, dat de taak van de Landmacht — voor zooveel de verdediging tegen een buitenlandschen vijand betreft — behoort te worden opgevat als slechts van *beperkten* aard te zijn.

In verband daarmede werd haar hoofddoel omschreven als zullende bestaan in het verdedigen van de vlootbasis en het zoolang mogelijk beschermen van den zetel der Indische Regeering.

Schijnbaar laat laatstgenoemd doel geen vooropstelling van beperking ten aanzien van het leger toe. Immers zou men van meening kunnen zijn, dat, om aan dit doel te beantwoorden, het leger nooit sterk genoeg kan zijn en dus eerder naar uitbreiding van de legersterkte gestreefd behoort te worden.

Zoodanige opvatting zou echter een volkomen miskenning zijn van de beteekenis, welke de verdediging van Java te land ooit kan hebben. Men dient er zich toch rekenschap van te geven, dat, wanneer de vloot vernietigd is en dus van verdediging ter zeer geen sprake meer kan zijn, die te land geen tweede phase van verdediging vormt, doch slechts het karakter kan dragen van eenig rekken van het verzet. Het zou niet anders dan zelfbedrog zijn te meenen, dat ooit de kans op een succesvolle verdediging te land groot zal zijn. Op blz. 19, 20 en 31 van dit Rapport zijn hieromtrent beschouwingen geleverd, die leidden tot de conclusie, dat de verdediging van Java tegen een groote mogendheid, die ongestoord tegen ons kan optreden, een *hopelooze* strijd is en dat zelfs een aanzienlijke uitbreiding van onze legersterkte geen aannemelijk uitzicht op een gunstig gevolg zou kunnen opleveren.

---

*) Ten overvloede zij hier gewezen op de wenschelijkheid, dat in dat geval de Regeering zorge voor contracten met olie produceerende maatschappijen.

Het voorgaande dient in het oog gehouden te worden bij de in deze paragraaf te behandelen organisatie van de Landmacht.

Bij die organisatie ligt het voor de hand, dat wordt uitgegaan van hetgeen men zich voorstelt met de Landmacht te moeten en te kunnen bereiken.

Naar meer te streven zou dwaasheid zijn. Onderscheid moet mitsdien gemaakt worden tusschen de eventueele *taak* der Landmacht, *zooals de omstandigheden haar die zullen opleggen*, en het eigenlijke *doel* der Landmacht, met het oog waarop zij kan en moet worden ingericht en samengesteld.

Tot de *taak* van de Landmacht behoort het ongetwijfeld, den zetel der Regeering tot het uiterste te verdedigen. Maar hierin ligt op zich zelf nog geen aanwijzing voor de vereischte legersterkte. Immers deze taak zal het leger hebben te vervullen, zooals en zoolang het als zoodanig bestaat; onafhankelijk van den toestand, waarin het verkeert; onverschillig of het sterk of zwak is; of het goed toegerust of ontbloot is van het noodige; ongeacht ook of er kans op succes bestaat of niet. Men kan slechts zeggen, dat, naarmate het leger krachtiger is en beter toegerust tot instandhouding van zijn gevechtskracht, het de hier bedoelde taak beter zal kunnen ter harte nemen.

Als eigenlijk *doel* kan de verdediging van den bestuurszetel voor het leger echter niet aanvaard worden, omdat men weet, dat bij onze beperkte middelen dat doel op den duur niet bereikt zal kunnen worden. Ook bij het tegenwoordig stelsel van verdediging, waarin het zwaartepunt bij de Landmacht ligt, en zelfs bij voortzetting van dit stelsel en uitbreiding van het leger, zal het niet gaan om de vraag: „kan Indië — of beter: kan Java — behouden blijven?" maar slechts om de vraag: „hoelang kan weerstand geboden worden?"

Allerminst wenscht de Staatscommissie de beteekenis te onderschatten van eene verlenging of verkorting van den tijd, gedurende welken de Regeeringszetel kan worden verdedigd en dus nog weerstand kan worden geboden, maar uit het voorgaande volgt, dat men zich bij de samenstelling van de Landmacht uitsluitend rekenschap heeft te geven van het eigenlijke *doel*, dat men met de verdediging te land beoogt.

Dit doel is tweeledig.

In de eerste plaats treedt de noodzakelijkheid aan het licht, dat de Landmacht in staat zij de inwendige rust en orde te verzekeren en dus ons gezag te handhaven.

Bovendien zal zij, speciaal in het aanbevolen defensiestelsel, de basis en steunpunten van de vloot hebben te verdedigen.

Wat het eerste punt betreft, mag, waar de toestand in Atjeh en Onderhoorigheden zich meer en meer in het goede spoor ontwikkelt en schier overal elders in de buitenbezittingen, vooral gedurende het laatste decennium, dank zij ons krachtig en zelfbewust optreden, voor ons gezag in naam feitelijke gezagsuitoefening in de plaats is getreden, worden aangenomen dat voor de vervulling van die taak niet meer op de uitzending van groote expeditiën behoeft te worden gerekend, al is uiteraard de *mogelijkheid* niet uitgesloten, dat zich omstandigheden kunnen voordoen, waarin ter bedwinging van daadwerkelijk verzet in de buitenbezittingen, tot tijdelijke versterking van de aldaar gelegerde garnizoenstroepen, een beroep zal moeten worden gedaan op de in normale omstandigheden op Java gelegerde veldtroepen.

In verband hiermede zal dus het leger op Java eene zoodanige sterkte moeten bezitten, dat het ook dan nog in staat kan worden geacht tot handhaving van ons gezag op dat eiland bij eventueele rustverstoringen van meer ernstigen aard, wanneer een deel er van tijdelijk in de buitenbezittingen vertoeft. Hoe groot die sterkte met het oog hierop zou moeten zijn, kan moeilijk geheel met juistheid onder cijfers worden gebracht; doch niet alleen eischt de voorzichtigheid, dat bij de vaststelling daarvan een groote veiligheidscoëfficient in rekening wordt gebracht, maar bovendien zal daarbij voor oogen behooren te worden gehouden, dat daadwerkelijk optreden van de militaire macht gelijktijdig op verschillende en ver uiteengelegen plaatsen noodig kan zijn. Naar het voorkomt zou met alle hierbedoelde factoren in voldoende mate rekening zijn gehouden, wanneer de sterkte van het leger op Java normaal werd vastgesteld op 12 veldbataljons, van welke er hoogstens 4 zouden kunnen worden bestemd tot tijdelijke versterking van de troepen in de buitenbezittingen, zoodat steeds minstens 8 bataljons op Java zelf aanwezig zouden zijn; welke troepenmacht voorts zoodanig over West-, Midden- en Oost-Java ware te verdeelen, dat overal, waar zulks mocht worden vereischt, snel over militairen bijstand zou kunnen worden beschikt.

Wat het tweede punt betreft, zij er aan herinnerd, dat het aandeel der landmacht in de verdediging blijkens blz. 24—29 van dit Rapport, als volgt kan worden samengevat:

a. verdediging van de vlootbasis tegen elken aanval van de zeezijde en tegen coups de main van landingsdivisiën;

b. bescherming van vlootstations, draadlooze stations en luchtvaartstations tegen inbezitneming door vijandelijke schepen of landingsdivisiën;

c. kustbewaking en bestrijding van landingen en gelande vijandelijke troepen binnen het operatiegebied van het veldleger; belemmering van de operatievrijheid van vijandelijke legerafdeelingen door vernieling van spoorwegen en telegrafen in haar operatiegebied;

d. verdediging van de vlootbasis aan de landzijde door het veldleger tegen aanvallen van eene op Java gelande legermacht;

e. bescherming en desvereischt verdediging tot het uiterste van den zetel der Regeering.

Zoolang onze vloot nog niet buiten gevecht is gesteld en dus nog niet behoeft gevreesd te worden voor de overbrenging van een landingsleger, blijft de taak van de landmacht beperkt tot die, onder *a* en *b* genoemd. De onder *c* genoemde verdediging tot het uiterste van den zetel der Regeering kan hier buiten beschouwing blijven, omdat, zooals hiervoor werd aangetoond, dit deel van de taak der landmacht geen practisch bruikbare aanwijzing geeft omtrent de vereischte sterkte daarvan. *Deze* taak zal zoo goed mogelijk vervuld moeten worden met de weermacht, die *aanwezig* is, omdat zij uit anderen hoofde *noodig was*.

Hetzelfde geldt voor de taak onder *c* en *d* genoemd, voor zooveel betreft de verdediging tegen een op Java gelande macht van zoodanige sterkte, dat de overbrenging daarvan slechts denkbaar geacht kan worden, nadat onze vloot door de vijandelijke zeemacht onschadelijk is gemaakt.

Wel echter zal men bij het overwegen van de voor de Landmacht op Java vereischte sterkte bedacht moeten zijn op de mogelijkheid, dat — ofschoon onze vloot nog intact, doch tijdelijk elders gebonden of binnen hare basis teruggetrokken is — eene vijandelijke afdeeling van beperkte sterkte op Java aan wal kan worden gezet, ten einde de operatiebasis onzer vloot aan de landzijde te bedreigen.

Allereerst dient dus nagegaan te worden hetgeen voor de verdediging van de vlootbasis, *Tandjong-Priok* met inbegrip van *Batavia*, vereischt wordt. Behalve de noodige vesting-(kust-) artillerie ter bediening van de in de verschillende permanente verdedigingswerken op te stellen vuurmonden en de noodige garnizoensinfanterie voor de bezetting van deze werken, waren voor dit doel te bestemmen:

4 bataljons infanterie;
1 mitrailleur-compagnie (à 6 geweren);
1 eskadron cavalerie (à 3 pelotons);
1 batterij veld-artillerie (à 4 stukken) en
½ compagnie genietroepen.

Eene dergelijke macht wordt als veiligheidsbezetting voor de maritieme operatiebasis voldoende geacht, omdat, ook voor zooveel de verdediging tegen coups de main betreft, eventueel zal kunnen worden gerekend op hulp van de op de Preanger-hoogvlakte te legeren troepenmacht.

Ook in de verdediging van *Soerabaja* dient te worden voorzien. Niet alleen is deze plaats van beteekenis als hulpbasis van de vloot, zij het ook hoofdzakelijk voor het kleinere materieel, maar ook zou de inbezitneming van deze haven voor den vijand van groot voordeel zijn. Voor dit doel zou bestemd kunnen worden eenzelfde macht als is aangegeven voor de verdediging van Tandjong-Priok.

Als vlootstation komen verder voor verdediging nog in aanmerking *Tjilatjap* en in zekeren zin ook *Semarang*.

Van beide genoemde plaatsen is Tjilatjap voor den verdediger ongetwijfeld de meest belangrijke, niet alleen omdat zijne schepen daar te allen tijde een veilig toevluchtsoord kunnen vinden, hetgeen te Semarang met zijne geheel open reede niet het geval is, maar ook omdat het bezit van Tjilatjap noodzakelijk is ter verzekering van eene ongestoorde spoorwegcommunicatie tusschen de verschillende deelen van Java.

Semarang is uit een militair oogpunt voor den verdediger feitelijk van ondergeschikt belang. Als vlootstation heeft het geene andere beteekenis dan voor zoover ter plaatse aanvulling van verplegingsbehoeften mogelijk is.

Niettemin heeft het als derde handelsplaats van Java en in verband met de daar opgestapelde voorraden beteekenis.

Voor deze beide plaatsen zullen, evenals voor Soerabaja en Batavia, afzonderlijke troepenmachten uitgetrokken moeten worden, in verband waarmede voor de eerstbedoelde plaatsen te zamen 2 bataljons infanterie en eene mitrailleurcompagnie waren aan te wijzen.

Voor de bescherming van *draadlooze stations* en *luchtvaartstations*, welke *op Java* reeds zijn of nog mochten worden opgericht, behoeft niet op afzonderlijke troepen te worden gerekend. Voor zoover zij n.l., zooals het draadloos station te Batavia, in reeds om andere redenen te verdedigen plaatsen zijn of worden gevestigd, valt die bescherming uiteraard ten deel aan de voor die plaatsen beschikbaar te stellen troepenmacht; terwijl voor zoover zulks niet het geval is, voor dat doel een onderdeel van de het meest in de nabijheid gelegerde troepenmacht ware te bestemmen. Zoo zou b.v. voor de bescherming van het draadloos station te *Sitoebondo* reeds in vredestijd een onderdeel van de voor Soerabaja uitgetrokken veiligheidsbezetting zijn aan te wijzen.

Voor zooveel de *buitenbezittingen* betreft, komt het slechts aan op de bescherming van de daarvoor in aanmerking komende *vlootstations*, *draadlooze stations* en *luchtvaartstations* tegen verrassingen door vijandelijke schepen of landingsdivisiën.

Daar voor de bescherming van als *vlootstation* belangrijke punten — als hoedanig vooral in aanmerking komen *Sabang*, *Makasser* en *Ambon* — slechts zeer beperkte middelen kunnen worden beschikbaar gesteld, zal die bescherming, naar het voorkomt, geheel voor rekening behooren te worden gelaten van de troepen, behoorende tot de normale, dus ook in oorlogstijd beschikbare bezettingen van de gewesten, waarin zij zijn gelegen.

Om dezelfde redenen als ten aanzien van Java vermeld, behoeft voorts ook in de buitenbezittingen niet op afzonderlijke troepen te worden gerekend ter bescherming van *draadlooze* en *luchtvaartstations*. Mocht tot uitbreiding van het aantal draadlooze stations, welke vooralsnog slechts te *Sabang*, *Timor Koepang* en *Ambon* worden aangetroffen, of tot oprichting van luchtvaartstations in de buitenbezittingen worden overgegaan, dan zullen deze voor zooveel mogelijk zijn te vestigen op plaatsen, waar, of in welker nabijheid, zich reeds in vredestijd bezettingen bevinden.

Behalve op de hiervoren genoemde veiligheidsbezettingen dient afzonderlijk gerekend te worden op de infanterie-

bezetting van de verdedigingswerken, zoowel bij Batavia (Tandjong-Priok), Tjilatjap en Soerabaja, als op de Bandoengsche hoogvlakte. De voor dit doel vereischte afdeeling garnizoensinfanterie zal uit niet meer dan 2 bataljons behoeven te bestaan.

Naast de veiligheidsbezettingen en de afzonderlijke garnizoensinfanterie komt dan de *mobiele legermacht*, welke in de eerste plaats zal moeten dienen om de vlootbasis meer afdoende te beveiligen, ook door tegenover op andere dan de versterkte punten gelande kleinere detachementen zoo noodig op te treden en, in laatste instantie, om, na aantrekking zooveel mogelijk van alle beschikbare krachten, den zetel der Regeering tot het uiterste te verdedigen.

Uitgaande van de tegenwoordige legersterkte (21 veldbataljons), zou men voor die mobiele legermacht — behalve op de aanwezige hulpwapens — kunnen rekenen op 11 bataljons infanterie. In aanmerking genomen, dat de 2 op te richten bataljons garnizoensinfanterie in mindering van het aantal veldbataljons komen, wordt het aantal bataljons voor de mobiele legermacht teruggebracht tot 9. In verband met eene doelmatige organisatie ware dit aantal intusschen te stellen op 8, georganiseerd in 1 brigade van 2 regimenten à 4 bataljons.

Resumeerende komt men op de aangegeven grondslagen tot de volgende samenstelling van het Indische leger:

I. voor de *buitenbezittingen:*

a. *Garnizoensinfanterie* tot het aantal bataljons en compagnieën, dat voor de verzekering van inwendige rust en orde en tot handhaving van het Nederlandsch gezag tegenover de inheemsche bevolking reeds in normale tijden noodig wordt geacht. De alsnog tot de normale bezettingen dier gewesten behoorende, ter *Sumatra's Westkust* gelegerde, veldbataljons behooren in verband hiermede door garnizoensinfanterie te worden vervangen;

b. eene compagnie *vestingartillerie* ter bediening van de kustbatterijen op *Sabang;*

II. voor *Java:*

a. de noodige *vesting- (kust-) artillerie* ter bediening van de in de verschillende permanente verdedigingswerken — c.q. in tusschenbatterijen — op te stellen vuurmonden;

b. eene afdeeling *garnizoensinfanterie* à 2 bataljons, waaruit de infanteriebezettingen voor de sub *a* bedoelde werken worden getrokken;

c. *veiligheidsbezettingen* en *mobiele troepenmacht;* gevende voor het leger op Java een totale sterkte van 20 bataljons infanterie met de tegenwoordig aanwezige hulpwapens.

De hiervoor aangegeven samenstelling van de Landmacht verschilt niet veel met de bestaande. Slechts werd gerekend op 1 bataljon infanterie minder.

De bezuiniging op de legeruitgaven, welke hieruit zal kunnen voortvloeien, is uiteraard gering en zal wel ongeveer worden opgewogen door het meer benoodigde aan vesting- (kust-) artillerie. Al ligt het nu niet op den weg der Staatscommissie om een oordeel uit te spreken over de noodzakelijkheid van bezuiniging in het algemeen tegenover de hoogere uitgaven, welke de tenuitvoerlegging van het door haar aanbevolen defensiestelsel noodwendig zal ten gevolge hebben, toch meent zij dit punt hier niet voorbij te mogen gaan. Immers, *indien er bezinigd moet worden*, zal dit, behalve bij andere takken van Staatsdienst, waar zulks mogelijk zal blijken, ook op de uitgaven voor de Landmacht moeten geschieden.

Daarom teekende zij op blz. 28 van dit Rapport reeds aan, dat, met het oog op onze beperkte middelen, de vraag over-

OPCARD 101 V3

wogen zou moeten worden of niet, ten einde totstandkoming van een krachtige vloot te verzekeren, welke toch allereerst noodzakelijk en onmisbaar is, eene vermindering van het veldleger *mogelijk* zou zijn. Op grond van de omstandigheid, dat, bij het bestaan van een krachtige vloot, aan het veldleger een meer beperkte taak dan thans kan worden toegedacht, meent de Staatscommissie die vraag bevestigend te kunnen beantwoorden. Zij wil hier echter nog verder gaan en uitspreken dat, indien zonder de aldus te verkrijgen bezuiniging het voorgestelde vlootplan niet voor uitvoering vatbaar mocht blijken, haar dan de vermindering van het leger ook *noodzakelijk* voorkomt, omdat naar hare vaste en door al hare leden gedeelde meening, dat vlootplan en het daarop gebaseerd stelsel van verdediging van Indië *ter zee* niet in de waagschaal gesteld mogen worden. Binnen de grenzen van het bereikbare geeft toch alleen dit stelsel goede kans om de verdediging van *geheel* Nederlandsch-Indië tegen een buitenlandschen vijand *met succes* te voeren. Het moet mitsdien uitgesloten worden geacht, dat dit stelsel wordt opgeofferd ten behoeve van het tegenwoordige, hetwelk begint met Indië, behalve Java, *prijs te geven*, terwijl de verdediging van Java ook in dat stelsel een *hopelooze* strijd zal zijn.

De vraag, hoever met de vermindering gegaan kan worden, vindt hare beantwoording in de omstandigheid, dat deze uiteraard haar natuurlijke grens heeft in de sterkte, welke het leger behoort te hebben voor de handhaving van de inwendige rust en orde. Hiervoren werd reeds aangegeven, dat voor dit doel de legersterkte op Java kan worden bepaald op 12 veldbataljons. Deze sterkte als grondslag nemende, komt men, na toepassing van de dan toelaatbare vermindering van de hulpwagens, tot een legersterkte op Java van:

12 bataljons veld-infanterie,
2 bataljons garnizoens-infanterie,
4 mitrailleur-compagnieën,
4 eskadrons cavalerie,
4 batterijen veld-artillerie,
4 batterijen berg-artillerie,
3 compagnieën genietroepen,
benevens de noodige hulpdiensten.

Vergeleken met de sterkte, zooals deze bestaat of is voorgenomen, zou deze samenstelling eene vermindering geven van:

7 bataljons infanterie,
1 mitrailleur-compagnie,
2 eskadrons cavalerie,
2 batterijen veld-artillerie,

terwijl daarnevens overwogen zou kunnen worden de eskadrons cavalerie voor Batavia en Soerabaja elk te vervangen door een compagnie wielrijders, hetgeen op de vlakke terreinen aldaar wellicht geen overwegend bezwaar zal opleveren en mede tot niet onaanzienlijke bezuiniging zou kunnen leiden.

De Staatscommissie acht het niet raadzaam een schema aan te geven omtrent de aanwending van de hiervoor genoemde eventueel verminderde legermacht. De meest wenschelijke verdeeling dier macht tusschen de veiligheidsbezettingen en het mobiele leger hangt van tal van omstandigheden af en kan mitsdien alleen met juistheid beoordeeld worden door den verantwoordelijken bevelhebber.

Alleen wil de Staatscommissie er in dit verband nog op wijzen, dat, behalve genoemde legermacht, ter beschikking van dien bevelhebber ook zullen staan de voor sommige doeleinden te gebruiken 2 bataljons barisan van Madoera en het legioen van Mangkoe Negoro. Aan de schutterijen wordt slechts eenige waarde voor plaatselijke rustbewaring toegekend.

In verband met de samenstelling van het leger zijn nog enkele vraagstukken overwogen, waaromtrent het volgende hier een plaats moge vinden:

1°. Uitbreiding van het *inlandsch element* in het Indisch leger.

Blijkens bijlage 5 is thans reeds een ruime plaats aan het inlandsch element toegekend. Voor eene juiste beoordeeling van de in die bijlage vermelde getallen dient men zich evenwel vooraf rekenschap te geven van de waarde, welke aan elk der verschillende elementen, waaruit het leger is samengesteld, moet worden toegekend.

Dienaangaande nu moge het volgende dienen.

Het Indisch leger bestaat in hoofdzaak uit drie elementen, n.l. *Europeanen*, *Amboineezen* (*Menadoneezen*) en *Inlanders*, onder welke laatsten de *Javanen* de groote meerderheid vormen. Van deze elementen is het *inlandsche* het minst kostbare, terwijl de geregelde aanvulling er van het best verzekerd is te achten. Daartegenover echter staat, dat het *inlandsche* element, wat zijne militaire waarde betreft, beslist bij de *Europeanen* en de *Amboineezen* ten achter staat.

Europeanen en *Amboineezen* kunnen in dit laatste opzicht ongeveer met elkander op eene lijn worden gesteld; zelfs zijn er sommigen, die de militaire waarde van den gemiddelden *Amboinees* hooger aanslaan dan die van den gemiddelden *Europeaan*. Samenstelling van het leger uitsluitend uit militairen van deze beide landaarden zou echter tot hooge kosten leiden.

Op zich zelf zou het mitsdien aanbeveling kunnen verdienen aan het *inlandsche* element bij voorkeur eene zoo groot mogelijke plaats in de formatie van het leger te geven, met inachtneming nochtans van den onafwijsbaren eisch, dat aan dat leger en zijne samenstellende deelen voldoende militaire waarde moet kunnen worden toegekend voor de vervulling van de tweeledige taak, waartoe het kan worden geroepen.

Geleerd door een jarenlange ondervinding, in de verschillende deelen van den Archipel in den strijd tegen een inlandschen vijand opgedaan, heeft zich meer en meer de overtuiging gevestigd, dat voor dien strijd, ook waar het de meer krijgshaftige volksstammen geldt, de militaire waarde van eenige troepenmacht, als geheel beschouwd, nog dan voldoende mag heeten, wanneer daarin de meer en de minder strijdvaardige elementen ongeveer in de verhouding van 1 : 1 zijn bijeengebracht; m. a. w. dus, wanneer het aantal der *Europeanen*, vermeerderd met dat der *Amboineezen*, ongeveer overeenstemt met dat der *Inlanders*. Wordt hierbij in overweging genomen, dat met het oog op den strijd tegen eene op Westersche leest geschoeide legermacht zeker geen minder hooge eischen aan de strijdvaardigheid van het leger mogen worden gesteld, dan is het zeer verklaarbaar en zelfs alleszins rationeel te achten, dat de hierbedoelde verhouding bij de jongste reorganisatie der veld-infanterie voor de oorlogsformatie van dat onderdeel der weermacht als grondslag is genomen. Hierbij zij opgemerkt, dat voor zooveel de garnizoensinfanterie in de buitenbezittingen betreft, voor een deel gelegerd in gewesten, welker bevolking als minder krijgshaftig te boek staat, of waar de kans op rustverstoringen van ernstigen aard bepaald gering is, reeds thans in veel ruimer mate *Inlanders* in de formatie zijn opgenomen, zoodat de verhouding tusschen de meer en de minder strijdvaardige elementen bij dat onderdeel van het hoofdwapen zelfs reeds 1 : 2,8 bedraagt.

Het voorafgaande samenvattende, komt men tot de conclusie, dat wel is waar de *mogelijkheid* bestaat om het *inlandsche* element op ruimere schaal in de organisatie van het Indisch leger te betrekken dan thans het geval is, doch dat de eischen der strijdvaardigheid zich daartegen verzetten, zoodat het *onraadzaam* moet worden geacht daartoe over te gaan.

Waar, zooals werd vooropgesteld, de *Amboineezen* in militaire waarde met de *Europeanen* op ééne lijn kunnen worden gesteld, zou nog de vraag kunnen rijzen, of niet een

OpCARD 101 v3

grooter of kleiner gedeelte van het volgens de tegenwoordige formatie benoodigd aantal *Europeanen* door militairen van eerstgenoemden landaard zou kunnen worden vervangen.

Dienaangaande valt voornamelijk met twee factoren rekening te houden en wel in de eerste plaats met de omstandigheid, dat evenals voor de *Europeanen*, ook voor de *Amboineezen* de bron van aanvulling beperkt is. Toch valt hierbij te wijzen op het feit, dat niettegenstaande in latere jaren het *Amboineesche* contingent in het leger aanmerkelijk versterkt is (uitbreiding van het korps marechaussee, vervanging van *Europeanen* door *Amboineezen* bij de garnizoensinfanterie), de werving van dien landaard niet alleen voldoende is gebleken om bij voortduring in de grootere behoefte aan aanvulling te voorzien, maar zelfs toereikend was om een vrij belangrijk overcompleet aan *Amboineezen* te handhaven ter gedeeltelijke bestrijding van een chronisch incompleet aan *Europeanen;* uit welk feit derhalve de conclusie mag worden getrokken, dat de formatie van het *Amboineesche* element inderdaad nog eenigszins zou kunnen worden uitgebreid. Ook is de mogelijkheid niet uitgesloten, dat met de werving van die categorieën *Inlanders*, welke evenals de *Amboineezen* in strijdwaarde boven de *Javanen* uitblinken — zooals de *Timorezen* b.v. — op den duur betere resultaten dan tegenwoordig kunnen worden verkregen, vooral wanneer men er toe overgaat hun gelijksoortige voorrechten als den *Amboineezen* te verzekeren, zoodat ook hierin een middel zou kunnen worden gevonden, om, desvereischt, tot vermindering van het *Europeesche* element te kunnen overgaan. Houdt men echter in het oog, dat het *Amboineesche* element veel kostbaarder is dan het *inlandsche*, ja zelfs, voor zooveel verpleging en bezoldiging betreft, in kostbaarheid weinig onderdoet voor het *Europeesche*, dan is het duidelijk, dat op de aangegeven wijze geen bezuiniging van overwegende beteekenis op de legeruitgaven zou worden verkregen.

Bij uitbreiding van het *inlandsch* element ter vervanging van *Europeanen* dient ten slotte rekening te worden gehouden met de omstandigheid, dat laatstgenoemd element voor een zeer groot deel moet worden benut ter voorziening in de behoefte aan kader bij de verschillende, ook *niet-Europeesche*, troependeelen.

Bepaalt men zich tot het wapen der Infanterie *), dan blijkt uit de gegevens, in bijlage 5 verstrekt, dat, bij een totaal van 204 *Europeanen* per veldbataljon, op 136 fuseliers niet minder dan 68 man kader komen. Bedenkt men hierbij, dat de 72 Europeanen bij het korps marechaussee *uitsluitend*, en de 490 Europeanen bij de garnizoensinfanterie voor *verreweg het grootste gedeelte* uit gegradueerden bestaan, dan behoeft het geen verwondering te wekken, dat eene dergelijke verhouding tusschen gegradueerden en ongegradueerden, met name voor zooveel de behoorlijke aanvulling van het korps *Europeesche* Sergeanten betreft, thans reeds tot moeilijkheden aanleiding geeft.

Daar nu bij eene vermindering van het *Europeesche* element de behoefte aan *Europeesch* kader *niet* naar evenredigheid zou verminderen, omdat eene richtige bevelvoering in het leger slechts dan verzekerd kan worden geacht, wanneer ook bij de uit *Amboineezen* en *Inlanders* samengestelde troependeelen voor het commando over de brigades, waarin elke sectie is verdeeld, *Europeesche* onderofficieren worden aangewezen, en dus de moeilijkheden, aan de oplossing van het kadervraagstuk verbonden, in dat geval grootere proportiën zouden aannemen, zal reeds op dien grond alléén moeten worden afgezien van het denkbeeld, om, als grondslag voor de legerorganisatie, een voor het *Europeesch* element minder gunstige verhouding ten opzichte van de beide andere landaarden te aanvaarden.

*) Voor eene eventueele vermindering van het *Europeesche* element bij andere wapens en diensten gelden gelijksoortige beschouwingen als ten aanzien van het wapen der Infanterie, zoodat het — ook omdat bij laatstgenoemd wapen het grootste gedeelte (ruim 60 pct.) van het in totaal benoodigd aantal *Europeanen* is ingedeeld — niet noodig voorkomt, hieromtrent nader in bijzonderheden te treden.

Bij het voorgaande bleef de vorming van eene *inlandsche militie* als onderdeel van onze weermacht in Indië nog buiten beschouwing.

In de eerste plaats overwoog de Staatscommissie de vraag of het mogelijk moest worden geacht *in plaats* van het tegenwoordige *staande* leger, dus ter *vervanging* daarvan, reeds nu een militieleger in het leven te roepen.

Omgetwijfeld heeft dit denkbeeld, oppervlakkig beschouwd, uit een militair oogpunt iets zeer verleidelijks, omdat de invoering van eene militie op *Java* de mogelijkheid zou openen, zonder verhooging van de jaarlijksche uitgaven voor de landmacht, aan het leger te velde eene sterkte te geven, welke de thans bereikbare aanzienlijk overtreft.

Doch gaat men dieper op de zaak in, dan blijkt, dat aan de verwezenlijking er van vooralsnog onoverkomelijke bezwaren in den weg staan.

In de eerste plaats toch dient gelet te worden op het feit, dat de *inlandsche* soldaat van het staande leger, bij intensieve oefening, strenge discipline en na te velde practische ervaring te hebben opgedaan, in den regel eerst in het laatste tijdperk van zijn eerste zes-jarig verband als een goed bruikbaar veldsoldaat kan worden beschouwd. Het behoeft dus geen nader betoog, dat aan inheemsche troepen, welker oefening en opleiding — zooals bij de militie noodwendig het geval zou moeten zijn — in belangrijke mate bij die van den beroepssoldaat achterstaan, slechts eene geringe militaire waarde zou kunnen worden toegekend. Waar nu de sterkte van het leger, als geheel beschouwd, niet alleen afhankelijk is van de quantiteit, maar vooral ook van de qualiteit der samenstellende deelen, moet dat gebrek aan militaire waarde reeds als een krachtig argument worden beschouwd tegen de organisatie van een militieleger.

Maar er is nog meer.

Een kenmerkende eigenschap van een kader-militieleger is, dat een groot deel der kaders uit die militie zelve betrokken wordt, zoowel wat de *officieren* als wat de *onderofficieren* betreft. De beroepskaders vormen slechts de kern der oorlogsaanvoering, althans voor zooveel betreft het kader beneden den officiersrang. Waar nu reeds jaren noodig zijn om van den *Inlander* een bruikbaar oorlogs*soldaat* te vormen, daar behoeft het geen afzonderlijk betoog, dat de vorming van bruikbare *onderofficieren* uit de militie voorshands eene utopie moet worden geacht.

Gesteld echter, dat de oprichting van een militieleger in overweging kon worden genomen, dan zou men dus reeds in vredestijd alle kaders — uit beroepspersoneel, en wel voornamelijk *Europeesch* beroepspersoneel samengesteld — onder de wapenen moeten hebben. Maar bedenkt men dan — wat reeds bleek — hoeveel moeite het kost om tegenwoordig de vereischte sterkte aan onderofficieren te behouden, dan mag men toch vragen of het niet ten eenenmale onmogelijk moet worden geacht de noodige onderofficieren te krijgen, wanneer er geen Europeesche *soldaten* — waaruit zij thans voorkomen — in de legersterkte meer aanwezig zullen zijn. En zou men er — wat niet waarschijnlijk wordt geacht — door allerlei bijzondere maatregelen in kunnen slagen ook hierin te voorzien, dan dient nadrukkelijk op den voorgrond te worden gesteld, dat de uitgaven zóó hoog zouden worden, dat de verwachte bate van grootere legersterkte voor hetzelfde geld stellig zou uitblijven.

Daarbij komt dan nog, dat, wanneer optreden van het leger tot handhaving van ons gezag in den Archipel noodzakelijk zou blijken, met dat optreden telkenmale eene gedeeltelijke mobilisatie der veldbataljons gepaard zou moeten gaan.

Aan een militieleger ter *vervanging* van het tegenwoordige staande leger kan dan ook in afzienbaren tijd niet worden gedacht.

Ook is het denkbeeld besproken om *naast* een *klein* staand

leger een militieleger in het leven te roepen, dat — bij een strijd tegen een buitenlandschen vijand — ter *versterking* van het eerste dienen zou.

Waar nu intusschen het staande leger in dit geval zoodanig eenigermate dan toch slechts zeer weinig kleiner zou kunnen zijn dan de door de Staatscommissie voorgestelde minimale sterkte van de Landmacht; waar de beide eerste der hiervoren genoemde drie hoofdbezwaren ook voor dit aanvullend militieleger blijven gelden en waar zulk een organisatie zeer stellig zou leiden tot niet onbelangrijke verhooging van uitgaven voor de landmacht — *waardoor aan de hoofdzaak weer ernstige schade zou worden toegebracht* — moet ook dit denkbeeld geheel ter zijde worden gesteld.

In het vorenstaande is nu nog geen gewag gemaakt van de politieke en administratieve bezwaren aan de invoering eener inlandsche militie verbonden.

Ook deze verdienen vermelding.

Het politieke bezwaar bestaat hierin, dat bij een uit zijn aard zoo weinig militair gezind volk als de Javanen een dwangstelsel als aangegeven, hoe gematigd ook toegepast, allicht onder opruiende invloeden tot een bron van algemeene ontstemming jegens het Nederlandsch gezag zou worden.

Een overwegend practisch bezwaar ligt in het feit, dat in Indië geen burgerlijke stand voor niet-Europeanen bestaat en voorshands ook niet zoodanig is in te richten als voor de invoering van een militiestelsel vereischt wordt. Hierdoor ontbreekt elk deugdelijk middel ter verkrijging van een billijken maatstaf voor de aanwijzing van de militieplichtigen en van een richtige contrôle op de vervulling van den dienstplicht.

Eindelijk werd in de Commissie nog het denkbeeld overwogen om uitbreiding te geven aan de primitieve *volkswapening*, zoodals die in de korpsen barisan op Madoera tot uitdrukking komt.

De Staatscommissie kon zich door een tweetal harer leden doen voorlichten met betrekking tot de militaire waarde dier korpsen en won, ter zake van andere daarbij in aanmerking komende vragen, het advies in van den Oud-Resident van Madoera, F. Fokkens, wiens advies als bijlage 16 aan dit rapport wordt toegevoegd.

De slotsom harer overwegingen is geweest, dat de bestaande korpsen gehandhaafd dienen te blijven, doch dat uitbreiding er van in geen enkel opzicht aanbeveling verdient.

Hare geringe militaire waarde — waarschijnlijk geringer nog dan eene inlandsche militie met b.v. 2-jarigen oefentijd — sluit ten eenenmale uit, dat zulk een volkswapening het leger in sterkte geringer zou kunnen doen zijn dan door de Staatscommissie werd voorgesteld, terwijl uitbreiding *naast* de voorgestelde legersterkte niet alleen de kosten voor de landmacht zou doen stijgen, maar zelfs doen stijgen buiten alle verhouding tot het te verwachten nut, wijl de *Javaansche* barisankorpsen een veel geringere militaire waarde zouden hebben dan de *Madoereesche*, omdat deze laatste uit eene meer krijgshaftige bevolking gerecruteerd worden.

De eindconclusie is mitsdien dat èn van de vorming van een militieleger èn van uitbreiding der volkswapening moet worden afgezien en zulks evenzeer voor zooveel betreft oprichting van zulke troepen *naast* het staande leger als ter *vervanging* daarvan.

2°. Militie- en reserveplicht voor *Europeanen*.

Afgezien van het betrekkelijk groot aantal der op den voet van de bestaande bepalingen van het *Nederlandsche* bij het *Indische* leger gedetacheerde militieplichtigen, die in de sterkte van het laatstgenoemd leger rekenen en daarbij voortdurend onder de wapene zijn, vertoeven in *Nederlandsch-Indië* tal van personen, behoorende tot het militie- en het reservepersoneel van de landmacht in *Nederland*, die in burgerlijken dienst van den lande of particuliere betrekkingen werkzaam zijn en over wier diensten onder de bestaande omstandigheden noch voor de verdediging van het Moederland, noch voor die van de Koloniën kan worden beschikt. Bedenkt men hierbij, dat bij mobilisatie van het *Indische* leger zich groote behoefte zal doen gevoelen vooral aan officieren en kader om te kunnen voorzien in een eventueel incompleet en om te kunnen overgaan tot de vereischte uitbreiding van bestaande organisatiën, aan welke behoefte slechts ten deele kan worden tegemoet gekomen door het in activiteit herstellen van gepensionneerde *Indische* officieren en van het personeel van de bestaande legerreserve, zoomede dat, afgescheiden daarvan, in omstandigheden, waarin de gemeenschap met het Moederland zal zijn verbroken, de beschikking over eenige reserve voor het *Europeesche* element ongetwijfeld gewenscht mag heeten, dan is het duidelijk, dat het een groot voordeel zou zijn, indien in oorlogstijd over het hierbedoelde militie- en reservepersoneel ten bate van dat leger kon worden beschikt. Uit bijlage 6 moge blijken, dat, wanneer *al* dat personeel daartoe kon worden aangewend, bij den tegenwoordigen toestand in totaal de beschikking zou worden verkregen over 44 officieren (16 van de militie en 28 van de reserve) en 912 onderofficieren en minderen (waaronder 295 man kader).

Wat betreft de vraag of militieplicht *kan* worden opgelegd, dient er aan herinnerd, dat de militiewet sedert 1912 vrijstelling van den dienst verleent wegens toekomstige woonplaats in Nederlandsch-Indië, zoodat, tenzij die reden van vrijstelling wordt ingetrokken, daar op den duur weinig of geen militie- of landweerplichtigen meer zullen worden aangetroffen.

Gaat men tot die intrekking over; wordt bovendien aan dienstplichtigen en reservisten vergunning tot verblijf in *Nederlandsch-Indië* verleend met vrijstelling van alle wettelijke verplichtingen tot den dienst in het Moederland voor den tijd, dien zij in *Nederlandsch-Indië* zullen verblijven, en eindelijk de dienstplicht in *Nederlandsch-Indië* door de bevoegde macht opgelegd, dan zal ongetwijfeld de weg geopend zijn om partij te kunnen trekken van de in *Indië* aanwezige personen beneden zekeren leeftijd (b.v. van 30 jaar), die in *Nederland* geoefend zijn. Daardoor zou ook het voordeel verkregen worden, dat de schutterijen, bij hare tegenwoordige samenstelling van weinig waarde, vervangen werden door troepen van beter gehalte.

Tegen den besproken maatregel bestaan echter overwegende bezwaren.

In de eerste plaats kan de Regeering, naar het voorkomt, thans bezwaarlijk een voorstel doen tot intrekking van de bedoelde reden van vrijstelling van militiedienst, aangezien deze bij amendement in de Militiewet 1912 is gebracht.

In de tweede plaats zal een opleggen van militieplicht door den kolonialen wetgever ten gevolge hebben, òf dat het met voornoemd amendement beoogde doel, n.l. bevordering van het gaan naar de Koloniën van Nederlandsche jongelieden, gemist wordt, òf, indien hun ook door den kolonialen wetgever vrijstelling wordt verleend, dat tegenover de Indische dienstplichtigen eene niet te miskennen onbillijkheid begaan wordt.

Wat den reserveplicht betreft, zij in de eerste plaats gewezen op het instituut der *leger-reserve*, waartoe in 1902, krachtens Koninklijke machtiging, bij wijze van proef werd overgegaan. Blijkens de ter zake getroffen voorloopige regeling, vastgesteld bij Koloniale ordonnantie van 4 November 1902 (Indisch Staatsblad n°. 390), welke nog steeds van kracht is, is de leger-reserve bestemd om bij een oorlog met een buitenlandschen vijand het leger op Java te versterken en is zij samengesteld uit in Nederlandsch-Indië gevestigde gewezen militairen van verschillende landaarden, beneden den rang van onder-luitenant. Voorts bevat de regeling voorschriften betreffende den duur van het verband, de verplichtingen, welke de reservist op zich neemt, de werving, de financieele positie, het ontslag en de wijze van oproeping tot den actieven dienst.

Gelet op het feit, dat de sterkte der leger-reserve op 1 December 1911, dus 9 jaren na de oprichting van het

instituut, in totaal niet meer dan 435 man bedroeg (t. w. 417 *Europeanen*, 4 *Amboineezen* en 14 *Inlanders)*, zijn de tot dusverre daarmede verkregen resultaten zeker verre van schitterend te noemen, hetgeen deels moet worden toegeschreven aan de geringe financieele voordeelen, welke den reservist zijn toegekend *), maar meer nog, voor zooveel de *Amboineezen* en *Inlanders* betreft op rekening moet worden gesteld van de omstandigheid, dat de bestaande bepalingen betreffende het verlaten van den dienst bepaaldelijk een beletsel vormen om ooit op een grooten toeloop van gewezen militairen ven deze beide landaarden tot de leger-reserve te kunnen rekenen. **) Houdt men echter in het oog, dat van de 417 toegetreden *Europeanen* ruim 50 pCt. een graad bekleeden, dan kunnen voor dit element, anders dan voor de *Amboineezen* en *Inlanders*, de resultaten niet ten eenenmale onbevredigend worden geacht. De aangewezen weg schijnt daarom te zijn het instituut der leger-reserve alléén voor zooveel de *Europeanen* betreft te handhaven en daarbij door verhooging der toelagen naar gunstiger resultaten te streven, doch voor de vorming van eene reserve van inheemsche militairen naar andere middelen om te zien.

Voorts zou ook voor *Indië* de oprichting van een korps *reserve-officieren* overwogen kunnen worden, op dezelfde wijze als dit instituut reeds sedert ettelijke jaren in *Nederland* bestaat.

Om tot reserve-officier bij het *Indische* leger te worden benoemd komen allereerst in aanmerking de in *Indië* verblijf houdende gewezen officieren van dat leger, op wie de verplichting rust omschreven in de artikelen 18, 30 en 37 der Wet van 21 Juli 1890 (Staatsblad n°. 126), welke artikelen bepalen dat hij, die tot de Cadettenschool (art. 18), de Militaire Academie (art. 30) of den Hoofdcursus (art. 37) is toegelaten, verbonden is om den Staat eenigen tijd als militair te dienen en dat de aangegane verbintenis den betrokkene tevens verplicht om — voor zoover hij daartoe niet reeds uit anderen hoofde mocht zijn gehouden — na het verlaten van den werkelijken dienst nog 5 jaren, of zooveel minder dan 5 jaren als hij langer dan 4 jaren als officier heeft gediend, als reserve-officier ter beschikking te blijven.

Eene tweede categorie van gewezen officieren, waaruit in *Nederland* reserve-officieren worden gerecruteerd, wordt gevormd door hen, die zonder den voor vol pensioen gevorderden diensttijd in rekening te kunnen brengen, op hun verzoek worden ontslagen met toekenning van gedeeltelijk pensioen. Wel is waar is er bij de behandeling van de jongste regeling betreffende de bevordering, het ontslag enz. van de officieren der *Nederlandsch-Indische* landmacht (Koninklijk besluit van 8 September 1910 n°. 39, *Nederlandsch* Staatsblad n°. 278) sprake was geweest daarin eene dergelijke bepaling als de hierbedoelde op te nemen, doch om verschillende redenen is hiervan afgezien, zoodat de categorie, waarvan hier de rede is, in *Indië* niet wordt aangetroffen. Houdt men echter in het oog, dat het geen zeldzaamheid is, dat *Indische* officieren ingevolge de bestaande bepalingen reeds op hun 40ste jaar aanspraak kunnen maken op het volle, voor hun rang vastgestelde pensioen, dan schijnt er niets onbillijks in gelegen de bepalingen in dien zin te wijzigen, dat die hunner, welke op betrekkelijk jeugdigen leeftijd van dat recht gebruik maken, verplicht zouden zijn om na hunne pensionneering tot

*) Aan de reservisten wordt eene toelage toegekend, waarvan het jaarlijksch bedrag, naar gelang van hun graad of stand, in maximum en in minimum is vastgesteld op: voor *Europeanen* f 48 en f 24; voor *Amboineezen* f 30 en f 18; voor *Inlanders* f 24 en f 15.

**) *Amboineezen* en *Inlanders* bekomen eerst na 25 jaar dienst recht op gagement. Elkeen, die het leger verlaat vóór dien termijn, is óf physiek ongeschikt voor den dienst, óf wegens slecht gedrag daaruit verwijderd, óf gevoelt zich niet aangetrokken tot de betrekking van soldaat. Behoudens enkele uitzonderingen is dan ook te verwachten, dat alléén soldaten, die na 25 jaar dienst gagement krijgen, genegen zullen zijn zich als reservist te verbinden. Bedenkt men nu, dat van deze laatste categorie over het tienjarig tijdvak 1896—1905 het gemiddeld getal per jaar, voor *Amboineezen* en *Inlanders* te zamen, slechts 60 bedroeg, aan verreweg het grootste gedeelte waarvan de physieke geschiktheid voor den dienst als reservist niet kon worden toegekend, dan is het duidelijk, dat op de tot dusverre gevolgde wijze nimmer een beteekenend aantal *Amboineesche* en *Inlandsche* reservisten kan worden verkregen.

een zekere leeftijdsgrens (welke b.v. op 45 of 50 jaar ware te stellen) als reserve-officier ter beschikking te blijven.*)

Ten slotte kan er geen enkel bezwaar tegen bestaan om de positie van reserve-officier ook bereikbaar te maken voor eervol ontslagen officieren, niet behoorende tot een der hiervoren bedoelde categorieën; doch wil van dezen maatregel eenig effect worden verwacht, dan zal men daaraan, evenals zulks in *Nederland* geschiedt, voor de betrokkenen geldelijke voordeelen moeten verbinden. Zoolang echter in Indië geen militieplicht voor *Europeanen* bestaat, zal men — *als regel* — er van moeten afzien om ook andere personen dan gewezen officieren tot eene verbintenis als reserve-officier toe te laten, omdat dan de gelegenheid ontbreekt hun de daarvoor vereischte militaire kundigheden bij te brengen. Onder de bestaande omstandigheden zou op dien regel alleen éene uitzondering kunnen worden toegelaten voor de benoeming van burgerartsen tot reserve-officier van gezondheid en wellicht ook voor die van civiel-ingenieurs tot reserve-officier bij het wapen der Genie.

Daar uiteraard het *Indische* leger in tijd van oorlog het meest gebaat zou zijn met de beschikking over reserve-officieren, die te voren in dat leger hebben gediend, zal naar het voorkomt in de eerste plaats ernstige aandacht zijn te wijden aan eene regeling van het instituut der reserve-officieren op de hiervoren in het kort aangeduide grondslagen. Niettemin kan daarnaast ook de beschikking over de in *Indië* vertoevende reserve-officieren van de *Nederlandsche* landmacht als eene welkome bate voor dat leger worden beschouwd, weshalve tegelijkertijd met de instelling van bedoeld instituut eene regeling ware te treffen, volgens welke laatstbedoelde officieren, tijdens hun verblijf in *Indië*, en omgekeerd de reserve-officieren van het *Indische* leger, tijdens hun verblijf in *Nederland*, gehouden zouden zijn de als zoodanig op hen rustende verplichtingen bij het *Indische* dan wel bij het *Nederlandsche* leger te volbrengen. Mocht te eeniger tijd in *Indië* tot invoering van eene militie voor *Europeanen* en in verband daarmede ook tot de vorming van *reservekader* worden overgegaan, dan zou deze wederkeerige verplichting ook tot dat *kader* kunnen worden uitgebreid.

In verband met den hiervoor besproken reserveplicht zij ten slotte gewezen op de wenschelijkheid om in tijd van oorlog te kunnen beschikken over het varend personeel van particuliere stoomvaartmaatschappijen ter bemanning der, bij mobilisatie, van deze maatschappijen als hulpkruisers, transportschepen en dergelijke in gebruik te nemen stoomschepen. Voor dat personeel ware mitsdien tegen billijke vergoeding de gelegenheid te openen om zich bij de marine-reserve te verbinden zonder dienstplicht in vredestijd.

Thans overgaande tot eene beschouwing van de *permanente verdedigingswerken*, die ten dienste zullen moeten staan om Land- en Zeemacht in staat te stellen den strijd tegen den buitenlandschen vijand met kans op goeden uitslag op te nemen, acht de Staatscommissie het voor een gemakkelijk overzicht gewenscht elk der plaatsen, welke in haar stelsel van permanente verdedigingswerken behooren te worden voorzien, afzonderlijk te behandelen.

In overeenstemming hiermede zullen achtereenvolgens in beschouwing worden genomen, voor zooveel *Java* betreft, de bestaande, c.q. nieuw aan te leggen werken voor de verdediging van *Tandjong-Priok*, *Batavia*, *Soerabaja*, *Tjilatjap* en de *Bandoengsche hoogvlakte;* en voor zooveel de *buitenbezittingen* betreft, die, welke voor de verdediging van *Sabang* noodig worden geacht.

*) Een dergelijke bepaling, zelfs van nog wijdere strekking, bestaat reeds voor de artsen, die tot officier van gezondheid bij het *Indische* leger worden benoemd. Ingevolge hunne akten van verband toch zijn de belanghebbenden verplicht om na eventueel ontslag *te eeniger tijd* uit den militairen dienst nog 4 jaren als reserve-officier van gezondheid ter beschikking te blijven.

I. Tandjong-Priok.

Ter verdediging van de haven van *Tandjong-Priok* kan thans slechts worden beschikt over een licht bewapend verdedigingswerk op den Javawal.

Wordt *Tandjong-Priok* overeenkomstig het voorstel der Staatscommissie bestemd om te worden ingericht als *vlootbasis*, dan is het duidelijk, dat voor de verdediging van deze haven met het bestaande werk niet kan worden volstaan, doch dat voor dat doel de oprichting van meerdere kostbare werken zal worden gevorderd.

Om toch te kunnen beantwoorden aan de eischen, welke aan de maritieme operatiebasis moeten worden gesteld, is in de eerste plaats noodig, dat *Tandjong-Priok* aan de *zeezijde* wordt omgeven door een kring van krachtige verdedigingswerken, in zoodanig aantal en derwijze bewapend, dat eene vijandelijke vloot op grooten afstand van de haven kan worden gehouden.

Het komt gewenscht voor de hierbedoelde werken in de baai van *Batavia* zoo ver mogelijk naar de buiten (Noord-) zijde aan te leggen. Wel is waar verkrijgt dan de door hen gevormde kring een grooteren omtrek dan bij eene meer binnenwaartsche ligging der werken het geval zou zijn, doch terwijl in het laatste geval niettemin een gelijk aantal werken zou worden vereischt, zijn aan de buitenwaartsche ligging de volgende voordeelen verbonden:

1°. het Marine-etablissement wordt afdoende beveiligd tegen eene beschieting uit zee, zelfs wanneer in de toekomst zwaarder geschut op de schepen mocht worden aangewend, dan thans het geval is;

2°. de nauwe blokkade van de basis wordt moeilijker;

3°. de gelegenheid voor de eigen vloot om in elke gewenschte formatie uit te breken wordt gunstiger;

4°. aan den vijand wordt het voordeel onthouden, hetwelk bij een actie tegen de vlootbasis voor hem ongetwijfeld gelegen zou zijn in het bezit van de talrijke eilandjes aan de Westzijde der baai.

In verband met het voorgaande wordt het noodig geacht over te gaan tot de oprichting van een geheel naar eisch bewapend pantserfort op elk der eilanden *Haarlem* en *Edam*. Door deze beide forten, op plm. 10 K.M. van elkaar verwijderd, zullen de toegangen tot *Tandjonag-Priok* uit N. en N.W. richting voor *groote* schepen voldoende worden afgesloten.

Ter afsluiting van den toegang uit N.O. richting heeft men de keuze tusschen:

a. den aanleg van een pantserfort op of nabij den vasten wal aan de Oostzijde van de baai van *Batavia;*

b. den aanleg van een dergelijk werk *in* die baai op circa 10 K.M. afstand in O.Z.O. richting van het fort *Edam;*

c. den aanleg van een fort in meer Zuidelijke richting op de *St. Nicolaasdroogte*;

d. den aanleg van eene drijvende gepantserde batterij op de sub *b* bedoelde plaats.

De aanleg van een fort als onder *b* bedoeld, in eene waterdiepte van ten minste 10 vaam bij laag water en op modderigen bodem, zal zulke enorme, zelfs niet bij benadering te begrooten kosten vereischen, dat eene der andere oplossingen zal moeten worden gekozen. Een nader plaatselijk onderzoek, vooral wat de bodemgesteldheid betreft, zal moeten uitmaken, welke dier oplossingen de voorkeur verdient. Hier kan alleen worden aangegeven, dat de verdediging van de baai van Batavia 3 krachtige versterkingen zal vereischen; dat deze versterkingen zoo mogelijk behooren te bestaan uit forten en dat, alleen in geval van overwegende bezwaren, een dier forten zal zijn te vervangen door een drijvende batterij.

De bewapening van elk der versterkingen behoort te bestaan uit 4 zware kanonnen en minstens 6 semi-automatische snelvuurkanonnen van 10.5 c.M., welke laatste aantal noodig

wordt geacht om voldoende kans op uitwerking te verkrijgen op torpedo-vaartuigen, welke tot achter de fortenlinie trachten door te dringen. Wat het kaliber der zware kanonnen betreft, zou met geschut van 30.5 c.M. L 50 kunnen worden volstaan.

Bovendien moeten de forten voorzien zijn van grachtsbestrijking door licht snelvuurgeschut en mitrailleurs, terwijl de drijvende batterij eventueel door netten of eene op schroefpalen aan te brengen versperring afdoende tegen torpedo's behoort te worden beschermd.

Tegen pogingen des vijands om met *klein materieel* binnen de fortenlinie door te dringen, welke vooral des nachts zijn te duchten, behoort voorts te worden gewaakt:

a. door opstelling van minstens 2 zeer krachtige zoeklichten op elk der 3 versterkingen;

b. door het aanbrengen van mijnversperringen in de toegangen, welke echter het uitloopen van de eigen schepen niet mogen beletten;

c. door achterwaarts van die versperringen eveneens van zoeklichten voorziene en met licht snelvuurgeschut bewapende bewakingsvaartuigen *(hulpkruisers)* op te stellen.

Niettemin moet worden aangenomen, dat het doordringen van snelloopende torpedovaartuigen niet te eenenmale kan worden belet, in verband waarmede nog de volgende maatregelen tot rechtstreeksche beveiliging van de haven zullen zijn te treffen:

1°. het aanbrengen van eene balkversperring in den havenmond, welke voor zooveel noodig overdag kan worden verwijderd;

2°. het maken van beschermde geschutopstellingen op de uiteinden der havendammen.

Het bestaande werk, hierboven bedoeld, kan, na de totstandkoming van bovengenoemde verdedigingswerken, vervallen.

Voor de verdediging van de haven aan de landzijde tegen op aanzienlijken afstand daarvan gelande legerafdeelingen kan door de daarvoor te bestemmen mobiele troepenmacht nog worden gerekend op den steun van enkele bestaande werken, welke hierna onder „*Batavia*" zullen worden besproken.

II. Batavia.

In de omgeving van *Batavia* worden thans enkele verdedigingswerken aangetroffen, die ten doel hebben aan onze mobiele troepen steun te verleenen bij de bestrijding van een vijand, die nabij Batavia mocht zijn geland of wel zich van Tandjong-Priok mocht hebben meester gemaakt en tracht Batavia in bezit te nemen.

Van deze werken zouden, bij de voorgestelde inrichting van *Tandjong-Priok* als vlootbasis, de uitsluitend tot strandverdediging bestemde werken kunnen vervallen. Immers de waarschijnlijkheid, dat de vijand in dat geval troepen aan wal zou trachten te zetten in het terrein ten Noorden van *Batavia* is zeer gering, terwijl tegen eventueele pogingen daartoe door de veiligheidsbezetting van de basis voldoende kan worden gewaakt.

Alle overige werken in de omgeving van *Batavia* zijn te behouden, omdat zij steun verschaffen aan de operatiën van de landmacht, waar het geldt de vlootbasis te verdedigen tegen eene op grooten afstand daarvan gelande, uit W. of uit O. richting ten aanval oprukkende troepenmacht, en, voor het overige, omdat deze werken onze troepen in staat zullen stellen den vijand, die zich van *Tandjong-Priok* mocht hebben meester gemaakt, zoolang mogelijk in het kustgebied opgesloten te houden.

Gelet op de bestemming, welke aan elk hunner afzonderlijk is toegekend, wordt het weerstandsvermogen en ook de bewapening van al deze werken voldoende geacht.

OpCARD 101 v3

Niettemin is de veelsoortigheid der bewapening in sommige werken af te keuren, aan welk nadeel deels door verschikking, deels door gebruik te maken van de door opheffing van andere werken vrijkomende vuurmonden — dus zonder uitbreiding van den aanwezigen geschutvoorraad — zooveel mogelijk zal zijn tegemoet te komen.

Moesten de werken nog worden gebouwd, dan zou het aanbeveling verdienen naar geringere kwetsbaarheid te streven door een groot deel van het daarin opgesteld geschut voor de bewapening van neven- en tusschenbatterijen te bestemmen, in verband waarmede de werken zelven dus kleiner zouden kunnen zijn. Hoewel het niet noodzakelijk voorkomt met het oog hierop tot eene uiteraard kostbare verbouwing van de bestaande werken over te gaan, zal toch in *Indië* — ook in verband met de terreinsgesteldheid in de omgeving der werken — nader behooren te worden overwogen, wat alsnog in deze richting zal kunnen geschieden door voor de bewapening van eerst in oorlogstijd op te werpen batterijen op een grooter of kleiner gedeelte van het geschut der werken te rekenen.

Ten behoeve van het voor de bewapening der werken beschikbare snelvuurbeschut kan over een alleszins voldoenden voorraad munitie worden beschikt.

III. Soerabaja.

Nabij *Soerabaja* worden thans eenige kustbatterijen aangetroffen; bovendien eenige, ten deele eerst in oorlogstijd te voltooien, verdedigingswerkjes, die ten doel hebben het doordringen van een gelanden vijand tegen te gaan.

Reeds hiervóór werd te kennen gegeven, dat voor de verdediging van *Soerabaja*, als hulpbasis voor de vloot, aan de zeezijde zal moeten worden volstaan met de reeds bestaande kustbatterijen, welke echter, voor zooveel noodig, van eene meer moderne bewapening zullen zijn te voorzien.

Aan het weerstandsvermogen van de kustbatterijen behoeven overigens naar het voorkomt geene hoogere eischen te worden gesteld dan die, aan welke zij thans voldoen.

Ten aanzien van de werkjes, in de tweede linie gelegen, kan met de te dien opzichte getroffen voorbereidingen genoegen worden genomen. Het nut van deze werkjes is gering te achten, daar zij niet kunnen bijdragen tot verzekering van het bezit der hulpbasis, doch slechts steun kunnen verschaffen aan de veiligheidsbezetting bij hare pogingen om den verderen opmarsch van een vijand, die tot den *Oedjoeng* en het Marine-Etablissement is doorgedrongen, te vertragen. Verbetering van de bewapening ware te overwegen, wanneer elders geschut beschikbaar mocht komen.

IV. Tjilatjap.

Ter verdediging van *Tjilatjap* kan worden beschikt over de bestaande kustbatterij op de landtong.

Doel van dit werk is: in verband met eene in het vaarwater aan te brengen mijnversperring aan vijandelijke schepen den toegang tot de reede te ontzeggen en voorts de landing van eene vijandelijke troepenmacht op het N.-waarts gelegen strand tegen te gaan.

De bewapening van deze batterij behoort te worden vervangen door modern geschut van middelbaar kaliber.

V. Bandoengsche hoogvlakte.

Ter verdediging van de verschillende accessen, welke zoo van de Noord- als van de Zuidkust naar *Bandoeng* voeren — de plaats, waar in oorlogstijd de zetel van het bestuur zal zijn gevestigd — worden in de *Preanger-Regentschappen* verschillende permanente werken aangetroffen, die in grootte en bewapening van elkander verschillen, maar die overigens alle tot hetzelfde type kunnen worden teruggebracht.

Daar ook in het door de Staatscommissie voorgestane stelsel van verdediging in laatste instantie op hardnekkige verdediging van den bestuurszetel wordt gerekend, behooren alle werken in de *Preanger Regentschappen*, die wat weerstandsvermogen en bewapening betreft, over 't algemeen aan de aan dergelijke steunpunten met het oog op de verdediging tegen een landingsleger (zonder belegeringsgeschut) te stellen eischen voldoen — nu zij er eenmaal zijn — behouden te blijven.

Evenals ten aanzien van de werken in de omgeving van *Batavia*, zal ook voor die in de *Preanger Regentschappen* nader behooren te worden nagegaan, of niet een gedeelte van het voor de bewapening uitgetrokken geschut in het terrein buiten de werken eene meer geschikte, d.w.z. minder blootgestelde, opstellingsplaats zou kunnen vinden zonder daardoor de geschutwerking te benadeelen.

Het voor de bewapening van neven- en tusschenbatterijen beschikbare geschut kan in zekeren zin als eene artillerie-reserve worden beschouwd, bestemd om daár te worden aangewend, waar zulks door de omstandigheden wordt geboden.

VI. Sabang.

Ter verdediging van de haven van *Sabang* kan onder de bestaande omstandigheden worden beschikt over kustbatterijen, welke niet alleen behooren behouden te blijven, doch ook van eene meer moderne bewapening te worden voorzien. Wordt hiertoe overgegaan, dan komt het aanbrengen van eene kostbare gepantserde dan wel onder water gelegen lanceerinrichting voor torpedo's tot bestrijking van den ingang der baai, hoezeer overigens gewenscht, niet bepaald noodzakelijk voor.

De kosten, welke uit de aanvaarding van de voorstellen der Staatscommisie zullen voortvloeien, zijn te onderscheiden in:

A. de kosten van aanbouw van de vloot;

B. de jaarlijksche bedrijfskosten van de vloot;

C. de kosten van de vlootbasis;

D. de kosten van de verdediging te land.

A. *Kosten van aanbouw van de vloot.*

De kosten van aanbouw worden beheerscht door:

1°. het tempo van aanbouw,

2°. den levensduur der schepen en vaartuigen.

Wat het eerste punt betreft, zij opgemerkt, dat een geleidelijke aanbouw noodig zal zijn zoowel om redenen van financieelen aard als omdat de reorganisatie van het personeel slechts geleidelijk zal zijn tot stand te brengen.

Ten aanzien van den levensduur (tijd tusschen de eerste indienststelling van een schip en de eerste indienststelling van het schip dat het eerstgenoemde vervangt) heeft de Staatscommissie aangenomen, dat deze bedraagt:

voor de groote schepen 20 jaren *),

voor de torpedokruisers, torpedobooten en onderzeebooten 15 jaren,

voor de mijnenleggers 25 jaren.

Tevens is uitgegaan van de veronderstelling, dat de in Indië steeds aanwezige hoofdmacht van de vloot samengesteld moet zijn uit geheel modern materieel en daarom de ouder-

*) Zie de noot op bladz. 40 van dit Rapport.

dom van de pantserschepen in Indië niet hooger mag zijn dan 10 jaren (het reserveschip ten hoogste 12 jaren).

Uitgaande van deze grondslagen heeft de Staatscommissie de bijlagen 7 en 8 van dit Rapport samengesteld. De eerste geeft een schema van aanbouw voor de pantservloot, waarbij tevens voorzien wordt in de vervanging van de in het Moederland benoodigde artillerie-schepen; de tweede bevat een schema van aanbouw voor de naast die groote schepen hier te lande en in Oost-Indië noodig geoordeelde torpedobooten, onderzeebooten, mijnenleggers en torpedokruisers. Bij de samenstelling van deze laatste bijlage is rekening gehouden met het reeds bestaande en in aanbouw zijnde materieel, voor zoover daaraan gevechtswaarde mag worden toegekend, waaronder begrepen het materieel, waarvoor de op de Marinebegrooting en de Indische begrooting voor het dienstjaar 1913 de noodige fondsen zijn toegestaan.

Met de bijlagen 7 en 8 als grondslag, geeft bijlage 9 een overzicht van hetgeen in het eerstvolgend tijdvak van 35 jaar voor nieuwen aanbouw zal noodig zijn, een en ander gebaseerd op een *vaste* jaarlijksche uitgaaf van f **17.000.000** voor Indië en Nederland samen.

Als nadere toelichting op de in bijlage 9 aangegeven bedragen zij het volgende vermeld:

In de Memorie van Antwoord betreffende den aanbouw van het pantserschip van 7600 ton werd medegedeeld, dat de kosten van een pantserschip van 15 700 ton type „Espana", op grond van officieele gegevens zijn te stellen op f 1325 per ton waterverplaatsing. Dit bedrag is echter veel hooger dan de prijzen, die in verschillende tijdschriften en o. a. ook in de Engelsche Marinebegrooting worden opgegeven. Zoo wordt vermeld, dat de Engelsche slagschepen en slagkruisers met inbegrip der bewapening niet meer kosten dan f 1000 à f 1050 per ton waterverplaatsing, en dat de prijs der Duitsche slagschepen is te stellen op f 1240 per ton waterverplaatsing als het een schip met 12 zware vuurmonden, en op f 1170 als het een schip met 10 zware vuurmonden betreft. In den prijs der Engelsche schepen is echter de munitie niet inbegrepen.

Op grond van een en ander mogen de aanschaffingskosten der voorgestelde slagschepen, geheel uitgerust, geraamd worden op plm. f 1150 per ton waterverplaatsing en op hoogstens f 25 000 000 per schip, wat ook *overeenkomt met de voorloopige opgaven van verschillende scheepswerven ontvangen*.

Volgens bekomen inlichtingen worden torpedokruisers van het Argentijnsche type „Catamarca" zonder de artillerie- en torpedobewapening en de munitie geleverd voor f 1 500 000 per schip. Geheel uitgerust is de prijs van elk dezer vaartuigen derhalve te ramen op hoogstens *f 2 000 000* per stuk.

Blijkens de tot dusverre opgedane ervaring bedraagt de kostprijs van geheel uitgeruste torpedovaartuigen plm. f 2000 per ton waterverplaatsing. Voor een vaartuig van plm. 300 ton is deze derhalve te stellen op hoogstens *f 600 000* per stuk.

Voor de onderzeeboot voor Indië KI werd gecontracteerd voor f 1 000 000, in welk bedrag niet zijn begrepen de torpedo's en de kosten van uitzending. In totaal mag men de kosten van aanschaffing van een dergelijk vaartuig stellen op *f 1 150 000*. De kosten van uitzending zijn hierbij in rekening gebracht, omdat deze door te betalen sleeploonen aanzienlijk hooger zijn dan bij andere vaartuigen.

Voor Nederland is vastgehouden aan het nieuwste type onderzeeboot (begrooting 1913). Aannemende een prijs van f 3000 per ton waterverplaatsing en eene waterverplaatsing van 220 ton, kan men de kosten van aanschaffing stellen op f 660 000 per vaartuig zonder de torpedo's, of op *f 700 000* in totaal.

B. *Jaarlijksche bedrijfskosten van de vloot.*

Bij eene berekening van de jaarlijksche bedrijfskosten van de vloot dienen in de eerste plaats in aanmerking te worden

genomen de *directe bedrijfskosten* der schepen *in Indië*, waaronder zijn te verstaan:

1°. traktementen en soldijen;
2°. voeding;
3°. dokken en herstellingen;
4°. brandstofverbruik;
5°. verbruik inventarisgoederen (inclusief stoomoliën);
6°. munitieverbruik.

Hierbij dient te worden opgemerkt, dat een deel der directe bedrijfskosten afhangt van persoonlijke opvattingen en inzichten en dienovereenkomstig voor verhooging of verlaging vatbaar is. Als zoodanige willekeurige bedrijfskosten moeten worden genoemd:

a. de kosten van het brandstofverbruik, voor zoover dit noodig is voor de voortstuwing;

b. de uitgaven voor schietoefeningen met geschut.

Immers het brandstofverbruik, dat noodig is voor de voortstuwing, zal grooter of kleiner wezen, naarmate men hiervoor meer of minder geld beschikbaar stelt.

Zoo zullen ook wijzigingen in het schietreglement voor geschut invloed uitoefenen op de bedrijfskosten, terwijl voor de hand ligt, dat het gemiddelde der kosten voor de herstellingen stijgt, naarmate het schip korter achtereen in dienst blijft. Op elke periode van in dienst zijn volgt toch een periode, waarin groote herstellingen worden uitgevoerd.

De overige factoren der directe bedrijfskosten zijn afhankelijk van het type van schip en van de eischen die noodzakelijk gesteld moeten worden aan de organisatie der Zeemacht om de vloot in zoo goed mogelijken staat van gereedheid te houden.

Bij de berekening is uitgegaan van de basis, dat per jaar onder normale omstandigheden beschikbaar wordt gesteld per ton waterverplaatsing:

voor een groot pantserschip ..... $\frac{3}{4}$ ton steenkool;
„ „ torpedokruiser ..... 3 „ „
„ „ torpedoboot of -jager $3\frac{1}{2}$ à 4 „ „ en

voor het overige materieel het benoodigde.

De raming dezer kolenverbruiken berust op de navolgende overwegingen:

Voor den dagelijkschen dienst (verlichting, circulatiepompen enz.) is het kolenverbruik van een schip van 18—22 000 ton gemiddeld te stellen op 15 ton per dag — 5475 ton per jaar, terwijl de met de pantserschepen opgedane ervaring leert, dat het kolenverbruik voor beweging is te stellen op het dubbele van dat voor den dagelijkschen dienst. In totaal zijn dus noodig 3 × 5475 = 16 425, zeg 16 500 à 17 000 ton, dat is pl.m. $\frac{3}{4}$ ton per ton waterverplaatsing per jaar.

Ten aanzien van de torpedobootjagers is tot dusverre hier te lande of in Oost-Indië nog geen ervaring opgedaan; men meent het jaarlijksch kolenverbruik voor een jager te mogen stellen op ongeveer 2000 ton, of, bij eene waterverplaatsing van ruim 500 ton, pl.m. 4 ton per ton waterverplaatsing.

Uit den aard der zaak zal een zooveel grootere torpedokruiser naar verhouding iets minder brandstof verbruiken, zoodat voor dit type van vaartuig het verbruik vermoedelijk niet meer zal bedragen dan pl.m. 3 ton per ton waterverplaatsing.

Wordt vloeibare brandstof gestookt, dan wel eene combinatie van beide, dan dient de toegestane hoeveelheid steenkool als uitgangspunt te worden genomen om tot het vaststellen van de hoeveelheid vloeibare brandstof te geraken. Hierbij kan worden aangenomen, dat $\frac{2}{3}$ ton vloeibare brandstof gelijkstaat met 1 ton steenkool.

dom van de pantserschepen in Indië niet hooger mag zijn dan 10 jaren (het reserveschip ten hoogste 12 jaren).

Uitgaande van deze grondslagen heeft de Staatscommissie de bijlagen 7 en 8 van dit Rapport samengesteld. De eerste geeft een schema van aanbouw voor de pantservloot, waarbij tevens voorzien wordt in de vervanging van de in het Moederland benoodigde artillerie-schepen; de tweede bevat een schema van aanbouw voor de naast die groote schepen hier te lande en in Oost-Indië noodig geoordeelde torpedobooten, onderzeebooten, mijnenleggers en torpedokruisers. Bij de samenstelling van deze laatste bijlage is rekening gehouden met het reeds bestaande en in aanbouw zijnde materieel, voor zoover daaraan gevechtswaarde mag worden toegekend, waaronder begrepen het materieel, waarvoor de op de Marinebegrooting en de Indische begrooting voor het dienstjaar 1913 de noodige fondsen zijn toegestaan.

Met de bijlagen 7 en 8 als grondslag, geeft bijlage 9 een overzicht van hetgeen in het eerstvolgend tijdvak van 35 jaar voor nieuwen aanbouw zal noodig zijn, een en ander gebaseerd op een *vaste* jaarlijksche uitgaaf van f **17.000.000** voor Indië en Nederland samen.

Als nadere toelichting op de in bijlage 9 aangegeven bedragen zij het volgende vermeld:

In de Memorie van Antwoord betreffende den aanbouw van het pantserschip van 7600 ton werd medegedeeld, dat de kosten van een pantserschip van 15 700 ton type „Espana", op grond van officieele gegevens zijn te stellen op f 1325 per ton waterverplaatsing. Dit bedrag is echter veel hooger dan de prijzen, die in verschillende tijdschriften en o. a. ook in de Engelsche Marinebegrooting worden opgegeven. Zoo wordt vermeld, dat de Engelsche slagschepen en slagkruisers met inbegrip der bewapening niet meer kosten dan f 1000 à f 1050 per ton waterverplaatsing, en dat de prijs der Duitsche slagschepen is te stellen op f 1240 per ton waterverplaatsing als het een schip met 12 zware vuurmonden, en op f 1170 als het een schip met 10 zware vuurmonden betreft. In den prijs der Engelsche schepen is echter de munitie niet inbegrepen.

Op grond van een en ander mogen de aanschaffingskosten der voorgestelde slagschepen, geheel uitgerust, geraamd worden op plm. f 1150 per ton waterverplaatsing en op hoogstens f 25 000 000 per schip, wat ook *overeenkomt met de voorloopige opgaven van verschillende scheepswerven ontvangen.*

Volgens bekomen inlichtingen worden torpedokruisers van het Argentijnsche type „Catamarca" zonder de artillerie- en torpedobewapening en de munitie geleverd voor f 1 500 000 per schip. Geheel uitgerust is de prijs van elk dezer vaartuigen derhalve te ramen op hoogstens *f 2 000 000* per stuk.

Blijkens de tot dusverre opgedane ervaring bedraagt de kostprijs van geheel uitgeruste torpedovaartuigen plm. f 2000 per ton waterverplaatsing. Voor een vaartuig van plm. 300 ton is deze derhalve te stellen op hoogstens *f 600 000* per stuk.

Voor de onderzeeboot voor Indië KI werd gecontracteerd voor f 1 000 000, in welk bedrag niet zijn begrepen de torpedo's en de kosten van uitzending. In totaal mag men de kosten van aanschaffing van een dergelijk vaartuig stellen op *f 1 150 000*. De kosten van uitzending zijn hierbij in rekening gebracht, omdat deze door te betalen sleeploonen aanzienlijk hooger zijn dan bij andere vaartuigen.

Voor Nederland is vastgehouden aan het nieuwste type onderzeeboot (begrooting 1913). Aannemende een prijs van f 3000 per ton waterverplaatsing en eene waterverplaatsing van 220 ton, kan men de kosten van aanschaffing stellen op f 660 000 per vaartuig zonder de torpedo's, of op *f 700 000* in totaal.

B. *Jaarlijksche bedrijfskosten van de vloot.*

Bij eene berekening van de jaarlijksche bedrijfskosten van de vloot dienen in de eerste plaats in aanmerking te worden

genomen de *directe bedrijfskosten* der schepen *in Indië*, waaronder zijn te verstaan:

1°. traktementen en soldijen;
2°. voeding;
3°. dokken en herstellingen;
4°. brandstofverbruik;
5°. verbruik inventarisgoederen (inclusief stoomoliën);
6°. munitieverbruik.

Hierbij dient te worden opgemerkt, dat een deel der directe bedrijfskosten afhangt van persoonlijke opvattingen en inzichten en dienovereenkomstig voor verhooging of verlaging vatbaar is. Als zoodanige willekeurige bedrijfskosten moeten worden genoemd:

a. de kosten van het brandstofverbruik, voor zoover dit noodig is voor de voortstuwing;

b. de uitgaven voor schietoefeningen met geschut.

Immers het brandstofverbruik, dat noodig is voor de voortstuwing, zal grooter of kleiner wezen, naarmate men hiervoor meer of minder geld beschikbaar stelt.

Zoo zullen ook wijzigingen in het schietreglement voor geschut invloed uitoefenen op de bedrijfskosten, terwijl voor de hand ligt, dat het gemiddelde der kosten voor de herstellingen stijgt, naarmate het schip korter achtereen in dienst blijft. Op elke periode van in dienst zijn volgt toch een periode, waarin groote herstellingen worden uitgevoerd.

De overige factoren der directe bedrijfskosten zijn afhankelijk van het type van schip en van de eischen die noodzakelijk gesteld moeten worden aan de organisatie der Zeemacht om de vloot in zoo goed mogelijken staat van gereedheid te houden.

Bij de berekening is uitgegaan van de basis, dat per jaar onder normale omstandigheden beschikbaar wordt gesteld per ton waterverplaatsing:

voor een groot pantserschip ..... ¾ ton steenkool;
,, ,, torpedokruiser ..... 3 ,, ,,
,, ,, torpedoboot of -jager 3½ à 4 ,, ,, en

voor het overige materieel het benoodigde.

De raming dezer kolenverbruiken berust op de navolgende overwegingen:

Voor den dagelijkschen dienst (verlichting, circulatiepompen enz.) is het kolenverbruik van een schip van 18—22 000 ton gemiddeld te stellen op 15 ton per dag — 5475 ton per jaar, terwijl de met de pantserschepen opgedane ervaring leert, dat het kolenverbruik voor beweging is te stellen op het dubbele van dat voor den dagelijkschen dienst. In totaal zijn dus noodig 3 × 5475 = 16 425, zeg 16 500 à 17 000 ton, dat is pl.m. ¾ ton per ton waterverplaatsing per jaar.

Ten aanzien van de torpedobootjagers is tot dusverre hier te lande of in Oost-Indië nog geen ervaring opgedaan; men meent het jaarlijksch kolenverbruik voor een jager te mogen stellen op ongeveer 2000 ton, of, bij eene waterverplaatsing van ruim 500 ton, pl.m. 4 ton per ton waterverplaatsing.

Uit den aard der zaak zal een zooveel grootere torpedokruiser naar verhouding iets minder brandstof verbruiken, zoodat voor dit type van vaartuig het verbruik vermoedelijk niet meer zal bedragen dan pl.m. 3 ton per ton waterverplaatsing.

Wordt vloeibare brandstof gestookt, dan wel eene combinatie van beide, dan dient de toegstane hoeveelheid steenkool als uitgangspunt te worden genomen om tot het vaststellen van de hoeveelheid vloeibare brandstof te geraken. Hierbij kan worden aangenomen, dat ⅔ ton vloeibare brandstof gelijkstaat met 1 ton steenkool.

OPCARD 101 V3

Voor de raming der uitgaven voor de schietoefeningen met geschut zijn de thans vigeerende voorschriften als basis genomen.

Ten aanzien van de kosten der herstellingen enz. is afgeweken van de tot dusverre in de officieele stukken gehuldigde opvatting om deze uit te drukken in percenten van de waarde van een schip. Deze maatstaf is niet geheel juist, omdat, vooral bij groote schepen, de kostprijs voor het grootste deel afhankelijk is van de kosten van pantsering en bewapening, die beide weinig invloed uitoefenen op de kosten van het onderhoud. Om deze reden is de normale waterverplaatsing in stede van de aanschaffingswaarde tot uitgangspunt genomen.

Voor zooveel mogelijk is gebruik gemaakt van:

1°. de door het Departement der Marine te Batavia jaarlijks gepubliceerde gegevens betreffende de exploitatiekosten der schepen in Nederlandsch-Indië;

2°. de bijlagen der Marinebegrootingen;

3°. eenige gegevens, die op het Departement van Marine zijn verzameld, betreffende de exploitatiekosten van enkele typen van schepen in Nederland.

Met deze gegevens kan worden nagegaan, althans voor zoover daarmede ook voor veel grootere typen van schepen raming mogelijk is, op welk bedrag de directe bedrijfskosten van een bepaald type van schip zijn te stellen.

Deze berekening is uitgevoerd in bijlage 10, waaruit tevens blijkt, dat het totaal der directe bedrijfskosten in Indië is te stellen op een bedrag van ruim *f 11.600.000*.

Behalve met de directe bedrijfskosten moet echter ook rekening gehouden worden met de *in Indië* vallende *indirecte bedrijfskosten*, zooals:

1°. de kosten van het Departement der Marine te Batavia:

2°. de kosten der 10 pCt. reserve aan personeel;

3°. de kosten van het arsenaal;

4°. reis-, verblijf- en transportkosten;

5°. een deel der kosten van de gouvernementsbrandstofdepots;

6°. de kosten der werving en opleiding van inlandsche schepelingen;

7°. de kosten van overvoer van en naar Nederland;

8°. de kosten der geneeskundige verpleging ,diversen enz.

Zulks is gedaan in bijlage 11, waaruit blijkt dat het *totaal* der exploitatiekosten *in Indië* bedraagt rond **f 14.000.000.**

Deze berekeningen geven echter geen juist beeld van de werkelijke kosten eener Zeemacht ter sterkte van het in Indië gestationneerde deel, omdat daarin niet zijn begrepen de *kosten van het algemeen beheer in Nederland* en evenmin *die van de opleidingen en pensioenen en van de rijkswerven in het Moederland*, welke kosten tot dusverre zijn begrepen in de marine-uitgaven, die geheel ten laste van de Staatsbegrooting komen. Deze kosten zijn niet te splitsen, omdat niet is uit te maken welk deel daarvan ten laste van de vloot in Indië zou moeten worden gebracht, indien dit deel de geheele Zeemacht van den Staat vormde en er in Nederland geen Marine bestond.

En ook omgekeerd is niet na te gaan welke de juiste bedrijfskosten zouden zijn van de vloot, die zich in het Moederland bevindt. Immers, waar zoowel het algemeen beheer der geheele Zeemacht als ook de samenstelling van het deel der vloot in Nederland worden beheerscht door eischen van algemeenen aard*) en niet enkel door eischen, die afhankelijk zijn van plaatselijken aard, is het maken van een juiste berekening der kosten van het afzonderlijk deel der vloot in

*) Men denke hierbij o.a. aan de diensten, die de groote schepen zullen moeten verrichten en aan de samenstelling van het personeel, die in hoofdzaak wordt beheerscht door de eischen van de vloot in Indië.

Nederland niet mogelijk. Ging men b.v. de torpedovloot, die voor de kustverdediging van Nederland noodig wordt geacht, beschouwen als een afzonderlijk deel der vloot, dan zou daarvoor ook eene afzonderlijke organisatie van het personeel — en ten deele ook van de werven — moeten worden ontworpen, hetgeen zou leiden tot uitkomsten, die geheel in strijd zouden blijken met de werkelijkheid.

Nu kan echter wèl worden nagegaan welke uitgaven voor de Zeemacht noodig zijn, buiten die welke *uitsluitend* verband houden met de vloot *in Indië*, om zoodoende te komen tot eene raming van hetgeen de *geheele Zeemacht* zal kosten.

Hiertoe is als volgt te werk gegaan:

Zooals blijkt uit den staat van benoodigd personeel (bijlage 1), wordt de sterkte van het vrijwilligerspersoneel in Nederland grootendeels beheerscht door de in Oost-Indië benoodigde sterkte; is laatstgenoemde bekend, dan geeft 4/3 maal deze sterkte aan, op welk personeel in Nederland moet worden gerekend.

Door voor dit personeel te rekenen op de kosten van traktementen en voeding krijgt men ten naastebij de totale directe uitgaven voor het geheele militaire personeel der zeemacht, dat in Nederland aanwezig is. Ten naastebij, omdat om sommige rangen en qualiteiten (bijv. vlagofficieren, inspecteurs van wapens, sommige categorieën der zeemilitie enz.) de sterkte in Nederland grooter zal moeten wezen dan die met het oog op Indië benoodigd is. Door de hieraan verbonden kosten in rekening te brengen krijgt men derhalve de werkelijke uitgaven voor het personeel in Nederland.

Op deze wijze wordt het mogelijk bij alle andere berekeningen de wisselvallige factor „personeel" buiten beschouwing te laten en kan derhalve ook met grooter juistheid worden nagegaan, welke de kosten kunnen zijn van de diverse opleidingen, kazernes, enz., aangezien nu — ook wat het daarvoor benoodigde materieel betreft — slechts met bekende grootheden behoeft te worden rekening gehouden.

De kosten van het personeel in Nederland moeten nu nog worden vermeerderd met:

1°. de kosten der in dienst zijnde schepen, w.o. de opleidingsschepen (alle directe bedrijfskosten met uitzondering van traktementen en voeding);

2°. de kosten der buiten dienst zijnde schepen (onderhoud romp en inventaris);

3°. de kosten der rijkswerven (arsenalen inbegrepen);

4°. de kosten van de werving en de opleidingen (de traktementen en de voeding der vaste bemanning niet medegerekend);

5°. de kosten van het Departement van Marine, die der Directiën, voor zoover het personeel geen militair is, subsidiën, enz.

Ten aanzien van sub 3° wordt daarbij het volgende opgemerkt:

In hoeverre, als wordt overgegaan tot opheffing der Rijkswerf te Amsterdam, nog extra kosten noodig zijn om de werven te Willemsoord en Hellevoetsluis naar de eischen des tijds in te richten, is buiten beschouwing gelaten, aangezien dienaangaande vooralsnog betrouwbare gegevens ontbreken.

Ten aanzien van de jaarlijks terugkeerende kosten der werven mag veilig worden aangenomen, dat, ook al wordt de werf te Willemsoord uitgebreid, in totaal in de toekomst voor toezicht niet meer zal worden uitgegeven dan thans; hoogstwaarschijnlijk zelfs belangrijk minder.

Ook is uitgegaan van de veronderstelling, dat de hoogere onkosten, die kunnen voortvloeien uit de uitbreiding, die het bedrijf te Willemsoord bij opheffing der werf te Amsterdam zal moeten ondergaan, vermoedelijk percentsgewijze niet zwaarder op de werven zullen drukken dan tegenwoordig bij de gescheiden kleinere werven het geval is.

Door dus de kosten der Rijkswerven en arsenalen te stellen op hetgeen daarvoor tegenwoordig wordt uitgegeven, ver-

OpCARD 101 V3

minderd met de traktementen van het militaire gedeelte van het personeel, worden zij ook voor de toekomst voldoende nauwkeurig benaderd. Feitelijk zullen de hier bedoelde kosten nog vermeerderd moeten worden met rente en aflossing van het in de Rijkswerven gestoken kapitaal. Aangezien hieromtrent, zoolang de commercieele boekhouding nog niet is ingevoerd, niet over de noodige gegevens kan worden beschikt, en dit bedrag ook geen overwegenden invloed kan uitoefenen op de berekeningen, zijn deze rente en aflossing buiten beschouwing gelaten.

Eindelijk moet worden opgemerkt, dat de kosten der Rijkswerven, bij opheffing der werf van aanbouw te Amsterdam, in elk geval verminderd moeten worden met het deel der algemeene kosten dier werf, dat ten laste van nieuwen aanbouw behoort te komen. Dit deel is te stellen op 60 à 65 pCt. van de daaraan verwerkte arbeidsloonen.

Aan de hand van bovenstaande beschouwingen is in bijlage 12 een raming gemaakt van de bedrijfskosten van een vloot samengesteld volgens de voorstellen van de Staatscommissie, voor zoover deze kosten niet uitsluitend verband houden met het deel der vloot in Indië. Ten overvloede zij hierbij nog aangeteekend, dat is uitgegaan van de veronderstelling dat voor het bemannen der vloot, ook voor het deel in Indië, gebruik zal worden gemaakt van de zeemilitie, en voor zoover de vloot in Indië betreft, tevens zooveel mogelijk van Inlanders, een en ander in overeenstemming met de voorstellen ten aanzien van het personeel.

De gemaakte berekening leidt tot de conclusie, dat behalve de jaarlijksche uitgaven voor het deel der vloot in Indië, alle *overige* directe en algemeene bedrijfskosten der Zeemacht, waaronder begrepen die voor de vloot in het Moederland, tot en met het jaar 1926, d.w.z. tot aan het oogenblik waarop het eerste groote pantserschip voor het vlootverband in het Moederland beschikbaar komt, f **12.700.000** zullen bedragen.

Van af het jaar 1927 zullen de laatstgenoemde uitgaven vermoedelijk nog wat stijgen, om verder stationnair te blijven van af 't jaar 1935, d.w.z. van af het oogenblik, waarop het aantal groote schepen in Nederland tot 4 is gestegen. *)

Afgescheiden van het zeer globale karakter, dat eene raming der bedrijfskosten van de vloot gedurende het tijdvak 1927—35 zou dragen, is het zóó ver vooruitzien in de toekomst, ook om andere voor de hand liggende redenen, weinig vruchtbaar. Dit geeft de Staatscommissie dan ook aanleiding om hare ramingen van de exploitatiekosten niet verder uit te strekken dan tot en met het jaar 1926.

Om een juiste voorstelling te krijgen van de uitgaven, die in de naaste toekomst zullen noodig zijn voor de naar de inzichten der Staatscommissie gereorganiseerde Zeemacht, dient eindelijk in het oog te worden gehouden, dat de bedragen, genoemd in bijlage 11, gelden voor het oogenblik waarop *alle* aan de organisatie ontbrekende schepen in Indië zullen zijn aangekomen.

Blijkens het in bijlage 7 voorgestelde schema van aanbouw zal zulks — althans nagenoeg — eerst in het jaar 1923 het geval kunnen zijn. Duidelijkheidshalve is daarom in bijlage 13 een overzicht gegeven van de approximatieve stijging der bedrijfskosten in de jaren 1914 tot en met 1926, vergezeld van een toelichting.

C. *Kosten van de vlootbasis.*

De kosten voor de inrichting van een marinebasis te Tandjong-Priok zijn te splitsen in:

a. Kosten verbonden aan de overbrenging van het Marine-Etablissement van Soerabaja naar Tandjong-Priok, inclusief die voor uitbreiding en verbetering der outilleering, zoomede die voor de aanschaffing van een dok, transportmiddelen en den bouw van sleephellingen.

*) Vermoedelijk zal men in vredestijd slechts 3 van die schepen in dienst hebben.

Deze kosten zijn te beschouwen als kapitaal, dat in een industrieele onderneming wordt gestoken en waarvan rente en aflossing derhalve zijn begrepen onder de algemeene onkosten van het bedrijf, als hoedanig zij over de uitgevoerde werken worden verdeeld. Sedert de invoering van de commercieele boekhouding aan het Marine-Etablissement te Soerabaja worden *alle* op dat Etablissement uitgevoerde werken met een zeker percentage voor algemeene kosten belast en in verband hiermede *is* de *exploitatierekening* van het deel der vloot in Indië dan ook reeds belast met het deel der algemeene kosten, dat wordt gevormd door rente en aflossing van het in het bedrijf gestoken kapitaal.

Op dit kapitaal behoeft dus in de paragraaf „Kostenberekening" niet gerekend te worden. Het wordt overigens genoemd en gespecificeerd in bijlage 14.

b. Kosten voortvloeiende uit den aanleg van bassins met toegangskanaal e.d., die niet uitsluitend betrekking hebben op het industrieel bedrijf of rechtstreeks verband houden met het deel van het bedrijf, dat als arsenaal is te beschouwen.

Het hiervoor benoodigde bedrag aan rente en aflossing is niet ten laste te brengen van het industrieele bedrijf; mitsdien moet afzonderlijk op de hier bedoelde kosten gerekend worden.

Blijkens bijlage 14, waarin ook van deze kosten een specificatie wordt gegeven, is het bedrag er van te stellen op f **5.905.000.**

D. *Kosten van de verdediging te land.*

Uit § 9, handelende over de verdediging te land, is reeds gebleken, dat de Staatscommissie bij de eventueele tenuitvoerlegging van hare plannen niet rekent op hoogere kosten voor het *leger;* integendeel den weg wees om tot belangrijke bezuiniging te geraken, als dit noodig mocht blijken.

De permanente *verdedigingswerken* te land zullen echter, vooral in verband met de noodzakelijke bevestiging van de vlootbasis, aanzienlijke uitgaven vereischen.

De kosten van elk der forten op de eilanden Edam en Haarlem worden, indien bodemvoorziening en fundeeringswijze geen buitengewone uitgaaf vorderen, geschat op f 8.000.000, bij eene hoofdbewapening van 4 kanonnen van 30.5 c.M. L. 50.

In dit bedrag is f 610.000 begrepen voor vervoer van het artillerie- en pantsermaterieel uit een Europeesche haven naar Indië en voor de montage der pantserkoepels met bewapening op de forten.

Alhoewel de Staatscommissie zich niet kan uitspreken over hetgeen bovendien nog noodig zal zijn voor de derde versterking ter verdediging van den Noord-Oostelijken toegang tot de reede van Batavia, heeft zij gemeend daarvoor toch een ruim bedrag te moeten uittrekken, aangezien zoowel een fort op de St. Nicolaasdroogte als een drijvende batterij aanzienlijk meer zullen kosten dan een der forten op bovengenoemde eilanden; mitsdien wordt voor deze derde versterking gerekend op een bedrag van f 11.000.000.

De voorzieningen tot afsluiting en verdediging van den havenmond te Tandjong-Priok worden geraamd op f 250.000, waarbij echter is aangenomen, dat de kanonnen en de mitrailleurs uit voorhanden materieel kunnen worden verkregen.

De kosten van de verwapening der kustbatterijen bij Soerabaja, Tjilatjap en Sabang worden geraamd op f 2.385.000.

Voor de bewapeningen van al de hiervoren genoemde werken is gerekend op een behoorlijken munitievoorraad.

Resumeerende bedragen dus de uitgaven voor de te maken nieuwe en te verbeteren bestaande verdedigingswerken:

2 pantserforten (Edam en Haarlem)	f	16.000.000
derde verdedigingswerk in de baai van Batavia	,,	11.000.000
Tandjong-Priok	,,	250.000
Kustbatterijen	,,	2.385.000
	f	**29.635.000**

minderd met de traktementen van het militaire gedeelte van het personeel, worden zij ook voor de toekomst voldoende nauwkeurig benaderd. Feitelijk zullen de hier bedoelde kosten nog vermeerderd moeten worden met rente en aflossing van het in de Rijkswerven gestoken kapitaal. Aangezien hieromtrent, zoolang de commerciecle boekhouding nog niet is ingevoerd, niet over de noodige gegevens kan worden beschikt, en dit bedrag ook geen overwegenden invloed kan uitoefenen op de berekeningen, zijn deze rente en aflossing buiten beschouwing gelaten.

Eindelijk moet worden opgemerkt, dat de kosten der Rijkswerven, bij opheffing der werf van aanbouw te Amsterdam, in elk geval verminderd moeten worden met het deel der algemeene kosten dier werf, dat ten laste van nieuwen aanbouw behoort te komen. Dit deel is te stellen op 60 à 65 pCt. van de daaraan verwerkte arbeidsloonen.

Aan de hand van bovenstaande beschouwingen is in bijlage 12 een raming gemaakt van de bedrijfskosten van een vloot samengesteld volgens de voorstellen van de Staatscommissie, voor zoover deze kosten niet uitsluitend verband houden met het deel der vloot in Indië. Ten overvloede zij hierbij nog aangeteekend, dat is uitgegaan van de veronderstelling dat voor het bemannen der vloot, ook voor het deel in Indië, gebruik zal worden gemaakt van de zeemilitie, en voor zoover de vloot in Indië betreft, tevens zooveel mogelijk van Inlanders, een en ander in overeenstemming met de voorstellen ten aanzien van het personeel.

De gemaakte berekening leidt tot de conclusie, dat behalve de jaarlijksche uitgaven voor het deel der vloot in Indië, alle *overige* directe en algemeene bedrijfskosten der Zeemacht, waaronder begrepen die voor de vloot in het Moederland, tot en met het jaar 1926, d.w.z. tot aan het oogenblik waarop het eerste groote pantserschip voor het vlootverband in het Moederland beschikbaar komt, f **12.700.000** zullen bedragen.

Van af het jaar 1927 zullen de laatstgenoemde uitgaven vermoedelijk nog wat stijgen, om verder stationnair te blijven van af 't jaar 1935, d.w.z. van af het oogenblik, waarop het aantal groote schepen in Nederland tot 4 is gestegen. *)

Afgescheiden van het zeer globale karakter, dat eene raming der bedrijfskosten van de vloot gedurende het tijdvak 1927—35 zou dragen, is het zóó ver vooruitzien in de toekomst, ook om andere voor de hand liggende redenen, weinig vruchtbaar. Dit geeft de Staatscommissie dan ook aanleiding om hare ramingen van de exploitatiekosten niet verder uit te strekken dan tot en met het jaar 1926.

Om een juiste voorstelling te krijgen van de uitgaven, die in de naaste toekomst zullen noodig zijn voor de naar de inzichten der Staatscommissie gereorganiseerde Zeemacht, dient eindelijk in het oog te worden gehouden, dat de bedragen, genoemd in bijlage 11, gelden voor het oogenblik waarop *alle* aan de organisatie ontbrekende schepen in Indië zullen zijn aangekomen.

Blijkens het in bijlage 7 voorgestelde schema van aanbouw zal zulks — althans nagenoeg — eerst in het jaar 1923 het geval kunnen zijn. Duidelijkheidshalve is daarom in bijlage 13 een overzicht gegeven van de approximatieve stijging der bedrijfskosten in de jaren 1914 tot en met 1926, vergezeld van een toelichting.

C. *Kosten van de vlootbasis.*

De kosten voor de inrichting van een marinebasis te Tandjong-Priok zijn te splitsen in:

a. Kosten verbonden aan de overbrenging van het Marine-Etablissement van Soerabaja naar Tandjong-Priok, inclusief die voor uitbreiding en verbetering der outilleering, zoomede die voor de aanschaffing van een dok, transportmiddelen en den bouw van sleephellingen.

*) Vermoedelijk zal men in vredestijd slechts 3 van die schepen in dienst hebben.

Deze kosten zijn te beschouwen als kapitaal, dat in een industriecle onderneming wordt gestoken en waarvan rente en aflossing derhalve zijn begrepen onder de algemeene onkosten van het bedrijf, als hoedanig zij over de uitgevoerde werken worden verdeeld. Sedert de invoering van de commerciecle boekhouding aan het Marine-Etablissement te Soerabaja worden *alle* op dat Etablissement uitgevoerde werken met een zeker percentage voor algemeene kosten belast en in verband hiermede *is* de *exploitatierekening* van het deel der vloot in Indië dan ook reeds belast met het deel der algemeene kosten, dat wordt gevormd door rente en aflossing van het in het bedrijf gestoken kapitaal.

Op dit kapitaal behoeft dus in de paragraaf „Kostenberekening" niet gerekend te worden. Het wordt overigens genoemd en gespecificeerd in bijlage 14.

b. Kosten voortvloeiende uit den aanleg van bassins met toegangskanaal e.d., die niet uitsluitend betrekking hebben op het industrieel bedrijf of rechtstreeks verband houden met het deel van het bedrijf, dat als arsenaal is te beschouwen.

Het hiervoor benoodigde bedrag aan rente en aflossing is niet ten laste te brengen van het industrieele bedrijf; mitsdien moet afzonderlijk op de hier bedoelde kosten gerekend worden.

Blijkens bijlage 14, waarin ook van deze kosten een specificatie wordt gegeven, is het bedrag er van te stellen op f **5.905.000.**

D. *Kosten van de verdediging te land.*

Uit § 9, handelende over de verdediging te land, is reeds gebleken, dat de Staatscommissie bij de eventueele tenuitvoerlegging van hare plannen niet rekent op hoogere kosten voor het *leger;* integendeel den weg wees om tot belangrijke bezuiniging te geraken, als dit noodig mocht blijken.

De permanente *verdedigingswerken* te land zullen echter, vooral in verband met de noodzakelijke bevestiging van de vlootbasis, aanzienlijke uitgaven vereischen.

De kosten van elk der forten op de eilanden Edam en Haarlem worden, indien bodemvoorziening en fundeeringswijze geen buitengewone uitgaaf vorderen, geschat op f 8.000.000, bij eene hoofdbewapening van 4 kanonnen van 30.5 c.M. L. 50.

In dit bedrag is f 610.000 begrepen voor vervoer van het artillerie- en pantsermaterieel uit een Europeesche haven naar Indië en voor de montage der pantserkoepels met bewapening op de forten.

Alhoewel de Staatscommissie zich niet kan uitspreken over hetgeen bovendien nog noodig zal zijn voor de derde versterking ter verdediging van den Noord-Oostelijken toegang tot de reede van Batavia, heeft zij gemeend daarvoor toch een ruim bedrag te moeten uittrekken, aangezien zoowel een fort op de St. Nicolaasdroogte als een drijvende batterij aanzienlijk meer zullen kosten dan een der forten op bovengenoemde eilanden; mitsdien wordt voor deze derde versterking gerekend op een bedrag van f 11.000.000.

De voorzieningen tot afsluiting en verdediging van den havenmond te Tandjong-Priok worden geraamd op f 250.000, waarbij echter is aangenomen, dat de kanonnen en de mitrailleurs uit voorhanden materieel kunnen worden verkregen.

De kosten van de verwapening der kustbatterijen bij Soerabaja, Tjilatjap en Sabang worden geraamd op f 2.385.000.

Voor de bewapeningen van al de hiervoren genoemde werken is gerekend op een behoorlijken munitievoorraad.

Resumeerende bedragen dus de uitgaven voor de te maken nieuwe en te verbeteren bestaande verdedigingswerken:

2 pantserforten (Edam en Haarlem)	f	16.000.000
derde verdedigingswerk in de baai van Batavia	,,	11.000.000
Tandjong-Priok	,,	250.000
Kustbatterijen	,,	2.385.000
	f	**29.635.000**

HOOFDSTUK III

FINANCIEELE BESCHOUWINGEN; VOORSTEL OMTRENT DE VERDEELING VAN DE KOSTEN DER VLOOT TUSSCHEN DE STAATSBEGROOTING EN DE BEGROOTING VAN NEDERLANDSCH-INDIË.

§ 1. Inleiding.

De groote belangen in aanmerking genomen, die Nederland en het Nederlandsche volk bij Indië hebben, bestaan zeer beslist aan die zijde alleszins redenen tot krachtige medewerking bij de bestrijding van de uitgaven ten behoeve van het defensiewezen van Nederlandsch-Indië.

Evenzeer als Nederland aan zijn kolonie in het Oosten eene groote economische verheffing, eene aanzienlijke ontwikkeling zijner inheemsche nijverheid, een levendigen handel verschuldigd is, evenzeer lijdt het geen twijfel dat, zooals in Hoofdstuk I is uiteengezet, door een verlies van dat overzeesch gebied aan Nederland ernstige maatschappelijke nadeelen berokkend zouden worden, tevens de ondergang, in groote mate, van zijn staatkundig aanzien.

Wederkeerig is echter ook voor de kolonië zelve een ongestoord voortbestaan der Nederlandsche souvereiniteit van overwegend belang.

Toch moet naar het oordeel van de Staatscommissie de grondslag van de verplichtingen, welke in deze zich doen gelden, niet in de eerste plaats in dergelijke overwegingen worden gezocht.

Die grondslag ligt, naar hare meening, in het feit van het *bestaan* der staatseenheid onder Nederlandsche souvereiniteit, waarvan, om de beschouwing tot die gemeenschappen te beperken, èn Indië èn Nederland deel uitmaken, met het gevolg dat als zoodanig voor de onderdanen van den staat in *beide* gebiedsdeelen, zonder onderscheid, *in beginsel* de plicht bestaat om naar de door de bevoegde macht gestelde eischen mede te werken tot handhaving der souvereiniteit.

Die verplichting, voortvloeiend uit het wezen van den staat, uit zijne natuurlijke roeping om zich in elk zijner onderdeelen te handhaven, geldt in beginsel voor *iederen* onderdaan, waar hij zich bevindt. Zij kent in principe geen onderscheid tusschen aanrandingen van het gezag door vijandelijke machten buiten of door vijanden binnen den staat. Zij is in haar oorsprong geene contraprestatie voor het genot van bepaalde voordeelen of rechten, maar een *algemeene* plicht, voor *elken* onderdaan van den staat.

Uit dit oogpunt beschouwd, kan in de oplegging aan de onderdanen in de kolonie van geldelijke of andere lasten ter vervulling van die verplichting dan ook allerminst onbillijkheid worden gezien en dit zoomin wanneer het de handhaving van de souvereiniteit door weermiddelen *ter zee* als wanneer het de verdediging *te land* betreft.

Het feit, dat de verplichting op zich zelve in *beginsel* algemeen aanwezig is, mag intusschen geene reden zijn om bij de regeling van de wijze, waarop aan de verplichting *gevolg* zal worden gegeven, de bij het behoud van Indië in het staatsverband betrokken bijzondere belangen buiten aanmerking te laten.

Hiermede rekening houdende en in acht nemende dat het souverein gezag in de eerste plaats belichaamd is in het *Moederland*, dat in de regeling der betrekkingen van de geheele gemeenschap tot het buitenland de leiding voert, mag worden verwacht, dat, naar het voorbeeld in gelijksoortige omstandigheden van andere Westersche mogendheden, Nederland zich *ten volle* bewust zal toonen van zijn moreelen plicht *om op inderdaad onbekrompen wijze het zijne bij te dragen ter voorziening in het defensiewezen van de kolonie.*

In het verband van deze beschouwingen is door de Staatscommissie mede de vraag overwogen of het geene aanbeveling zou verdienen van de verschillende groote ondernemingen op cultuur- en mijngebied eene speciale bijdrage te vragen in de meerdere kosten der defensie.

Die vraag moet naar haar oordeel aldus beantwoord worden, dat de bestaande practijk aangaande de wijze van verdeeling der algemeene lasten eene zoodanige specialiseering voor het onderwerpelijk doel bezwaarlijk zou toelaten.

De uitgaven ten behoeve van de defensie zijn in wezen niet te onderscheiden van die, waarmede het budget voor tal van andere noodzakelijke maatregelen wordt bezwaard en die, gezamenlijk met de maatregelen tot uitwendige bescherming van het grondgebied, het complex vormen van de voorzieningen die het landsbeheer vordert. De lasten, die voor militaire doeleinden drukken op de Staatsbegrooting en de Indische begrooting, vertegenwoordigen fracties van de algemeene uitgaven, respectievelijk van Nederland en van Indië; zij kunnen niet als het ware buiten de algemeene uitgaven worden gesteld. De fracties van defensiekosten trekken een deel der algemeene middelen tot zich in gelijker voege als de overige fracties, en wanneer blijkt dat ten gevolge van een verhooging van de uitgaven voor de verdediging het budgetair evenwicht zoodanig verstoord wordt, dat de algemeene middelen versterking behoeven, dan is wel die verhooging de naaste aanleiding tot de versterking, doch zou 't toch niet mogen worden voorgesteld alsof speciaal de defensiekosten worden gedragen door het nieuwe middel, daar die uitgaven worden opgelost in de algemeene uitgaven, evenzeer als het nieuwe middel met de algemeene middelen samensmelt.

Op grond van deze overwegingen ontraadt de Staatscommissie zoowel de invoering van een bijzonder middel, speciaal bestemd en gereserveerd voor bestrijding van defensie-uitgaven, als een bijzondere heffing, uitsluitend voor deze uitgaven, van één bepaalde groep die speciale belangen bij eene goede verzorging van de verdediging heeft.

De vorenstaande beschouwingen hebben de Staatscommissie tot de volgende conclusiën geleid:

a. uit het feit van het *bestaan* der staatseenheid onder Nederlandsche souvereiniteit, omvattende o.m. zoowel Indië als Nederland, vloeit voor de onderdanen in de beide gebiedsdeelen als zoodanig in *beginsel* de plicht voort om overeenkomstig de door het wettelijk gezag gestelde eischen mede te werken tot handhaving van die souvereiniteit en tot het dragen van de daartoe opgelegde lasten. Die plicht kent in *principe* geen onderscheid tusschen handhaving der souvereiniteit te land of ter zee; zij is in haar *oorsprong* vreemd aan het genot van bijzondere voordeelen of rechten;

b. bij de verdeeling van de bedoelde lasten behoort niettemin rekening te worden gehouden met de bijzondere belangen van elk der genoemde gebiedsdeelen bij het behoud van Indië in het Nederlandsch staatsverband;

c. ook Nederland behoort op onbekrompen wijze financieele medewerking te verleenen tot schepping en instandhouding van eene krachtige weermacht in de kolonie, ingericht naar de eigenaardige strategische eischen van dat gebied. Bij de regeling van die medewerking zullen prestatiën van anderen dan financieelen aard tot handhaving der souvereiniteit uiteraard niet buiten beschouwing zijn te laten;

d. ontraden moet worden de opbrengst van speciale belastingen te bestemmen tot bestrijding der kosten, die eene betere verzorging der verdediging medebrengt.

Is dus de Staatscommissie van oordeel, dat de kosten in zake de Indische defensie door Nederland en Nederlandsch-Indië *te zamen* behooren te worden gedragen, nog niet werd aangegeven in welke verhouding die lasten zouden zijn te verdeelen.

OPCARD 101 1-3

Alvorens omtrent die verdeeling in eenige beschouwing te treden, zal het noodig zijn in de eerste plaats in het algemeen een antwoord te geven op de vraag of zoowel Nederland als Nederlandsch-Indië geacht moeten worden in staat te zijn hoogere lasten voor de Indische defensie te dragen dan thans het geval is, waartoe ten aanzien van beide dienen te worden nagegaan:

1°. de tegenwoordige stand van de financiën;

2°. de ontvangsten en de uitgaven in de naaste toekomst;

3°. de tegenwoordige uitgaven ten behoeve van Leger en Vloot.

Ten einde deze punten te kunnen behandelen, zijn ten behoeve van de Staatscommissie samengesteld:

a. Een Nota dd. 25 September 1912 betreffende de financiën van Nederlandsch-Indië, waarin ten aanzien van elke bron van inkomst is aangegeven niet alleen de opbrengst over het tijdvak 1900—1910, maar ook de oorzaak die tot stijging of daling gedurende dat tijdvak heeft aanleiding gegeven, terwijl voorts na een overzicht van de uitgaven over datzelfde tijdvak, in de slotbeschouwingen is samengevat het financieel resultaat over genoemd tijdsverloop met aanduiding wat in verband daarmede voor de naaste toekomst zou kunnen worden verwacht.

b. Een Overzicht dd. 4 November 1912 van de inkomsten en uitgaven waarin achtereenvolgens zijn vermeld:

1°. de inkomsten en de uitgaven van Nederlandsch-Indië van 1900—1911;

2°. de uitgaven van Nederlandsch-Indië voor leger en vloot van 1902—1911;

3°. de inkomsten en de uitgaven van Nederland van 1900—1911;

4°. de uitgaven van Nederland voor leger en vloot van 1902—1911;

5°. de landsbelastingen in Nederlandsch-Indië;

6°. de rijksbelastingen in Nederland.

Beide stukken worden als bijlagen 17 en 18 hierbij gevoegd.

§ 2. Financieele toestand van Nederlandsch-Indië.

A. Stand van de Indische financiën.

Blijkens het Overzicht (blz. 98) bedroegen de ontvangsten en de *gewone* Landsuitgaven in duizendtallen over het tijdvak 1900—1911:

Jaar	Ontvangsten	Uitgaven	Saldi
1900	f 117 225	f 102 416	f 14 809
1901	115 360	105 688	9 672
1902	108 118	111 166	— 3 048
1903	110 057	113 548	— 3 491
1904	111 239	116 444	— 5 205
1905	115 079	114 551	528
1906	122 145	112 902	9 243
1907	132 697	115 354	17 343
1908	129 863	124 335	5 528
1909	135 668	129 484	6 184
1910	145 747	138 404	7 343
1911	165 548	150 907	14 641
Totaal	f 1 508 746	f 1 435 199	f 73 547

Genoemd voordeelig saldo van f 73.547.000 mag niet in zijn geheel als kapitaalvorming worden beschouwd. In de Nota (blz. 87—91) is zulks nader toegelicht en aangetoond

dat over het tijdvak 1900—1910 daarvoor ongeveer een bedrag van f 46.5—f 24 of f 22.5 millioen kan worden gesteld. Voegt men voor het jaar 1911 een bedrag van f 11.5 millioen daarbij (f 14.5 millioen verminderd met f 1.2 millioen rente schenking van Nederland en f 1.8 millioen afschrijving), dan zou in het tijdvak 1900—1911 een kapitaal gevormd zijn van ongeveer f 34 millioen, van welk bedrag feitelijk nog dient te worden afgetrokken de zeker niet onbelangrijke vermeerdering die de kapitaalwaarde van de pensioenaanspraken gedurende dat tijdvak heeft ondergaan. Bedoelde kapitaalwaarde vertegenwoordigt een soort van nationale schuld. Neemt die waarde in een zeker tijdvak toe, dan beteekent zulks dus, dat in die periode vermeerdering van schuld heeft plaats gehad.

Neemt men nog in aanmerking dat de kolonie overigens slechts bezwaard is met een schuld die jaarlijks ongeveer f 4 millioen aan rente en aflossing vordert, doch dat daartegenover staan de inkomsten uit productieve werken, welke dat bedrag ruimschoots dekken, dan kan in het algemeen gezegd worden dat de financieele toestand van Nederlandsch-Indië thans gunstig is.

B. Inkomsten.

Het is opvallend, dat, terwijl de inkomsten in de jaren 1901—1905 steeds bleven beneden die van het jaar 1900, nà het jaar 1905 doorloopend eene stijging valt waar te nemen, behoudens een geringen achteruitgang in het jaar 1908. *)

Om te doen zien hoezeer de ontvangsten gedurende het tijdvak 1900—1905 verschillen van die gedurende het tijdvak 1906—1911, zijn met behulp van het Overzicht de ontvangsten hieronder gegroepeerd:

Directe belastingen.

1900	f 32 180	1906	f 36 726
1901	32 516	1907	39 008
1902	32 092	1908	38 606
1903	32 422	1909	42 232
1904	32 900	1910	44 411
1905	32 669	1911	44 558
Totaal	f 194 779	Totaal	f 245 541

Accijnzen.

1900	f 32 532	1906	f 34 126
1901	30 656	1907	34 949
1902	27 985	1908	36 862
1903	28 760	1909	39 958
1904	31 043	1910	39 534
1905	32 804	1911	39 654
Totaal	f 183 780	Totaal	f 225 083

Indirecte belastingen.

1900	f 6 130	1906	f 7 044
1901	6 144	1907	7 839
1902	6 419	1908	7 723
1903	6 427	1909	8 268
1904	6 560	1910	8 794
1905	5 941	1911	9 105
Totaal	f 37 621	Totaal	f 48 273

*) Deze achteruitgang komt uitsluitend voor rekening van de producten, want tegenover eene daling van de inkomsten uit de producten met circa f 9 millioen staat eene stijging van de overige inkomsten met circa f 6 millioen.

OPCARD 101 V3

In- en uitvoerrechten.

1900	f 12 151	1906	f 14 267
1901	11 962	1907	15 696
1902	11 343	1908	16 921
1903	11 420	1909	18 002
1904	11 900	1910	20 244
1905	12 881	1911	23 037
Totaal	f 71 657	Totaal	f 108 167

Producten.

1900	f 26 638	1906	f 20 274
1901	26 115	1907	24 688
1902	23 429	1908	15 744
1903	23 463	1909	14 134
1904	22 214	1910	20 243
1905	21 298	1911	31 354
Totaal	f 143 157	Totaal	f 126 437

Bedrijven.

1900	f 5 563	1906	f 6 622
1901	5 967	1907	7 541
1902	4 873	1908	8 362
1903	5 323	1909	8 607
1904	4 142	1910	8 258
1905	6 316	1911	12 834
Totaal	f 32 184	Totaal	f 52 224

Diverse inkomsten.

1900	f 2 031	1906	f 3 086
1901	2 000	1907	3 476
1902	1 977	1908	5 645
1903	2 242	1909	4 467
1904	2 480	1910	4 263
1905	3 170	1911	5 006
Totaal	f 13 900	Totaal	f 25 943

Verzameling.

	1900—1905	1906—1911
Directe belastingen	f 194 779	f 245 541
Accijnzen	183 780	225 083
Indirecte belastingen	37 621	48 273
In- en uitvoerrechten	71 657	108 167
Producten	143 157	126 437
Bedrijven	32 184	52 224
Diverse inkomsten	13 900	25 943
Totaal-generaal	f 677 078	f 831 668
1900—1905		677 078
Verschil		f 154 590

Gedurende het tijdvak 1906—1911 zijn dus de inkomsten f 154.590.000 hooger geweest dan in het daaraan voorafgaande zesjarig tijdvak, welke hoogere opbrengst gedeeltelijk een onmiddellijk gevolg is van de herziening van de belastingwetgeving zooals in de Nota nader is omschreven en waarvoor de volgende bedragen kunnen worden gesteld:

a. herziening en uitbreiding van de belasting op de bedrijfs- en andere inkomsten met ingang van 1 Januari 1907 en 1 Januari 1908	f 7.4 millioen

b. herziening van het patentrecht met ingang van 1 Januari 1906, met invoering van de suikerbelasting en verhooging van het uitvoerrecht op tabak, met ingang van 1 Januari 1908 te zamen vervangen door de inkomstenbelasting	22.2 millioen
c. herziening van het tarief van invoerrechten met ingang van 13 Augustus 1907	5 ,,
d. herziening van de personeele belasting met ingang van 1 Januari 1908 en 1 Januari 1911	0.6 ,,
e. diverse maatregelen	15.7 ,,
Samen	f 50.9 millioen

Vergelijk Nota blz. 68*—82*.

Brengt men dit bedrag van f 50.9 millioen na aftrek van de hoogere opbrengst ad f 1.9 millioen die in de jaren 1900—1906 door herziening van de belastingwetgeving is ontvangen, zijnde f 49 millioen, in mindering van bovengenoemde meerdere opbrengst van f 154 millioen, dan blijkt het tijdvak 1906—1911 f 105 millioen meer te hebben opgebracht dan het daaraan voorafgaande zesjarig tijdvak, in hoofdzaak een gevolg van den bloei waarin de kolonie zich sedert het jaar 1906 mag verheugen, onmiddellijk verband houdende met goede oogsten, hooge marktprijzen en verlevendiging van het verkeer.

De gevolgen van de invoering van nieuwe en de herziening van bestaande belastingen niet medegerekend, heeft dus elk jaar van het tweede zesjarig tijdvak gemiddeld f 17.5 millioen méér opgebracht dan elk jaar van het eerste zesjarig tijdvak.

De hoogere ontvangsten zijn waar te nemen in alle hoofdgroepen van inkomsten behalve bij de producten. Deze brachten in het tijdvak 1906—1911 vergeleken bij de zes daaraan voorafgaande jaren f 16.730.000 minder op. Hierbij dient intusschen bedacht te worden, dat in de ontvangsten aan producten gedurende de jaren 1900—1905 begrepen is de opbrengst ad circa f 23 millioen van eene in de vorige jaren gereserveerde hoeveelheid tin van pl.m. 250.000 pikols.

Hoeveel de totaalontvangsten alleen aan belastingen in elk der jaren van het tijdvak 1900—1912 hebben bedragen is vermeld op blz. 95* van het Overzicht. Door uitschakeling van den invloed van de gedurende dat tijdvak genomen nieuwe maatregelen zooals hieronder is geschied, valt waar te nemen het natuurlijk accres in de belastingen gedurende het genoemde twaalfjarige tijdvak.

Belastingen.

Jaar	Opbrengst	Opbrengst nieuwe maatregelen	Opbrengst zonder nieuwe maatregelen
1900	f 82 993	—	f 82 993
1901	81 27	0.3	80 978
1902	77 839	—	77 839
1903	79 029	0.3	78 729
1904	82 403	0.5	81 903
1905	84 295	0.8	83 495
1906	92 163	2.8	89 363
1907	96 992	6.1	90 893
1908	100 112	7.1	93 012
1909	108 460	9.9	98 560
1910	112 983	12.6	100 383
1911	116 354	12.4	103 954

De vraag of in komende jaren wederom verhoogde inkomsten zijn te verwachten en zoo dit al waarschijnlijk mag worden geacht, ten aanzien van welke bronnen en tot welk bedrag, is niet voor preciese beantwoording vatbaar. In de Nota wordt er op gewezen (bladz. 90*) dat veel afhangt van het al of niet slagen van de verschillende cultures en van de prijzen die voor het product zullen zijn te maken, terwijl voorts niet uit het oog mag worden verloren, dat hoe gunstig het jongst verloopen tijdperk ook is geweest daaruit niets met zekerheid valt te voorspellen omtrent de jaren die komen zullen.

Een andere vraag is of er mogelijkheid bestaat de inkomsten in de toekomst te versterken door invoering van nieuwe of verhooging van bestaande belastingen. Daaromtrent zij het volgende opgemerkt:

1°. Bij de begrooting voor het jaar 1913 is gerekend op eene wijziging van de overwinstbelasting van naamlooze vennootschappen, waarvan de meerdere opbrengst is geraamd op f 1.700.000. Op het gebied van de directe belastingen zal verder niet veel meer zijn te bereiken, zooals uit het Overzicht (blz. 105*—111*) zal kunnen blijken.

2°. Uit de met petroleum- en andere mijnbouwmaatschappijen te sluiten exploitatiecontracten zijn nieuwe inkomsten te verwachten.

3°. In overweging zou kunnen worden genomen de heffing van een waterrecht van de gronden, die gebruikt worden ten behoeve van de suikercultuur. Deze retributie zou f 1 millioen of meer 's jaars kunnen opbrengen.

4°. Het recht van overgang van onroerende goederen, dat thans bij overlijden van Vreemde Oosterlingen en van Inlanders (deze laatsten behoudens in de rechte lijn) geheven wordt, zal mogelijk vervangen kunnen worden door een recht van successie op gelijken voet als bij overlijden van Europeanen wordt geheven, doch eene belangrijke vermeerdering van inkomsten is hiervan niet te verwachten.

5°. Wellicht zal een uitvoerrecht geheven kunnen worden van copra. Bij heffing van een recht van 3 pCt. zou, gelet op den uitvoer gedurende de laatste jaren, de opbrengst f 1 millioen 's jaars kunnen bedragen.

6°. Verhooging van het tarief van invoerrechten zou overwogen kunnen worden. Daarbij valt rekening te houden met artikel 32 van het Tractaat van handel en scheepvaart tusschen Nederland en Pruisen, ook namens de Staten van het Tolverbond, gesloten op den 31sten December 1851 (Overzicht blz. 126*). Een voldoende opbrengst zal echter alleen dan te verkrijgen zijn, indien van die verhooging niet worden uitgezonderd artikelen die voor een groot deel gebruikt worden door de inlandsche bevolking of waarbij de Nederlandsche industrie en handel betrokken zijn. Werd b.v. het invoerrecht van katoenen goederen, thans bedragende 6 of 10 pCt., tot 12 pCt. verhoogd, dan zou daardoor eene meerdere opbrengst worden verkregen van ongeveer f 4 millioen. Herinnerd mag worden aan de herziening van de tariefwet in het jaar 1907, waarbij het recht werd verhoogd van alle artikelen, die toen geacht werden daarvoor in aanmerking te komen.

Zouden dus in de komende jaren de inkomsten niet onbelangrijk versterkt kunnen worden, daartegenover staat de mogelijkheid, dat enkele middelen binnen korten tijd zullen vervallen of verminderen, zooals:

1°. De verschillende pachten. Deze worden geleidelijk opgeheven. Hiervan is eene vermindering van inkomsten van ongeveer f 1½ millioen 's jaars te verwachten. (Zie Nota blz. 72*—73*.)

2°. De inkomsten uit opium. Hoewel deze in de laatste jaren zijn gestegen, zal voor de toekomst op eene aanmerkelijke daling zijn te rekenen.

3°. De inkomsten uit den pandhuisdienst. Wordt tot eene verlaging van het rentetarief overgegaan, dan zal, gelijk op blz. 62* van de Nota is uiteengezet, op zijn minst bijna f 1 millioen gederfd worden.

4°. De belasting op de bedrijfs- en andere inkomsten. Niet onwaarschijnlijk zal men komen tot eene verhooging van het belastbaar minimum, thans bedragende f 50.— 's jaars. Eene belangrijke duurzame daling is hiervan echter niet te verwachten.

5°. De zoutbelasting. Reeds bij herhaling is door sommigen aangedrongen op eene vermindering van den debietprijs. Wil die vermindering van eenige beteekenis zijn, dan zou van de tegenwoordige opbrengst van f 9 millioen een bedrag van f 3 of f 4 millioen moeten worden prijsgegeven.

C. Uitgaven.

De werkelijke Landsuitgaven, waaronder niet gerekend de buitengewone uitgaven en de uitgaven in zake monopolies, producten en bedrijven, en andere waartegenover directe inkomsten staan, bedragen volgens het Overzicht (blz. 97*):

1900—1905		1906—1911	
1900	f 102 416	1906	f 112 902
1901	105 688	1907	115 354
1902	111 166	1908	124 385
1903	113 548	1909	129 484
1904	116 444	1910	138 404
1905	114 551	1911	150 907
	f 663 813		f 771 386
		1900—1905	663 813
		Alzoo over het laatste zesjarig tijdvak meer . .	f 107 573

Gemiddeld is in elk jaar van het tweede zesjarig tijdvak dus f 18 millioen méér uitgegeven dan in elk jaar van het eerste zesjarig tijdvak.

Aan welke eischen in de eerstvolgende jaren zal zijn te voldoen, laat zich niet bepaaldelijk onder cijfers brengen. Wel is bekend, dat belangrijke bedragen noodig zullen zijn voor de verdere organisatie van het bestuur, voor de justitie en politie, het onderwijs, den civiel-geneeskundigen dienst, den aanleg van niet dadelijk rentegevende spoorwegen en de burgerlijke openbare werken (waaronder begrepen uitgaven in het belang van de economische ontwikkeling van de bevolking), welke takken van dienst in de tijdvakken 1900—1905 en 1906—1911 een uitgaaf vorderden zooals hieronder is aangegeven:

	1900—1905	1906—1911
Bestuur	f 114 601	f 144 009
Justitie en politie.	46 792	62 018
Onderwijs	29 889	49 705
Civiel geneeskundige en veeartsenijkundige dienst . . .	19 026	27 142
Burgerlijke Openb. Werken . .	60 571	82 554
	f 270 879	f 365 428
1900—1905 . . .		270 879
Alzoo meer in het laatste zesjarig tijdvak		f 94 549

OPCARD 101 V3

De uitgaven voor Oorlog en de Militaire Marine bedroegen gedurende de beide zesjarige tijdvakken (Overzicht blz. 104*):

	1900—1905	1906—1911
Oorlog	f 243 918	f 255 375
Militaire Marine	33 200	30 200
	f 277 118	f 285 575
1900—1905 . . .		277 118
Alzoo meer in het laatste zesjarig tijdvak		f 8 457

§ 3. Financieele toestand van Nederland.

A. Stand van de financiën van Nederland.

Blijkens het Overzicht (bladz. 103*) bedroegen de ontvangsten en de gewone Rijksuitgaven in duizendtallen over het tijdvak 1900—1911:

Jaar	Ontvangsten	Uitgaven	Saldi
1900	f 132 319	f 126 533	f 5 786
1901	130 042	126 766	3 276
1902	136 551	128 556	7 995
1903	140 181	134 181	6 000
1904	141 112	139 871	1 241
1905	143 978	139 800	4 178
1906	151 483	143 116	8 367
1907	152 457	147 418	5 039
1908	150 625	154 921	— 4 296
1909	157 219	158 774	— 1 555
1910	164 943	163 378	1 565
1911	169 006	168 387	619 *)
Totaal	f 1 769 916	f 1 731 701	f 38 215 *)

Evenmin als voor Nederlandsch-Indië het bedrag van f 73.557.000 in zijn geheel als gevormd kapitaal mag worden beschouwd, mag voor Nederland het geheele bedrag van f 38.215.000 als zoodanig worden aangemerkt. Met inachtneming van de sedert 1907 aangenomen beginselen omtrent de boeking op den gewonen en den buitengewonen dienst zou genoemd saldo tot een bedrag van f 24.207.000 moeten worden teruggebracht, welk cijfer nog een te gunstig beeld geeft, omdat evenmin als voor Indië iets is afgetrokken voor de vermeerdering die de kapitaalwaarde van de pensioenaanspraken ondergaan heeft, voorts de ontvangsten wegens spoorweghuur geheel als gewone ontvangsten zijn beschouwd en eindelijk geen rekening is gehouden met het in 1905 buiten de begrooting om aan Indië verstrekt bedrag, waarvoor een leening werd aangegaan, welke op 1 September 1912 nog per saldo bedroeg f 39.219.550.

De Nationale Schuld vordert jaarlijks aan rente en aflossing een bedrag van bijna f 37 millioen, een schuldenlast die, hoewel belangrijk, toch geen aanleiding geeft den stand van de financiën zorgwekkend te noemen.

B. Inkomsten.

Behoudens eenigen achteruitgang in de jaren 1901 en 1908 zijn de ontvangsten gedurende genoemd twaalfjarig tijdvak voortdurend gestegen, en om te doen zien in welke mate de ontvangsten gedurende de jaren 1900—1905 verschillen van

*) Dit saldo zou f 3.2 millioen hooger zijn, wanneer in het jaar 1911 de opbrengst van den gedistilleerdaccijns niet gedeeltelijk was gereserveerd ten behoeve van eene eventueele verlaging van den suikeraccijns.

die in de daarop volgende zesjarige periode zijn zij met het Overzicht hieronder gegroepeerd:

Directe belastingen.

1900	f 34 868	1906	f 42 069
1901	35 342	1907	42 266
1902	36 245	1908	41 893
1903	37 008	1909	44 689
1904	37 957	1910	46 764
1905	39 103	1911	48 689
Totaal . . .	f 220 523	Totaal . . .	f 266 370

Accijnzen.

1900	f 49 248	1906	f 57 458
1901	51 086	1907	58 889
1902	52 280	1908	57 464
1903	53 069	1909	59 132
1904	55 087	1910	62 237
1905	54 590	1911	59 765
Totaal . . .	f 315 360	Totaal . . .	f 354 445

Indirecte belastingen.

1900	f 26 362	1906	f 26 625
1901	22 129	1907	24 722
1902	26 192	1908	26 900
1903	27 222	1909	27 668
1904	25 386	1910	27 922
1905	26 649	1911	31 226
Totaal . . .	f 153 940	Totaal . . .	f 165 063

Rechten op den invoer.

1900	f 9 683	1906	f 12 160
1901	9 916	1907	12 162
1902	10 147	1908	11 784
1903	10 666	1909	12 638
1904	10 841	1910	13 356
1905	11 554	1911	14 079
Totaal . . .	f 62 807	Totaal . . .	f 76 179

Diverse inkomsten.

1900	f 12 158	1906	f 13 171
1901	11 569	1907	14 918
1902	11 687	1908	12 584
1903	12 217	1909	13 092
1904	11 841	1910	14 664
1905	12 082	1911	15 247
Totaal . . .	f 71 554	Totaal . . .	f 83 676

Verzameling.

	1900—1905	1906—1911
Directe belastingen . . .	f 220 523	f 266 370
Accijnzen	315 360	354 445
Indirecte belastingen . .	153 940	165 063
Rechten op den invoer. .	62 807	76 179
Diverse inkomsten . . .	71 554	83 676
Totaal generaal. . .	f 824 184	f 945 733
	1900—1905	824 184
	Verschil	f 121 549

OpCARD 101 V3

Gedurende het tijdvak 1906—1911 zijn dus de inkomsten f 121.549.000 hooger geweest dan in het daaraan voorafgaande zesjarig tijdvak, welke hoogere opbrengst gedeeltelijk een gevolg is van de herziening van de belastingwetgeving, waarvoor de volgende bedragen kunnen worden gesteld:

a. heffing van 10 opcenten op de vermogens- en de bedrijfsbelasting gedurende de jaren 1906/07, 1909/10 en 1910/11	f 6.—	millioen.
b. herziening van de zegel- en registratiewetten met ingang van 1 Januari 1909	3.6	,,
c. verhooging van den accijns op gedistilleerd over het jaar 1910	3.—	,,
d. afschaffing van de suikerpremiën met ingang van 1 September 1903, zijnde van af 1 Januari 1900 tot genoemden datum uitgekeerd	9.6	,,
Samen	f 22.2	millioen.

Brengt men dit bedrag van f 22.2 millioen in mindering van bovengenoemde meerdere opbrengst van f 121.5 millioen, dan blijkt het tijdvak 1906—1911 f 99.3 millioen méér te hebben opgebracht dan het daaraan voorafgaande zesjarig tijdvak, in hoofdzaak een gevolg van meerdere welvaart.

Nieuwe belastingregelingen niet medegerekend, heeft dus elk jaar van het tweede zesjarig tijdvak f 16.5 millioen méér opgebracht dan elk jaar van het eerste zesjarig tijdvak.

Hoeveel de totaal-ontvangsten alleen aan belastingen in elk der jaren van het tijdvak 1900—1911 hebben bedragen, is vermeld op bladz. 101* van het Overzicht.

Ten einde het natuurlijk accres in de belastingen gedurende dat tijdvak te kunnen nagaan, is hieronder de invloed van de in de jaren 1900—1911 genomen nieuwe maatregelen uitgeschakeld.

Belastingen.

Jaar	Opbrengst	Nieuwe maatregelen	Opbrengst zonder nieuwe maatregelen
1900	f 120 161	2.8*	f 122 961
1901	118 473	2.5*	120 973
1902	124 864	2.4*	127 264
1903	127 965	1.9*	129 865
1904	129 271	—	129 271
1905	131 896	—	131 896
1906	128 312	1.1	127 212
1907	137 539	0.5	137 039
1908	138 041	—	138 041
1909	144 127	2.4	141 727
1910	150 279	5.8	144 479
1911	153 759	2.8	150 959

Omtrent de vraag of in komende jaren een gelijk accres van ontvangsten is te verwachten, valt voor Nederland evenmin als voor de Kolonie eene voorspelling te doen, die van genoegzame waarde zou zijn om bij de verdere beschouwing daarop voort te bouwen. Evenzeer als voor Indië bestaat ook voor Nederland de mogelijkheid door wettelijke maatregelen de inkomsten niet onbelangrijk te versterken. Behalve dat eene verhooging van het tarief van invoerrechten, eene vervanging van de vermogens- en de bedrijfsbelasting door eene

*) Door het Rijk betaalde premiën aan suikerfabrikanten.

algemeene inkomstenbelasting en eene herziening van de belastbare waarde van de ongebouwde eigendommen daartoe zeker kunnen leiden, zijn voor Nederland belangrijke inkomsten te verkrijgen door eene hoogere belasting te heffen van de tabak. Het thans geheven wordende invoerrecht brengt ongeveer f 250.000 's jaars op, een zeer gering bedrag wanneer men bedenkt wat b.v. in Frankrijk en in Engeland uit dit middel wordt ontvangen. Frankrijk met een bevolking van 40 millioen zielen ontvangt uit de tabaksregie jaarlijks een bedrag van ongeveer f 190 millioen, terwijl Engeland met een bevolking van 45 millioen zielen een tabaksbelasting heft die jaarlijks ongeveer f 180 millioen in de schatkist doet vloeien. Overigens zou, door voorgoed af te zien van eene verlaging van den suikeraccijns, aan de inkomsten nog kunnen worden toegevoegd het gedeelte van de opbrengst van den accijns op gedistilleerd ad plm. f 3.5 millioen 's jaars, dat thans voor eene eventueele verlaging van den suikeraccijns gereserveerd wordt.

C. Uitgaven.

De werkelijke Rijksuitgaven, waaronder niet gerekend de buitengewone uitgaven en die waartegenover directe inkomsten staan, hebben volgens het Overzicht (bladz. 102*) bedragen:

1900—1905.		1906—1911.	
1900	f 126 533	1906	f 143 116
1901	126 766	1907	147 418
1902	128 556	1908	154 921
1903	134 181	1809	158 774
1904	139 871	1910	163 378
1905	139 800	1911	168 387
Totaal	f 795 707	Totaal	f 935 994
1900—1905			795 707
Alzoo over het laatste zesjarig tijdvak meer.			f 140 287

Gemiddeld is in elk jaar van het tweede zesjarig tijdvak dus f 23.4 millioen meer uitgegeven dan in elk jaar van het eerste zesjarig tijdvak.

Genoemd bedrag van f 140.287.000 is in hoofdzaak uitgegeven voor onderwijs, voor het Departement van Landbouw, Nijverheid en Handel, en voor Oorlog en Marine, zooals blijkt uit de hieronder volgende specificaties:

Onderwijs.

1900	f 10 382	1906	f 20 196*
1901	11 197	1907	23 730
1902	12 957	1908	26 016
1903	14 156	1909	27 451
1904	14 456	1910	28 860
1905	14 582	1911	30 059
Totaal	f 77 730	Totaal	f 156 312

Uitkeeringen aan de Gemeenten.

1900	f 13 533	1906	f 10 021
1901	13 767	1907	10 250
1902	13 974	1908	10 456
1903	14 173	1909	10 641
1904	14 380	1910	10 739
1905	14 559	1911	11 013
Totaal	f 84 386	Totaal	f 63 120

*) De verhooging na het jaar 1905 is in hoofdzaak een gevolg van meerdere vergoeding aan gemeentebesturen in de kosten van haar lager onderwijs, welke meerdere vergoeding gedeeltelijk wordt ingehouden op de Rijksuitkeeringen aan gemeenten.

OPCARD 101 V3

Departement van Landbouw, Nijverheid en Handel.

1900	f 1 735	1906	f 4 804
1901	1 740	1907	5 864
1902	1 995	1908	7 131
1903	2 671	1909	8 068
1904	2 763	1910	8 288
1905	3 554	1911	9 286
Totaal	f 14 458	Totaal	f 43 471

Oorlog.

1900	f 23 000	1906	f 25 557
1901	22 000	1907	24 808
1902	22 568	1908	27 604
1903	25 727	1909	27 487
1904	25 637	1910	28 478
1905	26 090	1911	29 084
Totaal	f 145 022	Totaal	f 163 018

Militaire Marine.

1900	f 13 700	1906	f 14 117
1901	13 700	1907	13 574
1902	13 756	1908	14 730
1903	13 193	1909	15 905
1904	13 477	1910	15 493
1905	13 697	1911	16 958
Totaal	f 81 523	Totaal	f 90 777

Verzameling.

	1900—1905	1906—1911
Onderwijs	f 77 730	f 156 312
Uitkeeringen aan de Gemeenten	84 386	63 120
Departement v. Landbouw, Nijverheid en Handel	14 458	43 471
Oorlog	145 022	163 018
Militaire Marine	81 523	90 777
Totaal	f 403 119	f 516 698
	1900—1905	403 119
Alzoo voor deze vijf hoofdgroepen meer in het laatste zesjarig tijdvak		f 113 579

§ 4. Vergelijking tusschen de financiën van Nederland en die van Indië.

De hiervóór ten aanzien van Nederland en Nederlandsch-Indië vermelde gegevens openen de gelegenheid om eene vergelijking te maken tusschen beide gebiedsdeelen zoowel wat betreft de ontvangsten als de militaire en andere uitgaven, alsook om een oordeel uit te spreken omtrent de mogelijkheid tot verhooging van de lasten voor de Indische defensie.

Vooraf dienen echter eenige feiten te worden geconstateerd:

1°. Zooals door optelling van de verschillende kolommen van blz. 104* van het Overzicht kan blijken, bedroegen gedurende het tijdvak 1902—1911 de algemeene uitgaven voor Indië in totaal f 1.227 millioen, waarvan f 476 millioen of 38.8 pCt. werd besteed aan leger en vloot, terwijl voor

Nederland van de algemeene uitgaven ten bedrage van f 1.478 millioen, aan militaire doeleinden werd besteed f 408 millioen of 27.6 pCt. Deze verhouding is dus niet in het voordeel van Indië.

2°. Gedurende het zesjarig tijdvak 1906—1911 kan in vergelijking met het onmiddellijk daaraan voorafgaande tijdvak 1900—1905 zoowel voor Indië, als voor Nederland, een hoogere opbrengst van de middelen worden waargenomen, respectievelijk tot een bedrag van f 105 en f 99.3 millioen, die niet het gevolg is van maatregelen die belastingverhooging beoogden, doch van den natuurlijken loop van zaken.

3°. De mogelijkheid om door het opleggen van nieuwe lasten de algemeene inkomsten te versterken is noch voor Indië noch voor Nederland buitengesloten, waarbij echter voor Indië valt rekening te houden met de vermindering die enkele inkomsten mogelijk zullen ondergaan.

4°. Vermeerdering van de algemeene uitgaven is in de toekomst voor beide landen te verwachten, waarbij voor Nederland voor het oogenblik het meest op den voorgrond komen de uitgaven voor: de sociale wetgeving, de herziening van de regeling der gemeentefinanciën, de verbetering van het onderwijs en die van het leger, terwijl voor Indië, zooals reeds werd opgemerkt, in het bijzonder zijn te noemen de uitgaven voor de verdere organisatie van bestuur, justitie en politie, onderwijs, geneeskundigen dienst, burgerlijke openbare werken en aanleg van niet dadelijk rentegevende spoorwegen, en voorts voor beide gebiedsdeelen dient te worden gewezen op de pensioensuitgaven, welke nog gedurende een groot aantal jaren een steeds grooter percentage van de uitgaven aan personeel zullen gaan uitmaken.

Hiervóór werd reeds met een enkel woord vermeld, dat het onmogelijk is voorspellingen te doen ten aanzien van het natuurlijk accres der middelen in de eerstvolgende jaren, doch wel kan gewezen worden op eenig verschil in de factoren waarvan in Nederland en in Indië het accres afhankelijk is.

Bij vergelijking van de ontvangsten van de kolonie met die van het Moederland (Overzicht blz. 94*—96* en 100*—101*) trekt het de aandacht dat de bevolking van den Archipel in tegenstelling met die van Nederland niet kapitaalkrachtig is. De inlandsche bevolking heeft geen kapitaal; het is genoegzaam bekend en blijkt bovendien duidelijk uit het gering aantal personen dat blijkens het Overzicht (blz. 107* en 108*) in de belasting op de bedrijfs- en andere inkomsten voor een inkomen van meer dan f 1000 's jaars is aangeslagen. Onder de Europeanen en de Vreemde Oosterlingen mag eenig vermogen worden aangetroffen, het gering aantal personen in aanmerking genomen dat werkelijk vermogen bezit, is het echter duidelijk dat de opbrengst van de belastingen, die in verband met dat vermogen geheven kunnen worden, bijna zonder beteekenis is. Het recht van successie brengt nauwelijks f 200.000 's jaars op.

In Nederland is zulks anders (Overzicht blz. 119* en 122*); de vermogensbelasting bracht in het jaar 1894/'95 ruim f 6.800.000 op, tegen f 8.100.000 in 1904/'05 en f 9.200.000 in 1910/'11 (opcenten niet medegerekend), wijzende op eene toeneming van het nationaal vermogen, voor zoover aan belasting onderworpen, van f 5200 millioen tot f 6200 millioen en f 7100 millioen. Ook het recht van successie vormt daardoor een belangrijke bron van inkomsten voor het Rijk; voor het jaar 1911 ruim f 17 millioen, wel eene tegenstelling met hooger genoemd bedrag van f 200.000, dat in datzelfde jaar in Indië werd ontvangen.

Bevinden zich in Indië alzoo slechts een gering aantal personen met een noemenswaardig vermogen, daartegenover valt voor de Kolonie te wijzen op de inkomsten uit producten, die in Nederland vrijwel worden gemist. In het twaalfjarig tijdvak 1900—1911 werd uit dien hoofde ontvangen een bedrag van f 269 millioen of gemiddeld ruim f 22 millioen per jaar.

OPCARD 101 v3

Tegenover de steeds wassende inkomsten die Nederland ontvangt uit het kapitaalbezit staan dus voor Indië de soms dalende inkomsten uit de producten. Kan ten aanzien van Nederland verondersteld worden dat de Rijksontvangsten, voor zoover met het vermogen van de bevolking verband houdende, een vaste bron van inkomsten vormen, Indië is ten aanzien van de producten geheel afhankelijk van onzekere productie en niet te raden marktprijzen.

Was in het laatste zesjarig tijdvak zoowel in Indië als in Nederland, behoudens in het jaar 1908, de voorspoed groot, bij eenigen ommekeer kan verwacht worden dat de terugslag in de Kolonie veel grooter en in de landsontvangsten spoediger merkbaar zal zijn dan in het Moederland. (Zie ook Nota blz. 90* en 91*). Dit spruit, behalve uit de groote afhankelijkheid van de Indische financiën van enkele cultures en industrieën, ook hieruit voort dat in Indië het minst gegoede gedeelte van de bevolking in verschillende belastingen is betrokken en in dit verband mag de aandacht gevestigd worden op de grondslagen en tarieven der Indische belastingen voorkomende op blz. 124* van het Overzicht. Daaruit blijkt o. a.:

a. dat in Indië de inlandsche en de daarmede gelijkgestelde bevolking reeds bij een inkomen van f 50 's jaars in een directe belasting naar het inkomen wordt aangeslagen;

b. dat in Indië een petroleumaccijns wordt geheven van f 2,50 per H.L., alsmede een invoerrecht van f 0,25 per H.L;

c. dat in Indië van lucifers een accijns wordt geheven van f 0,70 per gros doosjes, alsmede een invoerrecht van 6 pct. van de waarde;

d. dat het zout van landswege in Indië wordt verkocht tegen f 12 per 100 K.G.

Hiertegenover staat weer, dat in Nederland door de provinciën en gemeenten belastingen geheven worden tot zeer aanzienlijke bedragen mede ter voorziening in algemeene belangen (bijv. onderwijs, armenzorg en ten deele ook politie) welker behartiging in Indië van Gouvernementswege plaats heeft.

Ten slotte zij gewezen op een onderscheid tusschen Moederland en Koloniën ten aanzien van de eischen, die aan beider financieele draagkracht worden gesteld. In Indië is nog veel méér dan in Nederland noodig voor ontwikkeling van land en volk en is vermeerdering der uitgaven uit dien hoofde veel dringender. Daarentegen zijn de groepen van uitgaven, waarvan een zeer sterk accres reeds *vastligt* in allerlei wetten en organisatiën, veel talrijker in het Moederland. Dit brengt mede, dat door het tijdelijk achterwege laten van op zich zelf gewenschte maatregelen en als gevolg van de daardoor te verkrijgen beperking van de toeneming der uitgaven voor Indië meer te bereiken valt dan voor Nederland. Hierbij zal echter met groote behoedzaamheid te werk gegaan dienen te worden. Terwijl dus Nederland vrijwel uitsluitend door versterking van de middelen de noodige gelden zou kunnen verkrijgen om een eenigszins noemenswaardig bedrag meer te kunnen besteden voor het Indische defensiewezen, zouden voor Indië belangrijke verhoogingen van het defensiebudget kunnen worden opgewogen èn door versterking der middelen èn door beperking van de toeneming der uitgaven, waarbij dan nog komt de mogelijkheid om op de legeruitgaven te bezuinigen, wanneer het door de Staatscommissie voorgestelde vlootplan zal zijn aanvaard.

Voorts is in het Moederland verhooging der belastingen, ook afgezien van maatregelen van socialen aard, reeds noodig, wijl, enkele zeer gunstige jaren uitgezonderd, sinds eenigen tijd de gewone uitgaven sterker stijgen dan de gewone inkomsten, zoodat bij voortduring op den rand van het deficit wordt huisgehouden, welk deficit er over de laatste vijf jaren reeds is, wanneer men rekening houdt met de te sterke stijging van de eenmaal over te nemen spoorwegschuld.

§ 5. Conclusiën.

De hiervoor gaande feiten en beschouwingen leiden tot de volgende conclusiën:

1°. de toestand van de financiën zoowel van Nederland als van Indië is niet van dien aard, dat eene belangrijke verhooging van de uitgaven van elk van die gebiedsdeelen voor de defensie van Indië noodzakelijk zou moeten leiden tot eene blijvende verstoring van het budgetair evenwicht van een van beide;

2°. eene belangrijke verhooging van de uitgaven voor de defensie van Indië is echter niet mogelijk zonder dat:

wat Indië betreft nieuwe heffingen worden ingevoerd, of sommige daarvoor vatbare maatregelen in een matiger tempo worden tot stand gebracht dan anders mogelijk zou zijn, waarbij intusschen behoedzaamheid zal dienen te worden betracht;

en wat Nederland betreft tot nieuwe heffingen wordt overgegaan naast die, welke bereids noodig zullen blijken voor de invoering van maatregelen van socialen aard, alsmede ten behoeve van de verkrijging van een meer stabiel budgetair evenwicht;

3°. wat betreft het bedrag dat Indië en Nederland voor de verbetering van de verdediging van Indië beschikbaar zouden kunnen stellen, hieromtrent is geen cijfer te noemen; het hangt geheel af van de beantwoording van de vraag welke lasten die verbetering waard wordt geacht, en welke maatregelen in de gegeven tijdsomstandigheden minder noodzakelijk worden geacht dan die verbetering.

Voor Indië geldt:

dat de inkomsten per jaar zouden kunnen worden verhoogd met f 1 millioen of meer door de heffing van een waterrecht van suikerondernemingen;

dat nieuwe inkomsten kunnen worden verwacht uit de met petroleum- en andere mijnbouwmaatschappijen te sluiten exploitatiecontracten;

dat een matig uitvoerrecht op copra circa f 1 millioen kan opbrengen;

dat een belangrijk bedrag kan verkregen worden door eene verhooging van de invoerrechten op verschillende artikelen, indien men zich niet, gelijk bij de verhooging van 1907, beperkt tot artikelen, die uitsluitend door Europeanen en Vreemde Oosterlingen gebruikt worden (eene verhooging van het invoerrecht op katoenen goederen, thans bedragende 6 of 10 pCt., tot 12 pCt. zou bijv. de opbrengst van de invoerrechten met circa f 4 millioen doen stijgen);

dat bij aanvaarding van de voorgestelde vlootplannen, zoo noodig, op de legeruitgaven bezuinigd zal kunnen worden tot een bedrag, hetwelk op f 6 millioen geraamd wordt;

dat echter moet worden gerekend op daling van de inkomsten uit het opiummiddel en het verlies van inkomsten door de afschaffing van verschillende pachten, waartegenover evenwel te wijzen valt op hetgeen de inkomstenbelasting meer zal opbrengen als gevolg van de wijziging, waarop bij de begrooting voor 1913 gerekend is.

Voor Nederland geldt:

wanneer overeenkomstig het tegenwoordig financieel Regeeringsprogram: 1°. van de voorgestelde verhooging van het tarief van invoerrechten f 10 millioen 's jaars besteed wordt aan de invaliditeits- en ouderdomsverzekering, en 2°. de opbrengst ad f 2 millioen 's jaars van het voorgestelde debietrecht op tabak vermeerderd met plm. f 1 millioen 's jaars, zijnde hetgeen eene algemeene inkomstenbelasting meer zal opbrengen dan hetgeen, inclusief opcenten, de vermogens- en de bedrijfsbelasting thans opleveren, aangewend wordt voor het herstel van het budgetair evenwicht;

welk bedrag daarvoor volstrekt noodig is, ook wanneer slechts met de helft van de bekende intering der spoorwegkapitalen rekening wordt gehouden,

dat alsdan voor de Indische defensie, wanneer op geen abnormale stijging van de uitgaven voor het onderwijs, het Nederlandsche leger en andere onderwerpen gerekend behoeft te worden, de beschikking verkregen zou kunnen worden:

over f 3.5 millioen per jaar door voorgoed af te zien van de verlaging van den suikeraccijns, waardoor de geheele opbrengst van den gedistilleerdaccijns ten bate van de middelen zou komen, en

over f 2 millioen per jaar door de tax van het voorgestelde debietrecht op tabak te verdubbelen, tenzij het mogelijk zou blijken een rechtstreeksche belasting op tabak in te voeren, in welk geval nog meerdere millioenen uit dit middel zouden kunnen worden verkregen;

aan welke bedragen nog zouden kunnen worden toegevoegd het voordeel, dat eene herziening van de waarde der ongebouwde eigendommen aan de schatkist zou opleveren, zoomede hetgeen de voorgestelde verhooging van het tarief van invoerrechten eventueel meer dan f 10 millioen 's jaars zal opbrengen.

§ 6. Verdeeling van de kosten tusschen Nederland en Indië.

Volgens de voorstellen van de Staatscommissie zouden de totaalkosten van de Marine voor Nederland en Indië jaarlijks bedragen:

1e. Bijdragen van Nederland en Indië aan het vlootfonds voor den aanbouw van groot en klein materieel en de aanschaffing van reservemunitie en reservetorpedo's	f 17	millioen
2e. Rente en aflossing van de geldleening ter bestrijding van de kosten van aanbouw en bewapening van forten ter bescherming van de vlootbasis te Tandjong-Priok	1.5	,,
3e. Rente en aflossing van de geldleening ter bestrijding van de kosten van aanleg van de oorlogshaven te Tandjong-Priok	0.3	,,
4e. Bedrijfskosten der zeemacht voor zoover deze niet uitsluitend betrekking hebben op het deel der vloot in Indië	12.7	,,
5e. Bedrijfskosten der zeemacht die uitsluitend betrekking hebben op het deel der vloot in Indië, bedragende voor het jaar 1914	8	,,
welke kosten in volgende jaren zullen stijgen om te bedragen:		
in het jaar 1917	f 9.4	millioen
,, ,, ,, 1919	10.8	,,
,, ,, ,, 1921	13.5	,,
,, ,, ,, 1923	14	,,
alzoo in laatstgenoemd jaar meer dan in 1914	6	,,
Totaal	f 45.5	millioen

Omtrent de verdeeling van deze kosten tusschen Nederland en Indië bestond onder de leden der Staatscommissie geen eenstemmigheid.

De minderheid der Staatscommissie (de heeren VAN GIJN, HOOGEVEEN, LIEFRINCK en STAAL) redeneerden aldus:

De beschouwingen over het belang van Nederland bij het behoud van de Kolonie alsmede over den plicht van Indië om bij te dragen in de militaire lasten in zake de verdediging tegen buitenlandsch geweld, kunnen uiteraard op zich zelf

nooit leiden tot het bepalen van een zekeren maatstaf van verdeeling, aangezien genoemd belang evenmin als de evenbedoelde plicht in geld kan worden uitgedrukt. Toch verdienen deze beschouwingen in dit verband de aandacht, evenals het feit, dat het financieel beleid ten aanzien van de Kolonie door het Moederland wordt gevoerd. Op den voorgrond moet staan, dat op de Kolonie geen druk mag worden gelegd, onevenredig aan de opoffering die het Moederland zich zelf getroost. Neemt men voorts in aanmerking:

1°. dat het bedrag van het jaarlijksch budget van Nederland (de bedrijven voor de saldi in rekening genomen) niet veel verschilt van dat van de Kolonië;

2°. dat het natuurlijk accres van de ontvangsten van de Kolonie niet hooger is dan dat van de inkomsten van het Moederland;

3°. dat, zij het niet aanzienlijk, de militaire uitgaven ten laste der Indische begrooting hooger zijn dan die ten laste der Staatsbegrooting;

4°. dat verhooging van de militaire uitgaven voor beide bezwarend, doch voor geen van beide onmogelijk is.

dan wordt bij eene verdeeling van het bedrag, waarmede de financieele lasten door eene betere verzorging van de verdediging van Indië zullen toenemen, naar het oordeel der minderheid de billijkheid het best betracht, wanneer door het Moederland en de Kolonie zooveel mogelijk in gelijke mate daarin wordt bijgedragen.

Blijkens bijlage 13 bedragen bij de bestaande organisatie de militaire uitgaven ten behoeve van de zeemacht ten laste van:

de Staatsbegrooting	f 17,4	millioen
de Indische begrooting	8	,,
Samen	f 25,4	millioen,

zoodat de voorgestelde reorganisatie eene hoogere jaarlijksche uitgave zal vorderen van ..... f 20,1 millioen;

aangenomen dat in den loop van de jaren 1914—1923 eene bezuiniging op de legeruitgaven in Indië zal kunnen worden verkregen tot een eindbedrag van jaarlijks ..... 6 ,,

zal dus moeten worden voorzien in eene jaarlijksche hoogere uitgave van ..... f 14,1 millioen,

waarvan derhalve door Nederland en Indië ieder de helft ware te dragen of f 7 millioen.

De jaarlijksche uitgaven voor de Marine zouden dus voor het vervolg ongeveer bedragen:

voor Nederland f 17,4 + f 7 = f 24,4 millioen;

voor Indië f 8 + f 7 = f 15 millioen, of, wil men zuiver de *marine*-uitgaven aangeven, f 21 millioen, waarbij alsdan evenwel in mindering gebracht moet worden de bovengenoemde bezuiniging op de *leger*uitgaven van f 6 millioen.

De meerderheid kon zich met deze verdeeling niet vereenigen. Waar uit de verzamelde gegevens geen conclusie valt te trekken omtrent het bedrag, dat Indië en Nederland voor de verbetering van de verdediging van Indië beschikbaar zouden kunnen stellen en waar vaststaat, dat *beide* gebiedsdeelen bij die verdediging groot belang hebben, aanvaardt ook zij ten volle *het beginsel van gelijkheid* bij de verdeeling van de kosten daarvan.

Naar haar oordeel is dit beginsel het eenige juiste en billijke, ook in verband met de omstandigheid, dat bij de aan-

vaarding van de voorgestelde vlootplannen het Indische leger kan worden georganiseerd op den voet van hetgeen noodig is voor de handhaving van de inwendige rust en orde en alsdan terecht uitsluitend door Indië wordt betaald.

Er is dan ook, naar de meening der meerderheid, geen aanleiding om met de minderheid zich te plaatsen op historischen grondslag, in verband daarmede de bestaande verhouding tusschen de Marine-uitgaven van Nederland en Indië te handhaven en het beginsel van gelijkheid alleen toe te passen op de *verhooging* der uitgaven, welke eventueel het gevolg zullen zijn van de gedane voorstellen.

Het billijkste en tevens meest rationeele stelsel van verdeeling van defensiekosten komt der meerderheid hiertegenover voor te zijn, dat Indië zoowel als Nederland ieder het eigen *leger* betaalt en dat zij de *vloot*, die zoowel ter bescherming van de algemeene Staatsbelangen als ter verdediging van *beide* gebiedsdeelen dient, *te zamen voor gelijke deelen* bekostigen.

Daarbij dient dan nog in aanmerking genomen te worden, dat de kosten van de permanente verdedigingswerken in Indië, in tegenstelling met die voor de kustverdediging in Nederland, onder de Marine-uitgaven worden gerekend en dus te zamen zullen worden betaald, aangezien die werken in Indië uitsluitend ten dienste van de vloot zullen worden aangelegd.

Eindelijk zij er aan herinnerd, dat, indien besloten wordt tot het bestemmen van een deel der zeemilitie voor den dienst op de vloot in Indië, daarmede door het Moederland een offer wordt gebracht aan de verdediging van de Koloniën, waarvan de waarde niet is te schatten, doch hetwelk zonder twijfel van zoo groote beteekenis is, dat alleen daardoor de met de vlootplannen beoogde verbetering van de Indische defensie mogelijk wordt.

Volgens de meening van de meerderheid der Staatscommissie zal dus van het totaal bedrag van f 45.5 millioen 's jaars de helft of f 22.75 millioen door Nederland en Indië ieder gedragen moeten worden.

In aanmerking nemende dat thans de militaire uitgaven ten behoeve van de zeemacht bedragen ten laste van:

de Staatsbegrooting f 17.4 millioen

de Indische begrooting 8 millioen,

komt men tot eene *verhooging* van uitgaven van:

f 5.35 millioen voor Nederland

„ 14.75 „ „ Indië,

welk laatste bedrag, na een bezuiniging op het Indische leger van f 6 millioen, kan worden teruggebracht tot f 8.75 millioen.

Voor deze bedragen zal dan een Staatsmarine verkregen kunnen worden, waarvan de hoofdmacht bestaat uit:

9 groote pantserschepen (zie noot op blz. 40),

6 torpedokruisers,

8 torpedobootjagers,

44 torpedobooten,

22 onderzeebooten.

Ten slotte zij aangeteekend, dat het der Staatscommissie wenschelijk voorkomt de verdeeling der kosten tusschen Nederland en Indië zoodanig te doen plaats hebben, dat daaruit zoo min mogelijk administratieve omslag voortvloeit. Dit zal kunnen worden verkregen, wanneer Indië alle exploitatiekosten van de vloot in Indië en de kosten van vlootbasis en steunpunten betaalt en Nederland alle overige exploitatiekosten van de geheele vloot voor zijne rekening neemt. De

jaarlijks benoodigde som van f 17 millioen voor aanbouw kan dan op zoodanige wijze worden gesplitst, dat het aanvaarde stelsel van verdeeling over de beide begrootingen tot zijn recht komt.

De Staatscommissie voor de verdediging van Nederlandsch-Indië,

De Minister van Binnenlandsche Zaken, tijdelijk Voorzitter van den Raad van Ministers,

HEEMSKERK,
Voorzitter.

De Minister van Marine a. i.,

H. COLIJN,
Ondervoorzitter.

De Minister van Koloniën,

DE WAAL MALEFIJT,
Ondervoorzitter.

ANT. VAN GIJN.
HOOGEVEEN.
W. NAUDIN TEN CATE.
OP TEN NOORT.
C. J. SNIJDERS.
G. F. TYDEMAN.
STAAL,
Algemeen Secretaris.

OPCARD 101 V3

BIJLAGEN.

BIJLAGE 1.

STAAT

VAN

BENOODIGD PERSONEEL.

STAAT VAN BENOODIG

(VOOR ZOOVER DE VLOOT IN NEDERLAND BETREFT, SAMEN

AAN BOORD IN NEDERLAND

(Zie toelichting op blz. 9 dezer bijlage).

RANGEN EN QUALITEITEN.	5 pantserschepen type „Koningin Regentes"	1 pantserschip „De Zeven Provincien"	3 pantserboten	30 boten van ± 300 ton	6 idem reserve	2 groote mijnenleggers	2 kleine mijnenleggers	14 onderzeeboten	6 reserve bemanningen v. idem	2 depotschepen v. onderzeeboten	Bergingsvaartuig	3 defensieschepen Willemsoord	Oorlogsbetoming Noorderfrontier	Wachtschip Willemsoord	Torpedo-instructieschip Wfoord	d.d. Wachtschip Hellevoetsluis	Torpedo-instructieschip Hfdsluis	Oorlogsbetoming Zuiderfrontier	Bewakingsvaartuigen proteren
Vlagofficier	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Kapitein ter zee	5	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—
Kapitein-luitenant ter zee	5	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1	1	—	—
Luitenant ter zee der 1ste klasse	10	2	3	30	—	2	2	—	—	—	—	2	—	2	1	1	1	2	—
„ „ „ „ 2de „	30	6	3	30	—	2	2	14	6	—	1	—	—	2	1	1	—	—	—
Adelborst der 1ste klasse	25	8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—	—	—	—	—	—
Inspecteur der mariniers	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Luitenant-kolonel der mariniers	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Kapitein der mariniers	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—
Luitenant der mariniers	5	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Inspecteur v. d. geneesk. dienst	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Dirigeerend offic. v. gezondheid	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Officier v. gezondheid der 1ste kl.	5	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1	—	—	—
„ „ „ „ 2de „	5	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Hoofdinspecteur v. administratie	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Inspecteur van administratie	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Officier v. administratie d. 1ste kl.	5	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	1	1	—	—	—
„ „ „ „ 2de „	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Adjunct-administrateur	5	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	2	1	—	—
Inspect. v/d marine-stoomvaartd.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Officier-machinist der 1ste klasse	5	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
„ „ 2de „	5	3	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	—
Opperschipper	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Schipper	5	—	3	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	—	—
Bootsman	20	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Kwartiermeester	25	6	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	2	—	2	—	1	—
Opperkonstabel	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	1	5	—	3	—	1	—
Konstabel-majoor	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—
Sergeant-konstabel	15	4	3	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—
Korporaal-konstabel	20	6	3	30	—	—	2	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	—	—
Opper-seiner	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Seiner-majoor	3	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Sergeant-seiner	2	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	—	—
Korporaal-seiner	5	—	3	10	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—	—

†) Voor de noten zie pagina 8.

EUROPEESCH PERSONEEL. †)

GESTELD NAAR GEGEVENS VERSTREKT DOOR DEN MARINESTAF.)

RANGEN EN QUALITEITEN.	Aan boord in Nederland: 7 defensieschepen Zuiderfrontier	Bonaire	N. H. Waterlinie	Zuiderzeeflottielje	Aan wal in Nederland ¹): Department	Staven, Hospitalen, enz. Wfoord	id. Hellevoetsluis	id. Amsterdam	Totaal aan boord en aan wal	Totaal + 5 % reserve	VLOOT IN INDIË: 8 torpedobootjagers v. ± 500 ton	8 onderzeeboten	± 4 reserve-bemanningen	6 torpedokruisers van ± 1200 ton	4 pantserschepen v. ± 21000 ton ²)	1 pantserschip met kern-bemanning	8 torpedoboten van ± 300 ton	2 mijnenleggers	2 flottiljevaartuigen	4 opnemingsvaartuigen	Staf eskader-commandant	Staf Commandant Zeemacht	Marine-Etablissement	Torpedodienst Batavia	Depot aan wal of wachtschip	Zeevaartschool Padang	Totaal	Totaal + 10 % reserve
Vlagofficier	—	—	—	—	1	1	—	1	3	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	2	2	
Kapitein ter zee	—	—	—	—	2	2	—	1	12	12	—	—	—	—	4	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	5	5	
Kapitein-luitenant ter zee	—	—	—	—	2	2	—	2	18	19	—	12	6	4	1	—	—	—	—	—	1	2	—	1	—	16	18	
Luitenant ter zee der 1ste klasse	—	—	1	1	5	4	2	3	74	77	8	12	6	20	1	8	2	2	4	1	5	1	1	—	1	72	79	
„ „ „ „ 2de „	—	—	1	2	—	5	—	—	108	113	16	—	12	32	3	8	6	6	16	1	4	2	—	2	1	121	133	
Adelborst der 1ste klasse	4	—	4	—	—	—	—	—	52	55	—	—	—	32	—	8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	40	44	
Inspecteur der mariniers	—	—	—	—	1	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Luitenant-kolonel der mariniers	—	—	—	—	—	2	—	—	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Kapitein der mariniers	—	—	—	—	—	1	—	—	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1	
Luitenant der mariniers	—	—	—	—	—	4	1	—	11	11	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1	
Inspecteur v. d. geneesk. dienst	—	—	—	—	1	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Dirigeerend offic. v. gezondheid	—	—	—	—	—	2	1	—	3	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	1	1	
Officier v. gezondheid der 1ste kl.	—	—	—	—	1	5	2	1	18	19	—	—	—	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	5	5	
„ „ „ „ 2de „	—	1	—	—	5	3	—	—	15	16	—	—	6	4	—	—	2	2	4	—	—	—	—	1	1	20	22	
Hoofdinspecteur v. administratie	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Inspecteur van administratie	—	—	—	—	1	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Officier v. administratie d. 1ste kl.	—	—	—	—	—	1	—	1	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	1	1	
„ „ „ „ 2de „	—	—	—	—	1	1	1	—	13	13	—	—	—	4	—	—	—	—	—	—	1	—	—	2	—	7	8	
Adjunct-administrateur	—	—	—	—	3	2	1	—	11	11	—	—	3	4	—	—	2	2	4	—	1	—	—	1	1	18	20	
Inspect. v/d marine-stoomvaartd.	—	—	—	—	—	—	2	2	10	10	—	—	—	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	5	5	
Officier-machinist der 1ste klasse	—	—	—	—	1	—	—	—	1	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	2	2	
„ „ 2de „	—	—	—	—	1	2	1	—	10	10	—	—	6	4	1	—	2	—	—	—	—	3	1	—	—	17	19	
Opperschipper	—	—	—	—	2	1	—	—	15	16	8	—	6	16	—	—	—	2	4	—	—	—	1	—	—	37	41	
Schipper	—	—	—	—	1	1	1	—	6	6	—	—	—	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	5	5	
Bootsman	—	—	—	—	—	—	—	—	10	10	—	—	—	4	1	—	2	2	—	—	—	—	—	—	1	10	11	
Kwartiermeester	—	1	—	3	—	4	1	2	41	43	—	—	—	24	—	—	2	2	4	—	—	—	—	2	2	36	40	
Opperkonstabel	7	—	6	—	—	5	7	1	76	80	—	—	—	32	1	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	36	40	
Konstabel-majoor	—	—	—	—	—	—	—	—	2	2	—	—	—	4	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	5	
Sergeant-konstabel	—	—	—	—	—	—	—	—	7	7	—	—	6	—	1	—	—	—	—	—	—	1	—	1	1	10	11	
Korporaal-konstabel	—	—	—	—	3	2	—	1	32	34	8	—	—	32	6	—	—	—	—	—	—	2	—	—	2	50	55	
Opper-seiner	—	—	—	—	—	—	—	—	63	66	—	—	6	48	8	8	2	—	—	—	—	—	1	—	—	73	80	
Seiner-majoor	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	1	1	
Sergeant-seiner	—	—	—	—	—	—	—	1	7	7	—	—	—	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	4	
Korporaal-seiner	—	—	—	—	—	—	—	1	5	5	—	—	—	—	—	—	—	2	4	—	1	—	—	—	—	7	8	
	—	—	—	—	1	—	—	—	24	25	8	12	6	12	—	2	—	—	8	—	—	—	—	1	—	49	54	

STAAT VAN BENOODI

(VOOR ZOOVER DE VLOOT IN NEDERLAND BETREFT, SA

EUROPEESCH PERSONEEL. *)

GESTELD NAAR GEGEVENS VERSTREKT DOOR DEN MARINESTAF.)

| RANGEN EN QUALITEITEN. | AAN BOORD IN NEDERLAND (Zie toelichting op blz. 9 dezer bijlage). | | |

STAAT VAN BENOODIG

(VOOR ZOOVER DE VLOOT IN NEDERLAND BETREFT, SAM

EUROPEESCH PERSONEEL. †)

GESTELD NAAR GEGEVENS VERSTREKT DOOR DEN MARINESTAF.)

| RANGEN EN QUALITEITEN. | AAN BOORD IN NEDERLAND (Zie toelichting op blz. 9 dezer bijlage). | | |

STAAT VAN BENOODIG

(VOOR ZOOVER DE VLOOT IN NEDERLAND BETREFT, SAM

AAN BOORD IN NEDERLAND
(Zie toelichting op blz. 9 dezer bijlage).

RANGEN EN QUALITEITEN.	5 pantserschepen type „Koningin Regentes"	1 pantserschip „De Zeven Provinciën"	3 pantserboten	99 booten van ± 300 ton	6 idem reserve	2 groote mijnenleggers	2 kleine mijnenleggers	14 onderzeeboten	6 reserve bemanningen v. idem	2 depotschepen v. onderzeeboten	Bergingsvaartuig	3 defensiesloepen Willemsoord	Oorlogsbetoming Noorderfrontier	Wachtschip Willemsoord	Torpedo-instructieschip W/oord	d.d. Wachtschip Hellevoetsluis	Torpedo-instructieschip H/sluis	Oorlogsbetoming Zuiderfrontier	Bewakingsdienst elders.
Marine-reserve. Luitenant ter zee der 1ste kl.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
„ „ „ „ 2de „	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Adelborst der 1ste klasse .	—	—	—	30	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—
Buitengewoon adelborst. .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Matroos der 1ste klasse. .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8	—	3	—	—	—
„ „ 2de „ . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	4	—	—	—
Torpedist der 1ste klasse .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
„ „ 2de „ .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Hoofdmachinist	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Machinist	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10
Adjunct-machinist	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Leerling-machinist	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Sergeant-stoker	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Korporaal-stoker 1ste klasse	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
„ „ 2de „	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Stoker-olieman	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Stoker der 1ste klasse . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10
„ „ 2de „ . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10
Brevetten. Kanonniers	155	35	30	60	—	8	4	—	—	—	3	—	—	—	—	—	—	—	—
Torpedist	20	—	—	90	—	4	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Seiner 1ste klasse	15	3	3	20	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
„ 2de „	30	6	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

[1]) Benoodigd voor het Departement, staven, hospitalen, kustwacht, enz. (samengesteld naar gegevens van den Marinestaf).

[2]) De bemanningen van de pantserschepen zijn met de door de afd. artillerie en stoomwezen verstrekte gegevens zoo goed mogelijk ontworpen. Bij die van de „Catamarca's" zijn de gegevens geraadpleegd in de Duitsche beschrijving.
Voor het overige zijn de bestaande toestanden en de officieele bemanningslijsten gevolgd.

*) Bij toepassing van het militiestelsel te vervangen door miliciens.

**) „ „ „ „ „ voor een deel te vervangen door miliciens.

***) Vervallen bij toepassing van het militiestelsel.

EUROPEESCH PERSONEEL.

GESTELD NAAR GEGEVENS VERSTREKT DOOR DEN MARINESTAF.)

Aan boord in Nederland: 7 defensiesloepen Zuiderfrontier	Bonaire	N.H. Watelinie	Zuiderzeeflottielje	Aan wal in Nederland [1]): Departement	Staven, Hospitalen, enz. W/oord	Hellevoetsluis id.	Amsterdam id.	Totaal aan boord en aan wal	**Totaal + 5 % reserve**	VLOOT IN INDIË: 8 torpedobootjagers v. ± 500 ton	8 onderzeebooten ± 4 reserve-bemanningen	6 torpedokruisers van ± 1200 ton	4 pantserschepen v. ± 21000 ton [2])	1 pantserschip met kern-bemanning	8 torpedobooten van ± 300 ton	2 mijnenleggers	2 flottieljevaartuigen	4 oppenningsvaartuigen	Staf reskader-commandant	Staf Commandant Zeemacht	Marine-Etablissement	Torpedodienst Batavia	Depot aan wal of wachtschip	Zeevaartschool Padang	Totaal	**Totaal + 10 % reserve**
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
3	—	1	2	—	—	—	—	7	**7**	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	30	**32**	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	1	—	3	—	—	—	—	20	**21**	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	2	—	3	—	—	—	—	16	**17**	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
7	—	—	—	—	—	—	—	17	18	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	10	10	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	10	10	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
7	—	6	2	—	—	—	—	310	**325**	—	—	—	384	22	—	—	—	—	—	—	—	—	—	406	**447**
—	—	—	—	—	—	—	—	128	**134**	—	—	—	48	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	54	**59**
—	—	—	—	—	—	—	—	41	**43**	8	—	12	—	—	6	—	—	—	2	—	—	—	—	28	**31**
—	—	—	3	—	—	—	—	41	**43**	—	—	—	48	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	48	**53**

TOELICHTING.

Bij de samenstelling van den Staat van het personeel, benoodigd voor de vloot in Nederland, is uitgegaan van de veronderstelling dat bij mobilisatie, behalve de torpedobooten, onderzeebooten en het materieel voor de locale verdediging, zooveel der beschikbare groote schepen zullen worden bemand als de sterkte van het vrijwilligerspersoneel toelaat.

De sterkte van dit personeel hier te lande, welke nagenoeg geheel wordt beheerscht door de benoodigde sterkte in Oost-Indië, zal ruimschoots voldoende zijn om de 5 pantserschepen type „Koningin Regentes" benevens Hr. Ms. „De Zeven Provinciën" bij mobilisatie in dienst te stellen, zij het ook dat er geringe wijzigingen in de bemanningslijst zullen noodig zijn om de in Nederland benoodigde sterkte niet te doen stijgen boven het minimum, dat met het oog op Indië aanwezig moet zijn. Zelfs als deze schepen later door schepen van grooter charter zullen worden vervangen, zal — wat de vrijwilligers betreft — hier te lande steeds over voldoend personeel worden beschikt, omdat het aantal dezer grooter schepen het permanent in Indië aanwezige aantal niet overtreft.

STAAT VAN BENOODIGD INLANDSCH PERSONEEL.

RANGEN EN QUALITEITEN	Vloot in Indië als aangegeven door de Staatscommissie: 8 torpedojagers van ± 500 ton	8 onderzeebooten + 4 reservebooten	6 torpedokruisers van ± 1200 ton	4 pantserschepen van ± 21000 ton	1 pantserschip idem m. kernbemanning	8 torpedobooten van 300 ton	2 mijnenleggers	2 flottieljevaartuigen	4 opruimingsvaartuigen	Staf eskader-commandant	Staf Commandant Zeemacht	Marine-Etablissement	Torpedodienst Batavia	Marineschool		Totaal	Totaal + 10% reserve
Inl. Sergeant-hofmeester	—	—	—	—	—	—	—	2	4	—	—	—	2	1		9	10
„ Korporaal „	8	—	—	—	—	—	4	2	4	—	—	—	2	—		20	22
„ Matroos „	—	—	12	8	—	—	—	2	4	—	—	—	1	1		28	31
„ Sergeant-kok	—	—	—	8	—	—	2	2	4	—	—	—	1	1		18	20
„ Korporaal-kok	8	—	6	—	—	—	2	2	4	—	—	—	1	1		24	26
„ Matroos-kok	8	—	12	16	—	—	2	2	4	—	—	—	—	1		45	50
Mandoer	—	—	6	4	—	—	2	2	4	—	—	—	—	1		19	21
Djoeroemoedi	8	—	12	8	—	8	8	6	12	—	—	—	1	2		65	71
„ Matroos der 1e klasse	—	—	—	—	—	—	32	24	36	—	—	—	—	—			
„ „ „ 2e „	64	36	72	—	—	32	30	28	36	—	—	—	—	3		484	532
„ „ „ 3e „	—	—	—	—	—	—	32	20	36	—	—	—	—	3			
„ „ B	48	—	60	144	—	32	28	20	36	—	—	—	16	6		390	422
„ Stoker-Majoor	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—		—	—
„ Sergeant-stoker	16	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—		16	18
„ Korporaal-stoker	16	—	24	12	1	—	4	2	8	—	—	—	1	2		70	77
„ Stoker-olieman	48	—	36	72	—	16	4	8	12	—	—	—	3	—		199	219
„ Stoker der 1e klasse	88	—	54	72	—	32	12	14	20	—	—	—	6	—		298	328
„ Stoker der 2e klasse	96	—	60	160	—	28	12	16	32	—	—	—	3	—		407	448
Bevetten: Inl. Kanonnier	40	—	60	—	—	16	8	12	—	—	—	—	—	—		136	150
„ Torpedist	24	24	24	—	—	24	—	—	—	—	—	—	—	—		96	106
„ Seiner 2e klasse	—	—	—	—	—	—	6	—	—	—	—	—	—	—		6	7

RECAPITULATIE. †)

	Personeel Nederl. 1	Personeel Indië. 2	Som 1 en 2 3	Kolom 2 × 7/5 4	SURPLUS. Bij zuivere vrijwillige Marine. 5	SURPLUS. Bij voorgestelde militie Marine. 6
Zeeofficier	279	281	560	656	96	96
Officier marinier	16	2	18	5	—	—
„ v. Gezondheid	39	28	67	65	—	—
„ v. Administratie	37	34	71	79	8	8
Onderofficier Schippersvak	139	96	235	224	—	—
„ Konstabelsvak	109	151	260	352	92	92
„ Seiner	38	67	105	156	51	51
Matroos Seiner 1	43	31	74	72	—	—
Onderofficier Geweermaker	6	19	25	44	19	19
„ Monteur	61	75	136	175	39	39
„ Timmerman	11	18	29	42	13	13
Matroos-Timmerman	6	5	11	12	1	—
Onderofficier Bottelier	27	26	53	61	8	8
Matroos-Bottelier **)	12	30	42	70	28	—
Onderofficier Ziekenverpleger	44	32	76	75	—	—
Matroos Ziekenverpleger **)	90	13	103	30	—	—
Onderofficier Schrijver	52	42	94	98	4	4
Matroos Schrijver **)	23	22	45	51	6	—
Onderofficier Hofmeester	30	11	41	26	—	—
Matroos Hofmeester **)	26	9	35	21	—	—
Onderofficier Kok	61	18	79	42	—	—
Matroos Kok **)	44	13	57	30	—	—
Kleermaker	10	4	14	9	—	—
Schoenmaker	10	11	21	26	5	5
Scheerder	10	9	19	21	2	2
Onderofficier torpedomaker	172	114	286	266	—	—
„ torpedist **)	181	112	293	261	—	—
Matroos **) „	1591	1838	3429	4289	860	—
Onderofficier Mariniers ***)	73	44	117	103	—	—
Tamboer, pijper	26	33	59	77	18	—
Marinier *)	572	542	1114	1265	151	—
Officier-machinist	27	62	89	145	56	56
Machinist	157	198	355	462	107	107
Onderofficier-stoker	336	372	708	868	160	160
Stoker en olieman **)	893	73	966	170	—	—
Totaal	5251	4435	9686	10318	1724	660
Brevet kanonnier	325	447	772	1043	—	—
„ torpedist	134	59	193	138	—	—
„ seiner II	43	53	96	124	—	—

†) Voor de noten zie pagina 8.

OpCARD 107 \3

SCHEMA VAN DE WIJZE VAN VOORZIENING IN ONDEROFFICIEREN.

IN OPLEIDING.

OP DE ACTIEVE VLOOT.

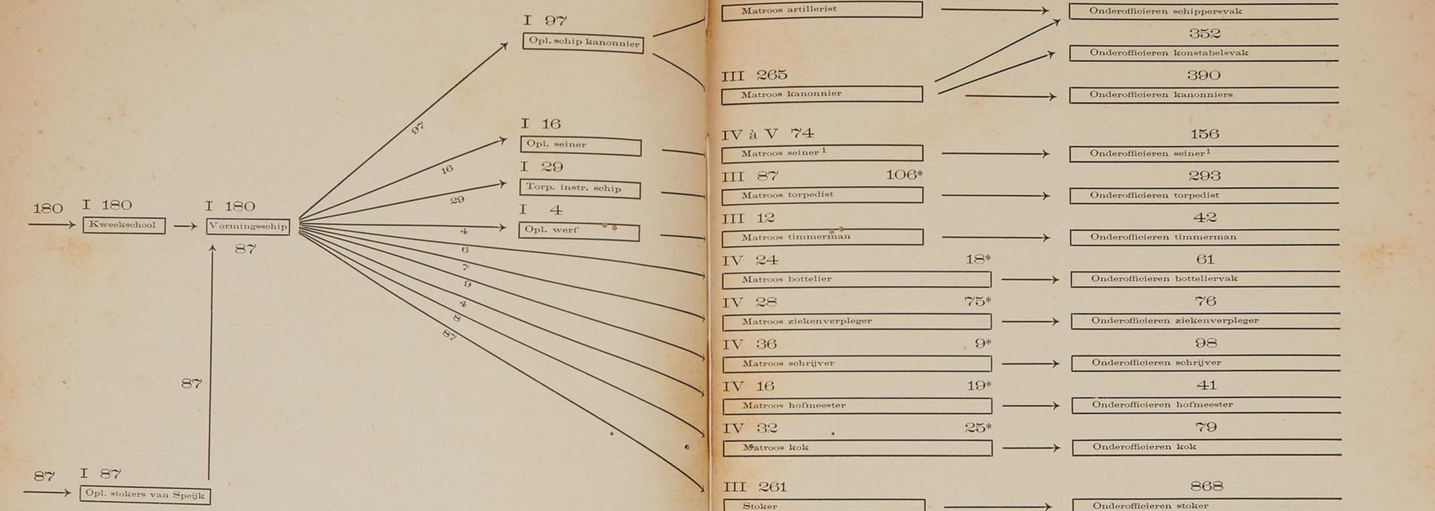

TOELICHTING.

1. De getallen boven de vakken, welke de onderofficiers-qualiteiten aanduiden (de meest rechtsche vakken), zijn die welke voor de bemanning der Zeemacht worden vereischt (zie bijlage 1, recapitulatiestaat).

2. Het jaarlijksch verloop in de onderofficiers-categorieën, met een marge voor het verloop vóór het bereiken van den onderofficiersrang, stellende op 10 pCt. (in werkelijkheid is het niet voor alle categorieën gelijk, gemiddeld bedraagt het 8 pCt.), wordt de jaarlijks vereischte aanvulling verkregen door de sub 1 bedoelde getallen door 10 te deelen.

Deze jaarlijksche aanvulling staan in de pijlen, welke van het vormingsschip naar de categorieën zijn getrokken, voorts zijn totalen gegeven in de toevoerpijlen naar kweekschool en stokersopleiding.

3. De Romeinsche cijfers duiden aan het aantal jaren, dat in de qualiteit, waarboven ze staan, moet worden gediend.

Het komt niet gewenscht voor dat de vrijwilligers in den stand van matroos (en stoker) ouder zijn dan de miliciens, en het is tevens noodzakelijk, dat ze geen onderofficier worden vóór ze in alle opzichten bevaren zijn.

In verband hiermede en met de aangenomen aannemingsleeftijden voor kweekschool (16—18 j.) en stokersopleiding (17—19 j.) is daarom hier in beginsel aangenomen, dat de matrozen 6 en de stokers 5 jaar nadat ze in dienst treden, onderofficier worden.

4. Voor alle uit de kweekschool geboren categorieën, behalve de seiners, is de verhouding van gegradueerden tot ongegradueerden nagenoeg dezelfde (1 : 2½). Voor de stokers-categorie is ze iets gunstiger.

5. De getallen rechts naast de Romeinsche cijfers zijn de producten van de hiervóór sub 2 (jaarlijksche aanvulling) en sub 3 (aantal dienstjaren in een qualiteit) bedoelde. Die getallen geven dus voor de vakken, waarboven ze zijn gesteld, de aantallen vrijwilligers aan.

6. In de qualiteiten van matroos-torpedist, -bottelier, -ziekenverpleger, -schrijver, -hofmeester en -kok blijken de aantallen vrijwilligers *overtoereikend* om in de behoeften voor die qualiteiten (zie bijlage 1 recapitulatiestaat) te voorzien.

In het ontbrekende zal kunnen worden voorzien door miliciens en voor zoover koks en hofmeesters betreft voor een deel ook door Inlanders. Rechts boven de vakken, welke de hier bedoelde qualiteiten aanduiden, zijn met * gemerkte getallen, welke de vereischte aanvullingen aangeven.

Door die miliciens-specialisten hoofdzakelijk in Indië te plaatsen wordt het surplus, dat zou ontstaan, wanneer in die qualiteiten uitsluitend vrijwilligers dienden, geëlimineerd.

7. De wijze, waarop de kanonniers en onderofficieren van het schippersvak en konstabelsvak wordt voorzien, vereischt naderen uitleg.

Uit het schema blijkt dat verreweg het grootste deel dergenen, die de opleiding van kweekschool en vormingsschip verlaten, gaat naar de opleiding van kanonnier, waar de matrozen-kanonnier worden gevormd en de matrozen-artillerist, zijnde dit de aangenomen benaming van hen, die de kanonnier-opleiding hebben doorloopen doch niet aan de voor kanonniers gestelde eischen van trefvaardigheid voldoen.

Uit de matrozen-kanonnier worden de onderofficieren van het schippers- en het konstabelsvak getrokken, van welke onderofficiers-categorieën volgens bijlage 1 resp. 235 en 352 worden vereischt.

Voor een oogenblik aannemende dat al deze 587 onderofficieren het kanonniersbrevet behouden, dan zouden er 456 matrozen-kanonniers moeten zijn om te zamen met die onderofficieren het voor de zeemacht vereischte aantal kanonniers te geven (1043 zie bijlage 1). De bevorderingsvooruitzichten van die matrozen-kanonnier zouden dan echter vergelijken bij die der matrozen in de andere categorieën zeer slecht zijn. Een middel om aan hen, die zich voor de verreweg voornaamste qualiteit van kanonnier aanmelden, bevorderingsvooruitzichten te verzekeren, welke niet achterstaan bij die der andere categorieën, zou zijn het aantal onderofficieren in de schippers- en konstabelsvakken boven de formatie uit te breiden. Wijl deze uitbreiding niet al te belangrijk gemaakt kan worden en bovendien kan worden verwacht dat niet alle kanonniers de geschiktheid zullen hebben voor gezaghebbend onderofficier of aan de daarvoor gestelde exameneischen zullen voldoen, zal het wenschelijk zijn een nieuwe onderofficiers-categorie, n. l. die van onderofficier-kanonnier, in het leven te roepen. In deze categorie, welke ook in andere militie-marines, als de Duitsche en Oostenrijksche, bestaat, zou de hoogste rang sergeant moeten zijn. Deze categorie is dus als een débouché te beschouwen voor de matrozen-kanonnier, die het niet tot kwartiermeester of korporaal-konstabel kunnen brengen, en die men bezwaarlijk in den stand van matroos kan laten doordienen.

Het aantal onderofficieren in de personeel-formatie wordt door de invoering dezer categorie vergroot. Tegenover deze vergrooting staat echter de vermindering met het aantal onderofficieren der mariniers.

Voor de matrozen-artillerist zouden bevorderingsvooruitzichten in het schippersvak zijn te openen.

Het aantal kanonniers, dat met boven omschreven regeling wordt geleverd, is 265 + 390 + het aantal onderofficieren in schippers- en konstabelsvak met brevet. Te verwachten is dat van deze onderofficieren gaandeweg een deel het brevet wegens achteruitgang in trefvaardigheid zal verliezen. Te verwachten is, eveneel dat dit deel niet groot zal zijn en dat het hier te verkrijgen totaal het vereischte getal zal overtreffen.

Voor onderofficier-kanonnier, die hun brevret verliezen, zou vervroegd pensioen of een uitweg in een andere categorie moeten worden opengesteld.

8. In dit schema is niet voorzien in de vereischte tamboers en pijpers. Wellicht verdient het overweging ook deze categorie op de kweekschool op te leiden.

OPCARD 101 V3

BEREKENING VAN HET BENOODIGD CONTINGENT MILICIENS-MATROOS.

		NEDERLAND.	INDIË.	TOTAAL.
Ter vervanging in de qualiteiten van (zie bijlage 1.)	Matrozen	1 591	1 838	3 429
	Mariniers	572	542	1 114
	Som	2 163	2 380	4 543
Vrijwilligers, afkomstig van de kaderschool, waarmede de in de vorige rubriek gevonden totalen moeten worden verminderd. (Zie bijlage 2.)	Van de opleiding	180	—	180
	Onderofficieren en matrozen-kanonniers	375	280	655
	Matrozen-artillerist	14	11	25
	Matrozen-seiners	43	31	74
	Matrozen-torpedisten	50	37	87
	Matrozen-timmerman (in opleiding)	4	—	4
	Af	666	359	1 025
		1 497	2 021	3 518
Zeemiliciens met een radicaal als bottelier enz., waarmede de in de vorige rubriek gevonden totalen moeten worden vermeerderd. (Zie bijlage 2.)	Zeemiliciens bottelier	—	18	18
	„ ziekenverpl.	74	1	75
	„ schrijver	2	7	9
	„ hofmeester	16	3	19
	„ kok	21	4	25
	Bij	113	33	146
Benooodigd aantal Zeemiliciens		1 610	2 054	3 664

VERGELIJKENDE STAAT

VAN HET BENOODIGD PERSONEEL BIJ HET VRIJWILLIGERS- EN HET MILITIESTELSEL.

I. PERSONEEL NIET AFKOMSTIG VAN MATROZEN- EN STOKERSOPLEIDINGEN.

QUALITEITEN	Vrijwilliger formatie	Militie formatie
Officier Zeemacht	656	660
„ Mariniers	18	—
„ Gezondheid	67	67
„ Administratie	79	79
„ Stoomvaartdienst	145	145
Machinist	462	462
O.O. geweermaker	44	44
„ monteur	175	175
„ torpedomaker	286	286
Kleermaker	14	14
Schoenmaker	26	26
Scheerder	21	21
Tamboer-Pijper	77	77
I	2 070	2 056
II	9 340	3 702
III	—	4 646
Totaal	11 410 *a*	10 404 *b*

II. PERSONEEL AFKOMSTIG VAN MATROZEN- EN STOKERSOPLEIDINGEN EN MARINIERS.

QUALITEITEN	Vrijwilliger formatie	Militie formatie
O.O. schipper	235	235
„ konstabel	352	352
„ kanonnier	—	338
„ seiner	156	156
M. „	74	74
O.O. timmerman	42	42
M. „	12	12
O.O. bottelier	61	61
M. „	70	24
O.O. ziekenverpleger	76	76
M. „	103	28
O.O. schrijver	98	98
M. „	51	36
O.O. hofmeester	41	41
M. „	35	16
O.O. kok	79	79
M. „	57	32
O.O. torpedist	293	293
„ stoker	868	868
Matroos	4 289	580
Stoker	966	261
O.O. mariniers	117	—
Mariniers	1 265	—
II	9 340 *a*	3 702 *b*

III. ZEEMILITIE.

Zeemilicien	Bottelier 18		
	Ziekenverpleger 75		
	Schrijver 9		
	Hofmeester 19	—	4 646
	Kok 25		
	Matroos ± 3 750		
	Stoker ± 750		
III		—	4 646 *b*

Uit de vergelijking van totaal *a* met totaal *b* blijkt, dat met de voorgestelde personeelformatie 906 koppen minder noodig zijn dan bij een personeelformatie uitsluitend bestaande uit Europeesche vrijwilligers met lang dienstverband.

Hierbij is nog geen rekening gehouden met het personeel in 1ste opleiding, dat uit hoofde van jeugd en ongeoefendheid niet in aanmerking komt om op de vloot te dienen.

Voor zoover categorie I betreft is het bij beide personeelformaties vrijwel gelijk.

Voor categorie II is het in de militieformatie $2 \times 180 + 2 \times 87 = 534$ koppen, d. i. ± 14.5 pCt. van de uit de opleidingen voortspruitende onderofficieren, matrozen en stokers.

Naar denzelfden maatstaf berekend, zouden bij de vrijwilligersformatie 1350 koppen van categorie II in 1ste opleiding zijn.

Hier dus een enorm voordeel voor de militiemarine.

Ten slotte dient te worden opgemerkt, dat bij de Vrijwilligersformatie slechts 117 Onderofficieren der Mariniers zijn uitgetrokken, omdat er niet meer noodig zijn op de vloot. Dit aantal Onderofficieren is echter in verhouding tot het getal niet-gegradueerden veel geringer dan in de categorie van matroos en stoker (resp. 25 en 33 pCt.). Om de Mariniers niet al te slechte bevorderingsvooruitzichten te geven zou het aantal Onderofficieren belangrijk moeten worden uitgebreid.

I. OVERZICHT VAN DE TEGENWOORDIGE FORMATIE EN STERKTE AAN EUROPEANEN, AMBOINEEZEN EN INLANDERS OP ULTIMO 1911.

PERSONEEL	FORMATIE			STERKTE		
	Officieren	Onder-luitenants	Onder-officieren en minderen	Officieren	Onder-luitenants	Onder-officieren en minderen
A. voor het geheele leger.						
Europeanen	1343	20	12 805	1228	107	10 153
Amboineezen	—	—	4 714	—	—	5 685
Inlanders	—	—	1 6473	—	—	16 060
B. voor het wapen der Infanterie.						
Europeanen	674	—	7 755	611	82	6 109
Amboineezen	—	—	4 144	—	—	4 790
Inlanders	—	—	13 097	—	—	13 038
C. voor de veldinfanterie.						
Europeanen	372	—	5 895	323	41	4 130
Amboineezen	—	—	2 720	—	—	2 956
Inlanders	—	—	6 346	—	—	6 034
D. voor de garnizoensinfanterie.						
Europeanen	178	—	490	181	23	642
Amboineezen	—	—	1 035	—	—	1 326
Inlanders	—	—	4 273	—	—	5 443
E. voor het korps maréchaussée.						
Europeanen	20	—	72	19	1	71
Amboineezen	—	—	570	—	—	593
Inlanders	—	—	570	—	—	580
F. voor de cavalerie, de artillerie en de genietroepen.						
a. **Cavalerie.**						
Europeanen	31	2	532	33	2	540
Amboineezen	—	—	—	—	—	—
Inlanders	—	—	398	—	—	405
b. **Artillerie.**						
Europeanen	125	9	1 770	114	8	1 484
Amboineezen	—	—	—	—	—	—
Inlanders	—	—	1 091	—	—	1 058
c. **Genietroepen.**						
Europeanen	14	3	268	14	2	283
Amboineezen	—	—	—	—	—	—
Inlanders	—	—	368	—	—	367
Totaal sub F.						
Europeanen	170	14	2 570	161	12	2 307
Amboineezen	—	—	—	—	—	—
Inlanders	—	—	1 867	—	—	1 830

II. OORLOGSFORMATIE VAN HET VELDBATALJON.

(VOLGENS DE JONGSTE REORGANISATIE VAN DE VELDINFANTERIE).

PERSONEEL	Officieren	Onderofficieren en minderen			TOELICHTINGEN
		Europeanen	Amboineezen	Inlanders	
Luitenant-Kolonel of Majoor	1	—	—	—	*a.* Kunnen ook Amboineees of Inlander zijn.
Luitenant-Adjudant	1	—	—	—	
Adjudant-Onderofficier	—	1	—	—	
Stafschrijvers	—	2*a*	—	—	
Stafhoornblazers	—	1	—	1	
Korporaals Mrs. werklieden	—	2*a*	—	—	
Kapiteins	4	—	—	—	
Luitenants	12	—	—	—	
Adjudant-Onderofficier of Sergeant-Majoor-Instructeurs	—	4	—	—	
Sergeant-Majoor-Administrateurs	—	4	—	—	
Fouriers	—	4*a*	—	—	
Sergeanten	—	32	6	8	
Korporaals	—	18	8	16	
Tamboers en hoornblazers	—	—	—	12	
Fuseliers	—	136	96	288	
Totaal	18	204	110	325	
		639			

STAAT VAN HET MILITIE- EN RESERVEPERSONEEL VAN HET NEDERLANDSCHE LEGER, MEDIO 1912 VERBLIJF HOUDENDE IN NEDERLANDSCH-INDIË

KORPSEN	MILITIE						RESERVE						Totaal generaal
	Officieren	Machinisten 2de Klasse	Sergeanten (Wachtmeesters)	Korporaals	Soldaten	Totaal	Officieren	Vaandrigs (Kornetten)	Sergeanten (Wachtmeesters)	Korporaals	Soldaten	Totaal	
Regiment Grenadiers en Jagers.	„	„	8	18	80	106	3	„	2	2	1	8	114
1e Regiment Infanterie.	„	„	6	5	22	33	2	„	1	„	„	3	36
2e „ „	„	„	2	1	6	9	„	„	1	„	„	1	10
3e „ „	1	„	1	4	16	22	1	„	1	„	„	2	24
4e „ „	1	„	9	14	58	82	1	„	3	„	„	4	86
5e „ „	2	„	10	6	12	30	„	1	2	1	„	4	34
6e „ „	1	„	6	6	12	25	2	„	1	„	„	3	28
7e „ „	5	„	13	19	74	111	6	„	„	1	„	7	118
8e „ „	1	„	14	16	23	54	„	1	1	„	„	2	56
9e „ „	„	„	4	4	16	24	1	2	„	1	„	4	28
10e „ „	1	„	14	10	41	66	„	„	„	„	„	„	66
11e „ „	„	„	5	7	19	31	1	1	1	„	1	4	35
1e Compagnie Wielrijders.	„	„	„	„	13	13	„	„	„	„	„	„	13
2e „ „	„	„	2	3	12	17	„	„	„	„	„	„	17
3e „ „	„	„	„	„	1	1	„	„	„	„	„	„	1
4e „ „	„	„	1	„	5	6	„	„	„	„	„	„	6
1e Mitrailleurafdeeling	„	„	„	„	„	„	„	„	„	„	„	„	„
2e „ „	„	„	„	„	„	„	„	„	„	„	„	„	„
3e „ „	„	„	„	„	„	„	„	„	„	„	„	„	„
4e „ „	„	„	„	„	„	„	„	„	„	„	„	„	„
1e Regiment Huzaren	„	„	„	„	„	„	1	„	„	„	„	1	1
2e „ „	„	„	„	„	„	„	1	„	„	„	„	1	1
3e „ „	„	„	„	2	„	2	1	„	„	„	„	1	3
4e „ „	„	„	„	„	„	„	„	1	„	„	„	1	1
1e Regiment Veld-Artillerie	„	„	„	„	„	„	„	„	„	„	„	„	„
2e „ „	„	„	„	„	1	1	„	1	„	„	„	1	2
3e „ „	„	„	„	„	1	1	„	„	„	„	„	„	1
4e „ „	„	„	„	„	„	„	„	„	„	„	„	„	„
Korps Rijdende Artillerie	„	„	„	„	„	„	„	„	1	„	2	3	3
Korps Pontonniers	„	„	1	„	1	2	„	„	„	„	„	„	2
1e Regiment Vesting-Artillerie	2	„	2	8	8	20	1	„	„	„	„	1	21
2e „ „	1	„	3	11	18	33	1	„	„	1	1	3	36
3e „ „	„	„	3	2	5	10	„	„	„	„	„	„	10
4e „ „	1	„	2	6	7	16	„	„	„	„	„	„	16
Korps Pantserfort-Artillerie	„	3	„	3	2	8	„	„	„	„	„	„	8
Korps Torpedisten	„	„	„	„	4	4	„	„	„	„	„	„	4
Regiment Genietroepen.	„	„	2	11	125	138	6	„	„	1	1	8	146
1e Comp. Hospitaalsoldaten	„	„	„	„	3	3	„	„	„	„	„	„	3
2e „ „	„	„	„	„	9	9	„	„	„	„	„	„	9
3e „ „	„	„	„	„	3	3	„	„	„	„	„	„	3
4e „ „	„	„	„	„	14	14	„	„	„	„	„	„	14
Compagnie Administratietroepen	„	„	„	„	„	„	„	„	„	„	„	„	„
Totalen	16	3	108	156	611	894	28	7	14	7	6	62	956

SAMENSTELLING

VAN HET DEEL DER PANTSERVLOOT IN NEDERLANDSCH-INDIË GEDURENDE HET EERSTE 35-JARIG TIJDVAK (1914—1948).

JAAR.	Aantal schepen (halfweg 's jaars). Totaal.	Gemiddelde ouderdom: alle pantserschepen.	Gemiddelde ouderdom: vier nieuwste schepen.	SAMENSTELLING VAN DE INDISCHE PANTSERVLOOT (Halfweg 's jaars).																														TOELICHTINGEN.
				Aantal.	Ouderdom.	Aantal.	Ouderdom.	Aantal.	Ouderdom.	Aantal.	Ouderdom.	Aantal.	Ouderdom.	Aantal.	Ouderdom.	Aantal.	Ouderdom.	Aantal.	Ouderdom.	Aantal.	Ouderdom.	Aantal.	Ouderdom.	Aantal.	Ouderdom.	Aantal.	Ouderdom.	Aantal.	Ouderdom.	Aantal.	Ouderdom.	Aantal.	Ouderdom.	Aantal.	Ouderdom.	
1 (1914)	—	—	—																															Van de bestaande pantserschepen zijn in Indië aanwezig:
2 (1915)	—	—	—																															
3 (1916)	—	—	—																															in de jaren 1914, 1915 1916
4 (1917)	2	1/2	—	2	1/2																													Hr. Ms. Koningin Regentes (1900)
5 (1918)	2	1 1/2	—	2	1 1/2																													
6 (1919)	3	1 5/6	—	2	2 1/2	1	1/2																											
7 (1920)	3	2 5/6	—	2	3 1/2	1	1 1/2																											
8 (1921)	4	3	3	2	4 1/2	1	2 1/2	1	1/2																									
9 (1922)	4	4	4	2	5 1/2	1	3 1/2	1	1 1/2																									
10 (1923)	5	4,1	3,5	2	6 1/2	1	4 1/2	1	2 1/2	1	1/2																							
11 (1924)	5	5,1	4,5	2	7 1/2	1	5 1/2	1	3 1/2	1	1 1/2																							
12 (1925)	5	6,1	5,5	2	8 1/2	1	6 1/2	1	4 1/2	1	2 1/2																							
13 (1926)	5	7,1	6,5	2	9 1/2	1	7 1/2	1	5 1/2	1	3 1/2																							
14 (1927)	5	6,1	5	1	10 1/2	1	8 1/2	1	6 1/2	1	4 1/2	1	1/2																					
15 (1928)	5	7,1	6	1	11 1/2	1	9 1/2	1	7 1/2	1	5 1/2	1	1 1/2																					
16 (1929)	5	5,7	4,5	naar Nederland		1	10 1/2	1	8 1/2	1	6 1/2	1	2 1/2	1																				
17 (1930)	5	6,7	5,5	—	—	1	11 1/2	1	9 1/2	1	7 1/2	1	3 1/2	1																				
18 (1931)	5	5,3	4	—	—	naar Nederland		1	10 1/2	1	8 1/2	1	4 1/2	1																				
19 (1932)	5	6,3	5	—	—	—	—	1	11 1/2	1	9 1/2	1	5 1/2	1																				
20 (1933)	5	4,9	3,5	—	—	—	—	naar Nederland		1	10 1/2	1	6 1/2	1																				
21 (1934)	5	5,9	4,5	—	—	—	—	—	—	1	11 1/2	1	7 1/2	1																				
22 (1935)	5	4,5	3,5	—	—	—	—	—	—	naar Nederland		1	8 1/2	1																				
23 (1936)	5	5,5	4,5	—	—	—	—	—	—	—	—	1	9 1/2	1																				
24 (1937)	5	6,5	5,5	—	—	—	—	—	—	—	—	1	10 1/2	1																				
25 (1938)	5	7,5	6,5	—	—	—	—	—	—	—	—	1	11 1/2	1																				
26 (1939)	5	6,1	5	—	—	—	—	—	—	—	—	naar Nederland		1																				
27 (1940)	5	7,1	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1																				
28 (1941)	5	5,7	4,5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	naar Nederland																				
29 (1942)	5	6,7	5,5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—																			
30 (1943)	5	5,3	5,4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—																			
31 (1944)	5	6,3	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—																			
32 (1945)	5	4,9	3,5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—																			
33 (1946)	5	5,9	4,5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—																			
34 (1947)	5	4,5	3,5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—																			
35 (1948)	5	5,5	4,5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—																			

SCHEMA VAN AANBOUW VAN TORPEDOKRUISERS, TORPEDOBOOTJAGERS, TORPEDOBOOTEN, ONDERZEEBOOTEN EN MIJNENLEGGERS GEDURENDE HET EERSTE 35-JARIG TIJDVAK (1914—1948).

JAAR.	VOOR NEDERLAND			VOOR INDIË					TOELICHTINGEN
	Torpedoboten van pl.m. 300 ton	Onderzeeboten van pl.m. 220 ton	Mijnenleggers	Torpedokruisers	Torpedobootjagers van pl.m. 500 ton	Torpedoboten van pl.m. 300 ton	Onderzeeboten van pl.m. 350 ton	Mijnenleggers	
1 (1914)	8*	2*	—	—	—	—	2	—	* Zijn de booten, waarvoor op de begrooting 1913 gelden zijn uitgetrokken.
2 (1915)	6	2	—	3	—	2		—	
3 (1916)			—		—		2	—	
4 (1917)	6	2	—	3	—	3		—	
5 (1918)			—		—		2	—	
6 (1919)	4	2	—	—	—	3		—	
7 (1920)			—	—	—		1	2	
8 (1921)	4	2	—	—	—	—			
9 (1922)			—	—	—	—	—	—	
10 (1923)	4	—	2 kleine	—	—	—	—	—	
11 (1924)		2	—	—	—	—	—	—	
12 (1925)	—		—	—	2	—	—	—	
13 (1926)	4	2	—	—		—	—	—	
14 (1927)			—	—	2	—	—	—	
15 (1928)	8	2	—	—		—	1	—	
16 (1929)			—	—	4	—		—	
17 (1930)	6	2	—	3		2	2	—	
18 (1931)			—		—			—	
19 (1932)	6	2	—	3	—	3	2	—	
20 (1933)			—		—			—	
21 (1934)	4	2	—	—	—	3	2	—	
22 (1935)			—	—	—			—	
23 (1936)	4	2	—	—	—	—	1	—	
24 (1937)			2 grote	—	—	—		—	
25 (1938)	4	—		—	—	—	—	—	
26 (1939)		2	—	—	—	—	—	—	
27 (1940)	—		—	—	2	—	—	—	
28 (1941)	4	2	—	—		—	—	—	
29 (1942)			—	—	2	—	—	—	
30 (1943)	8	2	—	—		—	1	—	
31 (1944)			—	—	4	—		—	
32 (1945)	6	2	—	3		2	2	2	
33 (1946)			—		—				
34 (1947)	6	2	—	3	—	3	2	—	
35 (1948)			2 kleine**		—			—	** 1ste termijn.

KOSTEN VAN VLOOTBOUW

VOOR NEDERLAND EN INDIË GEDURENDE HET EERSTE 35-JARIG TIJDVAK (1914—1948).

JAAR	TE BESTEDEN VOOR: Scheepsmacht in Indië: Aanbouw: Pantserschepen	Aanbouw: Torpedovloot	Reservemunitie en reservetorpedo's	Aanbouw der torpedovloot in Nederland	Totaal voor de geheele vloot	Voor Nederland en Indië te zamen op gewonen dienst uit te trekken	Rente door het Vlootfonds: Te betalen (4% van kolom 13)	Te genieten (4% van kolom 14)	Beschikbaar voor: Aanbouw en uitrusting der vloot	Afl. van schuld	Jaarlijks op te nemen bedragen	Stand van het Vlootfonds aan het einde van het jaar: Schuld	Bezit	TOELICHTINGEN.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	
1 (1914)	16,6	1,15	0,03	3,64	21,4	17	—	—	17	—	4,4	4,4	—	Het bouwplan der pantservloot is gebaseerd op een twaalfjarig gebruik in Indië, waarna de pantserschepen overgaan naar de scheepsmacht in Nederland. Het eerste schip gaat over na tienjarig gebruik in Indië. De kosten zijn gesteld op 25 millioen per schip.
2 (1915)	16,7 | 2	4,75	1,95	2,5	25,9	17	0,2	—	16,8	—	9,1	13,5	—	
3 (1916)	16,7 /	4,75	1,95	2,5	25,9	17	0,5	—	16,5	—	9,4	22,9	—	
4 (1917)	12,5 | 1	5,05	1,08	2,5	21,1	17	0,9	—	16,1	—	5	27,9	—	De kosten van aanbouw der torpedovloot voor Indië zijn berekend à f 2 millioen per torpedokruiser; f 900 000 per torpedobootjager; f 600 000 per torpedoboot; f 1 150 000 per onderzeeboot en f 1 millioen per mijnenlegger.
5 (1918)	12,5 /	5,05	1,08	2,5	21,1	17	1,1	—	15,9	—	5,2	33,1	—	
6 (1919)	12,5 | 1	2,05	0,9	1,9	17,3	17	1,5	—	15,5	—	1,8	34,9	—	Gedurende het 35-jarig tijdvak worden aangebouwd 18 torpedokruisers, 16 torpedobootjagers, 21 torpedobooten, 20 onderzeebooten en 4 mijnenleggers.
7 (1920)	12,5 /	2,48	0,88	1,9	17,8	17	1,4	—	15,6	—	2,2	37,1	—	
8 (1921)	12,5 | 1	1,58	0,01	1,9	16	17	1,5	—	15,5	—	0,5	37,6	—	De reservemunitie per pantserschip is berekend op 1.74 millioen gulden, verdeeld over de laatste twee jaren van aanbouw. Voor het vijfde, tiende schip, enz. (het reserveschip) is geen reservemunitie uitgetrokken.
9 (1922)	12,5 /	—	—	1,9	14,4	17	1,5	—	14,4	1,1	—	36,5	—	
10 (1923)	—	—	—	1,7	1,7	17	1,5	—	1,7	13,8	—	22,7	—	Voor de torpedokruisers in Indië is per schip opgebracht f 90 000 voor reservemunitie en f 33 500 voor reservetorpedo's, evenecns verdeeld over twee jaren.
11 (1924)	—	—	—	1,9	1,9	17	0,9	—	1,9	14,2	—	8,5	—	
12 (1925)	12,5 | 1	0,9	0,9	0,7	15	17	0,3	—	15	1,7	—	6,8	—	Voor de torpedobootjagers in Indië is uitgetrokken f 33 500, verdeeld op gelijke wijze, voor reservetorpedo's. Reservemunitie is reeds voorhanden.
13 (1926)	12,5 /	0,9	0,9	1,9	16,2	17	0,3	—	16,2	0,5	—	6,3	—	
14 (1927)	12,5 | 1	0,9	0,9	1,9	16,2	17	0,3	—	16,2	0,5	—	5,8	—	Voor reservetorpedo's van de onderzeebooten in Indië is in rekening gebracht, met gelijke verdeeling, f 25 000 per schip.
15 (1928)	12,5 /	1,48	0,92	3,1	18	17	0,2	—	16,8	—	1,2	7	—	De bouwkosten der torpedovloot in Nederland zijn gesteld op f 600 000 per torpedoboot van 300 ton, f 700 000 per onderzeeboot (220 ton) en f 250 000 per kleinen en f 500 000 per grooten mijnenlegger.
16 (1929)	12,5 | 1	2,38	0,95	3,1	18,9	17	0,3	—	16,7	—	2,2	9,2	—	
17 (1930)	12,5 /	6,55	1,15	2,5	22,7	17	0,4	—	16,6	—	6,1	15,3	—	Reservemunitie en -torpedo's zijn in verband met den aanwezigen voorraad voor Nederland niet uitgetrokken.
18 (1931)	12,5 | 1	4,75	1,08	2,5	20,8	17	0,6	—	16,4	—	4,4	19,7	—	
19 (1932)	12,5 /	5,05	1,08	2,5	21,1	17	0,8	—	16,2	—	4,9	24,6	—	Gebouwd zullen worden in het 35-jarig tijdvak: 92 torpedobooten (van 8 daarvan alleen de 2de termijn van aanbouw) 34 onderzeebooten (waarvan 2 eveneens te voren reeds op stapel gezet) en 4 mijnenleggers, benevens één ten deele in het laatste jaar van het tijdvak.
20 (1933)	12,5 | 1	5,05	0,21	2,5	20,8	17	1	—	16	—	2,3	28,9	—	
21 (1934)	12,5 /	2,05	0,08	1,9	16,5	17	1,2	—	15,8	—	0,7	29,6	—	De door het fonds voor vlootbouw te betalen en te genieten rente is berekend à 4 % 's jaars.
22 (1935)	—	2,05	0,08	1,9	4	17	1,2	—	4	11,8	—	17,8	—	
23 (1936)	—	0,58	0,01	1,9	2,5	17	0,7	—	2,5	13,8	—	4	—	Bij eene gezamenlijke jaarlijksche bijdrage van Nederland en Indië uit de gewone middelen van **17** millioen gulden loopen de uitgaven in 26 à 27 jaren rond.
24 (1937)	12,5 | 1	0,58	0,88	2,4	16,4	17	0,2	—	16,4	0,4	—	3,6	—	
25 (1938)	12,5 /	—	0,87	1,7	15,1	17	0,1	—	15,1	1,8	—	1,8	—	
26 (1939)	12,5 | 1	—	0,87	1,9	15,3	17	0,1	—	15,3	1,6	—	0,2	—	
27 (1940)	12,5 /	0,9	0,9	0,7	15	17	—	—	15	2	—	—	1,8	
28 (1941)	12,5 | 1	0,9	0,9	1,9	16,2	17	—	0,1	16,2	0,9	—	—	2,7	
29 (1942)	12,5 /	0,9	0,9	1,9	16,2	17	—	0,1	16,2	0,9	—	—	3,6	
30 (1943)	12,5 | 1	1,48	0,92	3,1	18	17	—	0,1	17,1	—	0,9	—	2,7	
31 (1944)	12,5 /	2,38	0,95	3,1	18,9	17	—	0,1	17,1	—	1,8	—	0,9	
32 (1945)	12,5 | 1	7,55	0,28	2,5	22,8	17	—	—	17	—	5,8	4,9	—	
33 (1946)	12,5 /	5,75	0,21	2,5	21	17	0,2	—	16,8	—	4,2	9,1	—	
34 (1947)	—	5,05	0,21	2,5	7,8	17	0,4	—	7,8	8,8	—	0,3	—	
35 (1948)	—	5,05	0,21	2,75	8	17	—	—	8	9	—	—	8,7	

GLOBALE RAMING VAN DE JAARLIJKSCHE DIRECTE BEDRIJFSKOSTEN VAN HET DEEL DER VLOOT IN INDIË VOOR ZOOVER BETREFT DE SCHEPEN EN DE MARITIEME INRICHTINGEN AAN DEN WAL.

DIRECTE BEDRIJFSKOSTEN. (SPECIFICATIE).

Onderdeel der Bedrijfskosten.	Pantserschip		Torpedokruiser		Torpedobootjager pl.m. 500 ton		Torpedoboot pl.m. 300 ton		Onderzeeboot	Flottielje vaartuig mijnenlegger
	in dienst	in reserve	in dienst	buiten dienst	in dienst	buiten dienst	in dienst	buiten dienst	in dienst	in dienst
Traktementen (*a*). .	f 538 900	f 75 769	f 105 942	f 105 942	f 60 704	f 60 704	f 35 703	f 35 703	f 24 884	Afgeleid uit de vanwege het Dept. der Marine te Batavia verstrekte gegevens betreffende de exploitatiekosten der flottieljevaartuigen.
Voeding (*b*)	195 624	35 912	21 996	21 996	18 720	18 720	8 190	8 190	3 174	
Dokken en herstellingen (*c*)	400 000	400 000	50 000	35 000	27 000	18 000	16 000	10 000	30 000	
Brandstofverbruik (*d*)	253 000	5 000	52 900	—	36 000	—	18 400	—	10 000	
Verbruikinventarisgoederen (*e*) .	84 000	20 000	17 250	11 500	11 000	7 000	7 200	4 500	4 000	
Munitieverbruik (*f*)	185 000	—	9 000	—	6 000	—	2 000	—	—	
Totaal	f 1 656 524	f 536 681	f 257 088	f 174 438	f 159 424	f 104 424	f 87 493	f 58 393	f 72 658	f 160 000
Per ton waterverplaatsing . . .	± f 79	± f 26	± f 234	± f 152	± f 320	± f 209	± f 291	± f 194	—	—

TOELICHTINGEN.

(*a*) Deze bedragen zijn berekend door het bureau „Soldijen" van het Dept. van Marine te 's Gravenhage naar de bestaande traktementsregeling. De traktementen en soldijen der Europeesche opvarenden zijn met 10 pCt. verhoogd in verband met de ontworpen nieuwe regeling.

(*b*) De voeding is berekend tegen f 234 per hoofd der bemanning per jaar, c.f. de door het Departement der Marine te Batavia verstrekte gegevens.

(*c*) Deze kosten zijn geschat; tot dusverre is hier te lande met de hier bedoelde typen van schepen nog geen ervaring opgedaan. Er is gerekend dat de schepen en vaartuigen in elke periode van 5 jaar éénmaal een groote herstelling ondergaan en gedurende de overige 4 jaar dezer periode het gewone onderhoud krijgen. De opgegeven kosten zijn de gemiddelde over zulk een periode van 5 jaar.

(*d*) Als sub *c*. Voor de pantserschepen, torpedokruisers en torpedobooten van 300 ton is gerekend op het gebruik van vloeibare brandstof à f 23 per ton. Voor de reeds aanwezige torpedobootjagers op het gebruik van Cardiffkolen à f 18 per ton.

(*e*) Voor de pantserschepen berekend naar den maatstaf van f 4 per ton W.P., behalve voor het reserveschip; voor de in dienst zijnde torpedokruisers tegen f 15, voor de buiten dienst zijnde tegen f 10; voor de torpedobootjagers in dienst tegen f 20, buiten dienst tegen f 14; voor de torpedobooten van 300 ton in dienst tegen f 24, buiten dienst tegen f 15 per ton waterverplaatsing.

(*f*) Opgaven van den Inspecteur over de Artillerie der Marine, vermeerderd met 10 pCt. voor kosten van overvoer, opslag enz. De torpedobootjagers zijn bewapend gedacht met 3 kns. van 7.5 c.M. S. aut., terwijl gerekend is torpedobooten.

DIRECTE BEDRIJFSKOSTEN VAN HET DEEL DER VLOOT IN INDIË.

N.B. DE KOSTEN DER OPNEMINGSVAARTUIGEN ZIJN BESCHOUWD ALS NIET-MILITAIRE UITGAVEN.

Soort en aantal der eenheden	Bedrijfskosten per eenheid	Totaal	Opmerkingen
4 pantserschepen.	f 1 656 524	f 6 626 096	
1 reserve id.	536 681	536 681	
6 torpedokruisers	gem. 215 768	1 294 608	3 in dienst 3 opgelegd.
8 torpedobootjagers.	131 924	1 055 392	4 „ „ 4 „
8 torpedobooten	74 706	597 648	5 in dienst, waarvan één toegevoegd aan de kweekschool voor Inlanders. 3 opgelegd.
8 onderzeebooten.	73 000	584 000	
4 reservebemanningen.	28 658	114 632	Alleen traktementen en voeding.
2 mijnenleggers	160 000	320 000	
2 flottieljevaartuigen	160 000	320 000	Waarvan 1 toegevoegd aan de kweekschool voor inlanders.
Torpedodienst T. Priok	—	51 200	Alleen traktementen en voeding.
Depot aan wal	—	91 800	Traktementen en voeding, onderhoud kazerne en verbruiksartikelen.
Eskadercdt. en staf.	—	48 500	Alleen traktementen en voeding.
Torpedoatelier.	—	6 300	Afgeleid uit gegevens van het Dept. der Marine te Batavia.
Totaal		f 11 646 857	

GLOBALE RAMING VAN DE JAARLIJKSCHE BEDRIJFSKOSTEN, DIE UITSLUITEND BETREKKING HEBBEN OP HET DEEL DER VLOOT IN INDIË.

RAMING DER KOSTEN.

ONDERDEEL	Raming	TOELICHTINGEN
I. Directe bedrijfskosten . . .	f 11 646 857	Zie bijlage 10.
II. Departement der Marine te Batavia	225 000	Overgenomen uit de Indische begrooting 1913, doch verhoogd met het oog op de voorstellen betreffende het personeelvraagstuk, strekkende tot het geven van een hoogeren rang aan den Chef van den Staf en tot toevoeging van een Inspecteur van den Stoomvaartdienst.
III. Kosten der 10 pCt. reserve.	454 700	Voeding en traktementen. Aangezien in de praktijk zal blijken dat de reserve meestal — althans gedurende een groot deel van het jaar — kleiner zal zijn dan 10 pCt., is $^3/_4$ van het berekende bedrag opgebracht.
IV. Kosten van het Arsenaal .	175 000	Afgeleid uit de verslagen van het Marine-Etablissement en verhoogd in verband met de groote uitbreiding, die de pyrotechnische werkplaats en de buskruitmagazijnen moeten ondergaan, zoomede met de grootere oppervlakte van het nieuwe etablissement te Tandjong-Priok.
V. Reis-, verblijf- en transportkosten	85 000	Afgeleid uit de Indische begrooting 1913 in verband met grootere sterkte aan personeel.
VI. Aandeel in de kosten der gouvernements-brandstofdepots	4 000	De helft van het totale bedrag, komende de andere helft ten laste van de Gouvernements Marine enz.
VII. Kosten van werving en opleiding der inlandsche schepelingen.	315 000	Zie nevenstaande toelichting.
VIII. Kosten van overvoer van en naar Nederland	967 500	Gerekend is, dat van de vrijwilligers elk jaar $^1/_3$, van de zeemilitie $^2/_3$ wordt afgelost. Het opgegeven bedrag vertegenwoordigt de kosten van overvoer per particuliere gelegenheid, waarbij in verband met het groote aantal over te voeren personen op de bestaande tarieven een reductie is toegepast van 10 pCt. De „op reis" verdiende traktementen zijn niet in rekening gebracht, zijnde — met uitzondering van de tropentoelagen — begrepen in de kosten der vloot in Nederland. Aangezien bij de berekening der laatstgenoemde kosten ook voor het op reis zijnde personeel voeding en tafeltoelagen is berekend, worden de niet berekende tropentoelagen hiermede ongeveer gedekt.
IX. Geneeskundige verpleging, enz.	50 000	Afgeleid uit de Indische begrooting in verband met de grootere sterkte aan personeel.
X. Diversen	10 000	Schrijfbehoeften, proceskosten, steigergelden enz.
Onvoorziene uitgaven	100 000	
Totaal Generaal . . .	f 14 033 057	of rond **f 14 000 000.**

TOELICHTING

BETREFFENDE DE KOSTEN VAN WERVING EN OPLEIDING DER INLANDSCHE SCHEPELINGEN.

Uit gegevens, verstrekt door den vorigen Commandant der Zeemacht in zijn rapport betreffende het gebruik van inlanders op de vloot, is afgeleid, dat voor eene totale sterkte van 1938 koppen (zijnde de geraamde sterkte aan inlandsch personeel), bij een verloop van 9 pCt., per jaar *175* man door de opleiding moeten worden afgeleverd.

Om werkelijk bruikbare krachten te krijgen, waaruit behoorlijk onderlegde onderofficieren zullen zijn te vormen, wordt het wenschelijk geacht deze opleiding te doen bestaan uit:

1°. een *voorbereidende* opleiding van plm. 2 jaar, waarin de aangeworven jongens in hoofdzaak schoolonderwijs zullen moeten krijgen; gevolgd door

2°. een *vakopleiding* van gemiddeld 1 jaar, waarin hun de beginselen worden bijgebracht van de voor de verschillende qualiteiten noodige vakkennis.

De kosten van de *voorbereidende* opleiding worden geraamd als volgt:

a.	onderwijzend personeel (1 inl. hoofdonderwijzer en 12 inl. hulponderwijzers)	f 11 520
b.	zakgeld, kleeding en voeding (te zamen plm. f 15 per maand) voor *375* jongens	67 500
c.	kosten Europeesch en Inlandsch kader pl.m.	50 000
d.	kosten onderhoud gebouw, leermiddelen enz.	5 000
	Totaal	f 134 020
	of rond	135 000

De kosten van de *vakopleiding* zullen bedragen plm. f 125 000 per jaar met inbegrip van het traktement van den Commandant en de officieren van de geheele opleiding en de traktementen, soldijen enz. van het bij de vakopleiding geplaatste personeel, zoomede van de onderhoudskosten van een opleidingsschool en van de kosten van materieel en munitie voor de schietoefeningen, doch zonder de kosten verbonden aan het in dienst hebben van een flottieljevaartuig en van een torpedoboot voor de practische vorming. Deze laatste kosten zijn opgenomen in de directe bedrijfskosten van de vloot.

Bovenstaand bedrag moet nu nog vermeerderd worden met:

a.	handgelden en werfloonen	f 15 000
b.	pensioenen	40 000
	Totaal	f 55 000

De raming van de kosten der vakopleiding wordt dientengevolge f 180 000 en het totaal-generaal van de kosten van voorbereidende- èn vakopleiding is dus te stellen op f **315.000.**

OPCARD 101 V3

GLOBALE RAMING.

VAN DE JAARLIJKSCHE BEDRIJFSKOSTEN VOOR ZOOVER DEZE NIET UITSLUITEND BETREKKING HEBBEN OP HET DEEL DER VLOOT IN INDIË VOOR HET TIJDVAK 1914 TOT EN MET 1926.

A. *Traktementen, soldijen en toelagen.*

Aan de hand van gegevens, verstrekt door het bureau „Soldijen" van het Departement van Marine, werden berekend:

1°. de traktementen, soldijen en toelagen van de vrijwilligers, die bij een militie-marine in Nederland aanwezig moeten zijn met het oog op de eischen van den dienst in Indië, alzoo 4/3 maal de benoodigde sterkte in Indië. In verband met de herziening der traktementsregeling werd dit bedrag verhoogd met 10 pCt., hetgeen leidde tot een totale jaarlijksche uitgaaf van **f 3.070.340**;

2°. de traktementen enz. van het vrijwilligerspersoneel van sommige rangen en qualiteiten, dat met het oog op de eischen van den dienst in Nederland aanwezig moet zijn boven 4/3 maal de sterkte voor Indië.
Verhoogd met 10 pCt. gaf dit **f 273.036.**

3°. de soldijen van de zeemiliciens, die in Nederland dienen. Deze zeemiliciens zijn te verdeelen in 3 groepen, t. w.:

a. de groep zeemiliciens-matroos, bestemd voor den dienst in de tropen, waarvan per jaar aan wal in Nederland dient $2 \times \frac{1}{2}$ lichting gedurende 3 maanden, terwijl zich elk jaar $4 \times \frac{1}{2}$ lichting gedurende 1½ maand op reis bevindt naar en van Oost-Indië. Daar werd aangenomen, dat de miliciens gedurende deze tijdvakken ten laste van de Staatsbegrooting komen, moest aan de hand van de voorstellen in § 6 (Personeel van de vloot) van hoofdstuk II van het Rapport gerekend worden op de soldij van 700 man gedurende een vol jaar, waarbij de aanvangssoldij werd gesteld op f 15 per maand. Verder viel te rekenen op de verstrekking van een eerste uitrusting van 1400 man per jaar;

b. de groep zeemiliciens-matroos en zeemiliciens-stoker, bestemd voor den dienst op de vloot in Nederland, waarvan zich steeds twee lichtingen (720 + 600 man) onder de wapens bevinden. Om verband te leggen tusschen hunne positie en die van miliciens van korpsen der landmacht met even langen diensttijd (bereden wapens) werd aangenomen, dat voor elken milicien een bedrag van f 160 beschikbaar zal worden gesteld, waarvan hij zijn eerste uitrusting en het onderhoud van die uitrusting zal moeten bekostigen, terwijl een eventueel batig saldo bij vertrek met groot verlof zal worden uitbetaald. Verder werd er op gerekend hun, behalve deze toelage voor kleeding, nog eenig zakgeld te geven, waarvan het bedrag voor de matrozen ware te stellen op f 0.15, voor de stokers op f 0.25 per dag;

c. de groep zeemiliciens-kustwachter met een oefeningstijd van acht maanden en één herhalingsoefening van 5 weken. De soldijregeling enz. voor deze miliciens werd gelijk gedacht aan de bestaande regeling, n.l. f 14 per maand zonder vrije kleeding.

Volgens bovenstaande grondslagen bedragen de geraamde uitgaven per jaar voor de groepen *a* t/m *c*:

voor soldijen	f	233.610
„ eerste uitrusting en kleedingtoelage	„	245.600
totaal	f	479.210

Dit bedrag moet nu nog worden vermeerderd met de gratificatie (1½ maand soldij), welke de Commissie voorstelt te geven aan de miliciens, die na een anderhalfjarigen diensttijd in de tropen in het moederland terugkeeren. Berekend tegen f 25 per maand en per man, zullen de kosten hiervan bedragen $1\frac{1}{2} \times 1400 \times$ f 25 = f 52.500, zoodat de hierbedoelde kosten der zeemilitie in het geheel werden geraamd op **f 531.710.**

4°. de traktementen van het in opleiding zijnde vrijwilligerspersoneel, zie onder C Opleidingen.

B. *Voeding.*

Berekend tegen een eenheidsprijs van f 0.46 per rantsoen per dag, zullen de kosten der voeding bedragen per jaar:

voor hen, bedoeld onder A 1°.	f	402.720
„ „ „ „ „ 2°.	„	42.286
„ „ „ „ „ 3°.	„	359.476
„ „ „ „ „ 4°. zie onder Opleidingen	„	—
Totaal	f	804.472

Aangezien het voor de opleiding van het personeel (w. o. de zeemilitie) noodig zal wezen om de in dienst zijnde groote schepen af en toe een reis te laten doen naar het buitenland, waardoor de kosten der rantsoenen voor de opvarenden dier schepen tijdelijk stijgen tot plm. f 0.55 per dag, zal bovenstaand bedrag eenige verhooging moeten ondergaan en mogen de totale kosten der voeding geraamd worden op **f 850.000.**

C. *Opleidingen.*

1°. *Korps Zeeofficieren.* Volgens opgave van de afdeeling „Personeel" aan het Departement van Marine rekent men jaarlijks evenveel adelborsten noodig te hebben als het verloop bedraagt in den rang van Luitenant ter Zee der 2de klasse. Bij een sterkte in dien rang van 225 officieren bedraagt dit verloop 26 luitenants ter zee 2e klasse, zoodat bij eene benoodigde sterkte van $^7/_3 \times 133 = 310$ Luitenants ter zee 2e klasse, per jaar 36 plaatsen voor Adelborst moeten worden opengesteld.
Aan de hand van gegevens uit de begrootingen worden de kosten dezer opleiding, ongerekend de traktementen en soldijen van het bij de opleiding gedetacheerde militaire personeel en de kosten van reizen van het vormingsschip en instructieschepen, geraamd op plm. **110.000** per jaar.

2°. *Korps officieren van administratie.* De geraamde sterkte voor de toekomstige organisatie zal iets kleiner zijn dan de tegenwoordige, in verband waarmede de kosten dezer opleiding — ruim gerekend — geraamd kunnen worden op f **10.000** per jaar.

3°. *Korps stoomvaartdienst.* Om het tegenwoordige korps (oorlogssterkte 362 officieren en machinisten) op sterkte te houden, moeten jaarlijks 18 plaatsen bij de opleiding worden opengesteld.
De toekomstige sterkte is geraamd op $^7/_3 \times 260 = 607$ officieren en machinisten, zoodat jaarlijks 30 adjunct-machinisten de opleiding zullen moeten verlaten.

OPCARD 101 V3

In verband met een en ander worden de kosten der opleiding geraamd op f **60.000** per jaar, ongerekend de traktementen en soldijen van het militaire personeel en de kosten van de instructieschepen.

4°. *Kanonniers.* De totale geraamde sterkte bedraagt 1043 man. De kosten van de opleiding daarvoor mogen gesteld worden op f **110.000** per jaar.

5°. *Korps Monteurs.* De geraamde sterkte bedraagt 175 man. Bij een verloop van 10 pCt. zal de jaarlijksche aanvulling 18 man moeten bedragen, terwijl deze op het oogenblik is vastgesteld op 10 man.

Ofschoon de kosten der opleiding hierdoor niet noemenswaard worden beïnvloed, zal toch rekening gehouden moeten worden met de kosten der soldijen en voeding van 4 × 18 = 72 leerlingen-monteur, die boven de sterkte aanwezig zullen moeten zijn. Deze kosten zijn te stellen op plm. f 30.000 per jaar en die der geheele opleiding op plm. f **40.000** per jaar.

6o. *Overige korpsen.* Ofschoon ook de sterkte van de overige korpsen vrij aanzienlijke vermeerdering zal moeten ondergaan, zijn alle daaraan verbonden uitgaven voor personeel — voor zoover nog niet opgebracht —te rekenen onder die voor de opleiding van het vrijwillig dienende personeel, dat afkomstig is van de kweekschool voor matrozen en van die voor stokers. Alleen de opleiding voor geweermaker en die voor torpedomaker maken hierop een uitzondering; de kosten verbonden aan het boven de sterkte voeren van eenige leerlingen-geweermaker en -torpedomaker zijn echter in rekening gebracht door de kosten voor de kweekschool enz. iets te verhoogen.

Met uitzondering van de opleiding tot kok en hofmeester te Amsterdam, geschiedt de opleiding van de hier bedoelde overige korpsen geheel door militair personeel, waarvan de kosten (traktementen en voeding) reeds onder de hoofden A en B zijn berekend, zoodat de kosten der opleidingen — met uitzondering van die voor het materieel — worden gevonden door de traktementen en de kosten der voeding te berekenen voor alle in opleiding zijnde minderen, die als zoodanig boven de sterkte behooren te worden gevoerd.

Bij eene militie-marine moet worden gerekend op:

180 matrozen kweekschool
87 stokers van Speijk
180 matrozen vormingsschip
87 stokers ,,

534 man te zamen.

Rekenende op eenige marge voor de nog benoodigde leerlingen-geweermaker en -torpedomaker, kan men derhalve rekenen op 550 man. Deze jongelieden zullen vermoedelijk reeds van den aanvang af hooger soldij genieten dan een lichtmatroos, terwijl de soldij op het vormingsschip waarschijnlijk reeds zal zijn gestegen tot plm. 18 gulden per maand. In verband met een en ander is gerekend op eene gemiddelde soldij van f 14 per maand, waardoor de hierbedoelde kosten van de traktementen en voeding worden plm. **f 185.000.**

D. *Pensioenen.*

Volgens de Marinebegrooting voor het dienstjaar 1913 is aan pensioenen en onderstanden plm. f 2.946.000 noodig. Dit bedrag zal tot en met het jaar 1922 nog stijgen met f 9.800 per jaar onder de werking van de pensioenwet 1902, terwijl verder eene stijging van f 6.000 per jaar, tot een maximum van f 120.000 na 20 jaar, is te verwachten als gevolg van de jongste wijziging der pensioenwet voor de officieren.

Voorts ligt het voor de hand, dat de grootere sterkte der korpsen officieren en onderofficieren van de voorgestelde

organisatie stijging van het bedrag der pensioenen zal veroorzaken, waartegenover bij eene militie-marine verlaging is te verwachten van de kosten der pensioenen voor de minderen.

De invloed van de gewijzigde sterkte van de bovengenoemde korpsen op het totaal bedrag der pensioenen zal zich gedurende de eerstvolgende 15 jaar slechts in geringe mate doen gevoelen; eerst daarna zal die invloed merkbaar zijn.

De Staatscommissie heeft gemeend zich, waar het hier geldt de oplossing van een vraagstuk met vele onbekenden, tot eene globale raming te moeten beperken en zij heeft daarom aangenomen, dat de hierbedoelde uitgaven gesteld kunnen worden op f **3.000.000** per jaar.

E. *Kosten van het materieel.*

Alvorens ten aanzien van het materieel over te gaan tot het maken van een raming van kosten is nagegaan welke eischen in vredestijd moeten worden gesteld met het oog op de opleiding en de vorming van de officieren, onderofficieren en minderen (vrijwilligers), zoowel wat betreft de behoefte aan groote schepen als wat aangaat de behoefte aan torpedomaterieel.

Zooals blijkt uit § 10 (Kostenberekening) van hoofdstuk II van het Rapport onder B ,,Jaarlijksche bedrijfskosten van de vloot'', werd daarbij uitsluitend aandacht geschonken aan het tijdvak, waarin hier te lande nog geen groote pantserschepen aanwezig zullen zijn.

Reeds tegenwoordig, nu in Nederland permanent in dienst zijn 3 pantserschepen en één pantserdekschip (vormingsschip) blijkt dat geen voldoende gelegenheid kan worden gevonden voor systematische oefening der torpedovloot; breidt zich het aantal in dienst zijnde booten in de toekomst uit van 9 tot 15, hetgeen in verband met de grootere oorlogssterkte der torpedovloot bepaald noodig zal zijn, dan is de behoefte aan doelschepen uit den aard der zaak nog grooter. Om deze redenen, zoomede met het oog op eventueele bezetting van het station West-Indië door een schip van eenigszins groot charter en de noodzakelijke voortgezette oefening van officieren en kanonniers, zijn dus minstens 4 schepen noodig, althans zoolang niet wordt beschikt over veel grootere schepen dan die van het type ,,Koningin Regentes''.

Neemt men verder in aanmerking, dat voor de voortgezette opleiding der adspirant-onderofficieren (vrijwilligers) een vormingsschip noodig is, dan stijgt het aantal der voor den dienst noodige pantserschepen reeds tot 5 of 4 + 1 pantserdekschip, hetgeen vrij zeker met het oog op het aantal beschikbare schepen als een maximum is te beschouwen.

In verband met het grootere aantal kanonniers, dat jaarlijks door de opleiding tot kanonnier moet worden afgeleverd, is het twijfelachtig of met de Bellona voor deze opleiding kan worden volstaan, c. q. door vergrooting van het aantal tenders en met gebruikmaking van de kazerne voor logies van enkele afdeelingen, die tijdelijk oefeningen aan wal doorloopen. Aangezien in de praktijk is gebleken dat eene opleiding voor officieren tot vuurleider en hulpvuurleider bepaald noodig is, hetgeen aan boord van de Bellona niet kan geschieden, verdient het verre de voorkeur om een der pantserdekschepen voor artillerie-instructieschip te bestemmen, welke schepen in verband met hunne bewapening beter voor deze bestemming zijn geschikt te achten dan de pantserschepen.

In verband met een en ander verdient het aanbeveling om, met het oog op den toestand der schepen type ,,Kortenaer'' en het in bijlage 7 voorgestelde plan van samenstelling, in elk geval voorloopig drie pantserdekschepen aan te houden, waarvan dan één als varend torpedo-instructieschip en een tweede als artillerie-instructieschip zou kunnen worden gebruikt.

In verband met het bovenstaande zal het in Nederland aanwezige materieel dus verdeeld kunnen zijn als volgt:

OPCARD 101 V3

In dienst:

5 pantserschepen. *)
1 pantserdekschip. *)
2 groote mijnenleggers.
2 pantserbooten.
15 torpedobooten.
12 onderzeebooten.
3 depôtschepen voor onderzeebooten.
2 torpedo-instructieschepen.
Opleidingsschip m. k. personeel.
Een kazerne te Willemsoord, waarin gevestigd de kweekschool, de onderzeedienst, de eerste opleiding der zeemilitie voor Indië en het depôt.
Een kazerne te Amsterdam voor de daar nog gevestigde opleidingen.
De noodige tenders en andere lichte vaartuigen.
1 politievaartuig voor de Noordzeevisscherij, des zomers aangevuld door een daarvoor in dienst te stellen groot torpedoboot (te voeren buiten het groepsverband).

In dienst opgelegd of in herstelling:

1 pantserschip. **)
1 pantserdekschip. **)
2 kleine mijnenleggers.
1 pantserboot.
21 torpedobooten.
6 reserve-torpedobooten.
2 reserve-onderzeebooten.
De niet in dienst zijnde tenders en lichte vaartuigen.

De aan een en ander verbonden uitgaven, met uitzondering van die voor traktement en voeding, worden geraamd als in onderstaande tabel aangegeven.

EENHEID	Directe bedrijfskosten zonder traktement en voeding: in dienst	Directe bedrijfskosten zonder traktement en voeding: in dienst opgel.	OPMERKINGEN
4 pantserschepen ***)	f 900 000	—	
1 pantserschip	—	f 90 000	
1 „ (vormingsschip)	210 000	—	Grooter kolenverbruik enz. in verband met langer verblijf buitengaats.
Art. instructieschip	190 000	—	Zonder de kosten van het munitieverbruik (zie „Opleidingen").
1 pantserdekschip	—	90 000	
2 mijnenleggers	72 000	—	
2 mijnenleggers	—	6 000	De in dienst opgelegde mijnenleggers zijn de kleine, vandaar een onevenredig groot verschil.
2 pantserbooten	68 000	—	
1 pantserboot	—	15 000	
15 torpedobooten	183 000	—	
21 torpedobooten	—	113 100	De kosten der in dienst opgelegde booten zijn vermeerderd met die der reserve-booten; de booten zijn gerekend op gemiddeld 200 ton.
12 onderzeebooten	144 000	—	Berekend naar de gegevens betreffende boot I.
2 onderzeebooten	—	16 000	
3 depôtschepen	24 000	—	Geschat.
Kon. Emma	27 000	—	
Schorpioen	12 000	—	
Van Speijk	12 000	—	
Kazerne Willemsoord	20 000	—	Gerekend op 1 pCt. der kosten van aanbouw (f 2 000 000).
Kazerne Amsterdam	8 000	—	
Politiekruiser	90 000	—	Gerekend tegen f 75 per ton (waterverplaatsing 1200 ton).
Tenders enz.	75 000	5 000	
Totaal	f 2 035 000	f 335 100	
Te zamen	2 370 100 of rond f **2 400 000.**		

*) Dan wel 4 pantserschepen en 2 pantserdekschepen.
**) Dan wel 2 pantserschepen.
***) Dan wel 3 pantserschepen en 1 pantserdekschip.

Een en ander in de veronderstelling, dat ook Hr. Mr. „De Zeven Provinciën" reeds voor het moederland beschikbaar is, hetgeen eerst omstreeks 1923 het geval zal zijn. Tot aan het jaar 1923 zal derhalve in plaats van dit schip een derde pantserdekschip zijn aan te houden.

F. *Kosten der Rijkswerven.*

Volgens opgave van den Inspecteur van de comptabiliteit over het Materieel der Rijkswerven bedroegen de kosten in 1911:

voor de Rijkswerf te Amsterdam	f 500.000
„ „ „ „ Hellevoetsluis	202.444
„ „ „ „ Willemsoord	367.000
Totaal ...	f 1.069.000

Dit bedrag moet worden verminderd met:

1o.	de traktementen van het hierbij berekende militaire personeel	f 136.777
2o.	het deel der kosten dat geheel ten laste komt van nieuwen aanbouw	95.561
Totaal ...		f 232.338,

zoodat de kosten der werven zijn te stellen op f **836.662,** of rond f **850.000.**

G. *Kosten van beheer.*

Om een zoo goed mogelijke raming te krijgen van de kosten van het algemeen beheer van de Zeemacht in Nederland is nagegaan welke posten van Hoofdstuk VI der Staatsbegrooting als zoodanig zijn te beschouwen.
Deze posten zijn in onderstaande tabel vereenigd; zij zijn verminderd met de traktementen enz. van het militaire personeel, zijnde de kosten hiervan reeds onder A berekend, en verder naar omstandigheden verhoogd of verlaagd al naarmate zulks met het oog op de toekomstige organisatie werd noodig geacht.

Art. der begrooting.	KORTE OMSCHRIJVING	Raming	TOELICHTINGEN
1	Bezoldiging van den Minister	f 12 000	
2 en 3	Traktement Secretaris-Generaal enz.	135 000	
4	Kosten bureau scheepsbouw	39 000	Verhoogd met f 20 000 in verband met uitbreiding toezicht bij nieuwen aanbouw.
5	Bureau- en lokaalbehoeften	21 750	
7—10	Civiele ambtenaren, werkzaam op de bureaux van de Dir. en Cdtn. voor zoover niet benoodigd voor het beheer der rijkswerven	3 600	Verminderd in verband met de invoering van eene afzonderlijke directie voor de rijkswerven.
11	Bureau- en locaalbehoeften directiën	18 000	
12 en 13	Inspectie en verificatie 's rijks-zeeinstrumenten	7 290	
14	Reis-, verblijf- en vacatiekosten	20 000	
28	Kosten in verband met de defensie	15 000	
35	Kosten verband houdende met aanneming en reëngagement van schepelingen	100 000	Verminderd in verband met het geringer aantal vrijwilligers beneden den rang sergeant.
39	Kosten van onderwijs enz.	80 000	
40	„ boekenfonds	2 400	
41	Subsidiën studenten enz.	60 000	
42	Reis- en verblijfkosten enz. examencommissiën	9 000	
44	Kosten van de marinebakkerij	65 000	
46	Onderhoud hospitalen enz.	30 000	
47	Kosten verpleging zieken in hospitalen enz.	135 000	
48—51	Verschillende uitgaven	172 000	
59—78	Diverse subsidiën	180 000	
	Totaal	f 1 105 040 of f **1 106 000**	

OPCARD 101 V3

RECAPITULATIE

der bedrijfskosten, die niet uitsluitend betrekking hebben op het deel der vloot in Indië.

onderdeel	A	f 3.875.000
,,	B	850.000
,,	C	515.000
,,	D	3.000.000
,,	E	2.400.000
,,	F	850.000
,,	G	1.106.000
Onvoorziene uitgaven		100.000
Totaal Generaal		f 12.696.000

of rond f **12.700.000.**

OVERZICHT

VAN DE APPROXIMATIEVE STIJGING DER BEDRIJFSKOSTEN VAN DE VLOOT GEDURENDE HET TIJDVAK 1914 TOT EN MET 1926.

De *militaire* uitgaven, die ten laste komen van Hoofdstuk VI der Staatsbegrooting, bedragen thans pl.m. f 17.000.000, welk bedrag na de inwerkingtreding van de ontworpen nieuwe traktementsregeling zal stijgen tot ruim f 17.400.000. Trekt men hiervan af het bedrag van f 4.200.000, dat in de laatste jaren voor den aanbouw van nieuw materieel werd aangevraagd, dan blijft nog over een bedrag van ruim f 13.200.000 voor de bedrijfskosten, hetgeen zelfs nog hooger is dan het eindcijfer der in bijlage 12 uitgewerkte raming, waarbij reeds met de nieuwe traktementsregeling werd rekening gehouden.

Hieruit volgt dus, dat, als in het tijdvak 1914—1917 hier te lande de marine-organisatie in overeenstemming wordt gebracht met de beginselen die aan de berekeningen van bijlage 12 ten grondslag liggen (grooter gebruik van de zeemilitie, inkrimping opleiding tot matroos-vrijwilliger enz.), aan de voorgestelde gereorganiseerde Zeemacht tot en met het jaar 1926 voor het moederland *geen* hoogere bedrijfskosten zijn verbonden, althans indien niet meer, zooals tot nu toe, de kosten der herstellingen van de schepen en torpedobootjagers, die behooren tot het z.g. Nederlandsch Eskader in Oost-Indië, ten laste komen van de Staatsbegrooting.

Om een overzicht te krijgen van de approximatieve stijging der bedrijfskosten van de gereorganiseerde vloot, kan derhalve worden volstaan met de stijging van die kosten van het deel der vloot in Indië.

Volgens eene in den loop van 1912 aan het Departement van Marine uitgevoerde splitsing van de uitgaven, die ten laste komen van de afdeeling „Marine" van de Indische begrooting in „*Militaire*" en „*niet-Militaire*" uitgaven, bedragen eerstgenoemde op het oogenblik f 7.254.480, w.o. begrepen f 250.000 voor nieuwen aanbouw (laatste termijn onderzeeboot), zoodat voor bedrijfskosten noodig is f 7.004.480.

Werd de vloot in Indië niet gereorganiseerd, dan zou dit bedrag met het oog op de reeds aangenomen toevoeging van torpedobootjagers en van 1 onderzeeboot, binnenkort vermeerderd moeten worden met:

a. de bedrijfskosten van 4 torpedobootjagers in dienst en die van 2 in reserve (zonder bemanning)	± f 650.000
b. de bedrijfskosten van 1 onderzeeboot	± f 72.000
totaal	± f 722.000

Gemakshalve zijn de kosten der herstellingen van de torpedojagers hieronder begrepen; terwijl, als zulks — gelijk werd aangenomen in bijlagen 10, 11 en 12 — ook geschiedt met de kosten der herstellingen van de overige schepen en jagers, die nu tot het eskader in Indië behooren, de bedrijfskosten nog met ruim 2 ton moeten worden vermeerderd.

In verband met een en ander wordt voor het hieronder volgende overzicht uitgegaan van de veronderstelling, dat de bedoelde bedrijfskosten bedragen ongeveer **f 8.000.000.**

Buiten beschouwing zijn hierbij gelaten de extra uitgaven ten bedrage van pl.m. f 200.000, die ten laste van Indië

zullen komen zoodra de reeds ontworpen nieuwe traktementsregeling is ingevoerd, terwijl ook geen rekening is gehouden met de uitgaven voor den bouw van de onderzeebooten II en III *), aangezien zich laat aanzien, dat hiermede niet zal worden begonnen vóór het jaar 1914, zoodat de bouwkosten zijn begrepen in de voor dat jaar geraamde uitgaven volgens bijlage 9.

De eerste groote pantserschepen en 3 van de 6 torpedokruisers zullen op zijn vroegst in het jaar 1917 in Indië kunnèn komen (zie bijlagen 7 en 8), zoodat in de jaren 1914 tot 1917 het bovengenoemde bedrag van f 8.000.000 slechts moet worden verhoogd met hetgeen noodig is om de sterkte van het inlandsche marinepersoneel geleidelijk op te voeren tot die, welke in 1917 benoodigd zal zijn, benevens eventueel met de bovenbedoelde kosten der nieuwe traktementsregeling en in het jaar 1916 met de bedrijfskosten van 2 onderzeebooten. In het jaar 1917 zal derhalve voor de eerste maal een eenigszins belangrijke stijging der bedrijfskosten zijn te verwachten.

Indien wordt aangenomen, dat in dat jaar 2 schepen type ,,Regentes'' aan het eskader in Indië worden onttrokken, dan zal dit eskader in 1917 dus bestaan uit:

2 pantserschepen van pl.m. 21.000 ton,
2 pantserschepen type ,,Regentes'',
3 torpedokruisers,
8 torpedobootjagers, waarvan 4 in dienst en 4 in dienst opgelegd,
8 torpedobooten (6 type ,,Hydra'', 2 van 300 ton), waarvan 5 in dienst en 3 in dienst opgelegd,
3 onderzeebooten met 2 reservebemanningen,
4 flottieljevaartuigen (waarvan 2 mijnenleggers).

Berekend naar den maatstaf, waarop de raming in de bijlagen 11 en 12 berust, zouden de totale bedrijfskosten gesteld moeten worden op pl.m. **f 10.300.000**, indien voor de kosten der herstellingen van de nieuwe pantserschepen, torpedokruisers en onderzeebooten, alsook voor de bijkomende kosten van beheer, 10 pCt. reserve enz. dezelfde bedragen noodig zijn als voor de toekomst werd geraamd.

Nu is in bijlage 10 toegelicht, dat de geraamde kosten der herstellingen het gemiddelde aangeven van een periode van pl.m. 5 jaar, hetgeen zich ook aldus laat opvatten, dat er van elke 5 schepen van hetzelfde type gemiddeld elk jaar één een groote herstelling ondergaat en dat het totaal der herstellingskosten van dit schip en van de 4 overige over de 5 schepen gelijkelijk wordt verdeeld. Gedurende de eerste jaren hebben nieuwe schepen in gewone omstandigheden geen groote herstellingen noodig; dit is eerst het geval zoodra zij omstreeks 4 à 5 jaar in dienst zijn, d. w. z. voor ons van af het jaar 1921. De kosten van het gewone onderhoud zullen vermoedelijk niet meer bedragen dan de helft van het voor de toekomst geraamde bedrag.

Ook de kosten van de 10 pCt. reserve en de kosten van overvoer naar en van Nederland zullen in 1917 nog lang niet zoo hoog zijn als het daarvoor in bijlage 11 voor de toekomst geraamde bedrag, aangezien de nieuwe schepen uit den aard der zaak voor het grootste deel zullen worden bemand met personeel dat 1½ jaar achtereen in de tropen kan blijven en bovendien met de in 1917 terugkeerende schepen van het type ,,Regentes'' een vrij talrijk aantal schepelingen kan repatrieeren.

Op grond van een en ander behoeven de bedrijfskosten voor het jaar 1917 niet hooger te zijn dan pl.m. **f 9.400.000.**

Een tweede belangrijke stijging der bedrijfskosten heeft plaats in het jaar 1919, zoodra het 3de pantserschip in Indië

*) Op de Indische begrooting 1913 is een bedrag van f 500.000 toegestaan om bij gunstig verloop der proeftochten van onderzeeboot K I nog twee dergelijke booten in aanbouw te brengen.

komt. Volgens de bijlagen 7 en 8 zou de vloot dan bestaan uit:

3 pantserschepen van pl.m. 21 000 ton,
1 pantserschip (Hr. Ms. ,,De Zeven Provinciën),
6 torpedokruisers,
8 torpedobootjagers,
8 torpedobooten (3 type ,,Hydra'' en 5 van 300 ton),
7 onderzeebooten + 4 reservebemanningen,
4 flottieljevaartuigen (waarvan 2 mijnenleggers).

De kosten der 10 pCt. reserve beginnen dan ook voor een grooter deel te drukken; de kosten van overvoer van en naar Nederland eveneens. De kosten der herstellingen bedragen in 1919 nog ongeveer de helft van het geraamde bedrag.

Met inachtneming van een en ander kunnen de bedrijfskosten voor 1919 geraamd worden op **f 10.800.000.**

In de jaren 1921 en 1923 zal telkens weer een groot schip aan het eskader in Indië worden toegevoegd, terwijl ook het kleine materieel in den tusschentijd zal zijn aangevuld. Bovendien zullen omtstreeks het jaar 1921 een van de eerst aangekomen groote schepen, een torpedokruiser en een onderzeeboot een grondige herstelling moeten ondergaan, zoodat in dat jaar de grootste stijging in de bedrijfskosten is te verwachten.

Het groote schip, dat in 1923 in Indië komt, brengt de sterkte op 5 schepen, zoodat Hr. Ms. ,,De Zeven Provinciën'' als reserveschip door een groot schip kan worden vervangen. Van af het jaar 1923 zullen de bedrijfskosten, die uitsluitend betrekking hebben op de vloot in Indië, derhalve voor het eerst het geraamde bedrag van **f 14.000.000** hebben bereikt en verder stationnair blijven. Het vermoedelijk verloop van de stijging dezer bedrijfskosten is hierachter grafisch voorgesteld.

GRAFISCHE VOORSTELLING

van de approximatieve stijging der bedrijfskosten gedurende het tijdvak 1914—1926.

RAMING VAN DE KOSTEN VAN DE VLOOTBASIS.

De kosten, bedoeld onder *a.* op blz. 98 van het Rapport worden globaal geraamd als volgt:

Aankoop van het terrein.

In ronde cijfers mag worden aangenomen dat het geheele emplacement een oppervlakte zal moeten hebben van 120 H.A., waarvan globaal gerekend 30 H.A. noodig zal zijn voor het industrieel bedrijf.

Voor den aankoop van het land Kodja is een prijs van f 0,13⁵ per M². betaald. Met inbegrip van den afkoop van eventueele inlandsche rechten en rekenende op eenige prijsverhooging in de toekomst, zal men moeten rekenen op een koopprijs van f 0,15 per M².

Voor 30 H.A. bedraagt dit alzoo ..... f 45 000,—

Ophooging terrein.

Het te Priok aanwezige terrein zal noodzakelijk dienen te worden opgehoogd. Rekent men, dat de ophooging 2 M. zal bedragen, zoozals met de terreinen ten Zuiden van de handelshaven het geval is, en dat de M³. ophooging met aarde uit de te graven bassins f 0,10 kost, dan komt dit op f 0,20 of voor 30 H.A. op ..... 60 000,—

Gebouwen.

Voor werkplaatsen, magazijnen, loodsen, kantoren enz. wordt een oppervlakte van 90 000 M². noodig geacht.

Indien men in het oog houdt dat voor eenvoudige hangars in de haven op f 35,— per M². gerekend wordt, dan maakt men zich zeker niet aan overdrijving schuldig, indien men voor deze gebouwen een prijs van f 30,— per M². stelt, makende alzoo voor 90 000 M². ..... 2 700 000,—

Woningen.

Uiteraard zullen op het eventueele etablissement te Tandjong-Priok alleen de strikt vereischte woningen worden gebouwd en zal het personeel in hoofdzaak te Weltevreden gaan wonen.

In verband daarmede wordt een bedrag geraamd van ..... 450 000,—

Wegen.

Voor een toegangsweg en den aanleg en verharding van het uitgebreide wegennet tusschen de verschillende gebouwen onderling wordt een bedrag noodig geacht van 60 000,—

Decauville Spoor.

Gerekend wordt op een lengte Decauville spoor van 11 000 M. Voor het overbrengen, gedeeltelijk vernieuwen enz. van dit spoor wordt noodig geacht ..... f 25 000,—

Sleephellingen.

Indien noodig ..... 200 000,—

Drijvende kraan.

Het verdient aanbeveling hiervoor een drijvende kraan aan te schaffen van 75 ton lichtvermogen, waarvoor een bedrag noodig is van ..... 180 000,—

Installatie.

Voor de installatie der verschillende utiliteits- en administratiegebouwen, met inbegrip van den bouw van nieuwe machinefundaties, den aanmaak van stellingen voor de magazijnen, het vernieuwen van onderdeelen benevens het overbrengen van den magazijnsvoorraad, wordt een stelpost geraamd van ..... 1 000 000,—

Afkoop contract A. N. I. E. M.

Met de A.N.I.E.M. is een contract aangegaan voor de levering van electriciteit aan het Marine-Etablissement te Soerabaja gedurende 30 jaren.

Men mag aannemen dat ter compensatie der winstderving voor den afkoop van dit contract een rouwgeld zal moeten worden betaald, hetwelk voorloopig wordt gesteld op 30 000,—

Droogdok.

Voor den bouw van een drijvend droogdok *) met een capaciteit van 26 000 ton wordt noodig geacht ..... 3 000 000,—

Hekwerk.

Voor het aanbrengen der noodige hekwerken langs en op het emplacement wordt een bedrag geraamd van ..... 25 000,—

Bergingsvaartuig en conservatiekappen.

Voor de aanschaffing van een bergingsvaartuig voor onderzeebooten wordt gerekend op ..... 500 000,—

Voor de aanschaffing van acht conservatiekappen voor onderzeebooten op ..... 40 000,—

Petroleumtanks.

Noodig geacht worden 10 tanks ieder met een capaciteit van 5000 ton, met de pijpleiding; hiervoor wordt geraamd ..... 300 000,—

Diversen.

Met het oog op den gezondheidstoestand wordt assaineering der naaste omgeving noodzakelijk geacht. Hiervoor wordt geraamd ..... 325 000,—

Voor verbetering der bestaande werktuigen, onvoorziene uitgaven enz. wordt gerekend op 10 pct. van het totaal bedrag 1 300 000,—

Totaal ..... f 10 090 000,—

*) Mocht tot een gegraven dok worden overgegaan, dan zal de prijs daarvan aanmerkelijk hooger zijn en veilig op f 5.000.000.— gesteld mogen worden.

De kosten bedoeld onder *b* op blz. 99 van het Rapport worden geraamd als volgt:

Aankoop van het terrein.

(Zie de raming van de kosten onder *a*).

Voor 90 H.A. is de koopsom ..... f 135 000,—

Ophooging van het terrein.

Zie als voren. Indien wordt aangenomen, dat van deze 90 H.A. ± 30 H.A. land en 60 H.A. water zullen zijn bedragen de kosten 60 000,—

Graven van bassins.

Voor de diepte der te graven bassins moet ± 9.50 M.L.W. worden aangenomen. Rekent men, dat het terrein op ± 0.50 M. gelegen is, dan moet alzoo per M². 10 M³. worden gebaggerd. Als het baggeren f 0.20 per M³. kost, dan bedraagt de prijs per M². bassin f 2.— of voor 60 H.A. ..... 1 200 000,—

Kaaimuren.

De lengte kaaimuur op het Etablissement behoeft niet meer dan 1000 M. te bedragen. De prijs per M. kaaimuur op f 1600,— ramende, komt men tot een bedrag van deze kosten van ..... 1 600 000,—

Glooiingen.

Volgens het door de Sub-Commissie gedachte plan zijn 3600 M. glooiing noodig. Stelt men de kosten per M. glooiing op een bedrag van f 25,—, dan beloopen de kosten van 3600 M. ..... 90 000,—

Strekdam.

De strekdam langs de buitenzijde van het toegangskanaal van uit de buitenhaven van Priok naar het nieuwe emplacement wordt geacht een lengte te zullen verkrijgen van ± 2000 M.

De soortgelijke strekdam voor de petroleumhaven te Tandjong-Priok is geraamd op een bedrag van omstreeks f 400,— per Meter.

Houdt men dit cijfer ook aan voor den onderwerpelijken strekdam, dan zullen de kosten daarvan bedragen ..... 800 000,—

Boeien, Meerpalen enz.

Hiervoor wordt geraamd ..... 50 000,—

Pyrotechnische werkplaatsen, torpedo-atelier, mijnenmagazijn enz.

In vorenstaande posten zijn niet opgenomen de oprichtingskosten van de voor de toekomst noodig geachte pyrotechnische werkplaatsen enz.

De kosten hiervan worden geraamd

mijnenmagazijn, torpedo-atelier en schietkatoenmagazijn ..... f	150 000,—
projectielenmagazijn	30 000,—
2 buskruitmagazijnen	200 000,—

steigerwerk voor buskruitmagazijnen ..... f	50 000,—
hervormingslokaal (13 × 30 M) voorzien van gecementeerde bakken voor de baden voor het reinigen der hulzen, bakken met stroomend water, rakken voor het bergen van hulzen en 2 wisschertoestellen, 2 nieuwe persen van 34.3 en 15 cM. te bewegen door motoren ..... f	120 000,—
Werkplaats voor het aanmaken van bundels (10 × 20 M.)	5 000,—
Werkplaats tot het samenstellen der munitie (10 × 30 M.)	8 000,—
Projectielen-vulplaats (10 + 15 M.) met aarden wal ...	5 000,—
f	570 000,—

Kazerne.

Voor den bouw eener kazerne enz. wordt noodig geacht	1 400 000,—
f	5 905 000,—

KOSTEN VAN EEN TO

KOSTEN VAN AANBOUW

JAAR	TE BESTEDEN VOOR: Scheepsmacht in Indië: Aanbouw: Beschermde kruisers	Aanbouw: Torpedovloot	Reservemunitie en reservetorpedo's	Aanbouw torpedovloot in Nederland	Totaal voor de geheele vloot	Voor Nederland en Indië te zamen op gewonen dienst uit te trekken	Rente door het vlootfonds: Te betalen (4% van kolom 13)	Te genieten (4% van kolom 14)	Beschikbaar voor: Aanbouw en uitrusting der vloot	Afl. van schuld
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
1 (1914)	2	1.15	0.03	3.64	6.82	10.6	—	—	6.82	—
2 (1915)	4	9.15	1.09	2.5	16.74	10.6	—	0.14	14.52	—
3 (1916)	4	9.15	1.09	2.5	16.74	10.6	0.09	—	10.51	—
4 (1917)	5	5.15	0.81	2.5	13.46	10.6	0.34	—	10.26	—
5 (1918)	5	5.15	0.81	2.5	13.46	10.6	0.46	—	10.14	—
6 (1919)	2.5	5.15	0.56	1.9	10.11	10.6	0.6	—	10.—	—
7 (1920)	2.5	6.15	0.56	1.9	11.11	10.6	0.6	—	10.—	—
8 (1921)	2.5	6.15	0.56	1.9	11.11	10.6	0.6	—	10.—	—
9 (1922)	2.5	5.15	0.56	1.9	10.11	10.6	0.65	—	9.95	—
10 (1923)	2.5	1.15	0.28	1.7	5.63	10.6	0.66	—	5.63	4.31
11 (1924)	2.5	0.57	0.26	1.9	5.23	10.6	0.5	—	5.23	4.87
12 (1925)	5	1.58	0.59	0.7	7.87	10.6	0.3	—	7.87	2.43
13 (1926)	5	1.—	0.57	1.9	8.47	10.6	0.2	—	8.47	1.98
14 (1927)	2.5	1.—	0.32	1.9	5.72	10.6	0.1	—	5.72	2.92
15 (1928)	2.5	1.57	0.33	3.1	4.50	10.6	—	0.03	4.50	—
16 (1929)	2.5	2.58	0.41	3.1	8.59	10.6	—	0.3	8.59	—
17 (1930)	2.5	3.15	0.41	2.5	8.56	10.6	—	0.4	8.56	—
18 (1931)	2.5	9.15	0.84	2.5	14.99	10.6	—	0.47	14.99	—
19 (1932)	2.5	9.15	0.84	2.5	14.99	10.6	—	0.3	14.99	—
20 (1933)	2.5	5.15	0.56	2.5	10.71	10.6	—	0.14	10.71	—
21 (1934)	2.5	5.15	0.56	1.9	10.11	10.6	—	0.14	10.11	—
22 (1935)	5	5.15	0.81	1.9	12.86	10.6	—	0.17	12.86	—
23 (1936)	5	5.15	0.81	1.9	12.86	10.6	—	0.09	12.86	—
24 (1937)	5	5.15	0.81	2.4	13.36	10.6	—	0.04	10.85	—
25 (1938)	5	5.15	0.81	1.7	12.66	10.6	0.1	—	10.5	—

PEDOVLOOT IN INDIË.

VAN EEN TORPEDOVLOOT.

Jaarlijks op te nemen bedragen	Stand van het vlootfonds aan het einde van het jaar: Schuld	bezit	TOELICHTINGEN.
12	13	14	
—	—	3.78	Het bouwplan der torpedoboot is gebaseerd op een levensduur van 20 jaar voor de beschermde kruisers, van 15 jaar voor de torpedobooten en onderzeebooten en van 25 jaar voor de mijnenleggers. Verder is aangenomen dat de beschermde kruisers na ongeveer 11 jaar te veel in gevechtswaarde zullen zijn gedaald om nog deel uit te maken van de vloot in Indië, terwijl bovendien — op grond van dezelfde overwegingen als voor de pantservloot — en reserveschip in Indië wordt noodig geacht.
2.22	2.22	—	Voor Indië zijn de kosten van aanbouw der torpedobooten (met 5 lanceerinrichtingen en eene waterverplaatsing van pl.m. 550 ton) geraamd op f 1 000 000; die van de onderzeebooten op f 1 150 000 en die van de mijnenleggers op f 1 000 000 per vaartuig. De 8 reeds aanwezige torpedobootjagers zijn gerekend als torpedobooten.
6.23	8.45	—	Voor reservemunitie is uitgetrokken f 28 000 per torpedoboot en f 500 000 per beschermde kruiser, verdeeld over twee jaren.
3.20	11.65	—	Voor reservetorpedo's is uitgetrokken f 42 000 per torpedoboot en f 25 000 per onderzeeboot, eveneens verdeeld over twee jaren.
3.32	14.97	—	De bouwkosten der torpedovloot in Nederland zijn gesteld op f 600 000 per torpedoboot van 300 ton, f 700 000 per onderzeeboot (220 ton), f 250 000 per kleinen en en f 500 000 per grooten mijnenlegger.
0.11	15.08	—	Reservemunitie en reservetorpedo's zijn in verband met den reeds aanwezigen voorraad voor Nederland niet uitgetrokken.
0.11	15.19	—	De door het fonds voor vlootbouw te betalen en te genieten rente is berekend à 4 pct. 's jaars.
1.11	16.30	—	Bij eene gezamelijke bijdrage van Nederland en Indië uit de gewone middelen van **10.6** millioen gulden loopen de uitgaven in pl.m. 23 jaar rond.
0.16	16.46	—	
—	12.15	—	
—	7.28	—	
—	4.85	—	
—	2.92	—	
—	—	0.86	
—	—	6.99	
—	—	9.30	
—	—	11.74	
—	—	7.82	
—	—	3.71	
—	—	3.74	
—	—	4.37	
—	—	2.28	
—	—	0.11	
2.51	2.51	—	
2.16	4.67	—	

QPCARD 101 v3

SCHEMA VAN AANBOUW VAN EEN TORPEDOVLOOT.

JAAR	Beschermde kruisers.	Torpedobooten van 550 ton (5 lanceerinr.)	Onderzee-booten	Mijnen-leggers	KOSTEN
1 (1914)					*Kosten van aanbouw.*
2 (1915)	2		2		Kruiser . . . . . f 5 000 000
3 (1916)		16			Torpedoboot. . . . 1 000 000
4 (1917)			2		Onderzeeboot . . . 1 150 000
5 (1918)	2	8			Mijnenlegger . . . 1 000 000
6 (1919)			2		*Reservemunitie.*
7 (1920)	1	8			Per kruiser . . . . f 500 000
8 (1921)			2	2	„ torpedoboot . . . 28 000
9 (1922)	1	8			*Reservetorpedo's.*
10 (1923)			2		Torpedoboot. . . . f 42 000
11 (1924)	1	—			Onderzeeboot . . . 25 000
12 (1925)			1		
13 (1926)	2	2			
14 (1927)					
15 (1928)	1	2	1		
16 (1929)					
17 (1930)	1	4			
18 (1931)			2		
19 (1932)	1	16			
20 (1933)			2		
21 (1934)	1	8			
22 (1935)			2		
23 (1936)	2	8			
24 (1937)			2		
25 (1938)	2	8	2		

RAMING

VAN DE JAARLIJKSCHE BEDRIJFSKOSTEN VAN EEN TORPEDOVLOOT IN INDIË.

Geraamd is met inachtneming van *dezelfde* grondslagen als waarop de raming van de exploitatiekosten van de artillerievloot berust:

6 beschermde kruisers in dienst à f 135 per ton per jaar	f	4.455.000
1 idem met kernbemanning in reserve à f 40 per ton per jaar	„	220.000
24 torpedobooten in dienst (gemiddeld berekend tegen f 240 p. ton)	„	6.336.000
24 id. buiten dienst (gemiddeld berekend tegen f 240 p. ton)		
12 onderzeebooten	„	876.000
6 reservebemanningen	„	172.000
2 mijnenleggers	„	320.000
torpedodienst	„	56.000
depot aan wal	„	97.800
torpedo-atelier	„	9.000
eskadercommandant en staf	„	48.500
kosten van beheer, voor zoover deze uitsluitend betrekking hebben op de vloot in Indië (kosten van overvoer naar en van Indië inbegrepen)	„	2.820.000
Totaal	f	15.410.300

Voegt men hierbij de exploitatiekosten van 2 flottieljevaartuigen, welke vaartuigen door de Staatscommissie worden noodig geacht, ongeacht de samenstelling der vloot, dan moet bovenstaand bedrag nog vermeerderd worden met f 320.000 en wordt het totaal derhalve rond f **15.700.000.**

VERGELIJKING

TUSSCHEN DE TOTALE KOSTEN VAN EEN ARTILLERIEVLOOT EN EEN TORPEDOVLOOT (TIJDVAK 1914 TOT EN MET 1926).

Vergeleken worden:

A. *artillerievloot* samengesteld volgens de voorstellen der Staatscommissie 1913 (alleen het voor Indië noodig geachte eskader gereed);

B. *torpedovloot* bestaande in Indië uit:

7 beschermde kruisers van plm. 5500 ton, waarvan 1 reserve;

48 torpedobooten van plm. 550 ton;

12 onderzeebooten;

2 mijnenleggers.

In *beide* gevallen is voor Nederland nog gerekend op de schepen type ,,Koningin Regentes''.

A. *Artillerievloot.*

Kosten van aanbouw	f	17.000.000	per jaar
,, ,, exploitatie van het deel in Indië	,,	14.000.000	,, ,,
Overige exploitatiekosten	,,	12.700.000	,, ,,
Totaal	f	43.700.000	per jaar

B. *Torpedovloot.*

Kosten van aanbouw	f	10.600.000	per jaar
,, ,, exploitatie in Indië	,,	15.700.000	,, ,,
Overige exploitatiekosten	,,	13.700.000	,, ,, *)
Totaal	f	40.000.000	per jaar.

*) Gebaseerd op de raming der overige exploitatiekosten van de artillerievloot met inachtneming van de volgende verschillen:

a. Een dergelijke torpedovloot heeft plm. 17 pCt. meer personeel noodig dan de door de Staatscommissie voorgestelde artillerievloot in Indië, als gevolg waarvan van de meeste korpsen vrijwillig dienenden de sterkte in Nederland ook plm. 17 pCt. grooter zal moeten worden dan met het oog op de behoeften van de voorgestelde vloot noodig zoude zijn. De posten ,,traktementen'' en ,,voeding'', zoomede in de toekomst ook de post ,,pensioenen'' zullen dientengevolge stijgen.

b. Een torpedovloot heeft als gevolg van het grooter aantal eenheden meer subalterne officieren noodig dan de voorgestelde artillerievloot. Hierdoor zullen de kosten der opleiding tot officier toenemen.

c. In verband met het grooter aantal vrijwilligers, dat in Nederland aanwezig zal moeten zijn, dient voor de oefeningen daarvan meer materieel beschikbaar te worden gesteld, hetgeen extra kosten met zich brengt. Bovendien zal als gevolg van deze uitbreiding van het in dienst zijnde materieel hoogstwaarschijnlijk in het Moederland reeds aanstonds over een grooter contingent zeemilitie beschikt moeten worden.

Een en ander heeft er toe geleid de ,,overige exploitatiekosten'' der vloot f 1.000.000 hooger te ramen voor het geval men in Indië een torpedovloot wenscht te stationneeren.

NOTA

OMTRENT HET BARISAN-INSTITUUT OP HET EILAND MADOERA, OPGEMAAKT IN VOLDOENING AAN HET VERZOEK DER STAATSCOMMISSIE VOOR DE INDISCHE DEFENSIE (TECHNISCHE SUBCOMMISSIE), GEDAAN BIJ SCHRIJVEN VAN DEN VOORZITTER DD. 24 SEPT. 1912.

Waarin de oprichting van het korps barisan haar oorsprong vindt.

In de residentie Madoera, op het eiland van dien naam, komen korpsen inlandsche militairen onder den naam van ,,barisan'' *) voor, die door hunne eigene officieren worden aangevoerd en door Europeesche instructeurs (officieren en onderofficieren) worden geleid en geoefend.

Reeds onder de O.-I. Compagnie had de bruikbaarheid van den Madoereesch in den krijg de aandacht der machthebbenden getrokken en meer dan eens werden de Madoereesche hulptroepen benut.

Ook aan de opmerkzaamheid van Daendels ontging dit niet, en het bracht hem tot het plan op Madoera barisankorpsen op te richten, die uit infanterie, cavalerie, artillerie, pioniers en piekeniers zouden bestaan.

Om zijn plan gemakkelijk tot verwezenlijking te kunnen brengen, verleende hij den regent van West-Madoera den titel van sultan en benoemde diens oudsten zoon tot kolonel en den jongeren regent van Pamekasan tot luitenant-kolonel.

Door het spoedige vertrek van Daendels kwam het plan niet tot uitvoering. Zijn opvolger had er geen tijd toe, doch maakte toch gebruik van Madoereesche hulptroepen om daarmede 3 regimenten infanterie, ieder sterk 3 bataljons, samen te stellen en deze te bezigen bij de verdediging van Meester-Cornelis tegen de Engelschen.

Nadat Java wederom een Nederlandsche kolonie was geworden, werd voortgegaan met van de diensten van Madoereesche hulptroepen gebruik te maken. In 1816 werd bepaald, dat de sultan van Madoera 1000 man moest leveren, die zich voor 3½ jaar verbonden tegen een soldij van 3 ropijen en 40 katti's rijst per maand, terwijl in 1819 een dergelijk contract met Soemenep werd gesloten, waarbij de diensttijd op 5 jaren werd bepaald en de soldij gelijk gemaakt met die der inlandsche militairen.

Tijdens den Java-oorlog vergezelde de Panembahan van Soemenep, die den titel van sultan ontvang, generaal van Geen met hulptroepen naar Semarang, terwijl de sultan van Madoera 4000 man, onder aanvoering van zijn beide zonen, ter beschikking stelde van het Gouvernement.

Eerst in 1831 kwam het plan van Daendels om op Madoera barisankorpsen op te richten, tot uitvoering. Met den sultan van Madoera werd een contract gesloten tot oprichting en instandhouding te Bangkalan van 1 bataljon barisan van 5 compagnieën, bewapend met geweren, 1 compagnie bewapend met pieken, zoomede 1 compagnie artillerie en 1 compagnie cavalerie. Met den sultan van Soemenep werd eenzelfde contract aangegaan. De Panembahan van Pamekasan moest een dergelijk korps van halve sterkte onderhouden.

*) Van het Jav. woord ,,baris'', dat ,,rij'', ,,gelid'' beteekent. ,,Barisan'' is troepen, weerbare manschappen, wordt ook in het enkelvoud gebruikt (soldaat).

De korpsen zouden gekleed en betaald worden door de vorsten ,doch bewapend door het Gouvernement, dat te allen tijde over die troepen zou mogen beschikken om bij expedities of oorlogen aan het leger te worden toegevoegd. Als vergoeding hiervoor kregen de vorsten kwijtschelding van schulden en ontheffing voor eenige jaren van verschuldigde contingenten.

De korpsen bestonden uit vrijwilligers, die zich voor 4 jaar verbonden en betaald werden in grond. De resident (van Soerabaja) had het oppertoezicht. In vredestijd stond $\frac{1}{3}$ der troepen onder de wapenen, die om de 10 dagen werden afgelost. Een gepensionneerd officier van de infanterie, een luitenant van de cavalerie en eenige onderofficieren van het leger werden voor de oefening aan deze troepen toegevoegd, doch in 1871 werd de gepensioneerde officier vervangen door een kapitein van het leger, terwijl van den luitenant-instructeur van de cavalerie in 1872 een opperwachtmeester in de plaats trad.

In laatstgenoemd jaar werd de formatie gesteld voor Bangaklan op 1368, voor Soemenep op 1289 en voor Pamekasan op 312 man infanterie, cavalerie, artillerie, pioniers en piekeniers.

Was reeds met de expeditie tegen Boni in 1849 voor den dienst te velde van een 300-tal barisans gebruik gemaakt, in 1873 bij de eerste expeditie tegen Atjeh werd een geheel bataljon ingedeeld, nadat het vooraf 4 maanden te Madoera en 3 maanden te Padang mobiel was geweest. Bij de tweede expeditie deed een half bataljon van 564 koppen dienst, terwijl 2 bataljons werden gemobiliseerd en gelegerd te Mr. Cornelis en te Banjoebiroe en later te Atjeh te velde gebracht.

In Augustus 1876 keerden alle barisan van Atjeh naar Madoera terug, waarna verscheidene barisanofficieren de Militaire Willemsorde en vele minderen het kruis voor moed en trouw verkregen. In het rapport van den opperbevelhebber der troepen werd van den barisan gezegd, dat zij zich flink gehouden en met orde gemanoeuvreerd hadden.

Een jaar later werden nog 2 compagnieën naar Atjeh gezonden, doch geteisterd door de beri-beriziekte, keerden zij reeds drie maanden later terug.

Inmiddels was het inlandsch zelfbestuur op Madoera opgeheven en waren de landschappen onder rechtstreeksch bestuur gebracht, Pamekasan in 1858, Soemenep in 1883 en Bangkalan in 1885.

Het werd daardoor noodzakelijk eene andere regeling te treffen omtrent de betaling der maanschappen, die tot nog toe bestond in grond (in 1885 gesteld op 3 bahoes per man en 8½ cent per dag bij het onder de wapenen komen), terwijl ook in het belang der werving veel moest worden veranderd.

Een en ander had tot gevolg, dat bij Gouvernementsbesluit dd. 4 April 1891 n°. 12, eene reorganisatie tot stand kwam, door invoering van het ,,barisanreglement'', dat behoudens aangebrachte wijzigingen *), nog van kracht is.

De barisankorpsen na de reorganisatie.

Bestemming der korpsen.

Volgens dat reglement zijn de korpsen barisan bestemd in de *eerste* plaats tot handhaving van orde en rust op het eiland Madoera indien de gewone middelen van politie te kort schieten, en in de *tweede* plaats om bij oorlogen of expeditiën, hetzij zelfstandig, hetzij in vereeniging met korpsen van het leger, voor militaire doeleinden te worden aangewend.

In gewone tijden is aan de korpsen barisan nog opgedragen het bewaken der landskassen, gevangenissen en gouvernementspakhuizen op hunne standplaatsen en het escorteeren van gevangenen en transporten, waarbij militair geleide noodig is.

De korpsen bestaan uitsluitend uit infanterie, en tellen één bataljon, gelegerd te Bangkalan, een half bataljon te

*) B.B. 5087, 5252, 5284, 5406, 5517, 5687, 5785, 5966, 5971, 6426, 6435, 6481, 6593, 6770, 6963, 7055, 7096, 7240, 7354 en 7418.

Pamekasan en een half bataljon te Soemenep. De barisan cavalerie, artillerie, piekeniers en pioniers hadden reeds in 1882 opgehouden te bestaan, wijl hun vele gebreken aankleefden en gebleken was, dat van die korpsen niet veel profijt was te trekken.

Toezicht van den resident.

De korpsen barisan staan onder toezicht van den resident van Madoera, met uitzondering van die gedeelten, waarover bij mobilisatie buiten het gewest wordt beschikt, en worden jaarlijks een of meermalen geïnspecteerd door den commandant der 3de militaire afdeeling op Java.

Officieren van den barisan.

Zij worden aangevoerd door hunne eigene officieren, waarvan er zijn: 3 majoors, 8 kapiteins, 11 1ste- en 16 2de-luitenants. De officieren worden benoemd, bevorderd, op non-activiteit gesteld en ontslagen door den Gouverneur-Generaal. Voordrachten daartoe worden gedaan door de commandeerende officieren der korpsen, in overleg met de kapiteins-instructeur, aan den resident van Madoera, die vervolgens door tusschenkomst van den commandant der 3de militaire afdeeling op Java en den commandant van het leger, een gemotiveerd voorstel doet aan de regeering.

Vereischten voor benoeming.

Om voor eene benoeming tot 2de-luitenant in aanmerking te komen, moet aan de volgende eischen worden voldaan:

a. uitmuntend gedrag, onbesproken levenswandel en onthouding van het gebruik maken van opium;

b. in den regel een diensttijd bij het korps van minstens 4 jaar, waarvan minstens twee jaar als onderofficier;

c. door den commandant van het leger te stellen theoretische en practische eischen van bekwaamheid. *)

Voor den kapiteinsrang- en den hoofdofficiersrang wordt bovendien vereischt de door den commandant van het leger voor elk dier rangen bovendien nog te stellen theoretische en practische kennis van reglementen en dienstvoorschriften.

Verbintenis.

Van af de benoeming tot 2de-luitenant, dienen de officieren zonder verband.

Bezoldiging.

Zij ontvangen aan maandelijksche traktementen:

een majoor	f 260
een kapitein oudste helft	160
een kapitein jongste helft	135
een 1ste-luitenant oudste ¼ gedeelte	110
een 1ste-luitenant oudste helft	95
een 1ste-luitenant jongste helft	80
een 2de-luitenant	60

terwijl den korpscommandant en den luitenants-adjudant (die bereden zijn) nog fouragegelden worden uitgekeerd.

Gratificatiën en toelagen, ook bij mobilisatie.

Ook ontvangen de 2de-luitenants bij benoeming eene gratificatie voor de aanschaffing van kleeding, en alle officieren jaarlijks eene gratificatie voor vernieuwing.

*) Deze omvatten niet veel meer dan: de kennis der Maleische taal (latijnsche karakters), de vier hoofdbewerkingen der cijferkunst met gehoele getallen, de theoretische kennis van de recruten- en compagnieschool, het voorschrift betreffende de wapening en de munitie en het schietvoorschrift van het Wapen der Infanterie en praktische toepassing van voornoemde reglementen, zoomede van het Reglement op den inwendigen- en dat op den garnizoensdienst en van het voorschrift op den velddienst.

OpCARD 101 V3

Bij deelneming aan meerdaagsche oefeningen wordt den officieren, zoo zij langer dan 24 uur uit hun garnizoen afwezig zijn, een toelage verleend van f 2.50 daags, met dien verstande, dat op dagen dat zij in hotels moeten overnachten in stede van de toelage, daggelden worden genoten tot de bedragen als voor hun rang of hunne ranggenooten bij militair tarief zijn aangegeven.

Worden zij tot handhaving van rust en orde buiten hunne garnizoenen op plaatsen op een afstand van meer dan 6 palen daarvan verwijderd, zoo zijn ze gedetacheerd en ontvangen aan marschvoeding f 1,50.

Bij mobilisatie worden de voor diensten bij het leger uit hune vredesstandplaatsen vertrokken officieren van en met den dag van vertrek tot en met dien van terugkomst in genoemde standplaatsen, gevoed en verpleegd als voor hunne rangegnooten van het leger is bepaald. Zij en de onderofficieren boven den graad van sergeant genieten dan eene maandelijksche bezoldiging van f 500 voor een majoor, f 260 voor een kapitein, f 150 voor een 1ste-luitenant, f 125 voor een 2de-luitenant, f 52,50 voor een adjudant-onderofficier en f 30 voor een sergeant-majoor. Bovendien ontvangen zij eene gratificatie tot 1 maand van genoemde traktementen.

Vrije geneeskundige behandeling.

Verder hebben de officieren met hunne gezinnen nog recht op vrije geneeskundige behandeling, verloskundige hulp uitgesloten, en op kostelooze verstrekking van geneesmiddelen.

Pensioen.

Na 20 jaar dienst hebben de officieren recht op pensioen, bedragende de helft van het traktement verbonden aan den rang, gedurende minstens twee jaar bekleed. Voor 2de-luitenants vervalt deze eisch van twee jaar, evenzoo bij pensionneering ten gevolge van verwonding, verminking, ziels- of lichaamsgebreken in en door den dienst ontstaan. In het laatste geval wordt ook niet op het aantal dienstjaren gelet.

Bij ontslag ten gevolge van verwonding, verminking, ziels- of lichaamsgebreken *niet* in en door den dienst ontstaan, en niet het gevolg van eigen moedwillige handelingen of van ongeregeld gedrag, geldt een minimum-diensttijd van 10 jaar. Bij verlies of het gemis van het noodzakelijk gebruik van twee of meer ledematen of van het gezichtsvermogen wordt het pensioen verhoogd.

Ook de weduwen en kinderen beneden de 18 jaar van volgens de Mohammedaansche instellingen wettig gehuwde officieren, wier echtgenooten of vaders sneuvelden, of binnen een jaar na het bekomen van in en door den dienst ontstane ziels- of lichaamsgebreken aan de rechtstreeksche gevolgen dier gebreken overleden, hebben recht op pensioen, mits het huwelijk vóór het ontstaan der gemelde omstandigheden is voltrokken. Laat de overledene meer dan ééne vrouw of kinderen, bij meerdere vrouwen verwekt, na, dan wordt dit pensioen alleen uitbetaald aan de oudste of eerste dier wettige vrouwen of hare kinderen.

Het pensioen bedraagt de helft van het volle pensioen voor den overleden echtgenoot bepaald en gaat van de moeder over op de kinderen, die den leeftijd van 18 jaar nog niet hebben bereikt.

Niet eervol ontslagen officieren hebben geen recht op pensioen.

Instructeurs.

Voor de leiding en oefening zijn aan ieder der korpsen barisan één kapitein en eenige onderofficieren van het wapen der infanterie van het leger toegevoegd. De kapiteins-instructeur staan onder de rechtstreeksche bevelen van den resident, aan wien zij alle voorstellen richten. Betreffende de leiding en oefening van de korpsen zijn zij echter verantwoordelijk aan den commandant der 3de militaire afdeeling op Java.

In alles wat den dienst in het algemeen, de oefeningen en het opleggen van straffen betreft, handelen de commandanten van de korpsen in overleg met de kapiteins-instructeur. De oefeningen hebben onder persoonlijk toezicht van deze laatsten plaats.

De kapiteins-instructeur regelen het schoolonderwijs en overtuigen zich dat dit onderwijs met den ernst en toewijding wordt gegeven, welke onmisbaar zijn om het goede vruchten te doen dragen.

Voorts zijn zij de verantwoordelijke administrateurs van de korpsen waaraan zij zijn toegevoegd, zoowel wat het geldelijk als het materieel beheer betreft, en voeren de correspondentie.

Onderofficieren en minderen.

Dienstneming.

Bij de korpsen barisan worden alleen Madoereezen tot dienstneming toegelaten. Deze dienstneming is geheel vrijwillig; aanwijzing heeft niet plaats. Vereischten zijn: goed gedrag, lichamelijke geschiktheid voor den actieven dienst te velde, lengte minstens 1,55 M. en een leeftijd van 18 tot 30 jaren.

Verbintenis.

De verbintenis is voor vijf jaren (premie f 10), terwijl reëngagementen voor vijf of twee jaar worden aangegaan, en in bijzondere gevallen, ter beoordeeling van den korpscommandant, ook voor één jaar (reëngagementspremie f 2 voor elk jaar).

Bezoldiging.

De bezoldiging bedraagt voor een barisan, tamboer en hoornblazer f 4, voor een korporaal f 6, een sergeant of fourier f 10, een sergeant-majoor f 12 en een adjudant-onderofficier f 20 's maands, terwijl op de dagen, dat zij voor dienst opkomen, een toelage (z.g. blandja) verstrekt wordt, voor een barisan, een hoornblazer en een tamboer, zoo zij nog recruut zijn, f 0,20, en zoo zij reeds geoefend zijn, f 0,25, voor een korporaal f 0,25 en voor een sergeant, fourier, sergeant-majoor en adjudant-onderofficier f 0,30, welke toelage dagelijks wordt uitbetaald.

Kazerneering.

Onderofficieren en minderen der barisans zijn niet gekazerneerd. Zij wonen in de kampongs binnen een afstand van 4 palen van de kampementen en voorzien zelf in huisvesting en voeding. Het zijn veelal landbouwers, die het baantje van barisan er bij waarnemen.

Voor den dienst levert dit niet gekazerneerd zijn geen bezwaar op. Het te laat opkomen is een zeldzaam verschijnsel, niettegenstaande zeer dikwijls, zooals bij schijfschieten en veldoefeningen, de manschappen reeds te 5 ure 's morgens in de kazerne moeten aanwezig zijn, daar het als een verplichting voor hen geldt, dat zij vóór het uitrukken hun ontbijt gebruiken in een der warongs (voor elke compagnie één), die zich in de onmiddellijke nabijheid van het kampement bevinden. (Zij ontvangen daar een zeer voldoend maal voor 5 cent, welk bedrag dagelijks van de ,,blandja'' wordt afgehouden en aan de waronghoudster ter hand gesteld.)

Bij alarmblazen, welk sein de gardoewachters door het slaan op de tongtong onmiddellijk overnemen, geschiedt het verzamelen der manschappen in zeer korten tijd, zooals ondergeteekende persoonlijk eenige malen heeft kunnen waarnemen.

Vrijdom van heeren- en gemeentediensten.

De barisans genieten een voorrecht boven hunne dorpsgenooten doordat zij zijn vrijgesteld van het verrichten van

OPCARD 101 v3

heerendiensten en daardoor van de betaling van het hoofdgeld *), alsmede van desadiensten, zoowel de actief dienenden als de gepensionneerden of gegageerden. Zij stellen dit privilege op hoogen prijs, daar het hen verheft in de oogen hunner makkers en hun eenigszins gelijkheid geeft met pryaji's en desahoofden.

Schadeloosstellingen en toelagen, ook bij mobilisatie.

Evenals de officieren der barisan, ontvangen de minderen, wanneer zij tot handhaving van rust en orde buiten hunne garnizoenen op plaatsen op een afstand van meer dan 6 palen daarvan verwijderd, worden gedetacheerd, dan wel ten geleide van transporten worden gebezigd, schadeloosstelling voor marschvoeding: een adjudant-onderofficier f 0,75, en een onderofficier of barisan beneden dien graad f 0,34, n.l. indien van landswege niet in de voeding wordt voorzien.

Bij deelneming aan meerdaagsche oefeningen wordt, indien zij langer dan 24 uur afwezig zijn uit hun garnizoen, een toelage verstrekt voor elk etmaal of gedeelte daarvan, aan een adjudant-onderofficier van f 0,50, aan een onderofficier beneden den rang van adjudant-onderofficier f 0,25, aan een korporaal en een mindere van 0,10. De gehuwde achtergebleven vrouwen en niet volwassen kinderen ontvangen dan een indemniteit voor rijst en zout, bedragende per dag voor elke vrouw f 0.05 en voor elk kind f 0,02½.

Bij *mobilisatie* worden de voor diensten bij het leger uit hunne vredesstandplaatsen getrokken minderen van en met den dag van vertrek tot en met dien van terugkomst, gevoed en verpleegd als voor hunne rang-, stand- en wapengenooten van het leger is bepaald.

Gedurende genoemd tijdvak genieten het kader beneden den rang van sergeant-majoor en de minderen de soldijen van hunne standgenooten van gelijken landaard bij de infanterie van het leger.

Aan de volgens Mohammedaansche instellingen gehuwde ter vredesstandplaats achterblijvende vrouwen en aan de niet volwassen kinderen van de onderofficieren en minderen wordt dan door de zorg van het plaatselijk bestuur een indemniteit voor rijst en zout uitbetaald tot een dagelijksch bedrag van f 0,05 per vrouw en f 0,02½ per kind. Aan de vrouwen, wie vergund wordt de troepen te velde te volgen, wordt dagelijks verstrekt 0,5 K.G. rijst en 0,02 K.G. zout.

Pensioen.

De bepalingen omtrent het verleenen van pensioen aan officieren van de barisan en aan hunne weduwen en kinderen gelden ook voor onderofficieren en minderen. Zij, die wegens wangedrag, onwilligheid of onhandelbaarheid of wegens veroordeeling worden ontslagen, hebben geen recht op pensioen, gagement of onderstand.

Vrije geneeskundige behandeling.

Onderofficieren en minderen hebben met hunne gezinnen ook recht op vrije geneeskundige behandeling, — verloskundige hulp uitgezonderd — en kostelooze verstrekking van geneesmiddelen.

Wapening en kleeding.

Wapening en kleeding van de onderofficieren en minderen, die van de adjudant-onderofficieren uitgezonderd, zijn dezelfde als die der infanteriekorpsen van het leger. Zij worden van landswege verstrekt.

Wapenen noch kleeding mogen mede naar huis genomen worden (uitgezonderd de dagelijksche plunje); zij worden opbewaard in tot de kampementen behoorende magazijnen.

*) Daar op Madoera nagenoeg alle heerendiensten zijn afgeschaft, zijn thans alleen de vrijdom van betaling van hoofdgeld en de vrijstelling van het verrichten van desadiensten van beteekenis.

Kampementen.

Deze magazijnen en de overige gebouwen in de kampementen worden dag en nacht bewaakt door de kampementswacht, voor welke een wachtlokaal aanwezig is, waarbij arrestlokalen, en munitiemagazijn en de noodzakelijke accessoires.

Overigens bevatten de kampementen een lokaal, dienende tot korpsbureau, een wachtkamer, tevens theoriezaal voor de officieren, een schoollokaal voor de onderofficieren en minderen, loodsen tot verblijf van de onderofficieren en minderen gedurende de rusturen en tot het houden van theorieën enz., indien deze niet in de open lucht kunnen plaats vinden; verder eenige gymnastiektoestellen en een lokaal, voorzien van het strikt noodige, voor observatie, isoleering of behandeling van zieke barisans.

Oefening.

De oefeningen hebben van 1 Mei tot 1 November *dagelijks* plaats, met uitzondering van de erkende Christelijke en Mohammedaansche Zon- en feestdagen, en van 1 November tot 1 Mei *tweemalen 's weeks* met uitzondering van de recruten, die, totdat ze zijn afgericht, ook in dat tijdvak *dagelijks* worden geoefend. De theorieën en excercitiën voor het kader worden gedurende het geheele jaar gehouden.

De oefeningen (opleiding) geschieden naar dezelfde beginselen als bij het leger. De voor het leger geldende reglementen en voorschriften moeten daarbij zooveel mogelijk worden opgevolgd.

Officieren, kader en manschappen worden voorts — hoofdzakelijk practisch — geoefend in den geest waarin dit bij het leger geschiedt.

Onderwijs.

Bij elk korps is verder een *school*, waarop onderofficieren, korporaals en minderen, die zich vrijwillig aanmelden, onderwijs kunnen ontvangen in het lezen en schrijven der Maleische taal met Latijnsche karakters en de vier hoofdbewerkingen der cijferkunst met geheele getallen. Het onderwijs wordt gegeven door een luitenant, bijgestaan door een of twee onderofficieren.

Toen ondergeteekende het bestuur voerde over de residentie *Madoera*, verschafte hij den barisans, die zich wilden bekwamen voor het officiersexamen, de gelegenheid tot het aanleeren (kosteloos) van de Nederlandsche taal van onderwijzers der Europeesche school, die daartoe in de kampementen een cursus openden. Onderofficieren en korporaals namen daaraan, nagenoeg zonder uitzondering, deel, terwijl ook de officieren de cursussen bijwoonden.

Mijne bedoeling was later „kennis der Nederlandsche taal" als verplicht vak voor het examen voor officier te kunnen opnemen. De resultaten waren, de weinige lesuren in de maand in aanmerking genomen, vrij gunstig.

Muziek en feesten.

Elk der korpsen barisan heeft een muziekkorps, bestaande uit een burger-kapelmeester, op een traktement van f 100 's maands, en hoogstens 15 muzikanten, die in de sterkte der korpsen worden gerekend.

Bij gelegenheid van de viering der geboortedagen van de leden van het Koninklijk Huis, van het Javaansch Nieuwjaar en van het jaarlijksch prijsschieten worden feesten gegeven, waarvoor jaarlijks te goed gedaan wordt f 1000 voor *Bangkalan*, f 500 voor *Pamekasan*, en f 500 voor *Soemenep*.

Formatie van en Uitgaven voor de korpsen barisan.

Traktementen.

3 majoors à f 3120	f	9.360
4 kapiteins, oudste helft à f 1920		7.680

4 kapiteins, jongste helft à f 1620	6.480
3 1ste-luitenants, oudste een vierde gedeelte à f 1320	3.960
3 1ste-luitenants, oudste helft, à f 1140	3.420
5 1ste-luitenants, jongste helft, à f 960	4.800
16 2de-luitenants à f 720	11.520
	f 47.220

Soldijen.

4 adjudant-onderofficieren à f 240	f 960
8 sergeant-majoors à f 144	1.152
56 sergeanten en fouriers à f 120	6.720
1 sergeant-majoor, stafschrijver	144
1 fourier, stafschrijver	120
1 korporaal, stafschrijver	72
3 stafhoornblazers à f 120	360
67 korporaals à f 92	4.824
3 korporaal-tamboers à f 72	216
8 tamboers à f 48	384
16 hoornblazers à f 48	768
1190 fuseliers à f 48	57.120
3 kapelmeesters à f 1200	3.600
	f 76.440

Indemniteit voor fourage en tegemoetkoming voor oppassing, enz. van dienstpaarden.

3 hoofdofficieren en 3 luitenants-adjudant, te zamen 6 officieren, à f 385,58 = 2313,48	f 2.313
Maandelijksche toelage voor verzekering en waardevermindering der paarden van bereden officieren	540

Blandja.

Toelage aan onderofficieren en minderen op de dagen dat zij dienst doen (blandja)	87.456
	f 90.309
Totaal	f 213.969

Europeesch personeel voor de Instructie.

3 kapiteins, à f 5700, 7 onderofficieren à f 890, fourage twee officieren à f 385.58 en één officier à f 711.16, toelage voor verzekering en waardevermindering der paarden, 3 kap. à f 480, 3 onderoff. à f 120, indemniteit voor huishuur 3 kap. à f 780, 7 onderofficieren à f 240	f 30.992
Totaal	f 244.961

De plaats, die het korps in de schatting van de inlandsche bevolking inneemt.

De korpsen barisan zijn bij de bevolking zeer in aanzien:

a. *om redenen van traditie.*

De korpsen worden door de bevolking in het algemeen en door den adel in het bijzonder beschouwd als een levende traditie van de vroegere op het eiland Madoera bestaan hebbende vorstenhuizen en zij is er uit dien hoofde zeer aan gehecht;

b. *om redenen van volksaard.*

Voor den Madoerees is het bestaan dier korpsen het middel om uiting te geven aan den krijgshaftigen geest, die hem eigen is;

c. *om redenen van pecuniair belang.*

De betrekking van officier bij de korpsen is bij de afstammelingen der vroegere vorsten en bij den overigen adel zeer gezien en wordt door hen gaarne voor hunne kinderen begeerd, beschouwende zij die betrekking veelal als den eenigen uitweg. Ook de mindere graden worden door de inlanders zeer begeerd, om reden zij er een middel van bestaan dan wel een goede bijverdienste in vinden, terwijl de vrijstelling van heeren- en gemeentediensten en van de betaling van hoofdgeld zeer aantrekt, daar zij den barisan in den kampong releveert en boven zijn dorpsgenooten stelt. Het recht van den barisan om tegenover zijn meerderen, Europeesche en inlandsche, in staande houding te blijven heeft voor den fieren, niet slaafschen Madoerees mede iets aantrekkelijks.

In den regel is het aanbod om de opengevallene plaatsen in de korpsen aan te vullen dan ook vrij groot. Tijdens mijn bestuur over Madoera (1905—1909) waren er circa driehonderd sollicitanten voor een vijftal vacatures, terwijl toch de dienst niet lichter is dan die bij het leger, moetende de manschappen zich vaak reeds om 4 uur in den morgen op weg begeven naar de kazerne, die zij gewoonlijk eerst om twaalf uur à half één verlaten om huiswaarts te keeren.

Betrouwbaarheid van de korpsen bij binnenlandsche onlusten en conflict naar buiten.

Dat de barisans, zelfs bij onlusten op het eiland Madoera, volkomen vertrouwbaar zijn, hebben zij bewezen in 1895, toen in het Sampangsche fanatiek verzet tegen het gezag ontstond. Zonder de minste aarzeling gingen zij de onruststokers te lijf en schoten er een twintigtal neer, terwijl zij de politie ijverig hielpen om den hoofdaanlegger van het verzet, een heilige in het oog der bevolking, in handen te krijgen. *)

Naar mijne overtuiging, welke destijds gedeeld werd door de bestuursambtenaren, die op Madoera onder mij dienden, alsmede door de kapiteins-instructeur, is dan ook bij verstoring van orde en rust op Madoera ten volle op de barisans te rekenen, en niet minder bij voorkomend verzet op Java, daar de Madoerees een aangeboren antipathie heeft tegen den Javaan, welke antipathie wederkeerig is. Nimmer zullen de Madoereezen met de Javanen gemeene zaak maken.

Op grond hiervan adviseerde ik in 1905 de barisans te bestemmen voor legerreserve om, wanneer het geval zich mocht voordoen, dat Java ontbloot moest worden van troepen, in de garnizoensplaatsen op dat eiland de rust en orde te bewaren.

Dat de barisans mede geschikt zijn om buitenaf op expeditie goede diensten te bewijzen, hebben zij genoegzaam in Atjeh en op Lombok getoond.

Al namen zij niet altijd rechtstreeks deel aan de in die oorlogen gevoerde gevechten, zoo hebben zij toch door het begeleiden van gevangenen, munitie en vivres, het opwerpen van bentings en het mede bezetten van min of meer gewichtige posten, ruimschoots bijgedragen tot het wel gelukken van den door ons gevoerden krijg.

In hoeverre zij ook bruikbaar zouden zijn tegenover een hedendaagschen buitenlandschen vijand, valt moeielijk te zeggen. Eenmaal zijn zij slaags geweest met een Europeeschen vijand, n.l. de Engelschen in 1811. De pangeran van Soemenep koos toen onze zijde en zijn barisantroepen verdedigden zijn woonplaats dapper tegen den overmachtigen vijand. Een

*) De aanvoerder der barisans, een inlandsch kapitein, werd er voor gedecoreerd.

buitenlandsche vijand van nu is echter een geheel andere, waarom uit het gebeurde in 1811 voor thans geen conclusie kan getrokken worden. Zeker is het echter, dat de barisans voor het verrichten van dergelijke diensten als zij op expeditie hebben gepresteerd, voor het afbreuk doen aan den vijand, voor het bewaren van de orde en rust in de garnizoensplaatsen, wanneer de troepen zijn uitgerukt, van groot nut zouden kunnen zijn.

Dat zij *betrouwbaar* zouden zijn bij conflict naar buiten, daarvan ben ik overtuigd.

Mogelijkheid om ook in andere gewesten (van Java) het barisan-instituut toe te passen.

Het lijdt geen twijfel of ook in andere gewesten (van Java) zullen korpsen barisan kunnen worden opgericht. De positie van den barisan, zooals zij thans geregeld is, geeft waarborg dat er ook onder de Inlanders van Java genoeg liefhebbers zullen te vinden zijn om zich bij eventueel op te richten korpsen te laten indeelen. Als burger in de desa te midden van familie en kennissen te kunnen leven en daarbij een inkomen te genieten van f 9 à f 10 's maands in den oostmousson, en van f 6 à f 6,50 in den westmousson, bij de gewone verdiensten van het landbouwbedrijf (hetwelk de barisan kan blijven uitoefenen, omdat hem in den regentijd gelegenheid gegeven wordt zijn velden te bewerken en in drogen tijd het rijp geworden gewas te snijden) en zich een pensioen te kunnen verzekeren voor den ouden dag, ook voor het gezin, — dat alles zal begeerenswaardig genoeg blijken te zijn om tal van Javanen tot dienstneming te brengen, al ontbreekt hun ook de krijgshaftige geest, die bij de Madoereezen daartoe mede een stimulans is.

Dat ook *die* korpsen betrouwbaar zullen zijn bij verzet en oproer, geloof ik wel, afgaande op hetgeen te dien opzichte is waargenomen omtrent de vroeger bestaand hebbende korpsen „pradjoerit" en „djajang sekar", die, al hoewel anders geformeerd, in zekere mate met de korpsen barisan konden vergeleken worden.

Het is, voor zoover ik weet, niet bekend, dat bij plaats gehad hebbende opstootjes en onlusten niet op hen te rekenen viel.

Tijdens de onlusten te Tjilegon, toen een der hoofdaanleggers van het verzet gevlucht was naar Poerwakarta (Krawang), nam ik zelf waar hoe de pradjoerits met opgewektheid en zonder aarzeling er op uit trokken om den „heilige" te zoeken en gevangen te nemen.

Het blijft uit den aard der zaak altijd eenigszins gewaagd om een overheerschte bevolking in grooten getale te wapenen en in het hanteeren dier wapenen te oefenen, maar waar men die bevolking wil opvoeden in de richting van zelfbestuur, kan zij bezwaarlijk in een toestand gelaten worden, die haar tegenover elken aanvaller volkomen weerloos laat. Ook het zich leeren verdedigen behoort tot die opvoeding.

Bovendien zal al dadelijk het verdedigen van Java tegen een buitenlandschen vijand moeilijk afdoende kunnen zijn zonder de hulp van de inlandsche bevolking, en is mitsdien, ook met het oog daarop, wapening der inlanders noodzakelijk.

En voor zulk eene wapening is de oprichting van korpsen barisan „à l'instar" van die van Madoera zeker de meest voorzichtige en de meest in den smaak der bevolking vallende manier.

's Gravenhage, 14 Oct. 1912.

F. FOKKENS,
Gepens. Resident van Madoera.

BIJLAGE 17.

NOTA BETREFFENDE DE FINANCIËN VAN NEDERLANDSCH-INDIË

§ 1.

Ontvangsten en Uitgaven 1900—1910.

De ontvangsten van Nederlandsch-Indië bedroegen:
in 1910 ..... f 221.607.000
tegen in 1900 (1) 151.809.000

In 10 jaren stegen de ontvangsten mitsdien met: f 69.798.000

De uitgaven beliepen:
in 1910 f 231.797.000, of na aftrek van de buitengewone ..... f 214.294.000
tegen in 1900 f 146.115.000, of na aftrek van de buitengewone 137.003.000

In 10 jaren namen de gewone uitgaven (inclusief die voor de economische ontwikkeling) dus toe met ..... f 77.291.000

De cijfers betreffende elk der jaren van het tijdvak 1900—1910 volgen hieronder. Zoowel in dit overzicht als in volgende opgaven zijn zij uitgedrukt in duizendtallen van guldens.

Jaar.	Ontvangsten.	Uitgaven.	Buitengewone uitgaven.	Gewone uitgaven.	Saldi ontvangsten en uitgaven.	Saldi ontvangsten en gewone uitgaven.
1900	151 809	146 115	9 112	137 003	+ 5 694	+ 14 806
1901	149 380	150 000	10 293	139 707	— 620	+ 9 673
1902	146 616	160 675	11 000	149 675	— 14 059	— 3 059
1903	151 364	167 111	12 256	154 855	— 15 747	— 3 491
1904	152 617	166 537	10 905	155 632	— 13 920	— 3 015
1905	155 646	166 223	8 915	157 308	— 10 577	— 1 662
1906	169 331	167 543	7 427	160 116	+ 1 788	+ 9 215
1907	185 804	173 576	5 120	168 456	+ 12 228	+ 17 348
1908	190 050	191 321	6 808	184 513	— 1 271	+ 5 537
1909	197 488	200 863	9 561	191 302	— 3 375	+ 6 186
1910	221 607	231 797	17 503	214 294	— 10 190	+ 7 313

§ 2.

Ontvangsten.

Tot de stijging van de ontvangsten met f 69.798.000 droegen bij:
1°. de monopolies voor ..... f 21.440.000
2°. ,, bedrijven ,, ... 12.193.000
3°. ,, belastingen ,, ... 25.946.000
4°. diverse middelen ,, ... 10.659.000

Totaal ..... f 70 238.000
Daarentegen verminderden de ontvangsten van de producten met 440.000

Rest ..... f 69.798.000

(1) De cijfers van 1910 zijn met die van 1900 vergeleken, en niet de cijfers van 1911 met die van 1901, omdat van 1911 nog geen definitieve cijfers bekend zijn, terwijl in 1901 de economische toestand minder gunstig was.

Uit het hieronder volgend staatje blijkt hoeveel de ontvangsten gesplitst naar de bovengenoemde groepen in elk der jaren van het tijdvak 1900—1910 bedroegen:

Jaar.	Monopolies.	Producten.	Bedrijven.	Belastingen.	Diverse middelen.	Totalen.
1900	29 739	40 568	16 711	57 378	7 413	151 809
1901	29 642	38 409	17 253	57 009	7 067	149 380
1902	28 545	37 956	16 969	55 435	7 711	146 616
1903	28 948	40 808	17 181	56 725	7 702	151 364
1904	31 500	35 282	17 876	57 962	9 997	152 617
1905	32 839	34 922	19 509	59 186	9 190	155 646
1906	34 528	37 417	20 856	65 375	11 155	169 331
1907	37 815	42 748	23 051	69 456	12 734	185 804
1908	40 692	34 905	24 074	71 432	18 947	190 050
1909	43 240	33 513	25 806	77 782	17 197	197 488
1910	51 179	40 128	28 904	83 324	18 072	221 607

A. Monopolies, producten en bedrijven.

Daar niet alleen de ontvangsten, doch ook de gewone uitgaven, wegens monopolies, producten en bedrijven in den loop van het tijdvak verandering ondergaan hebben, *komt het op de saldi aan*. Deze blijken uit het volgend overzicht.

Jaar.	Monopolies.			Producten.			Bedrijven.		
	Ontvangsten.	Uitgaven (gewone).	Saldi.	Ontvangsten.	Uitgaven (gewone).	Saldi.	Ontvangsten.	Uitgaven (gewone).	Saldi.
1900	29 739	4 127	25 612	40 568	13 930	26 638	16 711	11 148	5 563
1901	29 642	5 372	24 270	38 409	12 294	26 115	17 253	11 286	5 967
1902	28 545	6 152	22 393	37 956	14 527	23 429	16 969	12 096	4 873
1903	28 948	6 645	22 303	40 808	17 345	23 463	17 181	11 857	5 324
1904	31 500	7 085	24 442	35 282	13 068	22 214	17 876	13 733	4 143
1905	32 839	7 731	25 108	34 922	13 624	21 298	19 509	13 193	6 316
1906	34 528	7 740	26 788	37 417	17 143	20 274	20 856	14 235	6 621
1907	37 815	10 277	27 538	42 748	18 060	24 688	23 051	15 507	7 544
1908	40 692	12 011	28 681	34 905	19 161	15 744	24 074	15 712	8 362
1909	43 240	12 510	30 730	33 513	19 379	14 134	25 806	17 199	8 607
1910	51 179	21 549	29 630	40 128	19 885	20 243	28 904	20 647	8 257

De totalen der saldi van de monopolies, producten en bedrijven bedroegen:

1900	57.813
1901	56.352
1902	50.695
1903	51.090
1904	50.799
1905	52.722
1906	53.683
1907	59.770
1908	52.787
1909	53.471
1910	58.130
(gemiddeld ruim	54.000)

Uit deze cijfers blijkt, dat die saldi vrijwel gelijk gebleven zijn. Dit is wel merkwaardig, omdat in de periode 1900—1910 tal van factoren zoowel op de ontvangsten als op de uitgaven van de monopolies, producten en bedrijven invloed geoefend hebben; de ongunstige en de gunstige hebben dus ongeveer tegen elkander opgewogen. Of zulks in een volgend tienjarig tijdvak wederom het geval zal zijn, en de balans niet hetzij naar den eenen dan wel naar den anderen kant zal overslaan, is moeilijk te zeggen. Intusschen kan het zijn nut hebben elk monopolie, elk product en elk bedrijf aan eene korte beschouwing te onderwerpen.

I. Monopolies.

(Opium, pandhuizen en zout).

Allereerst volgen hier voor elk monopolie de onvangsten, uitgaven (gewone) en saldi betreffende elk der jaren van het tijdvak 1900—1910.

JAAR.	Opium.			Pandhuizen.			Zout.		
	Ontvangsten.	Uitgaven (gewone).	Saldi.	Ontvangsten.	Uitgaven (1) (gewone).	Saldi.	Ontvangsten.	Uitgaven (gewone).	Saldi.
1900	18 553	1 747	16 806	1 278	—	1 278	9 908	2 380	7 528
1901	18 095	2 689	15 406	1 544	28	1 516	10 003	2 655	7 348
1902	17 411	3 289	14 122	1 544	— 15	1 529	9 590	2 848	6 742
1903	17 651	3 717	13 934	1 524	— 118	1 642	9 773	3 046	6 727
1904	19 192	3 837	15 355	1 632	74	1 706	10 676	3 295	7 381
1905	20 272	3 617	16 655	1 707	826	881	10 860	3 288	7 572
1906	20 603	3 724	16 879	2 946	1 257	1 689	10 979	2 759	8 220
1907	21 668	4 210	17 458	4 576	2 555	2 021	11 571	3 512	8 059
1908	23 017	4 783	18 234	5 709	3 795	1 914	11 966	3 433	8 533
1909	23 178	4 128	19 050	7 694	5 545	2 149	12 368	2 837	9 531
1910	27 936	9 991	17 945	10 373	8 292	2 081	12 870	3 256	9 614

1°. Het opiummonopolie.

In 1900 was de regie nog slechts ingevoerd in 5 residentiën van Java en in de afdeeling Lombok van de residentie Bali en Lombok; overal elders werd het middel verpacht. In 1910 omvatte het regiegebied bijna geheel Nederlandsch-Indië. Deze wijziging heeft, zooals uit bovenstaande cijfers blijkt, op de financieele resultaten weinig invloed gehad. Bij eene vergelijking van de saldi der verschillende jaren dient nog in aanmerking te worden genomen, dat de uitgaven niet commercieel zijn berekend. Ware dit wel gedaan, het verschil van het saldo van 1910 en dat van 1900 zou nog geringer zijn. De groote stijging van de ontvangsten en uitgaven in 1910

(1) Het zal ongetwijfeld de aandacht trekken, dat volgens deze opgaaf de gewone uitgaven voor de pandhuizen in 1902 minder bedroegen dan in 1901, in 1903 en 1904 negatief waren en in 1905 met f 900 000 stegen zonder dat de ontvangsten belangrijk toenamen. Tot deze bedragen voor de gewone uitgaven is men gekomen door van de uitgaven ten laste van de begrootingen van die jaren af te trekken de op blz. 84* vermelde bedragen wegens buitengewone uitgaven, welke aan de pandhuisverslagen ontleend zijn. Het in de jaren 1901 tot en met 1904 verstrekte bedrijfskapitaal is echter niet ten laste van de begrootingen van die jaren, doch eerst ten laste van de begrooting van 1905 geboekt. Wordt hiermede rekening gehouden, dan krijgt men voor de jaren 1900—1905 de volgende cijfers:

Jaar.	Ontvangsten.	Gewone uitgaven.	Saldi.
1900	1 278	—	1 278
1901	1 544	26	1 518
1902	1 544	41	1 503
1903	1 524	91	1 433
1904	1 632	201	1 431
1905	1 707	298	1 409

is het gevolg van de omstandigheid, dat in dat jaar begonnen is met de verrekening tusschen de Departementen van Financiën en Gouvernementsbedrijven van de waarde van verstrekt bereid opium. Deze verrekenpost bedroeg in 1910 f 3.280.000.

Ondanks den nationalen zoowel als internationalen drang om het gebruik van opium geleidelijk te doen verminderen, wat op den duur de inkomsten uit opium zal doen dalen, kan worden aangenomen dat zulks voorshands nog niet het geval zal zijn. In den eersten tijd zal het nadeel veroorzaakt door vermindering van het debiet wel worden opgeheven, waarschijnlijk zelfs worden overtroffen, door het voordeel van een hoogeren verkoopprijs. Het saldo van 1911 zou volgens een voorloopige opgaaf ± f 500.000 meer bedragen dan dat van 1910, terwijl voor 1913 op eene zuivere bate uit het opium gerekend wordt, dit circa f 2.000.000 grooter is dan die van 1911.

2°. De pandhuizen.

Terwijl in het jaar 1900 nog geen enkel pandhuis in eigen beheer was, exploiteerde het Gouvernement aan het einde van het jaar 1910 reeds 165 Gouvernementspandhuizen. In 1910 werd aan pachtschat nog ontvangen f 1.126.000 (waarvan ruim f 900.000 van Java en Madoera en bijna f 200.000 van de Buitenbezittingen), terwijl de Gouvernementspandhuizen in dat jaar, commercieel berekend, een winst van f 727.000 afwierpen. Van den aanvang af, dat pandhuizen in eigen beheer genomen werden, heeft het in de bedoeling gelegen het rentetarief zoodanig te stellen, dat met de exploitatie geen winst behaald werd. Nadat gebleken was, dat zij winst afwierp, is herhaaldelijk van de zijde van de Volksvertegenwoordiging op tariefsverlaging aangedrongen. De Regeering is daatoe tot dusver niet overgegaan, omdat zij, zoolang de dienst nog niet overal of althans niet overal op Java en Madoera was ingevoerd, niet kon berekenen of tot verlaging, en zoo ja tot welke, kon worden overgegaan. Te verwachten is, dat de pandhuisdienst zich binnen korten tijd over geheel Java en Madoera zal hebben uitgebreid. Vrij spoedig zal derhalve het vraagstuk van de renteverlaging onder de oogen gezien moeten worden. Wordt het opgelost overeenkomstig de oorspronkelijke bedoeling, dan beteekent zulks dat het Gouvernement voor eene derving van een inkomst van circa f 2 millioen komt te staan. Wordt een middenweg verkozen, dan valt op eene derving van bijna f 1 millioen te rekenen.

3°. Het zoutmonopolie.

In eenige gewesten van Nederlandsch-Indië worden invoerrechten van zout geheven. Overal elders wordt Gouvernementszout verkocht. De opgegeven bedragen betreffen alleen de regie. Oorspronkelijk werd los zout verkocht. Nadat een proef genomen was met het verkrijgbaar stellen van zout in den vorm van briketten, werd in 1900 tot de geleidelijke invoering van het briketstelsel overgegaan. Van die wijziging werden ook uit een financieel oogpunt groote voordeelen verwacht. Die voordeelen zouden niet verkregen worden door den hoogeren prijs, waartegen het briketzout verkocht zou worden, want ook de exploitatiekosten zouden stijgen; doch verwacht werd, dat door de invoering van het briketstelsel het debiet belangrijk zou toenemen. Hierin heeft men zich vergist. In 10 jaren bedroeg de stijging van de zuivere inkomsten uit de zoutregie circa f 2 millioen, maar men is tot de conclusie gekomen, dat de stijging grooter zou zijn geweest, indien geen wijziging in het stelsel gebracht was. Het briketstelsel is nog niet in het geheele regiegebied ingevoerd. Daar echter dat stelsel uit een moreel oogpunt groote voordeelen heeft, zal, nu verschillende technische moeilijkheden, waarmede men te kampen had, schijnen te zijn opgelost, wel spoedig tot de invoering in de overige gedeelten van het regiegebied worden overgegaan.

De vermeerdering van het zoutdebiet door aanwas der bevolking wordt gesteld op 2½ pct. per jaar. Met het oog hierop mag aangenomen worden, dat de inkomsten uit de zoutregie in een volgend tienjarig tijdvak wederom met circa f 2 millioen zullen stijgen.

Terwijl intusschen het saldo voor 1910 f 9.614.000 bedroeg, wordt het voor 1913 slechts op f 9.095.000 of circa f 500.000 lager geraamd. Deze verlaging is het gevolg van de omstandigheid, dat eenige jaren achtereen de aanmaak van zout op Madoera door slechte weersgesteldheid gedeeltelijk is mislukt, waardoor het Gouvernement verplicht is geworden zout buiten Nederlandsch-Indië aan te koopen. Hiermede zal het vooreerst nog moeten doorgaan, doch het is een tegenvaller die niet van blijvenden invloed is.

II. Producten.

Voor elk der voornaamste producten bedroegen de ontvangsten, uitgaven en saldi gedurende de jaren 1900—1910 als volgt:

Jaar.	Koffie.			Tin.			Producten van het Boschwezen.			Kina.			Steenkolen.		
	ontvangsten.	uitgaven.	saldi.	ontvangsten.	uitgaven (gewone).	saldi.	ontvangsten.	uitgaven.	saldi.	ontvangsten.	uitgaven.	saldi.	ontvangsten.	uitgaven (gewone).	saldi.
1900	10 220	5 028	5 192	25 550	5 852	19 698	1 851	1 100	751	454	182	272	2 493	1 768	725
1901	7 880	3 324	4 556	25 403	5 613	19 790	2 043	1 247	796	523	216	307	2 560	1 889	671
1902	7 117	4 940	2 177	25 178	5 961	19 217	2 710	1 297	1 413	675	356	319	2 276	1 953	323
1903	8 385	6 320	2 065	26 949	6 801	20 148	2 400	1 475	925	716	368	348	2 358	2 353	5
1904	8 194	2 747	5 447	21 040	5 444	15 596	2 947	1 801	1 146	628	546	82	2 473	2 491	— 14
1905	7 580	3 206	4 374	20 727	5 179	15 548	3 672	2 012	1 660	457	428	29	2 486	2 750	— 264
1906	3 832	3 609	223	25 809	7 959	17 850	4 229	2 243	1 986	911	486	425	2 636	2 765	— 129
1907	5 887	1 732	4 155	28 652	10 321	18 331	4 426	2 349	2 077	749	451	298	3 031	3 140	— 109
1908	4 677	1 982	2 695	21 865	10 385	11 480	4 958	3 048	1 910	606	458	148	2 799	3 108	— 309
1909	2 687	953	1 734	21 925	11 613	10 312	5 346	3 535	1 811	508	414	94	3 032	2 701	331
1910	2 076	879	1 197	27 729	11 192	16 537	6 278	4 130	2 148	466	348	118	3 488	3 124	364

1°. Koffie. De vermindering van de inkomsten uit koffie is voornamelijk het gevolg van het afnemen der oogsten op Java en van de intrekking van de gouvernementskoffiecultuur in het gouvernement Sumatra's Westkust en in de residentie Tapanoeli. De vermindering zou nog grooter geweest zijn, indien in de laatste jaren van het tijdvak 1900—1910 de prijzen niet gestegen waren. De hoogere prijzen hebben zich tot nu toe gehandhaafd; ook nemen de oogsten weer wat toe. Deze gunstige omstandigheden doen echter weinig ter zake, omdat, gelijk uit de jongste Troonrede blijkt, het in de bedoeling ligt de gedwongen cultuur, die uit den tijd is, ook op Java binnenkort op te heffen. Het gemis van de inkomsten uit koffie zal vooreerst zeker wel niet worden opgewogen door hetgeen daarvoor als directe of indirecte inkomsten in de plaats komt.

2°. Tin. In de ontvangsten is begrepen het aandeel in de winst van de Billiton-Maatschappij.

In het tijdvak 1900—1910 werden gemiddeld per jaar ruim 207.000 pikols tegen een gemiddelden veilingsprijs van ruim f 102 per pikol verkocht tegen circa 117.000 pikols à f 60 in het tijdvak 1890—1900. Op welk eene buitengewone wijze de productie in de laatste 20 jaren gestegen is, blijkt uit het feit, dat vóór 1890 de jaarproductie slechts eenmaal boven 100.000 pikols kwam (n.l. in 1856). De prijzen van het tin gaan op en neer als het kwik van een thermometer. In het tijdvak 1890—1910 was de hoogste prijs (f 133 in 1906) het drievoudige van den laagsten prijs (f 44 in 1896). Terwijl van 1890 tot en met 1904 de prijzen zich steeds en zelfs vrij belangrijk beneden f 100 bewogen, zijn zij sedert 1905 bijna

altijd daarboven geweest. Zekerheid dat zulks in het volgend tienjarig tijdvak zoo zal blijven, heeft men geenszins. Intusschen is dat tijdvak voorspoedig ingetreden. In 1911 werden verkocht 250.000 pikols tegen een bruto middenprijs van f 140 per pikol, waardoor een opbrengst werd verkregen die circa f 15 millioen meer bedroeg dan de gemiddelde verkoopsom over de jaren 1900 tot en met 1910. Het saldo van de tinrekening over 1911 was bijna f 11½ millioen hooger dan dat over 1910. Van de in 1912 te verkoopen hoeveelheid van 265.000 pikols zijn reeds 221.000 pikols verkocht tegen circa f 149 per pikol. Voor 1913 wordt gerekend op een verkoop van 235.000 pikols.

De productie, die in 1909 en 1910 buitengewoon hoog was (respectievelijk bijna 260.000 en ruim 268.000 pikols verscheepbaar tin), bedroeg in 1911 250.000 pikols en wordt voor 1912 en 1913 respectievelijk op 225.000 en 210.000 pikols geraamd. De productie, die intusschen van wisselvallige factoren (waaronder weersgesteldheid en aanbod van werkkrachten een voorname plaats innemen) afhankelijk is, schijnt dus weer dalende. Door de groote vraag naar werkkrachten voor de rubbercultuur is de aanvoer van koelies afgenomen. Bovendien wordt eenige beperking van de productie voorshands noodzakelijk geacht, omdat de stelselmatige exploratie, ofschoon sedert eenigen tijd gereorganiseerd en op grooteren voet gedreven, zoo groote producties als die der vorige jaren nog niet zou kunnen bijhouden. Wordt voor de naaste toekomst op producties van pl.m. 225.000 [1]) pikols gerekend en komt er geen belangrijke verandering in de exploitatiekosten, dan zullen de financieele resultaten van het tinbedrijf geheel afhangen van de prijzen. Te hopen is het dat deze niet zullen terugloopen, doch de geschiedenis van de tinprijzen geeft geen vrijheid daarop te rekenen.

Ten slotte komt het niet ondienstig voor het antwoord in herinnering te brengen, dat de Minister van Koloniën ten vorigen jare gaf (2) op de bij hem gerezen vraag of het *tijdelijk* karakter van het bedrijf der tinwinning ook een beletsel moest opleveren tegen eene reoganisatie van het bedrijf, welke het scheppen van sommige nieuwe betrekkingen in *vasten* dienst en het besteden van een zeker bedrag aan kapitaalsuitgaven (voor de woningen) in zich sluit.

Het luidde:

„Ook al moeten uitkomsten, zoo gunstig als die der laatste „jaren, als exceptioneel worden beschouwd, en al kan binnen „korter of langer tijd eene geleidelijke daling van de baten „uit het tin natuurlijk niet uitblijven, toch zullen die baten „ongetwijfeld gedurende vele jaren nog wel zóó belangrijk „zijn, dat zelfs zeer aanzienlijke kapitaalsuitgaven en andere „maatregelen, strekkende tot verhooging van de productivi„teit en van de intensiteit van bewerking en tot verlaging „van de zelfkosten, daartegenover in het niet zinken. Juist „in eene goede organisatie en de beschikking over deugdelijk „personeel en de beste technische hulpmiddelen moet het

(1) De gemiddelde tinproductie van de jaren 1899 tot en met 1909 (de productie van 1910 werd in 1911 verkocht) bedroeg 187.000 pikols. Dat in het tijdvak 1900—1910 gemiddeld 207.000 pikols per jaar aan de markt gebracht werden was mogelijk doordat in die periode behalve de producties van de jaren 1899 tot en met 1909 ook nog eene reserve afkomstig van vroegere jaren verkocht werd.

Ter verklaring van het feit, dat de verhouding van de uitgaven tot de ontvangsten van het tin in het tijdvak 1900—1905 zooveel gunstiger was dan in het tijdvak 1906—1910, en zulks niettegenstaande de tinprijzen in het laatstgenoemde tijdvak gunstiger waren dan in het eerstgenoemde, zij er op gewezen:

1°. dat terwijl in het tijdvak 1900—1905 de hoeveelheid tin, waarvan de productiekosten ten laste van dat tijdvak kwamen, circa 300.000 pikols minder bedroeg dan die waarvan de opbrengst ten bate van dat tijdvak gebracht werd, omgekeerd in het tijdvak 1906—1910 de hoeveelheid, waarvan de opbrengst ten bate van het tijdvak kwam, circa 150.000 pikols minder bedroeg dan die, waarvan de productiekosten ten laste van dat tijdvak gebracht werden;

2°. dat de gemiddelde kostprijs van een pikol tin in het eerste tijdvak circa f 13 lager was dan die in het tweede tijdvak (in de jaren 1900—1905 was die prijs steeds circa f 27 en in de jaren 1906 tot en met 1910 respectievelijk circa f 35, f 45, f 47, f 49 en f 34).

(2) Gedrukte Stukken Tweede Kamer, Zitting 1911—1912—4, n°. 36 (bladz. 13, sub *e*).

„middel worden gezocht om uit den nog aanwezigen erts„rijkdom van Banka de grootst mogelijke baten te trekken."

3. Producten van het Boschwezen. De inkomsten uit het Boschwezen zijn in stijgende richting, hoofdzakelijk als gevolg van meer rationeele exploitatie en beheer. Verwacht mag daarom worden, dat die inkomsten in de toekomst nog stijgend zullen blijven. De stand van den houthandel heeft echter ook invloed. Op 't oogenblik is die stand gunstig, in 1903 doorleefde de houthandel een crisis.

4°. Overige producten (kina, steenkolen, guttapercha, caoutchouc en coca). De netto inkomsten uit deze producten zullen naar het zich laat aanzien nimmer grooten invloed op de Indische financiën oefenen. De vooruitzichten voor kina zijn iets gunstiger dan voorheen. De grootste verbruiker van Ombilinsteenkolen is en blijft nog steeds het Gouvernement. De guttapercha en de caoutchouc-ondernemingen beloven in de toekomst eene behoorlijke winst op te leveren (van de caoutchouc wordt voor 1913 eene zuivere bate van f 630.000 verwacht), terwijl het artikel coca door de ter Opiumconferentie genomen besluiten weinig toekomst heeft.

III. Bedrijven.

(Landsdrukkerij, Post-, telegraaf- en telefoondienst, Spoor- en tramwegen.)

De ontvangsten, uitgaven (gewone) en saldi van elk der bedrijven gedurende de jaren 1900—1910 beliepen:

JAAR.	Landsdrukkerij.			Post-, telegraaf- en telefoondienst.			Spoor- en tramwegen.		
	Ontvangsten.	Uitgaven.	Saldi.	Ontvangsten.	Uitgaven (gewone).	Saldi.	Ontvangsten.	Uitgaven (gewone).	Saldi.
1900. . . .	191	238	— 47	2 395	2 223	172	14 125	8 687	5 438
1901. . . .	279	240	39	2 428	2 287	141	14 546	8 759	5 787
1902. . . .	219	273	— 54	2 452	2 504	— 52	14 298	9 319	4 979
1903. . . .	377	256	121	2 348	9 620	— 272	14 456	8 982	5 474
1904. . . .	355	283	72	2 572	2 650	— 78	14 949	10 801	4 148
1905. . . .	311	300	11	2 720	2 850	— 130	16 478	10 043	6 435
1906. . . .	347	320	27	3 012	3 071	— 59	17 497	10 843	6 654
1907. . . .	385	309	74	3 569	3 704	— 135	19 097	11 495	7 602
1908. . . .	351	339	12	3 754	4 343	— 589	19 969	11 030	8 939
1909. . . .	477	333	144	4 254	4 254	—	21 075	12 612	8 463
1910. . . .	373	359	14	4 876	5 478	— 602	23 655	14 809	8 846

1°. Landsdrukkerij. Het grootste gedeelte van de ontvangsten wordt door verrekening wegens aan andere takken van dienst geleverd drukwerk verkregen. Onder de uitgaven zijn ook buitengewone wegens uitbreiding van het bedrijf begrepen. Hoeveel die bedragen hebben, is niet kunnen worden opgespoord. De saldi zijn dus gunstiger dan het overzicht aangeeft. Dit doet echter weinig ter zake, aangezien het bedrijf van geen beteekenis voor de Indische financiën is.

2°. Post-, telegraaf- en telefoondienst. Daar de saldi vrijwel steeds nadeelig waren (1), had, indien ter bestrijding van de in het tijdvak 1900—1910 gedane buitengewone uitgaven ad circa f 7.5 millioen wegens aankoop, aanleg en uitbreiding van telefoonnetten en uitbreiding van het telegraafnet geld geleend was, de rente en aflossing daarvan niet uit het bedrijf betaald kunnen worden. Deze buitengewone uitgaven kunnen mitsdien niet als rechtstreeks productief beschouwd worden.

(1) Wel is waar is onder de ontvangsten niets geboekt voor de behandeling van dienststukken, doch hiertegenover staat dat onder de uitgaven niets is gebracht wegens bijdrage aan de pensioenen, verlofstraktementen, overtochtskosten enz. voor de ambtenaren van dezen dienst.

3°. Spoor- en tramwegen. In de opgegeven bedragen zijn niet begrepen die betreffende de Atjehtram, welke onder het Departement van Oorlog ressorteert.

De ontvangsten en uitgaven zijn in het tijdvak 1900—1910 vrij geleidelijk en onderling vrij evenredig gestegen. Het saldo van 1910 bedraagt circa f $3^1/_2$ millioen meer dan dat van 1900. De ontvangsten stegen door uitbreiding van het net, doch nog meer door toeneming van het vervoer. Volgens het verslag van de staatsspoor- en tramwegen op Java over 1910 bedroeg het saldo van de winst- en verliesrekening over dat jaar 6,12 % van de gemiddelde constructierekening. Hierbij dient echter in aanmerking te worden genomen, dat op de winst- en verliesrekening geen post voorkomt voor bijdrage aan de pensioenen voor de ambtenaren der staatsspoorwegen en dat de constructie-rekening nooit is belast met hetgeen in vroegere jaren het bedrijf minder opleverde dan de rente van het daarin gestoken kapitaal. Dit neemt intusschen niet weg, dat de resultaten van het bedrijf in het bedoelde tijdvak gunstig genoemd kunnen worden, en dat het zich laat aanzien, dat zulks zeker in niet mindere mate het geval zal zijn in het tijdvak 1910—1919. Eene aanhaling uit het zooeven genoemde verslag is naar het voorkomt hier op hare plaats.

„Zijn zooals uit het vorenstaande blijkt de exploitatie-„uitkomsten in het afgeloopen jaar (1910) buitengewoon „gunstig te noemen, voor het jaar 1911 mogen nog betere „resultaten in het vooruitzicht worden gesteld. Volgens de „cijfers, welke bij het ter perse gaan van dit verslag reeds „bekend waren, heeft de sterke vervoerstijging van 1910 „zich ook in 1911 voortgezet, hetgeen waarschijnlijk te „danken is aan het productief worden der belangrijke kapi-„talen, welke in de laatste jaren in cultures en industrieën „zijn vastgelegd. Doen zich dan ook geen bijzondere om-„standigheden voor, dan zal ongetwijfeld de toenemende bloei „van het Staatsspoorwegbedrijf op Java de Regeering in „staat te stellen den bouw — ook van lijnen, welke in de „eerste 10 à 15 jaren na hunne gereedkomst een onvoldoend „rendement beloven — op Java zoowel als de Buitenbezit-„tingen met kracht voort te zetten."

Uit het vorenstaande blijkt, dat indien het bestaande bedrijf op Java in bloei blijft toenemen en indien voor den aanleg van voorshands onvoldoend rendabele spoorwegen geleend moet worden, het tekort aan rente en aflossing mogelijk uit de financieele gevolgen van die toeneming bestreden kan worden. In het genoemde verslag werd de stijging van de ontvangsten in 1911 op f $2^1/_2$ millioen geraamd. Volgens eene voorloopige begrootingsopgaaf bedroeg zij bijna f 3 millioen. Terwijl volgens het verslag voor eene aanzienlijke vermeerdering der exploitatie-kosten niet gevreesd behoefde te worden, daalden volgens die voorloopige begrootingsopgaaf de uitgaven in 1911 met bijna f 1 millioen, waardoor het saldo van 1911 bijna f 4 millioen hooger zou zijn dan dat van 1910. Behalve dat de vermelde cijfers nog voorloopige zijn en daarin de ontvangsten en uitgaven van den Sumatra-Staatsspoorweg zijn begrepen, dient in aanmerking genomen te worden, dat begrootingscijfers van een bedrijf geen juist beeld geven. Het spoorwegverslag van 1911 is nog niet verschenen. Bij gebreke van betere gegevens krijgt men u. f. een vrij zuiver beeld van den toestand, indien men de ontvangsten van 1911 ad circa f $26^1/_2$ millioen vergelijkt met die van 1909 ad circa f 21 millioen en de stijging der exploitatiekosten voor 1910 en 1911 te zamen stelt op f $1^1/_2$ millioen. Alsdan zou het saldo in 2 jaren met ± f 4 millioen vermeerderd zijn of met ± f 2 millioen per jaar. [1])

(1) Nadat dit geschreven was, is het verkort verslag over 1911 van de staatsspoor- en tramwegen op Java verschenen. Daaruit blijkt dat het saldo der exploitatierekening, dat over de jaren 1909 en 1910 respectievelijk f 8.854.000 en f 10.882.000 bedroeg, over 1911 f 13.090.000 beliep. Inderdaad steeg het in elk der jaren 1910 en 1911 dus met circa f 2 millioen.

Voorts kan uit dat verslag worden gezien, dat in 1911 het saldo der exploitatierekening 7.28 % bedroeg van het gemiddelde bedrag der constructie-rekening.

Op eene vaste stijging met f 2 millioen per jaar valt natuurlijk niet te rekenen. Die plotselinge buitengewone vermeerdering van de ontvangsten van de spoorwegen op Java, waarmede gepaard ging eene niet minder groote stijging van de invoerrechten aldaar, wijst ongetwijfeld op eene sterke toeneming zoowel van het vertier als van de koopkracht der bevolking op Java. Is deze toe te schrijven aan uitbreiding van door de inlandsche bevolking gedreven cultures en aan het productief worden van de belangrijke Europeesche kapitalen, welke in de laatste jaren in cultures en industrieën zijn vastgelegd, dan is de zaak volkomen gezond. Een feit is het, dat in de laatste jaren belangrijke kapitalen in Indische ondernemingen gestoken zijn; doch nog niet alle zijn productief geworden, o. a. is zulks het geval met die, welke in robusta-koffie en rubber-ondernemingen belegd zijn. Ook door de oprichting van die ondernemingen nu zal het vertier, zoowel direct als indirect, zijn toegenomen, zoodat een deel van de stijging der spoorwegontvangsten moet worden toegeschreven aan de oprichting van ondernemingen, die nog weinig of niet produceeren en welker levensvatbaarheid nog niet blijken. In dit verband moge de aandacht gevestigd worden op het feit, dat volgens het op bladzijde 76* van deze nota voorkomende overzicht de voor particuliere rekening uitgevoerde hoeveelheden van de voornaamste producten (waaronder de suiker de eerste plaats inneemt) niet plotseling doch vrij geleidelijk zijn toegenomen. Ofschoon de stijging van de invoerrechten in de laatste jaren pas bij de behandeling der belastingen aan de orde komt, moge reeds hier er op gewezen worden, dat door de vestiging van tal van robusta-koffie- en rubber-ondernemingen, waardoor ook de arbeidslooncn op bestaande ondernemingen gestegen zijn, op vele plaatsen veel geld onder de inlandsche bevolking kwam. Daardoor is voorshands de koopkracht van die bevolking gestegen, maar de toekomst zal nog moeten leeren of die stijging van blijvenden aard is.

Daar nog zoo weinig valt te zeggen omtrent de toekomst van de jonge koffie- en rubberondernemingen in Nederlandsch-Indië, is thans het moment niet gunstig voor het houden van beschouwingen omtrent den financieelen toestand van Nederlandsch-Indië. Niet omdat van het lot van de robusta-koffie en de rubber de toekomst van Indië zal afhangen, doch wel omdat indien de cultures slagen, en de tegenwoordige cultures, waaronder die van de suiker, geen bijzonderen tegenslag ondervinden, er een tijd van nog grooteren bloei voor Nederlandsch-Indië zal aanbreken. Maar slagen de nieuwe cultures onverhoopt niet, dan zal een terugslag niet uitblijven, al mag dan nog niet van eene inzinking gesproken worden. Deze uitweiding strekt om te doen uitkomen, dat men, staande hetzij voor een plotselinge stijging dan wel voor eene plotselinge daling van de inkomsten van Nederlandsch-Indië, bij de beoordeeling van de toekomst voorzichtig moet zijn, en dat men, — om nu tot het onderwerp terug te keeren, — dus voorshands reeds voldoende optimistisch gezind is, indien met het accres van de financieele resultaten van het spoorwegbedrijf op Java niet meer dan voldoende acht om voor aan te leggen spoorwegen, die voorloopig niet of niet voldoende rendabel zijn, de rente en aflossing van daarvoor eventueel opgenomen kapitalen te betalen.

Wordt in verband met de vorenstaande beschouwingen de rekening van de vermoedelijke saldi van de monopolies, producten en bedrijven voor een volgend tienjarig tijdvak opgemaakt, dan is de conclusie, dat men tegenover eene eventueele vermindering van de inkomsten door eene verlaging van het pandhuistarief en de opheffing van de gedwongen koffiecultuur eene vermoedelijke stijging heeft van de inkomsten uit andere cultures en uit het zout, zoodat, indien op geen verhooging van de inkomsten uit het opiummonopolie gerekend wordt, alles zal afhangen van de tinprijzen en de spoorwegontvangsten. Houden de hooge tin-

3°. Spoor- en tramwegen. In de opgegeven bedragen zijn niet begrepen die betreffende de Atjehtram, welke onder het Departement van Oorlog ressorteert.

De ontvangsten en uitgaven zijn in het tijdvak 1900—1910 vrij geleidelijk en onderling vrij evenredig gestegen. Het saldo van 1910 bedraagt circa f 3½ millioen meer dan dat van 1900. De ontvangsten stegen door uitbreiding van het net, doch nog meer door toeneming van het vervoer. Volgens het verslag van de staatsspoor- en tramwegen op Java over 1910 bedroeg het saldo van de winst- en verliesrekening over dat jaar 6,12 % van de gemiddelde constructierekening. Hierbij dient echter in aanmerking te worden genomen, dat op de winst- en verliesrekening geen post voorkomt voor bijdrage aan de pensioenen voor de ambtenaren der staatsspoorwegen en dat de constructie-rekening nooit is belast met hetgeen in vroegere jaren het bedrijf minder opleverde dan de rente van het daarin gestoken kapitaal. Dit neemt intusschen niet weg, dat de resultaten van het bedrijf in het bedoelde tijdvak gunstig genoemd kunnen worden, en dat het zich laat aanzien, dat zulks zeker in niet mindere mate het geval zal zijn in het tijdvak 1910—1919. Eene aanhaling uit het zooeven genoemde verslag is, naar het voorkomt hier op hare plaats.

„Zijn zooals uit het vorenstaande blijkt de exploitatie-„uitkomsten in het afgeloopen jaar (1910) buitengewoon „gunstig te noemen, voor het jaar 1911 mogen nog betere „resultaten in het vooruitzicht worden gesteld. Volgens de „cijfers, welke bij het ter perse gaan van dit verslag reeds „bekend waren, heeft de sterke vervoerstijging van 1910 „zich ook in 1911 voortgezet, hetgeen waarschijnlijk te „danken is aan het productief worden der belangrijke kapi-„talen, welke in de laatste jaren in cultures en industrieën „zijn vastgelegd. Doen zich dan ook geen bijzondere om-„standigheden voor, dan zal ongetwijfeld de toenemende bloei „van het Staatsspoorwegbedrijf op Java de Regeering in „staat te stellen den bouw — ook van lijnen, welke in de „eerste 10 à 15 jaren na hunne gereedkomst een onvoldoend „rendement beloven — op Java zoowel als de Buitenbezit-„tingen met kracht voort te zetten."

Uit het vorenstaande blijkt, dat indien het bestaande bedrijf op Java in bloei blijft toenemen en indien voor den aanleg van voorshands onvoldoend rendabele spoorwegen geleend moet worden, het tekort aan rente en aflossing mogelijk uit de financieele gevolgen van die toeneming bestreden kan worden. In het genoemde verslag werd de stijging van de ontvangsten in 1911 op f 2½ millioen geraamd. Volgens eene voorloopige begrootingsopgaaf bedroeg zij bijna f 3 millioen. Terwijl volgens het verslag voor eene aanzienlijke vermeerdering der exploitatie-kosten niet gevreesd behoefde te worden, daalden volgens die voorloopige begrootingsopgaaf de uitgaven in 1911 met bijna f 1 millioen, waardoor het saldo van 1911 bijna f 4 millioen hooger zou zijn dan dat van 1910. Behalve dat de vermelde cijfers nog voorloopige zijn en daarin de ontvangsten en uitgaven van den Sumatra-Staatsspoorweg zijn begrepen, dient in aanmerking genomen te worden, dat begrootingscijfers van een bedrijf geen juist beeld geven. Het spoorwegverslag van 1911 is nog niet verschenen. Bij gebreke van betere gegevens krijgt men n. f. een vrij zuiver beeld van den toestand, indien men de ontvangsten van 1911 ad circa f 26½ millioen vergelijkt met die van 1909 ad circa f 21 millioen en de stijging der exploitatiekosten voor 1910 en 1911 te zamen stelt op f 1½ millioen. Alsdan zou het saldo in 2 jaren met ± f 4 millioen vermeerderd zijn of met ± f 2 millioen per jaar.[1])

(1) Nadat dit geschreven was, is het verkort verslag over 1911 van de staatsspoor- en tramwegen op Java verschenen. Daaruit blijkt dat het saldo der exploitatierekening, dat over de jaren 1909 en 1910 respectievelijk f 8.854.000 en f 10.882.000 bedroeg, over 1911 f 13.090.000 beliep. Inderdaad steeg het in elk der jaren 1910 en 1911 dus met circa f 2 millioen.
Voorts kan uit dat verslag worden gezien, dat in 1911 het saldo der exploitatierekening 7.28 % bedroeg van het gemiddelde bedrag der constructierekening.

Op eene vaste stijging met f 2 millioen per jaar valt natuurlijk niet te rekenen. Die plotselinge buitengewone vermeerdering van de ontvangsten van de spoorwegen op Java, waarmede gepaard ging eene niet minder groote stijging van de invoerrechten aldaar, wijst ongetwijfeld op eene sterke toeneming zoowel van het vertier als van de koopkracht der bevolking op Java. Is deze toe te schrijven aan uitbreiding van door de inlandsche bevolking gedreven cultures en aan het productief worden van de belangrijke Europeesche kapitalen, welke in de laatste jaren in cultures en industrieën zijn vastgelegd, dan is de zaak volkomen gezond. Een feit is het, dat in de laatste jaren belangrijke kapitalen in Indische ondernemingen gestoken zijn; doch nog niet alle zijn productief geworden, o. a. is zulks het geval met die, welke in robusta-koffie en rubber-ondernemingen belegd zijn. Ook door de oprichting van die ondernemingen nu zal het vertier, zoowel direct als indirect, zijn toegenomen, zoodat een deel van de stijging der spoorwegontvangsten moet worden toegeschreven aan de oprichting van ondernemingen, die nog weinig of niet produceeren en welker levensvatbaarheid nog niet blijken. In dit verband moge de aandacht gevestigd worden op het feit, dat volgens het op bladzijde 76* van deze nota voorkomende overzicht de voor particuliere rekening uitgevoerde hoeveelheden van de voornaamste producten (waaronder de suiker de eerste plaats inneemt) niet plotseling doch vrij geleidelijk zijn toegenomen. Ofschoon de stijging van de invoerrechten in de laatste jaren pas bij de behandeling der belastingen aan de orde komt, moge reeds hier er op gewezen worden, dat door de vestiging van tal van robusta-koffie- en rubber-ondernemingen, waardoor ook de arbeidsloonen op bestaande ondernemingen gestegen zijn, op vele plaatsen veel geld onder de inlandsche bevolking kwam. Daardoor is voorshands de koopkracht van die bevolking gestegen, maar de toekomst zal nog moeten leeren of die stijging van blijvenden aard is.

Daar nog zoo weinig valt te zeggen omtrent de toekomst van de jonge koffie- en rubberondernemingen in Nederlandsch-Indië, is thans het moment niet gunstig voor het houden van beschouwingen omtrent den financieelen toestand van Nederlandsch-Indië. Niet omdat van het lot van de robusta-koffie en de rubber de toekomst van Indië zal afhangen, doch wel omdat indien de cultures slagen, en de tegenwoordige cultures, waaronder die van de suiker, geen bijzonderen tegenslag ondervinden, er een tijd van nog grooteren bloei voor Nederlandsch-Indië zal aanbreken. Maar slagen de nieuwe cultures onverhoopt niet, dan zal een terugslag niet uitblijven, al mag dan nog niet van eene inzinking gesproken worden. Deze uitweiding strekt om te doen uitkomen, dat men, staande hetzij voor een plotselinge stijging dan wel voor eene plotselinge daling van de inkomsten van Nederlandsch-Indië, bij de beoordeeling van de toekomst voorzichtig moet zijn, en dat men, — om nu tot het onderwerp terug te keeren, — dus voorshands reeds voldoende optimistisch gezind is, indien met het accres van de financieele resultaten van het spoorwegbedrijf op Java niet meer dan voldoende acht om voor aan te leggen spoorwegen, die voorloopig niet of niet voldoende rendabel zijn, de rente en aflossing van daarvoor eventueel opgenomen kapitalen te betalen.

Wordt in verband met de vorenstaande beschouwingen de rekening van de vermoedelijke saldi van de monopolies, producten en bedrijven voor een volgend tienjarig tijdvak opgemaakt, dan is de conclusie, dat men tegenover eene eventueele vermindering van de inkomsten door eene verlaging van het pandhuistarief en de opheffing van de gedwongen koffiecultuur eene vermoedelijke stijging heeft van de inkomsten uit andere cultures en uit het zout, zoodat, indien op geen verhooging van de inkomsten uit het opiummonopolie gerekend wordt, alles zal afhangen van de tinprijzen en de spoorwegontvangsten. Houden de hooge tin-

prijzen stand en blijven de spoorwegontvangsten geleidelijk stijgen, dan zullen de saldi allicht een f 10 millioen hooger zijn dan die van het tijdvak 1900—1910, doch zooals gezegd zijn de tinprijzen aan groote schommelingen onderhevig.

B. Belastingen.

Een overzicht van de opbrengsten der verschillende belastingen gedurende elk der jaren van het tijdvak 1900—1910 volgt hieronder:

Naam van de belasting.	1900.	1901.	1902.	1903.	1904.	1905.	1906.	1907.	1908.	1909.	1910.
In- en uitvoerrechten en accijnzen	18 435	17 938	16 470	17 638	18 259	19 530	21 403	23 071	24 929	27 033	29 670
Landelijke inkomsten	18 784	17 952	17 993	18 292	18 746	18 892	18 998	18 845	19 611	19 984	19 884
Patentrecht	1 092	1 160	1 156	1 128	1 161	1 254	2 813	3 859	—	—	—
Suikerbelasting	—	—	—	—	—	—	—	1 236	—	—	—
Inkomstenbelasting	—	—	—	—	—	—	—	—	2 738	5 276	6 967
Uitkeering uit Ned. bedrijfsbelasting	340	382	361	333	329	416	540	662	1 081	762	805
Belasting op bedrijfs- (en andere) inkomsten	3 278	3 225	3 225	3 099	3 209	3 491	3 614	3 523	4 838	5 719	5 768
Hoofdgeld heerendienstplichtigen	3 345	3 398	3 387	3 378	3 405	3 468	3 574	3 627	3 675	3 745	3 765
Bijzondere belastingen in de Buitenbezittingen	2 410	2 451	2 456	2 566	2 453	2 671	2 848	3 032	2 939	2 928	3 387
Slachtbelastingen	1 911	1 927	1 983	1 880	1 949	1 927	1 891	2 059	2 088	2 348	2 550
Pachten, except opium en pandhuizen	2 267	2 148	2 128	2 111	2 197	2 220	2 225	2 230	2 551	2 673	2 807
Verponding, enz.	1 668	2 710	2 263	2 353	2 236	1 096	2 974	2 781	2 451	2 445	2 368
Personeele belasting	945	934	945	959	1 009	1 058	1 024	1 097	1 273	1 373	1 412
Zegel-, overschrijving- en successierecht	1 977	1 834	2 079	1 980	2 012	2 207	2 419	2 345	2 490	2 661	3 070
Openbare verkoopingen	565	607	638	648	598	596	635	661	690	711	740
Loterijbelasting, hondenbelasting en dobbellicentiën	43	39	45	46	47	37	76	82	78	74	76
Rijtuigbelasting	318	304	306	314	352	323	341	346	—	—	—
	57 378	57 009	55 435	56 725	57 962	59 186	65 375	69 456	71 432	77 782	83 324

De stijging van de opbrengst van de belastingen van 1900 tot 1910, in duizendtallen van guldens met 25 946, is te danken aan:

de in- en uitvoerrechten en accijnzen voor	f 11 235
de landelijke inkomsten voor	1 100
de inkomstenbelastingen (van Europeanen), die in de plaats kwam voor het patentrecht en de suikerbelasting, benevens de uitkeering uit de Nederlandsche bedrijfsbelasting voor	6 340
de belasting op bedrijfs- en andere inkomsten (van inlanders en Vreemde Oosterlingen op Java en Madoera en Vreemde Oosterlingen in de Buitenbezittingen), die in de plaats kwam van de bedrijfsbelasting, voor	2 490
het hoofdgeld van heerendienstplichtigen voor	450
de bijzondere belastingen in de Buitenbezittingen voor	977
de slachtbelastingen voor	639
verschillende verpachte middelen voor	540
de verponding voor	725

de personeele belasting voor	467
het zegel-, overschrijvings- en successierecht voor	1 093
de openbare verkoopingen voor	175
de loterijbelasting, de hondenbelastingen en de dobbellicentiën voor	33
te zamen	f 26 246
af voor de rijtuigenbelasting van Inlanders op Java, welke onbillijke belasting in 1908 werd afgeschaft	318
rest	f 25 946

Ten einde eenigszins te kunnen ramen met hoeveel de opbrengst van de belastingen in de naaste toekomst zal stijgen, kan het zijn nut hebben in het kort de geschiedenis van elke belasting in het tijdvak 1900—1910 na te gaan. Aangezien de stijging van de opbrengst der in- en uitvoerrechten en accijnzen bijna gelijk is aan die van alle andere belastingen te zamen, wordt de bespreking van de in- en uitvoerrechten en accijnzen voor 't laatst bewaard.

Landelijke inkomsten.

Allereerst aan de orde zijn dan de landelijke inkomsten.

Onder de landelijke inkomsten worden begrepen:

a. de landrente op Java en Madoera;
b. de belasting op de vischvijvers op Java;
c. het $^1/_{10}$ van het rijstgewas in Celebes en Onderhoorigheden;
d. de vertieningsbelasting in de Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo;
e. de belasting op sawahs en tegalvelden en tuinen op Bali en Lombok.

In de streken van Nederlandsch-Indië, alwaar de inkomsten door Inlanders verkregen uit landbouw niet aan eene afzonderlijke belasting onderworpen zijn, vallen die inkomsten onder de gewone inkomstenbelasting van Inlanders (belasting op bedrijfs- en andere inkomsten en hoofdelijke belastingen).

Daar voor kohierbelastingen de aanslagcijfers over de verschillende jaren een juister beeld van den toestand geven dan de bedragen, welke in de verschillende kalenderjaren aan die belastingen ontvangen zijn, worden in het hieronder volgend overzicht van de landelijke inkomsten de aanslagcijfers vermeld.

Ten aanzien van andere kohierbelastingen zal hetzelfde worden gedaan.

Jaar	Landrente	Belasting op de vischvijvers	$^1/_{10}$ van het rijstgewas (Celebes en Onderh.)	Vertieningsbelasting (Z. en O. afd. Borneo)	Belasting op sawahs enz. (Bali en Lombok)	Totaal
1900	17 746	304	170	215	337	18 772
1901	16 926	306	186	195	338	17 951
1902	16 996	302	95	93	350	17 836
1903	17 421	305	145	237	393	18 501
1904	17 592	308	192	87	417	18 596
1905	17 666	303	216	148	465	18 798
1906	17 777	293	174	248	496	18 988
1907	17 493	295	280	220	525	18 813
1908	18 237	288	200	320	561	19 606
1909	18 542	291	241	342	587	20 003
1910	18 096	290	231	274	602 [1]	19 493

(1) In dit cijfer is niet begrepen de aanslag voor Bandoeng, Tabanan en Kloengkoeng, die in 1910 bij het rechtstreeks bestuurde gebied werden ingelijfd.

Uit deze cijfers blijkt, dat het totaal der aanslagen in 1910 f 721.000 meer bedroeg dan in 1900, en dat daarvan f 350.000 op de landrente betrekking heeft.

In 1896 is voor de residentie Preanger-Regentschappen eene nieuwe regeling voor de landrente tot stand gekomen, welke aldaar geleidelijk is ingevoerd. In 1907 is eene soortgelijke regeling afgekondigd, welke bestemd is om geleidelijk te worden toegepast in de overige gewesten van Java en Madoera, met uitzondering van de Vorstenlanden. In de districten, alwaar laatstgenoemde regeling in de jaren 1908—1910 werd ingevoerd, steeg de aanslag in totaal met ruim f 200.000 of gemiddeld met circa f 70 000 per jaar. Daar met de invoering geleidelijk wordt voortgegaan, mag aangenomen worden, dat de aanslag ook in de eerstvolgende jaren gemiddeld nog met circa f 70.000 per jaar zal stijgen. Deze toeneming houdt op zoodra de nieuwe beginselen overal toepassing hebben gevonden.

Een der bepalingen van de nieuwe regelingen is de fixiteit van den aanslag voor een tijdvak van tien jaren. Hieruit vloeit voort, dat de verbeteringen in den algemeenen economischen toestand van Java en Madoera of van gedeelten daarvan, voor zoover zij uitdrukking vinden in de landrente-aanslagen, wat de Preanger-Regentschappen betreft zich eerst na 1906 hebben kunnen openbaren, terwijl zulks voor het overig belastinggebied eerst na 1917 het geval zal kunnen zijn.

In aanmerking genomen de gestadige zorgen voor verbetering van het bevloeiingswezen, waaraan alleen wat de zoogenaamde productive werken aangaat in het tijdvak 1900—1910 ruim acht millioen gulden zijn besteed, en andere omstandigheden van gunstigen economischen invloed, schijnt de verwachting gegrond, dat inderdaad voornamelijk na het jaar 1917 op een natuurlijk accres van de landrente te rekenen valt.

De aanslag van de belasting op de vischvijvers bleef vrijwel gelijk; die van de vertieningsbelastingen nam iets toe; terwijl die van de belasting op Bali en Lombok bijna verdubbelde. Maar behalve aan uitbreiding van het belastinggebied in de Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo is de stijging zoowel aldaar als in Celebes en Onderhoorigheden en Bali en Lombok hoofdzakelijk te danken aan de verkrijging van betere gegevens omtrent uitgestrektheid en productiviteit der velden. Van een natuurlijk accres in het tijdvak 1900—1910 is derhalve ook ten aanzien van deze belastingen weinig of geen sprake.

Inkomstenbelasting (Europeanen) en uitkeering uit de Nederlandsche bedrijfsbelasting.

De inkomstenbelasting kwam met 1 Januari 1908 in de plaats van het patentrecht en de suikerbelasting. Twee jaren te voren hadden de bepalingen op het patentrecht eene ingrijpende wijziging ondergaan; tegelijk was toen de suikerbelasting ingevoerd.

Van 1900 tot 1905 steeg de aanslag in het patentrecht geleidelijk van f 1.126.000 tot f 1.257.000 of met f 131.000. In de jaren 1906 en 1907 bedroegen de aanslagen in het patentrecht respectievelijk f 3.251.000 en f 3.725.000 en die in de suikerbelasting respectievelijk f 1.118.000 en f 462.000. Volgens de begrootingsrekening betreffende het dienstjaar 1908 bedroeg de aanslag in de inkomstenbelasting over dat jaar voor zoover bekend f 4.890.000. Bij de afsluiting van die rekening waren de aanslagen naar de overwinst van naamlooze vennootschappen nog niet alle vastgesteld. De aanslag in die belasting over 1909 bedroeg volgens de begrootingsrekening van dat jaar netto bijna f 5.900.000. Bij de afsluiting van die rekening waren intusschen evenmin alle aanslagen bekend. De rekening over 1910 is nog niet ontvangen.

Met behulp van deze gegevens is het niet mogelijk met eenige juistheid te bepalen hoevpel na het jaar 1905 het natuurlijk accres van de belastingen naar het inkomen van Europeanen bedragen heeft.

Stelt men dat accres voor de jaren 1906—1910, in welk tijdvak het quotum der belasting zoo belangrijk hooger was dan dat in de jaren 1900—1905, op het drievoudige van het accres van laatstgenoemd tijdvak af f 131.000, dan zou het natuurlijk accres voor het tijdvak 1900—1910 f 524.000 bedragen hebben.

Daar voorts de uitkeering uit de Nederlandsche bedrijfsbelasting (als aandeel van Indië in de aanslagen in Nederland van aldaar gevestigde vennootschappen, die hare werkzaamheden geheel of gedeeltelijk in Indië uitoefenen) van f 340.000 in 1900 vrij geleidelijk tot f 805.000 in 1906 of met f 465.000 gestegen is, kan het natuurlijk accres van de hierbedoelde middelen voor het tijdvak 1900—1910 op f 1.000.000 of op f 100.000 's jaars gesteld worden.

In 1912 zijn de bepalingen op de inkomstenbelasting in dien zin gewijzigd, dat de aftrek is vervallen voor inkomsten die bij den aanslag in de grondlasten in aanmerking komen. Voorts bestaat het voornemen om te beginnen met 1913 de belasting op de overwinst aanmerkelijk te verzwaren, waardoor hooge winsten, verkregen met in landbouw, handel en nijverheid gestoken kapitalen, nog meer dan thans aan den fiscus zullen bijdragen. Van beide maatregelen te zamen wordt eene vermeerdering van opbrengst van bijna f 2 millioen verwacht. Daarna zullen waarschijnlijk in afzienbaren tijd geen wijzigingen meer tot stand komen, welke de opbrengst van de inkomstenbelasting belangrijk zullen doen stijgen. De verdere stijging zal dan voornamelijk afhangen van de resultaten van het Europeesch kapitaal in Indische ondernemingen gestoken.

Belasting op bedrijfs- (en andere) inkomsten.

(Inlanders en Vreemde Oosterlingen.)

Volgens de Koloniale verslagen bedroegen de aanslagcijfers over elk der jaren van het tijdvak 1900—1910 als volgt:

Jaar.	Java en Madoera.	Buitenbezittingen.	Totaal.
1900	2 459	840	3 299
1901	2 425	908	3 333
1902	2 329	915	3 244
1903	2 217	967	3 184
1904	2 198	1 031	3 229
1905	2 399	1 150	3 549
1906	2 570	1 210	3 780
1907	2 341	1 711	4 052
1908	2 561	2 736	5 297
1909	2 667	3 034	5 701
1910	2 708	3 182	5 890

De aanslag steeg dus met f 2.591.000. Door de verschillende maatregelen, die in den loop van het tijdvak genomen werden, is het eenigszins moeilijk te bepalen hoeveel van de stijging aan die maatregelen te danken is.

Voor Java en Madoera, alwaar de belasting zoowel van Inlanders als van Vreemde Oosterlingen geheven wordt, bepaalden die maatregelen zich tot de verandering van de proportioneele heffing van bedrijfsinkomsten in eene progressieve van bedrijfs- en andere inkomsten (in 1907) en de opheffing van de vrijstelling der huisbedienden (1906).

Ook voor de Buitenbezittingen werd in 1907 de bestaande proportioneele bedrijfsbelasting omgezet in een progressieve belasting op bedrijfs- en ander inkomsten. In 1906 verviel ook aldaar de vrijstelling van de huisbedienden. In 1900 gold in de Buitenbezittingen de belasting voor de Vreemde Ooster-

lingen en hier en daar voor eene enkele categorie van Inlanders. In den loop van het tijdvak zijn in verschillende gewesten nog Inlanders (voornamelijk niet-inheemsche) aan de belasting onderworpen. Voorts is eene proportioneele belasting voor Inlanders ingevoerd in Atjeh en Onderhoorigheden met uitzondering van de Gajoe- en Alaslanden (1907), in Sumatra's Westkust en Tapanoeli tegen opheffing van de gedwongen koffiecultuur, en in Djambi (1908).

Voor zoover berekend is kunnen worden, is door de genoemde maatregelen de totaal-aanslag van de belasting met ongeveer f 1.8 millioen gestegen. Het natuurlijk accres van de belasting in het tijdvak 1900—1910 bedraagt dus plm. f 800.000 of circa f 80.000 per jaar.

Hoofdgeld van heerendienstplichtigen op Java en Madoera.

De stijging van de belasting met f 450.000 of gemiddeld circa f 45.000 per jaar kan op rekening van aanwas van de bevolking worden gesteld. Daar deze geregeld toeneemt, kan ook voor de toekomst op eene stijging der belasting gerekend worden.

Bijzondere belastingen in de Buitenbezittingen.

De voornaamste van deze zijn de hoofdelijke belastingen voor inlanders, welke naar verschillende regelingen geheven worden in die gewesten der Buitenbezittingen, waar geen andere inkomstenbelasting voor Inlanders bestaat. De aanslag in die belasting over 1910 bedroeg f 2.944.00 tegen f 2.231.000 in 1900, alzoo eene stijging van f 731.000. Circa f 80.000 hiervan is het gevolg van uitbreiding van belastinggebied op Borneo en in Amboina. Voorts moet een groot gedeelte van de stijging ad f 200.000 van de hoofdelijke belasting in Celebes en Onderhoorigheden aan den gewijzigden politieken toestand aldaar worden toegeschreven. Ongeveer f 500.000 of gemiddeld f 50.000 per jaar is mitsdien te danken aan de meerdere welvaart, die vooral petroleum-, landbouw- en andere ondernemingen in enkele gewesten der Buitenbezittingen onder de inlandsche bevolking bracht.

Meer dan de helft van de totaalopbrengst van deze belastingen levert de hoofdelijke belasting in de binnenlanden van Palembang. De aanslag in deze belasting over 1910 bedroeg f 1.256.000 tegen f 1.093.000 in 1900. Het quotum van de belasting (welke in 1823 van den Sultan werd overgenomen) is veel hooger dan overal elders. Reeds zijn stemmen voor de afschaffing van deze belasting opgegaan. Eene vervanging der belasting door eene op bedrijfs- en andere inkomsten is overwogen geworden, doch daarbij is men tot de conclusie gekomen, dat het de voorkeur verdiende haar te behouden met herziening van de bestaande regeling, ter wegneming van de bezwaren, die haar aankleven.

Slachtbelastingen.

De ontvangsten wegens de slachtbelastingen over elk der jaren van het tijdvak 1900—1910 blijken uit het gegeven overzicht van de opbrengsten der verschillende belastingen. De opbrengst steeg van f 1.911.000 in 1900 tot f 2.550.000 in 1910 of met f 639.000, waarvan bijna f 400.000 te danken is aan de invoering van de belastingen in eenige gewesten der Buitenbezittingen en de vervanging van de slachtpacht door eene rechtstreeksche heffing in andere gewesten aldaar. Het natuurlijk accres van de opbrengst der belastingen bedroeg mitsdien slechts circa f 250.000 of gemiddeld f 25.000 per jaar.

Verschillende verpachte middelen (met uitzondering van opium en panjhuizen).

De opbrengst steeg van f 2.267.000 in 1900 tot f 2.807.000 in 1910, of met f 540.000. Eene stijging van de pachtsommen

in het tijdvak 1911—1920 is niet te verwachten integendeel laat het zich aanzien dat aan het einde van dat tijdvak door geleidelijke opheffing van de verschillende pachten, op een enkele na, de opbrengst tot ongeveer 3 à 4 ton zal zijn gedaald. De eenige pacht, die voorloopig nog wel zal blijven bestaan, is de zout- en vischpacht in een gedeelte van de residentie Oostkust van Sumatra. Aan die pacht, hoe ongelooflijk het ook moge klinken, heeft de industrie van het verduurzamen van visch te Bagan api api haar grooten bloei te danken. Zonder de pacht zou het welvarende Bagan api api een onbeteekenend visschersdorpje zijn. Vermits de rol, die de pachter bij de industrie vervult, voorshands door geen ander kan worden waargenomen, zal deze pacht voorloopig wel gehandhaafd worden. De overige pachten zullen eerlang verdwijnen, echter zonder behoorlijk aequivalent. Dat het sloopingswerk in vollen gang is, bewijst de voor 1913 ingediende Indische begrooting.

De voornaamste pacht, wat opbrengst betreft, is die op de Chineesche dobbelspelen, van welke de pachtschat voor 1910 f 1.441.000 of de helft van de opbrengst van alle hierbedoelde pachten te zamen bedroeg. Ter beteugeling van het dobbelen wordt de pacht, waar mogelijk, door een licentiestelsel vervangen. Elk jaar komt in een of meer gewesten die vervanging tot stand. De opbrengst van dat stelsel blijft heel wat beneden die der pacht. De raming van de opbrengst der pacht voor 1913 is f 300.000 lager dan de in 1910 ontvangen pachtsom, terwijl de opbrengst van het licentiestelsel voor 1913 slechts f 100.000 hooger geraamd is dan de ontvangst van 1910.

De afschaffing van de drankenpacht heeft bestrijding van drankmisbruik ten doel. Tot de afschaffing is reeds overgegaan in Menado en Celebes en Onderhoorigheden, terwijl het voornemen bestaat haar in 1913 in Amboina op te heffen. Ofschoon tegenover het derven van den pachtschat eene bate wegens het heffen van invoerrecht staat, komt de maatregel toch op eenig verlies voor den fiscus te staan. De opbrengst van de drankenpacht bedroeg in 1910 f 439.000.

Van het voornemen om de pacht van de overvaarten op Java en Madoera geleidelijk af te schaffen wordt melding gemaakt in de voor 1913 ingediende begrooting. Hierdoor gaat niet alleen een jaarlijksche pachtsom van f 82.000 verloren, doch komt het Gouvernement bovendien voor eene jaarlijksche uitgaaf voor bediening en onderhoud van veren van f 78.000 te staan.

De opbrengst van de overige pachten is van weinig beteekenis.

Indien de afschaffing van de verschillende pachten op een werkelijk verlies van f 1½ millioen gesteld wordt, dan is dit naar het voorkomt niet te hoog geraamd.

Verponding.

De aanslagen in deze belasting bedroegen:

1900	1901	1902	1903	1904	1905	1906	1907	1908	1909	1910
2 235	2 254	2 278	2 275	2 218	1 909	2 294	2 350	2 365	2 372	2 400

Verwaarloost men de gevolgen van kleine uitbreidingen van het belastinggebied in den loop van het tijdvak, dan bedroeg het natuurlijk accres van de belasting f 2.400.000.— f 2.235.000 of f 165.000.

In 1912 werd de belastingregeling gewijzigd ten einde aan verschillende bezwaren tegemoet te komen. Eene daling van de opbrengst met ruim f 300.000 werd hiervan verwacht, zijnde ongeveer het dubbele van het accres van 10 jaren.

Personeele belasting.

De aanslagcijfers voor deze belasting beliepen:

1900	1901	1902	1903	1904	1905	1906	1907	1908	1909	1910
936	937	943	949	995	1 014	1 032	1 100	1 320	1 351	1 397

De stijging van den aanslag was mitsdien ruim f 450.000. Deze belasting, waaraan thans in geheel Nederlandsch-Indië zoowel de Europeanen als de Vreemde Oosterlingen onderworpen zijn, werd in de periode 1900—1910 ingevoerd op Lombok voor de Europeanen, in de Westerafdeeling van Borneo en in Riouw en Onderhoorigheden voor de Vreemde Oosterlingen en in Atjeh en Onderhoorigheden voor de Europeanen en Vreemde Oosterlingen. In het jaar van de invoering bedroeg de aanslag voor die categorieën van personen aldaar in totaal f 22.000.

Met 1 Januari 1904 werden de rijwielen als nieuwe grondslag van de belasting opgenomen. De aanslag naar dezen grondslag bedroeg over 1904 f 19.000.

Met 1 Januari 1908 werden de automobielen en autoletten als een nieuwe grondslag opgenomen, de belasting van de rijwielen verhoogd en de rijtuigen voor de Europeanen tot een afzonderlijken grondslag gemaakt (voor de Vreemde Oosterlingen was dit reeds in 1885 geschied). Door deze maatregelen steeg de aanslag in 1908 met circa f 180.000.

Wordt met een en ander rekening gehouden, dan blijkt dat het natuurlijk accres van de opbrengst van de belasting in de periode 1900—1910 niet meer dan ongeveer f 240.000 bedroeg of gemiddeld circa f 24.000 per jaar. Dit is zeer gering, indien in aanmerking genomen wordt, dat het aantal aangeslagenen van 48.500 tot 66.300 of met 17.800 steeg.

Met 1 Januari 1911 is het tarief voor de rijtuigen en rijwielen verlaagd, omdat dat van 1908 te drukkend bleek te zijn. Van deze wijziging werd eene vermindering van den aanslag met f 120.000 verwacht, zijnde ongeveer het accres van 5 jaren.

Zegel-, overschrijvings- en successierecht.

Voor elk van deze belastingen bedroeg de opbrengst:

JAAR.	Zegelrecht.	Overschrijvingsrecht.	Successierecht.	Totaal.
1900. . . .	1 355	571	51	1 977
1901. . . .	1 340	463	31	1 834
1902. . . .	1 347	652	80	2 079
1903. . . .	1 338	553	89	1 980
1904. . . .	1 364	495	153	2 012
1905. . . .	1 467	612	128	2 207
1906. . . .	1 530	764	125	2 419
1907. . . .	1 574	600	171	2 345
1908. . . .	1 631	714	145	2 490
1909. . . .	1 672	848	141	2 661
1910. . . .	1 855	881	334	3 070

De opbrengst van het zegelrecht steeg in 10 jaren met f 500.000. De stijging in 1910 is voor een bedrag van f 35.000 te verklaren uit de verhooging van het zegelrecht van f 1.50 tot f 4.— voor de aan bedevaartgangers naar Mekka uit te reiken reispassen. Dit bedrag wordt aan het Rijk uitbetaald, omdat de verhooging van het zegelrecht strekte om voor het Rijk van de bedevaartgangers te innen het voor het viseeren te Djeddah verschuldigde recht van f 2.50. Voorts zullen aan de sterke stijging in 1910, die doorging in 1911, niet vreemd zijn de vele overschrijvingen in die jaren van voor de cultuur

van koffie en rubber geschikte perceelen, waarvoor men aan zegelrecht $\frac{1}{4}$ % van de waarde verschuldigd is. Die overschrijvingen hebben thans opgehouden. In verband met een en ander is het accres in gewone tijden op niet meer dan f 40.000 per jaar te stellen.

De opbrengst van het overschrijvingsrecht steeg van f 571.000 tot f 881.000 of met f 310.000, waarvan f 167.000 betrekking heeft op de jaren 1909 en 1910. De groote stijging in die jaren is voornamelijk te danken aan de opheffing voor de Europeanen van de reeds voor de Vreemde Oosterlingen ingetrokken vrijstelling van het recht voor overeenkomsten waarbij zaken in een naamlooze vennootschap, coöperatieve of andere vereeniging worden ingebracht zonder andere vergoeding dan een aandeel in de vennootschap of vereeniging. In verband hiermede wordt het accres in gewone tijden op f 15.000 per jaar gesteld. Dit is zeker niet te laag, indien nog bedacht wordt, hoevele eigendommen in Nederlandsch-Indië (niet alleen de landerijen, doch ook huizen) reeds aan naamlooze vennootschappen toebehooren.

Voor het successierecht moet geen acht geslagen worden op het jaar 1910, dat een abnormaal hooge opbrengst opleverde (f 334.000). Volgens eene voorloopige opgaaf daalde de opbrengst in 1911 weer tot f 197.000. Voorzichtiger is het daarom het jaar 1900 met 1911 te vergelijken. De stijging was dan f 136.000. Met 1 April 1902 trad de nieuwe regeling van het successierecht in werking, waarvan eene hoogere opbrengst van f 100.000 's jaars verwacht werd. Blijkens de hierboven vermelde cijfers was de stijging van de opbrengst in de jaren 1902 en 1903 belangrijk minder. Of de raming te hoog gesteld was, dan wel of toevallig in de eerste twee jaren na de invoering van de nieuwe regeling weinig groote boedels voorkwamen, is niet uit te maken. Onder die omstandigheden komt het raadzaam voor het gevolg van die regeling op niet meer dan f 50.000 's jaars te stellen. Alsdan zou de gewone stijging van deze belasting per jaar gemiddeld circa f 8000 bedragen hebben.

Volgens een en ander zou het natuurlijk accres van deze drie belastingen te zamen op f 63.000 per jaar gesteld kunnen worden.

Openbare verkoopingen.

De stijging was f 175.000 of gemiddeld f 17.500 per jaar. Naar het voorkomt kan voor de toekomst ook daarop gerekend worden.

Loterijbelasting enz.

Deze belastingen zijn van geen beteekenis en behoeven derhalve geen bespreking.

In- en uitvoerrechten en accijnzen.

Thans overgaande tot eene behandeling van de in- en uitvoerrechten en accijnzen, volgen allereerst eenige cijfers betreffende de opbrengst:

Jaar	Invoerrecht	Uitvoerrecht	Accijns	Pakhuishuur en andere ontvangsten	Totaal
1900	10 665	1 389	6 284	97	18 435
1901	10 400	1 459	5 976	103	17 938
1902	10 075	1 178	5 127	90	16 470
1903	9 964	1 376	6 218	80	17 638
1904	10 345	1 479	6 359	76	18 259
1905	11 215	1 583	6 649	83	19 580
1906	12 026	2 144	7 186	97	21 403
1907	13 358	2 239	7 375	99	23 071
1908	14 900	1 898	8 008	123	24 929
1909	15 970	1 910	9 031	122	27 033
1910	17 669	2 452	9 426	123	29 670

QP CARD 101 V3

De totaal-opbrengst van deze drie belastingen steeg mitdien van f 18.435.000 tot f 29.670.000 of met f 12 millioen.
Voor een deel is die stijging te danken aan eene wijziging van de bepalingen.
Een maatregel, die op de opbrengst van de drie belastingen een gunstigen invloed had, is de uitbreiding van het tolgebied in deze periode tot bijna geheel Nederlandsch-Indië.

Achtereenvolgens werd dat gebied uitgebreid:

a. met eenige landschappen in de residentie Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo (sedert 1 Januari 1963);

b. met de residentiën Ternate en Onderhoorigheden (uitgezonderd Banggaai, alwaar met de rechtenheffing reeds in 1900 begonnen werd), Amboina, en Timor en Onderhoorigheden (sedert 1 Juni 1904);

c. met het Gouvernement Celebes en Onderhoorigheden (sedert 1 Augustus 1906);

d. met de residentie Djambi (sedert 13 Augustus 1907);

e. met eenige tot de residentie Menado behoorende landschappen en het eiland Bali (in den loop van 1908);

f. met de Onderhoorigheden van Atjeh (sedert 1 Mei 1910).

Aan de bespreking van elk der belastingen moge de vermelding van eenige cijfers betreffende den in- en uitvoer vooraf gaan.
De waarde van den algemeenen in- en uitvoer van goederen voor particuliere rekening bedroeg:

JAAR	INVOER			UITVOER		
	Java en Madoera	Buiten-bezittingen	Totaal	Java en Madoera	Buiten-bezittingen	Totaal
1900	120 849	55 230	176 079	157 145	74 138	231 283
1901	134 646	72 975	207 621	147 679	77 685	225 364
1902	115 416	65 063	180 479	155 164	83 005	238 169
1903	103 734	61 862	165 596	157 935	86 202	244 137
1904	118 798	65 564	184 362	172 120	99 961	272 081
1905	131 724	64 482	196 206	184 564	111 313	295 877
1906	141 527	71 477	213 004	192 536	120 694	313 230
1907	147 704	73 637	221 341	211 634	135 042	346 676
1908	166 182	77 363	243 545	310 887	141 936	452 823
1909	177 117	83 171	260 288	289 381	148 601	437 982
1910	219 493	95 839	315 332	259 010	163 075	422 085

Uit den bovenstaanden staat blijkt, dat de waarde zoowel van den in- als van den uitvoer in den loop van het tijdvak met ± 80 pct. gestegen is.

Een overzicht van de waarden van de voornaamste voor particuliere rekening ingevoerde artikelen gedurende het tijdvak 1900—1910 volgt hieronder.

Naam van het invoerartikel.	1900	1901	1902	1903	1904	1905	1906	1907	1908	1909	1910
Rijst	17 551	48 569	29 846	16 112	24 593	23 990	27 651	21 766	26 595	39 191	70 655
Manufacturen	46 783	45 436	43 626	46 978	51 045	58 530	59 802	61 974	68 870	66 149	67 073
Eetwaren	19 764	19 930	19 753	17 234	17 310	19 232	19 817	20 628	22 843	25 626	27 019
IJzer en staal	10.013	10 162	7 713	7 713	8 766	10 197	10 697	12 553	14 082	15 238	20 998
Fabrieks- en stoomwerktuigen	7 414	6 073	5 473	4 375	5 424	7 004	7 633	8 791	12 176	8 220	11 345
Zwavelzure ammoniak	109	120	161	174	311	397	—	—	—	4 251	6 059
Garens	3 246	3 884	4 089	4 174	3 975	4 386	5 588	5 317	5 903	5 967	5 931
Kramerij	3 582	3 452	3 401	3 088	3 362	3 388	4 098	5 623	3 956	3 987	4 984
Tabak	2 142	2 118	2 280	2 078	2 280	2 214	2 421	2 681	2 602	3 100	4 562
Machinerieën voor suikerfabrieken	3 893	3 771	1 742	1 125	2 134	4 464	3 700	3 580	4 819	4 317	4 296
Meel	2 555	3 000	2 492	2 190	2 228	2 242	2 856	3 421	2 946	3 188	4 289
Papier	2 257	2 107	2 165	2 306	2 261	2 535	2 608	2 979	3 318	3 270	4 139
Kleederen	2 285	2 293	2 381	2 322	2 326	2 314	2 749	3 129	2 774	3 468	3 908
Kolen- steen, briketten en cokes	1 563	3 936	3 521	4 410	4 000	3 893	4 148	4 074	4 991	4 881	3 836
Aardewerk	2 504	2 314	1 918	1 819	2 034	2 393	3 062	3 238	3 134	4 337	3 220
Gedistilleerd	2 291	2 149	2 295	2 128	2 258	2 223	2 357	2 361	2 363	2 745	3 170
Olie- aard of petroleum	3 949	4 351	1 999	2 360	2 800	2 472	2 611	2 856	2 573	2 903	2 791
Lucifers	2 905	1 833	1 666	2 253	2 234	2 524	3 216	3 138	3 179	2 682	2 644
Spoorwegmaterieel	1 652	2 612	2 659	1 210	814	1 407	735	1 371	1 819	1 933	2 373
Cement	830	880	1 440	1 043	1 241	953	945	1 477	1 411	1 494	2 280
Thee	1 781	1 474	1 531	1 621	1 468	1 801	1 856	1 975	2 083	2 095	2 231
Automobielen	—	—	—	—	—	124	219	906	1 402	1 562	2 215
Verfwaren	629	743	725	728	821	899	986	1 325	1 362	1 669	2 007
Mest en meststoffen	5 778	6 003	5 556	5 610	6 256	6 324	6 822	6 695	7 393	2 420	1 929
Bier	972	1 071	1 165	1 167	1 123	1 310	1 420	1 377	1 328	1 514	1 705
Opium	3 453	3 927	3 841	3 414	3 041	3 329	2 953	2 554	1 882	1 601	1 547
Vuurwerk	1 197	1 090	968	1 080	1 021	952	846	1 001	1 267	1 567	1 534
Koffie	760	543	1 056	1 772	1 959	1 033	539	2 161	3 253	1 590	1 430
Zaden	378	382	370	376	391	456	631	1 271	842	809	1 157
Rijwielen	—	152	165	136	179	246	274	410	476	438	798

In het volgend overzicht is naast de waarde van de voornaamste voor particuliere rekening uitgevoerde producten in 1910 de waarde gesteld van den uitvoer van diezelfde artikelen in 1900.

Naam van het uitvoerartikel.	1910	1900
Suiker	142 065	73 661
Copra	42 185	10 310
Tabak	38 024	32 084
Petroleum	19 593	4 593
Benzine, parafine en petroleum-residu	17 078	—
Thee	11 503	4 199
Koffie	10 991	24 698
Getah	9 941	15 608
Peper	9 697	5 061
Rijst	8 489	4 005
Rotting	7 195	3 984
Huiden	6 934	3 515
Gomelastiek	6 920	439

OpCARD 101 v3

Naam van het uitvoer artikel.	1910	1900
Tin	5 903	8 186
Schelpen	4 887	2 572
Gomdamar	4 806	2 645
Kapok	4 593	1 003
Hout	3 845	934
Hoeden	3 983	—
Kinabast en kinine	4 805	4 236
Eetwaren	3 465	3 063
Meel	3 420	668
Pinangnoten	3 267	2 725
Arachides	3 100	—
Gambir	3 087	1 160
Notemuskaat	2 580	2 475
Oliën (andere dan petroleum)	2 677	1 115
Agar agar	1 763	—
Gomkopal	1 815	1 504
Cacao	1 516	1 007
Hertshoorn	1 595	—
Koelit bakau en koelit tengar	1 448	93
Schildpad	1 374	287
Arak	1 244	251
Sago	1 139	723
Benzoë	1 125	1 670

Van de allervoornaamste artikelen, welke in het tijdvak 1900—1910 voor particuliere rekening uitgevoerd zijn, volgen hieronder nog overzichten van de waarden (in duizendtallen van guldens) en van de hoeveelheden (in duizendtallen).

Naam van het uitvoerartikel.	1900	1901	1902	1903	1904	1905	1906	1907	1908	1909	1910
Suiker	73 661	72 367	69 105	69 232	84 123	83 993	79 734	95 525	177 053	172 805	142 064
Copra	10 310	8 804	19 285	11 102	13 043	30 409	18 012	25 132	34 424	27 570	42 136
Tabak	32 084	34 245	38 511	41 833	43 942	38 603	57 599	56 449	63 949	46 978	37 886
Petroleum	4 593	11 408	9 674	9 910	17 861	17 640	18 783	20 968	23 243	20 019	19 568
Benzine, parafine en petroleum-residu	—	279	1 486	5 125	3 308	3 750	5 138	6 845	10 286	9 417	17 078
Thee	4 199	4 708	4 256	5 806	7 079	7 115	7 217	8 230	9 450	9 786	11 503
Koffie	24 698	16 597	26 024	22 734	16 367	18 904	17 106	12 110	14 013	10 068	10 991
Getah	15 608	13 270	6 719	5 007	6 056	10 449	15 450	12 619	7 749	21 020	9 941
Peper	5 061	4 557	4 990	6 069	5 563	5 631	8 564	7 211	12 341	8 650	9 697
Rijst	4 095	3 687	4 286	3 768	4 704	4 450	4 556	5 256	5 609	6 075	8 489

Naam van het uitvoerartikel.	Eenheid.	1900	1901	1902	1903	1904	1905	1906	1907	1908	1909	1810
Suiker	Kilo.	736 606	723 668	863 809	865 395	1 051 538	1 049 910	996 637	1 193 969	1 179 550	1 167 542	1 301 580
Copra	„	93 734	67 723	124 638	74 009	86 955	202 727	120 081	167 547	229 491	183 803	248 240
Tabak	„	54 013	43 704	49 041	58 246	55 804	49 044	72 777	71 180	80 674	59 482	62 889
Petroleum	Liter.	114 820	285 192	241 856	247 751	446 519	441 008	469 585	542 188	581 098	500 464	489 239
Thee	Kilo.	7 634	7 849	7 093	9 677	11 798	11 859	12 028	13 717	15 750	16 810	15 337
Koffie	„	43 117	28 627	45 523	39 762	28 022	33 011	29 805	20 943	24 312	17 280	14 750
Getah	„	8 628	8 103	5 658	4 213	5 844	9 648	12 634	12 120	7 353	19 809	36 280
Peper	„	11 676	10 826	11 893	14 237	13 109	13 137	20 278	17 068	29 353	19 527	26 490
Rijst	„	41 990	38 640	43 852	38 733	47 987	44 762	46 062	53 502	61 618	62 383	61 822

Uit deze overzichten blijkt, welk eene voorname plaats de suiker bij den uitvoer inneemt. Suiker wordt alleen op Java geproduceerd. In 1900 bedroeg de waarde van de uitgevoerde suiker bijna de helft van de waarde van den totaal uitvoer van Java en Madoera, in 1910 was zij zelfs meer dan de helft. Ofschoon de suikerindustrie op Java op een financieel zeer krachtigen grondslag rust en wat oogst- en fabriekatieresultaten betreft op een hoog peil staat, zoodat zelfs een vrij sterke daling van de suikerprijzen niet die gevolgen zou hebben, welke de daling der prijzen in 1884 had, kunnen zich nochtans voor die industrie onvoorziene ongunstige omstandigheden voordoen, waardoor in den thans zoo bloeienden toestand, waarin Java verkeert, vrij plotseling verandering zou kunnen komen. Waar tot nog toe zulk een nauw verband bestaat tusschen den bloei van Java en dien van de suikerindustrie mag het zeker een gelukkig verschijnsel genoemd worden, dat in de laatste jaren groote kapitalen ook in andere cultures gestoken zijn, onder welke die van rubber, thee en robusta-koffie de voornaamste plaats innemen. Over de productiviteit van de in theeondernemingen belegde kapitalen maakt zich wellicht niemand bevreesd, doch omtrent die in rubberondernemingen gestoken loopen de meeningen uiteen, terwijl de geschiedenis van de koffiecultuur in Indië tot eenige voorzichtigheid omtrent de vooruitzichten van de nieuwe variëteit koffie maant. Het is in alle opzichten te hopen, dat die ondernemingen zullen slagen, doch zekerheid daaromtrent bestaat op dit oogenblik niet.

Andere gelukkige verschijnselen zijn de buitengewoon groote stijging van den uitvoer van copra en de bloei, waarin de petroleumindustrie zich mag verheugen. Het eerste verschijnsel is des te merkwaardiger, omdat de copracultuur voor een groot deel in handen van de inlandsche bevolking is.

Invoerrechten.

Gesplitst voor Java en Madoera en de Buitenbezittingen, bedroegen de ontvangsten aan invoerrecht voor elk van de jaren van het tijdvak 1900—1910:

Jaar	Java en Madoera	Buitenbezittingen
1900	7 647 (1)	3 020 (1)
1901	6 261	3 141
1902	6 918	3 159
1903	6 837	3 134
1904	7 192	3 166
1905	7 923	3 296
1906	8 440	3 592
1907	9 249	4 116
1908	10 289	4 634
1909	10 869	5 076
1910	11 844	5 820

De stijging van de ontvangsten aan invoerrechten door de vroeger al genoemde uitbreiding van het tolgebied met verschillende streken der Buitenbezittingen is alleen berekend kunnen worden voor zoover de rechten in die streken, en dus niet elders, betaald werden. Zij bedraagt circa f 1.000.000.

Met ingang van 13 Augustus 1907 werden de rechten voor verschillende artikelen verhoogd. Berekend is dat hierdoor

(1) Van deze totalen zijn de terugbetalingen niet afgetrokken; daarom is de som van beide bedragen iets meer dan het te voren opgegeven totaal van de invoerrechten.

de ontvangst voor Java en Madoera met ± f 600.000 en die voor de Buitenbezittingen met ± f 650.000 gestegen is. Hiertegenover staat dat door verlaging van het invoerrecht van gambir op Java en Madoera de ontvangst aldaar verminderde met f 136.000 en dat door de vervanging van de opiumpacht door de regie in eenige gewesten der Buitenbezittingen de ontvangst aan invoerrecht van opium in die bezittingen verminderde met f 37.000.

Van 1900 tot en met 1910 steeg de ontvangst op Java en Madoera met f 4.197.000, waarvan ten hoogste f 3.733.000 als een natuurlijk accres te beschouwen is, terwijl de opbrengst in de Buitenbezittingen met f 2.800.000 toenam, waarvan ten hoogste circa f 1.150.000 als een natuurlijk accres kan worden aangemerkt. Terwijl het natuurlijk accres voor Java en Madoera dus circa 50 % bedroeg, was het voor de Buitenbezittingen ongeveer 40 %.

In totaal was het natuurlijk accres ten hoogste circa f 4.900.000. Hieraan droegen bij het tijdvak van 1901—1905 met ± f 300.000 en de jaren 1906 t/m 1910 respectievelijk met ± f 650.000, ± f 750.000, ± f 700.000, ± f 1.000.000 en ± f 1.500.000. In 1911 was de stijging, die geheel het gevolg is van natuurlijke oorzaken, volgens eene voorloopige opgaaf ± f 2.700.000, terwijl blijkens de ontvangsten over het eerste halfjaar van 1912 de stijging nog aanhoudt. Bij de spoorwegen is er reeds op gewezen, dat de buitengewoon groote stijging van de ontvangsten daarvan in de laatste jaren hand aan hand ging met eene gelijke stijging van de invoerrechten. Tevens is daar ter plaatse een en ander omtrent de vermoedelijke oorzaak van die stijging gezegd. Daar het voor de spoorwegontvangsten, althans wat die uit het goederenvervoer betreft, meer aankomt op de hoeveelheden der uitgevoerde producten, werd de aandacht er op gevestigd, dat die hoeveelheden in de laatste jaren over het algemeen zeer geleidelijk toegenomen zijn, zoodat daaruit de plotselinge buitengewoon groote stijging der spoorwegontvangsten niet te verklaren valt. Voor de ontvangsten aan invoerrechten komt het daarentegen meer aan op de waarde van de uitgevoerde producten, en zulks door het verband dat er in het algemeen, en zeer zeker in Indië, bestaat tusschen deze waarde en die van den invoer.

Met de voor de waarde der uitgevoerde producten in deze nota opgegeven bedragen, welke ontleend zijn aan de jaarlijks verschijnende statistiek van den handel en de in- en uitvoerrechten in Nederlandsch-Indië, moet men echter eenigszins voorzichtig wezen. De cijfers van de statistiek namelijk worden verkregen door de uitgevoerde hoeveelheden te vermenigvuldigen met gemiddelde eenheidswaarden, waarvan de vaststelling voor enkele artikelen, met het oog op verschil van kwaliteit en sterke wisseling van prijzen in den loop van het jaar, in zoo groote mate van persoonlijk inzicht afhankelijk is.

Hierdoor is het te verklaren, dat enkele door de statistiek opgegeven bedragen belangrijk verschillen met die in andere bronnen vermeld.

Een sprekend voorbeeld hiervan leveren de voor de suiker vermelde bedragen, welke gegrond zijn op een eenheidsprijs voor hoofdsuiker per K.G. van 10 centen voor de jaren 1900 en 1901, van 8 centen voor de jaren 1902—1907, van 15 centen voor de jaren 1908 en 1909, en 12 centen voor het jaar 1910. Voornamelijk op grond van deze eenheidsprijzen bleef volgens de statistiek de waarde van de uitgevoerde suiker tot en met het jaar 1907 vrij constant, liep die waarde in 1908 bijkans tot het dubbele op, om in 1910 wederom te dalen. Raadpleegt men daarentegen de verslagen van de Javasche Bank, dan komt men echter tot de slotsom, dat de waarde van de uitgevoerde suiker in het tijdvak 1900—1910 vrij geleidelijk gestegen is.

Een ander voorbeeld is de getah, waarvan volgens de statistiek de uitvoerwaarde in 1910 slechts circa f 10 millioen bedroeg tegen ongeveer f 21 millioen in 1909.

Dit groote verschil is voornamelijk het gevolg van de omstandigheid, dat de statistiek de waarde van z.g. andere getah in 1910 op f 0.22 per K.G. stelde, terwijl zij die van af 1902 steeds op f 1 per K.G. had aangenomen. Vermoedelijk was laatstgenoemde prijs te hoog bepaald.

Vergelijkt men na deze uitweiding de door bovengenoemde statistiek gegeven cijfers van de waarde der uitgevoerde artikelen van 1909 met die van 1910, dan is daaruit zeker een groot gedeelte van de stijging der opbrengst van de invoerrechten in 1910 met ± f 1.5 millioen te verklaren.

Ofschoon van de waarde van den uitvoer van 1911 nog geen definitieve cijfers bekend zijn, staat het toch reeds voldoende vast dat zij die van 1910 overtroffen heeft. Of zij echter zoodanig is toegenomen, dat daaruit eene stijging van die opbrengst van de invoerrechten met niet minder dan ± f 2.7 millioen verklaard wordt, valt wel eenigszins te betwijfelen.

Een en ander versterkt het vermoeden, dat de koopkracht van de inlandsche bevolking ook moet zijn toegenomen door eene omstandigheid, die met den uitvoer geen of althans nog geen verband houdt, te weten met de opening van vele nieuwe ondernemingen.

Op het verschil van meening omtrent de toekomst van rubberondernemingen werd reeds gewezen, doch hier is de plaats om nog op iets anders de bijzondere aandacht te vestigen, nl. op het feit dat de inlandsche bevolking zoo weinig tot sparen geneigd is. Ware dit anders, de stijging van de invoerrechten zou niet zoo overweldigend geweest zijn. Voor het oogenblik is dat feit voor den fiscus zeer aangenaam, maar duidelijk is het, dat het voor de toekomst veel beter zou zijn, indien de inlandsche bevolking wist te sparen, in stede van het in tijden van voorspoed verdiende geld onmiddellijk weer uit te geven. Met dit feit dient het Gouvernement rekening te houden.

Uitvoerrechten.

De opbrengstcijfers van het uitvoerrecht gedurende elk der jaren van het tijdvak 1900—1910 zijn reeds opgegeven. Daaruit blijkt dat de ontvangst sedert 1900 steeg met f 1.063.000.

Bij de beoordeeling van die stijging moet behalve met de uitbreiding van het tolgebied rekening gehouden worden:

1°. met het feit, dat terwijl in 1900 uitvoerrecht van boschproducten alleen bij uitvoer uit enkele streken der Buitenbezittingen geheven werd, in 1910 het recht bij uitvoer van boschproducten uit bijna alle Buitenbezittingen verschuldigd is;

2°. met de afschaffing met ingang van 15 Januari 1902 van het uitvoerrecht of koffie en indigo.

Door de uitbreiding van het tolgebied en den maatregel sub 1 steeg de opbrengst in totaal met ± f 750.000, terwijl in de ontvangst van het jaar 1900 een bedrag van circa f 400.000 aan uitvoerrecht van koffie en indigo begrepen is. Van de totaalstijging van de opbrengst van het middel is mitsdien ruim f 700.000, of gemiddeld f 70.000 per jaar, als een natuurlijk accres te beschouwen.

Van het in 1910 ontvangen bedrag van f 2.452.000 is een bedrag van circa f 1.450.000 aan recht van boschproducten (waaronder ruim f 800 000 van getah) en ruim f 600.000 aan recht van tabak begrepen. Daar de getah en ook andere boschproducten door roofbouw verkregen worden, staat voor de toekomst tegenover de mogelijkheid, dat het uitvoerrecht van tabak en andere artikelen (in 1910: huiden, tin en vogelnestjes) stijgt, de slechte kans, dat minder aan recht van boschproducten ontvangen zal worden. Volgens eene voorloopige opgaaf daalde de opbrengst in 1911 met f 75.000.

Voorts verdient nog vermelding, dat in 1912 met de heffing van uitvoerrecht op benzine en gazoline een aanvang is gemaakt, waarvan een opbrengst van f 100.000 's jaars verwacht werd.

Accijnzen.

Voor de verschillende artikelen bedroegen de ontvangsten in elk der jaren van het tijdvak 1900—1910 als volgt:

Jaar	Inlandsch gedistilleerd	Tabak	Petroleum	Lucifers	Totaal
1900 . . .	176	35	4 094	1 982	6 287
1901 . . .	171	38	4 439	1 327	5 975
1902 . . .	174	47	3 680	1 237	5 138
1903 . . .	170	68	4 213	1 768	6 219
1904 . . .	170	59	4 358	1 771	6 358
1905 . . .	174	74	4 542	1 860	6 650
1906 . . .	175	76	4 531	2 354	7 136
1907 . . .	186	73	4 682	2 432	7 373
1908 . . .	196	82	5 137	2 592	8 007
1909 . . .	194	78	5 390	3 367	9 029
1910 . . .	236	92	5 843	3 254	9 425

De opbrengst van den accijns van inlandsch gedistilleerd en tabak is van weinig beteekenis.

De opbrengst van den petroleumaccijns steeg van f 4.094.000 in 1909 tot f 5.843.000 in 1910 of met ongeveer f 1.750.000.

Een gedeelte van die stijging is, behalve aan uitbreiding van het belastinggebied, te danken aan de omstandigheid, dat sedert 1 Januari 1908 de belasting ook geheven wordt van benzine en gazoline. Door dezen laatsten maatregel steeg de ontvangst in 1908 met ± f 100.000. Met hoeveel zij toenam door de uitbreiding van het tolgebied is niet met zekerheid te zeggen; op grond van gegevens, verstrekt door de Koninklijke Nederlandsche Maatschappij tot exploitatie van petroleumbronnen in Nederlandsch-Indië, wordt zij geschat op f 300.000. Het natuurlijk accres zou dan bedragen hebben f 1.350.000 of f 135.000 per jaar. De groote stijging dateert, evenals die van de invoerrechten, van de laatste jaren.

De opbrengst van den lucifersaccijns steeg van f 1.982.000 in 1900 tot f 3.254.000 in 1910 of met f 1.272.000. Behalve dat het belastinggebied gedurende het tijdvak werd uitgebreid, werd de regeling van deze belasting in 1903 gewijzigd, van welke wijziging eene stijging van de opbrengst verwacht werd. Met hoeveel de opbrengst door een en ander steeg is niet na te gaan, zoowel door de omstandigheid dat de belasting van de in het nieuwe gebied ingevoerde lucifers vaak elders, nl. op Java, betaald wordt, als door het feit, dat kort vóór de inlijving van dat gebied groote hoeveelheden lucifers aldaar nog vrij werden ingevoerd. Ook vóór de verhooging van den accijns in 1903 werden groote hoeveelheden lucifers in het belastinggebied ingevoerd. Schat men de stijging van de opbrengst door de genoemde maatregelen op ± f 500.000, dan zou het natuurlijk accres gedurende het tijdvak 1900—1910 ± f 750.000 of gemiddeld f 75.000 per jaar bedragen hebben.

Het natuurlijk accres van alle accijnzen kan op grond van een en ander voor het tijdvak 1900—1910 gesteld worden op ± f 2.200.000 of gemiddeld op ± f 220.000 per jaar.

In 1911 steeg de opbrengst van de accijnzen met f 478.000.

Ten aanzien van de belastingen mag derhalve geconcludeerd worden, dat de stijging van de opbrengst van de belastingen van 1900 tot en met 1910 van ruim f 57 millioen tot ruim f 83 millioen of met bijna f 26 millioen (1) slechts voor ruim f 12 millioen een gevolg is van een natuurlijk accres en dat dit accres, waartoe de in- en uitvoerrechten en accijnzen voor ongeveer $\frac{3}{4}$ hebben bijgedragen, voornamelijk aan de laatste jaren van het tijdvak te danken is.

(1) De aandacht wordt er op gevestigd, dat de rechtstreeksche kosten van belastinginning in dat tijdvak met ruim f 900.000 toenamen, zie bladz. 85*.

C. Diverse middelen.

Een overzicht van de opbrengst van deze middelen gedurende elk der jaren van het tijdvak 1900—1910 volgt hieronder:

Naam van het middel.	1900	1901	1902	1903	1904	1905	1906	1907	1908	1909	1910
Bijdragen van niet onder rechtstreeksch bestuur gebrachte landschappen . .	84	55	66	77	75	115	114	115	420	569	565
Afstand van grond	1 037	824	786	946	994	1 478	1 491	1 651	1 652	1 783	2 124
Mijnconcessies	122	195	119	142	203	205	113	113	1 741	766	164
Inkomsten onder justitie (met uitzondering van de opbrengst van den arbeid der gevangenen), en van het kadaster en het ijkwezen .	531	596	650	674	697	739	742	808	811	898	1 076
Schoolgelden en enkele andere met het onderwijs in verband staande inkomsten .	519	548	580	620	591	642	657	716	751	844	953
Inkomsten wegens geneeskundige en veeartsenijkundige diensten	64	69	69	74	74	74	92	159	149	164	171
Inkomsten onder burgerlijke openbare werken	154	202	200	205	334	449	393	370	448	455	479
Contributiën ten behoeve van de burgerlijke pensioenen .	356	370	382	396	399	407	417	431	451	473	516
Terugbetalingen van voorschotten aan landsdienaren.	1 086	1 133	1 336	1 257	1 003	928	1 067	1 150	1 259	1 391	1 458
Inkomsten onder oorlog . .	695	816	906	910	1 078	1 247	1 713	1 470	1 294	1 435	1 743
Inkomsten onder marine . .	1 089	1 343	1 382	1 304	1 437	1 577	1 668	1 919	2 044	3 633	3 401
Opbrengst van den arbeid der gevangenen	180	167	150	116	120	105	571	1 223	1 278	1 557	1 806
Aandeel in de winst van de Javasche Bank	—	92	69	112	114	97	128	304	547	420	392
Diverse ontvangsten op het 1ste hoofdstuk	940	146	488	102	56	430	54	234	197	378	152
Verkoop bruikbare goederen.	22	25	36	39	34	52	136	113	139	223	197
Verkoop onbruikbare goederen	53	50	63	116	115	117	226	177	174	31	27
Alle andere ontvangsten op het 2de hoofdstuk. . . .	434	339	390	378	345	348	849	1 021	4 660	944	1 438
Afkoop van heerendiensten .	—	—	—	—	—	—	409	545	774	895	1 090
Renteloos voorschot van Nederland	—	—	—	—	2 188	—	—	—	—	—	—
Diversen	47	97	39	234	140	180	315	215	188	338	320
	7 413	7 067	7 711	7 702	9 997	9 190	11 155	12 734	18 947	17 197	18 072

De opbrengst van de diverse middelen steeg van f 7.413.000 in 1900 tot f 18.072.000 in 1910, dus met f 10.659.000.

Voor een deel is die stijging te danken aan verrekenposten (terugbetaling van voorschotten aan landsdienaren, betalingen aan het marine-etablissement voor werkzaamheden en leveringen ten behoeve van andere diensten, betalingen voor door gevangenen verrichten arbeid, afkoop van heerendiensten en eenige onder diversen voorkomende bedragen) (1); voor een ander deel is zij het gevolg van

(1) De totalen van de genoemde verrekenposten bedroegen:

1900	1901	1902	1903	1904	1905	1906	1907	1908	1909	1910
1 266	1 351	1 570	1 490	1 210	1 133	2 155	3 015	3 890	5 462	5 791

een meestal veel grootere stijging van uitgaven of is zij een voorloopster daarvan (zooals een deel van de stijging der inkomsten onder Justitie, Burgerlijke openbare werken en Oorlog — voornamelijk Atjehtram —, de stijging van de schoolgelden en de contributiën ten behoeve van de burgerlijke pensioenen), terwijl voor het kleinste gedeelte de stijging eene min of meer zuivere bate vormt (zooals die van de ontvangsten wegens afstand van grond, voor mijnconcessies, wegens het aandeel in de winst van de Javasche Bank en aan haven-, ankerage-, loods-, kaai- en steigergelden, welke laatste ontvangsten onder de inkomsten van Marine begrepen zijn).

Trekt men van de ontvangsten van de diverse middelen af die van de genoemde verrekenposten, dan steeg de opbrengst van f 6.147.000 in 1900 tot f 12.281.000 in 1910, dus met f 6.134.000, of gemiddeld met ruim f 600.000 per jaar.

Aan het vorenstaande zij nog toegevoegd:

1°. dat de stijging van de inkomsten wegens afstand van grond van f 1.037.000 in 1900 tot f 2.124.000 in 1910, d. i. met f 1.087.000, geen zuiver beeld van den toestand geeft. Het grootste gedeelte van de opbrengst bestaat uit pachtschat van erfpachtsperceelen. Deze bedroeg in 1900 f 1.374.000 en in 1910 f 1.553.000, of slechts f 175.000 meer;

2°. dat in de toekomst de opbrengst van de diverse middelen zal stijgen door de ontvangsten voortvloeiende uit de gewijzigde exploitatie van de havens, welke geleidelijk zal worden ingevoerd. Voor 1913 is dit middel op f 100.000 geraamd;

3°. dat ook de opbrengstcijfers ter zake van mijnconcessies geen zuiver beeld opleveren, doordat de betaling van den cijns onregelmatig plaats heeft. Het bedrag van f 164.000, dat in 1910 ontvangen werd, is bijv. veel lager dan hetgeen in dat jaar verschuldigd was. Geschillen met verschillende ondernemingen over het bedrag van den verschuldigden cijns hebben ten gevolge gehad dat groote bedragen nog niet voldaan zijn.

Voorts zij er op gewezen, dat tegenover het nadeel voor den fiscus van den achteruitgang in den laatsten tijd van de goudindustrie staat het voordeel dat verwacht wordt van de met petroleummaatschappijen te sluiten exploitatiecontracten.

§ 3.

Uitgaven.

Een overzicht van de uitgaven voor elk van de jaren van het tijdvak 1900—1910, gesplist in bestuursuitgaven, uitgaven ter zake van monopolies, producten en bedrijven, en buitengewone uitgaven, volgt hieronder:

Naam van de uitgaven.	1900.	1901.	1902.	1903.	1904.	1905.	1906.	1907.	1908.	1909.	1910.
Bestuursuitgaven . . .	107 798	110 755	116 900	119 008	121 773	122 759	120 971	124 612	137 629	142 214	152 219
Uitgaven ter zake van monopolies, producten en bedrijven	29 205	28 952	32 775	35 847	33 859	34 548	39 145	43 844	46 884	49 088	62 081
Buitengewone uitgaven .	9 112	10 293	11 000	12 256	10 905	8 915	7 427	5 120	6 808	9 561	17 503
Totaal . .	146 115	150 000	160 675	167 111	166 537	166 222	167 543	173 576	191 321	200 863	231 797

In den volgenden staat zijn de bestuursuitgaven voor elk van de jaren gesplist in verschillende groepen:

	1900.	1901.	1902.	1903.	1904.	1905.	1906.	1907.	1908.	1909.	1910.
Bestuur	18 240	18 206	18 663	18 980	20 142	20 370	20 282	22 281	25 168	25 568	26 035
Justitie, politie enz. . .	7 217	7 432	7 771	7 965	8 125	8 282	9 174	8 905	9 396	9 948	10 663
Onderwijs	4 364	4 550	4 846	5 139	5 497	5 493	5 532	6 222	7 379	9 150	10 071
Civ. geneeskundige en veeartsenijkundige diensten	2 674	3 126	3 411	3 373	3 371	3 071	3 114	3 523	3 835	3 966	4 457
Burgerlijke Openbare Werken.	8 194	8 584	10 235	10 366	11 871	11 321	10 389	11 080	11 156	14 232	16 505
Eeredienst	728	735	744	738	780	794	768	804	758	793	818
Mijnwezen	506	486	494	485	505	541	511	653	871	943	808
Rente en aflossing . . .	4 268	3 854	3 861	4 229	4 292	6 136	4 202	3 924	3 907	3 875	3 975
Civ. pensioenen, wachtgelden, verlofstraktementen en onderstanden .	4 760	4 767	4 812	4 976	5 226	5 449	5 730	5 950	6 209	6 436	6 617
Civ. transportkosten van en naar en in N.-O.-Indië	1 135	1 114	1 204	1 163	1 377	1 429	1 535	1 425	1 572	1 699	1 743
Civiele voorschotten . .	710	907	768	674	748	759	846	939	1 079	1 169	1 168
Belastinginning (rechtstreeksche kosten) . .	4 135	4 121	4 118	4 257	4 359	4 409	4 164	4 312	4 662	4 893	5 050
Oorlog	38 229	39 953	42 811	43 368	44 446	43 061	42 866	41 771	44 360	43 658	47 416
Marine	8 791	9 203	9 215	9 616	9 562	9 981	9 327	2 187	9 027	11 452	11 796
Diverse	3 847	3 717	3 947	3 679	1 472	1 663	2 528	3 636	8 250	4 432	5 091
Totaal . .	107 798	110 755	116 900	119 008	121 773	122 759	120 971	124 612	137 629	142 214	152 213
Uitgaven *monopolies, producten* en *bedrijven* . .	29 205	28 952	32 775	35 847	33 859	34 548	39 145	43 844	46 884	49 088	62 081
Buitengewone uitgaven .	9 112	10 293	11 000	12 256	10 905	8 915	7 427	5 120	6 808	9 561	17 503
Totaal-generaal . .	146 115	150 000	160 675	167 111	166 537	166 222	167 543	173 576	191 321	200 863	231 797

De aandacht wordt er op gevestigd, dat in de bestuursuitgaven zijn begrepen:

1°. de uitgaven voor de economische ontwikkeling;

2°. de bij de diverse middelen genoemde verrekenbedragen.

De uitgaven voor de economische ontwikkeling zijn niet afgetrokken, omdat deze althans in normale tijden zeker tot de gewone bestuursuitgaven behooren.

Houdt men rekening met de zooeven genoemde verrekenbedragen, dan zijn de totalen der bestuursuitgaven:

1900.	1901.	1002.	1903.	1904.	1905.	1906.	1907.	1908.	1909.	1910.
106 532	109 404	115 330	117 518	120 563	121 626	118 816	121 597	134 239	136 752	146 422

De bestuursuitgaven, in 1900 f 106.532.000 bedragende, waren in 1910 opgeloopen tot f 146.422.000 en zijn dus in dien tijd gestegen met bijna f 40 millioen of met bijna f 4 millioen per jaar. Tot en met 1907 was de stijging circa f 15 millioen of ruim f 2 millioen per jaar. In 1908 was zij bijna f 13 millioen, in 1909 f 2.5 millioen, in 1910 bijna f 10 millioen. In 1911 bedroeg zij volgens eene voorloopige opgaaf ruim f 13 millioen, terwijl zij voor 1912 en 1913

geraamd wordt op respectievelijk bijna f 5 millioen en bijna f 4 millioen.

Voor de ontvangsten is nagegaan aan welke oorzaken de stijging is te danken. Ofschoon het daarvoor verrichte werk zeer tijdroovend was, is het gedaan omdat het belang had. Voor de uitgaven zou het daarentegen een onbegonnen werk zijn met weinig nut. Daarom is die studie, hoe belangrijk ze op zich zelve ook zou zijn, nagelaten. De uitzetting van de bestuursuitgaven is aan geen bepalingen gebonden, doch hangt dermate van omstandigheden en van persoonlijk inzicht van de machthebbenden af, dat uit het verleden weinig voor de toekomst te zeggen valt.

Het eenige wat gezegd kan worden is, dat Nederlandsch-Indië wat ontwikkeling betreft nog achterlijk is, dat wel is waar in de laatste jaren in verhouding tot vroeger op velerlei gebied zeer veel gedaan is, doch dat nog zeer veel te doen overblijft. De af te leggen weg is nog zeer lang, alles zal dus afhangen van het tempo, waarin verder zal worden voortgeschreden. Stilstand is niet goed denkbaar, maar belangrijke vermindering reeds van het thans aangenomen tempo beteekent achteruitgang. Doen zich geen onvoorziene omstandigheden voor, dan zal eene voortdurende aanzienlijke stijging van de uitgaven niet kunnen uitblijven. Bestuur, rechtswezen, politie, onderwijs, genees- en veeartsenijkundige dienst, burgerlijke openbare werken en ook andere takken van dienst zullen alle in de naaste toekomst nog groote offers vergen voor maatregelen, waarvoor de eerste stap reeds is gedaan of eerstdaags gedaan zal worden. En uit den eenen maatregel vloeien noodzakelijk weer andere voort. Het bestuur zet zich niet alleen in lengte en breedte, doch ook in diepte uit, waardoor met kubieke maat gewerkt wordt. In dit verband moge er op gewezen worden, dat het vele vreemde Europeesche kapitaal, dat in den laatsten tijd naar Indië gestroomd is, verplichtingen oplegt, waarvan almede hoogere uitgaven het gevolg moeten zijn.

Alvorens van de gewone uitgaven af te stappen, dient nog op het volgende te worden gewezen:

1. dat de militaire uitgaven ten laste van de begrooting van 1910 niet minder dan circa $^1/_3$ bedragen hebben van het totaal der bestuursuitgaven van dat jaar, na aftrek van de verrekenbedragen;

2°. dat het ambtenaarskorps in de laatste tijden zich buitengewoon heeft uitgebreid, waardoor de uitgaven wegens traktementen, verloven en pensioenen met elk jaar nog belangrijk zullen stijgen. Aan Europeesche burgerlijke pensioenen werd in 1910 ruim f 4 millioen betaald; hoezeer dat zal toenemen kan men eenigszins nagaan uit de omstandigheid dat in 1885 wegens contributie voor de burgerlijke pensioenen betaald werd f 310.000, en in 1910 f 516.000, terwijl in het percentage dat als contributie van het traktement geheven wordt geen verandering kwam.

De aan inlandsche burgerlijke ambtenaren toegekende pensioenen stegen van ruim f 600.000 in 1900 tot bijna f 900.000 in 1910. Daar ook het aantal inlandsche burgerlijke ambtenaren in den lateren tijd sterk is toegenomen, staan wij ook nog voor eene aanmerkelijke stijging van de uitgaven voor pensioenen aan die ambtenaren.

Intusschen overtreffen de militaire pensioenen nog ver de burgerlijke; ze bedragen reeds ± f 10 millioen.

Eene specificatie van de in de jaren 1900 tot en met 1910 gedane buitengewone uitgaven volgt hieronder:

	1900	1901	1902	1903	1904	1905	1906	1907	1908	1909	1910	Totaal.
Monopolies.												
Gouvernementspandhuizen . .	—	—	29	282	358	445	1 479	1 331	2 466	3 124	2 504	12 018
Zoutbriketteering (uitbreiding bedrijf).	33	63	373	110	111	—	174	—	18	300	100	1 282
Opiumfabriek	1 749	137	—	—	—	—	—	75	218	—	50	2 229
Producten.												
Caoutchouc-onderneming . . .	—	—	—	—	—	—	—	35	—	—	—	35
Ombilinkolenveld (uitbreiding bedrijf).	195	196	304	51	—	3	150	—	—	150	50	1 099
Tinmijnen op Banka (uitbreiding bedrijf).	101	104	90	—	—	165	—	—	372	100	400	1 332
Bedrijven.												
Aanleg en uitbreiding van Staatsspoorwegen	4 448	4 544	4 945	5 339	5 575	4 766	3 329	2 357	2 766	3 300	5 800	47 169
Aankoop, aanleg en uitbreiding van telefoonnetten . . .	4	824	—	—	—	—	744	287	—	420	260	2 539
Uitbreiding van het telegraafnet	—	—	3	2 154	—	1 153	31	61	—	90	145	3 637
Bestuursuitgaven.												
Terugkoop van het particuliere land Kandanghauer	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3 500	3 500
Terugkoop van het particuliere land Indramajoe-West . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3 500	3 500
Aanleg eener drinkwaterleiding te Soerabaja	32	921	1 144	281	—	13	—	—	—	—	—	2 391
Nieuwe bevloeiingswerken . .	1 076	1 308	1 296	1 070	1 225	765	505	279	484	160	220	8 388
Haveninrichtingen te Makasser	—	225	269	233	271	107	78	62	164	119	136	1 664
Verbetering haventoestanden te Soerabaja	—	—	—	—	—	—	—	15	320	515	509	1 359
Werken ten behoeve van het behoud van het vaarwater ten Oosten van Soerabaja . . .	113	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	113
Verbetering haventoestanden te Semarang.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	64	64
Aanleg van de Atjehtram . .	1 361	1 971	2 547	2 736	3 365	1 498	937	618	—	—	204	15 237
Zeehaven en kolenstation Sabang	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1 283	61	1 344
Aanschaffing van een dok voor Soerabaja	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Totaal . . .	9 112	10 293	11 000	12 256	10 905	8 915	7 427	5 120	6 808	9 561	17 503	108 900

§ 4.

Slotbeschouwingen.

In de vorige bladzijden is de loop van de ontvangsten en uitgaven gedurende het tijdvak 1900—1910 nagegaan.

Telt men de saldi van de ontvangsten en de gewone uitgaven van de jaren 1900 tot en met 1910 op, dan krijgt men een bedrag van f 58.851.000. Dit op den gewonen dienst overgehouden bedrag is in genoemd tijdvak aan buitengewone uitgaven besteed. Gemiddeld is dus ruim f 5.3 millioen per jaar uit de gewone middelen aan buitengewone uitgaven betaald. Merkwaardig is het, dat ook gedurende het tijdvak 1873 tot en met 1899 de ontvangsten de gewone uitgaven gemiddeld per jaar met f 5.3 millioen overtroffen hebben. Zonder deze gelukkige omstandigheid ware de schuld van Nederlandsch-Indië, die thans slechts ± f 86 millioen bedraagt, veel grooter geweest, waardoor ook jaarlijks aan rente

en aflossing van schuld veel meer te betalen zou zijn dan thans het geval is.

Intusschen mag het geheele bedrag van f 58.851.000 niet worden beschouwd als een kapitaalvorming, welke in de jaren 1900—1910 heeft plaats gehad. Van welke zijde de zaak ook bezien wordt, altijd moet het in dat tijdvak gevormde kapitaal op een belangrijk lager bedrag worden gesteld.

Plaatst men zich op het standpunt, dat alleen mag worden geleend voor rechtstreeks productieve uitgaven, maar dat daarvoor dan ook op zeer langen termijn mag worden geleend, dan moeten van den staat van buitengewone uitgaven gedurende de jaren 1900—1910 in elk geval worden afgevoerd de volgende uitgaven:

f 1.282.000 voor de zoutbriketteering, welke geen financieel voordeel oplevert,

f 6.176.000 voor de posterijen en telegrafie en telefonie, welke dienst met verlies werkt,

f 15.237.000 voor de Atjehtram, waarvan de exploitatie-uitgaven de inkomsten overtreffen.

Trekt men deze sommen, te zamen bijna f 23 millioen bedragende, van het bedrag van bijna f 59 millioen af, dan blijft slechts f 36 millioen over.

Stelt men zich daarentegen op het standpunt, dat er geleend mag worden voor elke zaak, die een aantal jaren diensten bewijst (en zulks onverschillig of die diensten zich al dan niet in inkomsten uiten), indien slechts de leening zoodanig afgelost wordt (of commercieel gesproken: op de uitgaaf afgeschreven), dat de leening verdwenen is op het tijdstip dat de betrokken zaak ophoudt nut te doen, dan kunnen de zooeven genoemde bedragen wel als buitengewone worden aangevaard, doch alsdan dient te worden nagegaan, hoeveel, op hetgeen in de jaren 1900—1910 aan buitengewone uitgaven is betaald, reeds zou zijn afgeschreven ten laste van den gewonen dienst, indien voor elke uitgaaf dadelijk was geleend en terstond met voldoende aflossing begonnen ware.

Wordt er rekening mede gehouden, dat op het aan den pandhuisdienst verstrekte bedrijfskapitaal niets behoeft te worden afgeschreven, en wordt voorts aangenomen, dat doorgenomen een aflossing in 50 jaren (met regelmatige aflossing van 2 % per jaar) voldoende zou zijn geweest, dan zouden tegenover alle in de jaren 1900—1910 gedane buitengewone uitgaven de diensten 1901—1910 wegens aflossing zijn belast met circa f 10 millioen. Het gevormde kapitaal zou dan niet bijna f 59 millioen, doch slechts f 49 millioen hebben bedragen.

Er dient echter met nog een paar andere factoren rekening te worden gehouden.

In de eerste plaats met de uitgaven voor de economische ontwikkeling. De f 40 millioen, welke Nederland in 1905 voor die ontwikkeling schonk (in den vorm van het halen van een streep door de voorschotten, welke in de jaren 1898—1905 aan Indië waren verleend), zijn noch op de Indische begrooting onder de middelen, noch op de Staatsbegrooting onder de uitgaven geboekt. Voor Nederland worden ze slechts teruggevonden (behalve in de jaarlijksche herinnering in den vorm van rente en aflossing van de voor het geschenk aangegane leening) in den staat van de Staatsschuld, welke schuld er door vermeerderd is. Voor Indië zijn die f 40 millioen slechts terug te vinden in het saldo van de tusschen de Ministeries van Koloniën en Financiën gehouden kasrekening, welk saldo door de schenking, voor Indië f 40 millioen gunstiger is dan anders het geval zou zijn geweest.

In het jaar 1905 was de gedachtengang de volgende:

In het belang van de economische ontwikkeling van Indië zijn verschillende maatregelen dringend noodig. De gewone middelen van Indië kunnen de daarvoor gevorderde sommen niet dragen, mitsdien heeft men geen andere keus dan zich het ontbrekende door leening te verschaffen. Moeilijke economische toestanden kunnen de noodzakelijkheid geboren doen worden om tijdelijk af te wijken van voor normale verhoudingen geschreven theoretische financieele regelen. Daar echter Indië voorshands ook de rente en aflossing van een voor dat doel te sluiten leening niet kan dragen, kan men uit die impasse slechts geraken door financieele hulp aan de Kolonie te verleenen.

Op grond hiervan nam Nederland de bestaande Indische vlottende schuld van f 40 millioen voor zijn rekening. Hierdoor zou Indië ruimte van handelen krijgen en gaandeweg naar gelang van de behoefte een nieuw kapitaal tot gelijk bedrag kunnen opnemen tot behartiging van hetgeen het in het belang van de economische ontwikkeling noodig zou hebben.

In werkelijkheid is het anders geloopen. Alle uitgaven in de jaren 1906—1910 voor de economische ontwikkeling, tot een gezamenlijk bedrag van f 18 millioen, zijn uit de gewone Indische middelen bekostigd. De ruimte van handelen, welke Indië door het geschenk zou krijgen, heeft het dus op andere wijze gekregen. Onder die omstandigheden zou het rationeel zijn, dat de door Nederland geschonken f 40 millioen onder de Indische middelen werden geboekt als tegenpost van de na het jaar 1905 gedane uitgaven voor de economische ontwikkeling. Daar in de jaren 1906—1910 voor dat doel ongeveer f 18 millioen zijn uitgegeven, zou dan de tegenpost voor die jaren ook slechts f 18 millioen moeten bedragen, zoodat er voor volgende jaren nog f 22 millioen beschikbaar zou zijn.

Waren de f 18 millioen onder de Indische middelen van de jaren 1906—1910 geboekt, had men dus de uitgaven voor zaken, welke als een geschenk van Nederland kunnen worden beschouwd, niet ten laste van de gewone middelen doen komen, dan zouden de hoogergenoemde uitkomsten van den gewonen dienst over het tijdvak 1900—1910 (f 36 millioen of f 49 millioen) f 18 millioen gunstiger te stellen zijn. Dat die boeking niet heeft plaats gehad, verandert niets aan het wezen van de zaak; die f 18 millioen zijn feitelijk in de jaren 1900—1910 gespaard.

In de tweede plaats dient er rekening mede te worden gehouden, dat in het tijdvak 1900—1910 circa 150.000 pikols tin meer verkocht zijn dan in dat tijdvak gewonnen werden (zie de noot op blz. 64*). Dit was mogelijk, doordat bij het begin van het tijdvak een groote tinvoorraad aanwezig was, die in de jaren 1900—1906 verkocht is. Duidelijk is het dat door het verkoopen van dien voorraad, door het omzetten dus van tin in goud, in het tijdvak 1900—1910 geen kapitaal gevormd is, zoodat de waarde van 150.000 pikols tin, zijnde in 1900 ongeveer f 14 millioen, bij het bepalen van het kapitaal, dat in bedoeld tijdvak gevormd is, in mindering dient te worden gebracht.

Geconcludeerd mag dus worden, dat in de jaren 1900—1910 een kapitaal gevormd is, dat, al naar gelang van het verschil van standpunt, hetwelk tegenover de buitengewone uitgaven kan worden ingenomen, f 40 millioen (36 millioen + f 18 millioen — f 14 millioen), dan wel f 53 millioen (f 49 millioen + f 18 millioen — f 14 millioen) bedraagt. Neemt men van deze twee bedragen het gemiddelde, dan krijgt men f 46.5 millioen. Daarbij dient intusschen bedacht, dat hiervan een bedrag van f 24 millioen een gevolg is van de schenking van Nederland, t.w. hoogergenoemde f 18 millioen benevens f 6 millioen aan door Indië uitgespaarde rente ad 3 % 's jaars, gedurende 5 jaren, van de door Nederland opgenomen f 40 millioen. (1)

Zou een millionnair, in hetzelfde geval verkeerende, voor het gevormde kapitaal een kostbaar edelgesteente koopen, dan zou hij van de rente van dat bedrag voortaan niet meer kunnen profiteeren. Hetzelfde zou het geval zijn, indien Indië voor het gespaarde bedrag bijv. een vloot kocht, want het

(1) Voor degenen, die van meening mochten zijn dat in de periode 1900—1910 door de schenking van Nederland niet f 18 millioen doch f 40 millioen door Indië gespaard is, voor welke opvatting ruimte bestaat omdat de schenking in die periode is gedaan, zij hier aangeteekend, dat alsdan het in de jaren 1900—1910 door Indië gevormde kapitaal f 68.5 millioen bedraagt, waarvan f 46 millioen het gevolg is van de schenking door Nederland.

profijt dat Indië er thans van heeft, namelijk dat het tot dat bedrag geen leening heeft behoeven te sluiten, zou alsdan verloren gaan, waardoor de jaarlijksche uitgaven zouden worden belast met het bedrag van rente en aflossing van die schuld, welk bedrag niet gering zou zijn met het oog op de omstandigheid, dat een vloot na circa 15 jaren vernieuwd moet worden. Het onderscheid uit een financieel oogpunt tusschen het kostbare edelgesteente en een vloot is, behalve het zooeven genoemde dat een edelgesteente niet en een vloot wel vernieuwd moet worden, ook hierin gelegen dat een edelgesteente niets en een vloot veel aan exploitatie kost.

Door het vorenstaande komt men vanzelf tot eene bespreking van de financieele vooruitzichten van Indië.

Daar reeds voorloopige cijfers bekend werden betreffende het jaar 1911, die vrij nauwkeurig zijn, komt in de eerste plaats eene beschouwing van de financieele resultaten van dat jaar in vergelijking met die van het besproken tijdvak aan de orde. In 1911 deden de uitgaven zooals wij zagen een verbazenden sprong. In totaal niet minder dan f 16.5 millioen, waarvan ruim f 13 millioen voor rekening van de bestuursuitgaven na aftrek van de onder de diverse middelen bedoelde verrekenbedragen. Daartegenover steeg de opbrengst van de belastingen met bijna f 3.8 millioen (waarvan bijna f 2.9 millioen aan invoerrechten en f 450.000 aan accijnzen); die van de diverse middelen, na aftrek van de verrekenbedragen, met ruim f 1 millioen; het saldo van de bedrijven met bijna f 4.5 millioen (waarvan bijna f 4 millioen van de spoorwegen, zie aldaar); en dat van de producten met ruim f 11 millioen (het saldo van het tin was bijna 11.5 millioen meer dan dat van 1910); terwijl het saldo van de monopolies ongeveer gelijk bleef aan dat van 1910. De stijging van de bestuursuitgaven werd dus op ongeveer f 3.7 millioen na geheel gedekt door het accres van de belastingen, de diverse middelen en de bedrijven, terwijl dan van de stijging van het saldo der producten ad f 11 millioen na aftrek van dat bedrag van f 3.7 millioen nog f 7.3 millioen overbleven, waardoor het saldo van de ontvangsten en gewone uitgaven, dat voor 1910 ruim f 7 millioen bedroeg, voor 1911 op circa f 14.5 millioen is te stellen. Neemt men voorts nog in aanmerking, dat in 1911 ruim f 6.5 millioen voor de economische ontwikkeling werd uitgegeven, doch dat hiertegenover, al naar gelang van het standpunt, dat men tegenover het leenen voor buitengewone uitgaven inneemt, hetzij f 1.75 millioen van de voor 1911 als buitengewoon opgebrachte uitgaven zouden moeten worden afgevoerd, dan wel een ongeveer gelijk bedrag op de in 1900—1911 gedane buitengewone uitgaven zou moeten worden afgeschreven, dan kan niet anders dan verklaard worden, dat de uitkomsten van het jaar 1911 zeer gunstig zijn geweest.

Vermits, zooals gebleken is, de Indische financiën in hooge mate afhankelijk zijn van de invoerrechten, de spoorwegen en het tin; voorts zoowel de tolrechten als de spoorwegontvangsten in het eerste halfjaar van 1912 wederom belangrijk meer hebben bedragen dan in hetzelfde tijdvak van 1911; wijders wat het tin betreft èn de te verkoopen hoeveelheid èn de tot nu toe behaalde prijzen hooger zijn dan de hoeveelheid in 1911 verkocht, en de prijzen daarvoor verkregen; daarentegen de gewone uitgaven naar verhouding niet veel hooger zullen zijn dan in 1911 het geval was, laat het zich aanzien dat de uitkomsten van 1912 niet bij die van 1911 ten achter zullen staan.

Hoe de verdere toekomst zal zijn, zal behalve van de uitzetting van de uitgaven, ook al mochten nieuwe belastingen kunnen worden ingevoerd en bestaande kunnen worden verhoogd, grootendeels afhangen van het lot van de cultures en industrieën, waaronder die van de rijst, de suiker, het tin, de copra, de tabak, de thee, de koffie, de rubber en de petroleum de voornaamste plaats innemen.

Slagen de nieuwe koffie- en rubberondernemingen naar wensch en ontwikkelen de overige cultures en industrieën zich steeds verder, terwijl de prijzen goed blijven, dan zal Nederlandsch-Indië tot hoogen financieelen bloei geraken en

zal het mogelijk zijn, de militaire lasten nog te verzwaren zonder dat tekort behoeft gedaan aan al wat de verdere ontwikkeling van Nederlandsch-Indië, als gezegd, nog eischen zal. Hoe gunstig evenwel de toekomst zich thans ook laat aanzien, men dient rekening te houden met de mogelijkheid dat de kansen keeren en daarbij een uitgebreide terugslag zich openbaart: zoodat het zaak is, met opvoering van de defensie-uitgaven voorzichtig te zijn.

's Gravenhage, 25 September 1912.

R. ZUYDERHOFF,
Secretaris van de Staatscommissie voor de verdediging van Ned.-Indië.

OVERZICHT

VAN DE INKOMSTEN EN UITGAVEN VAN NEDERLAND EN NEDERLANDSCH-INDIË.

Voor de behandeling van de vraag, op welke wijze de uitgaven voor het defensie-wezen in den archipel naar billijkheid zullen zijn te verdeelen tusschen het *Moederland* en de *Kolonie* in verband met de financieele draagkracht zijn eenige gegevens noodig, zoowel betrekkelijk den stand van beider financiën als omtrent de tegenwoordige inkomsten en uitgaven, om aan de hand daarvan te kunnen nagaan wat te dien aanzien voor de naaste toekomst is te verwachten.

Bij de vaststelling van de bedragen die in het vervolg, hetzij ten laste van de Staatsbegrooting, hetzij ten laste van de Algemeene Middelen van de Kolonie voor militaire doeleinden zouden kunnen worden gebracht, zal toch rekening zijn te houden niet alleen met de uitgaven die voor andere takken van Staatszorg noodzakelijk zijn, maar ook met de natuurlijke grens die aan iedere belastingheffing valt te stellen.

Daarom wordt achtereenvolgens een overzicht gegeven van:

1°. De inkomsten en de uitgaven van *Nederlandsch-Indië* gedurende het tijdvak 1900—1911.

2°. De uitgaven van de *Kolonie* voor *Leger en Vloot* van 1902—1911.

3°. De inkomsten en de uitgaven van *Nederland* van 1900—1911.

4°. De uitgaven van *Nederland* voor *Leger en Vloot* van 1902—1911.

5°. De belastingen en andere inkomsten van *Nederlandsch-Indië*.

6°. De rijksbelastingen in *Nederland*.

Ter toelichting strekke:

1. De ontvangsten van *Nederlandsch-Indië* zijn op de zelfde wijze gegroepeerd als die van *Nederland*, waardoor de rubriek „monopolies" is vervallen en de inkomsten uit „opium" en „zout" zijn ingedeeld bij de „Accijnzen", terwijl de inkomsten uit den „Pandhuisdienst" zijn opgenomen onder de „Indirecte belastingen".

2. In Nederlandsch-Indië worden de ontvangsten geboekt ten bate van het dienstjaar waarin de betaling geschiedt, in Nederland daarentegen ten bate van het dienstjaar waarop de betaling betrekking heeft.

3. Als werkelijke uitgaven voor *Oorlog* en *Marine* is aangenomen het totaal bedrag der militaire uitgaven na aftrek van de militaire ontvangsten. Ten einde de verhouding te kunnen vaststellen tusschen de werkelijke militaire uitgaven en het totaal bedrag der Rijks- en Koloniale uitgaven, is bij deze laatsten evenzeer buiten rekening gelaten het bedrag, dat door daarmede in verband staande ontvangsten wordt gedekt.

4. Bij de beoordeeling van het acres der inkomsten behoort rekening te worden gehouden met de wijziging in bestaande en de invoering van nieuwe belastingen gedurende het betrokken tijdvak.

5. Bij de omschrijving van de verschillende belastingen die in het *Moederland* en in de *Kolonie* worden geheven is de meest mogelijke kortheid betracht, zoodat alle details zijn voorbijgegaan. De bedoeling is een overzicht te geven van het belastingstelsel en de gelegenheid te openen na te gaan, welke belastingen eventueel voor verhooging in aanmerking zouden kunnen komen.

's Gravenhage, 4 November 1912.

F. A. LIEFRINCK.

ONTVANGSTEN VAN NEDERLANDSCH-INDIË GEDURENDE HET TIJDVAK 1900—1911 (IN DUIZENDTALLEN.)

BENAMING	1900	1901	1902	1903	1904	1905	1906	1907	1908	1909	1910	1911
A. Belastingen.												
1. *Directe Belastingen.*												
Landelijke Inkomsten	f 18 784	f 17 952	f 17 993	f 18 292	f 18 746	f 18 892	f 18 998	f 18 845	f 19 611	f 19 984	f 19 884	f 19 956
Verponding	1 668	2 710	2 263	2 353	2 236	1 096	2 974	2 781	2 451	2 445	2 338	2 379
Personeele Belasting	945	934	945	959	1 009	1 058	1 024	1 097	1 273	1 373	1 412	1 351
Patentrecht	1 092	1 160	1 156	1 128	1 161	1 254	2 813	3 859	—	—	—	—
Suikerbelasting	—	—	—	—	—	—	—	1 236	—	—	—	—
Inkomstenbelasting	—	—	—	—	—	—	—	—	2 738	5 276	6 967	6 681
Uitkeering uit Ned. bedrijfbelasting	340	382	361	333	329	416	540	662	1 081	762	805	825
Belasting op Bedrijfs- en andere inkomsten	3 278	3 225	3 225	3 099	3 209	3 491	3 614	3 523	4 838	5 719	5 768	6 141
Hoofdgeld heerendienstplichtigen	3 345	3 398	3 387	3 378	3 405	3 468	3 574	3 627	3 675	3 745	3 795	3 778
Bijzondere belastingen in de Buitenbezittingen	2 410	2 451	2 456	2 566	2 453	2 671	2 848	3 032	2 939	2 928	3 387	3 482
Rijtuigenbelasting	318	304	306	314	352	323	341	346	—	—	—	—
Samen	f 32 180	f 32 516	f 32 092	f 32 422	f 32 900	f 32 669	f 36 726	f 39 008	f 38 606	f 42 232	f 44 411	f 44 558
2. *Accijnzen.*												
Opium (monopolie en pacht)	f 16 806	f 15 406	f 14 122	f 13 934	f 15 355	f 16 655	f 16 879	f 17 458	f 18 234	f 19 050	f 17 945	f 18 228
Zout (monopolie)	7 528	7 348	6 742	6 727	7 381	7 572	8 220	8 059	8 533	9 531	9 614	8 947
Inlandsch gedistilleerd	176	171	174	170	170	174	175	186	196	194	236	9 894
Tabak	35	38	47	68	59	74	76	73	82	78	92	
Petroleum	4 094	4 439	3 680	4 213	4 358	4 542	4 531	4 682	5 137	5 390	5 843	
Lucifers	1 982	1 327	1 237	1 768	1 771	1 860	2 354	2 432	2 592	3 367	3 254	
Geslacht	1 911	1 927	1 983	1 880	1 949	1 927	1 891	2 059	2 088	2 348	2 550	2 585
Samen	f 32 532	f 30 656	f 27 985	f 28 760	f 31 043	f 32 804	f 34 126	f 34 949	f 36 862	f 39 958	f 39 534	f 39 654
3. *Indirecte belastingen.*												
Zegel	f 1 355	f 1 340	f 1 347	f 1 338	f 1 364	f 1 467	f 1 530	f 1 574	f 1 631	f 1 672	f 1 855	f 1 964
Recht van overschrijving	571	463	652	553	495	612	764	600	714	848	881	931
Recht van successie	51	31	80	89	153	128	125	171	145	141	334	197
Openbare verkoopingen	565	607	638	648	598	596	635	661	690	711	740	751

BENAMING.	1900	1901	1902	1903	1904	1905	1906	1907	1908	1909	1910	1911
Loterij-belasting, hondenbelasting en dobbellicentiën	43	39	45	46	47	37	76	82	78	74	76	77
Pachten (except opium, en pandhuizen)	2 267	2 148	2 128	2 111	2 197	2 220	2 225	2 230	2 551	2 673	2 807	2 994
Pandhuizen (monopolie en pacht)	1 278	1 516	1 529	1 642	1 706	881	1 689	2 021	1 914	2 149	2 081	2 191
Samen	f 6 130	f 6 144	f 6 419	f 6 427	f 6 560	f 5 941	f 7 044	f 7 339	f 7 723	f 8 268	f 8 794	f 9 105
4. *Rechten op den in- en uitvoer.*												
Invoerrechten	f 10 665	f 10 400	f 10 075	f 9 964	f 10 345	f 11 215	f 12 026	f 13 358	f 14 900	f 15 970	f 17 669	f 20 511
Uitvoerrechten	1 389	1 459	1 178	1 376	1 479	1 583	2 144	2 239	1 898	1 910	2 452	2 376
Pakhuishuur en andere ontvangsten	97	103	90	80	76	83	97	99	123	122	123	150
Samen	f 12 151	f 11 962	f 11 343	f 11 420	f 11 900	f 12 881	f 14 267	f 15 696	f 16 921	f 18 002	f 20 244	f 23 037
B. Producten.												
Saldo Koffie	f 5 192	f 4 556	f 2 177	f 2 065	f 5 447	f 4 374	f 223	f 4 155	f 2 695	f 1 734	f 1 197	f 791
id. Tin	19 698	19 790	19 217	20 148	15 596	15 548	17 850	18 331	11 480	10 312	16 537	27 988
id. Kina	272	307	319	348	82	29	425	298	148	94	118	101
id. Steenkolen	725	671	323	5	—14	—264	—129	—109	—309	331	364	455
id. Boschwezen met gutta percha, caoutchouc en coca	751	791	1 393	897	1 103	1 611	1 905	2 013	1 730	1 663	3 027	2 019
Samen	f 26 638	f 26 115	f 23 429	f 23 463	f 22 214	f 21 298	f 20 274	f 24 688	f 15 744	f 14 134	f 20 243	f 31 354
C. Bedrijven.												
Saldo Landsdrukkerij	f —47	f 39	f —54	f 121	f 72	f 11	f 27	f 74	f 12	f 144	f 14	f 42
Saldo Post- Telegraaf- en Telefoondienst	172	141	—52	—272	—78	—130	—59	—135	—589	—	—602	35
Saldo Spoor- en Tramwegen	5 438	5 787	4 979	5 474	4 148	6 435	6 654	7 602	8 939	8 463	8 846	12 757
Samen	f 5 563	f 5 967	f 4 873	f 5 323	f 4 142	f 6 316	f 6 622	f 7 541	f 8 362	f 8 607	f 8 258	f 12 834
D. Diverse Inkomsten.												
Afstand van grond	f 1 037	f 824	f 786	f 946	f 994	f 1 478	f 1 491	f 1 651	f 1 652	f 1 783	f 2 124	f 1 676
Mijnconcessies	122	195	119	142	203	205	113	113	1 741	766	164	957
Aandeel winst-Javasche Bank	—	92	69	112	114	97	128	304	547	420	392	603
Haven-, Ankerage-, loods-, kaai- en steigergelden	872	889	1 003	1 042	1 169	1 390	1 354	1 408	1 705	1 498	1 583	1 770
Samen	f 2 031	f 2 000	f 1 977	f 2 242	$ 2 480	f 3 170	f 3 086	f 3 476	f 5 645	f 4 467	f 4 263	f 5 006

OpCARD 101 v3

RECAPITULATIE.

BENAMING.	1900	1901	1902	1903	1904	1905	1906	1907	1908	1909	1910	1911
Directe Belastingen	f 32 180	f 32 516	f 32 092	f 32 422	f 32 900	f 32 669	f 36 726	f 39 008	f 38 606	f 42 232	f 44 411	f 44 85
Accijnzen . . .	32 582	30 656	27 985	28 760	31 043	32 804	34 126	34 949	36 862	39 958	39 534	39 65
Indirecte Belastingen . . .	6 130	6 144	6 419	6 427	6 560	5 941	7 044	7 339	7 723	8 268	8 794	9 16
In- en uitvoerrechten, enz. .	12 151	11 962	11 343	11 420	11 900	12 881	14 267	15 696	16 921	18 002	20 244	23 03
Totaal belastingen	f 82 993	f 81 278	f 77 839	f 79 029	f 82 403	f 84 295	f 92 163	f 96 992	f 100 112	f 108 460	f 112 983	f 116 69
Producten . . .	26 638	26 115	23 429	23 463	22 214	21 298	20 274	24 688	15 744	14 134	20 243	31 35
Bedrijven . . .	5 563	5 967	4 873	5 323	4 142	6 316	6 622	7 541	8 362	8 6[illegible]	8 258	12 88
Diverse inkomsten	2 031	2 000	1 977	2 242	2 480	3 170	3 086	3 476	5 645	4 467	4 263	5 00
Totaal zuivere Landsontvangsten	f 117 225	f 115 360	f 108 118	f 110 057	f 111 249	f 115 079	f 122 145	f 132 697	f 129 863	f 135 668	f 145 747	f 165 54

UITGAVEN VAN NEDERLANDSCH-INDIË GEDURENDE HET TIJDVAK 1900—1911 (IN DUIZENDTALLEN.)

BENAMING	1900	1901	1902	1903	1904	1905	1906	1907	1908	1909	1910	1911
Totaal bedrag der uitgaven. . . .	f 146 115	f 150 000	f 160 675	f 167 111	f 166 537	f 164 034	f 167 543	f 173 576	f 191 321	f 200 863	f 231 797	f 248 454
af: Buitengewone uitgaven. . . .	9 112	10 293	11 000	12 256	10 905	8 915	7 427	5 120	6 808	9 561	17 503	15 802
Gewone uitgaven	f 137 003	f 139 707	f 149 675	f 154 855	f 155 632	f 155 119	f 160 116	f 168 456	f 184 513	f 191 302	f 214 294	f 232 652
af: Uitgaven inzake monopolies, producten en bedrijven. .	29 205	28 952	32 775	35 847	33 859	34 548	39 145	43 844	46 884	49 088	62 081	64 758
Restant: hieronder gespecificeerd.	f 107 798	f 110 755	f 116 900	f 119 008	f 121 773	f 120 571	f 120 971	f 124 612	f 137 629	f 142 214	f 152 213	f 167 894
af: Bedrag der uitgaven, voor zoover inkomsten daartegenover staan; hieronder gespecificeerd . .	5 382	5 067	5 734	5 460	5 329	6 020	8 069	9 258	13 294	12 730	13 809	16 987
Werkelijke Landsuitgaven	f 102 416	f 105 688	f 111 166	f 113 548	f 116 444	f 114 551	f 112 902	f 115 354	f 124 335	f 129 484	f 138 404	f 150 907

SPECIFICATIE DER UITGAVEN, NIET BEHOORENDE TOT DE RUBRIEKEN: BUITENGEWOON, MONOPOLIES, PRODUCTEN EN BEDRIJVEN (IN DUIZENDTALLEN).

Bestuur.	f 18 240	f 18 206	f 18 663	f 18 980	f 20 142	f 20 370	f 20 282	f 22 281	f 25 168	f 25 568	f 26 085	f 24 675
Justitie, Politie, enz.	7 217	7 432	7 771	7 965	8 125	8 282	9 174	8 905	9 396	9 948	10 663	13 932
Onderwijs	4 364	4 550	4 846	5 139	5 497	5 493	5 532	6 222	7 379	9 150	10 071	11 351
Civ. geneeskundige en veeartsenijkundige diensten	2 674	3 126	3 411	3 373	3 371	3 071	3 114	3 523	3 885	3 966	4 457	8 247
Burgerlijke Openbare Werken .	8 194	8 584	10 235	10 366	11 871	11 321	10 389	11 080	11 156	14 232	16 505	19 192
Eeredienst	728	735	744	738	780	794	768	804	758	793	818	829
Mijnwezen	506	486	494	485	505	541	511	653	871	943	808	1 059
Rente en aflossing	4 268	3 854	3 861	4 229	4 292	3 948	4 202	3 924	3 907	3 875	3 975	4 191
Civ. pensioenen, wachtgelden, verlofstraktementen en onderstanden . .	4 760	4 767	4 812	4 976	5 226	5 449	5 733	5 950	6 209	6 436	6 617	7 031
Civ. transportkosten van en naar en in Ned.-Indië	1 135	1 114	1 204	1 163	1 377	1 429	1 535	1 425	1 572	1 699	1 743	2 090
Civ. voorschotten	710	907	768	674	748	759	846	939	1 079	1 169	1 168	1 212
Belasting-inning (rechtstreeksche kosten). .	4 135	4 121	4 118	4 257	4 359	4 409	4 164	4 312	4 662	4 893	5 050	5 256
Oorlog	38 229	39 953	42 811	43 368	44 446	43 061	42 866	41 771	44 360	43 658	47 416	46 591
Marine	8 791	9 203	9 215	9 616	9 562	9 981	9 327	9 187	9 027	11 452	11 796	15 748
Diversen	3 847	3717	3 947	3 679	1 472	1 663	2 528	3 636	8 250	4 432	5 091	6 490
Samen . . .	f 107 798	f 110 755	f 116 900	f 119 008	f 121 773	f 120 571	f 120 971	f 124 612	f 137 629	f 142 214	f 152 213	f 167 894

BENAMING	1900	1901	1902	1903	1904	1905	1906	1907	1908	1909	1910	1911
SPECIFICATIE VAN DE ONTVANGSTEN DIE OP SPECIALE UITGAVEN BETREKKING HEBBEN (IN DUIZENDTALLEN).												
Bijdragen van niet onder rechtstreeksch bestuur gebrachte landschappen.	f 84	f 55	f 66	f 77	f 75	f 115	f 114	f 115	f 420	f 569	f 565	f
Inkomsten onder Justitie (met uitzondering van de opbrengst van den arbeid der gevangenen) en van het kadaster en het ijkwezen	531	596	650	674	697	739	742	808	811	898	1 076	1
Schoolgelden en enkele andere met het onderwijs in verband staande inkomsten	519	548	580	620	591	642	657	716	751	844	958	1
Inkomsten wegens geneeskundige en veeartsenijkundige diensten	64	69	69	74	74	74	92	159	149	164	171	
Inkomsten onder burgerlijke openbare werken	154	202	200	205	334	449	393	370	448	455	479	
Contributiën ten behoeve van de burgerlijke pensioenen	356	370	382	396	399	407	417	431	451	473	516	
Terugbetalingen van voorschotten aan civiele landsdienaren	668	706	868	808	683	630	731	824	932	1 047	1 133	1
Inkomsten onder oorlog	1 102	1 226	1 361	1 340	1 386	1 535	2 040	1 786	1 608	1 764	2 060	2
Inkomsten onder Marine (met uitzondering van de haven-, ankerage-, loods-, kaai- en steigergelden)	228	471	392	281	280	197	324	521	352	2 151	1 826	1
Opbrengst van den arbeid der gevangenen	180	167	150	116	120	105	571	1 223	1 278	1 557	1 806	1
Diverse ontvangsten op het Ie Hoofdstuk	940	146	488	102	56	430	54	334	197	378	152	
Verkoop bruikbare goederen	22	25	36	39	34	52	136	113	139	223	197	
Verkoop onbruikbare goederen	53	50	63	116	115	117	226	177	174	31	27	
Alle andere ontvangsten op het IIde Hoofdstuk	434	339	390	378	345	348	849	1 021	4 660	944	4 438	1
Afkoop van heerendiensten	—	—	—	—	—	—	409	545	744	895	1 090	1
Diversen	47	97	39	234	140	180	315	215	180	338	320	
Samen	f 5 382	f 5 067	f 5 734	f 5 460	f 5 329	f 6 020	f 8 069	f 9 258	f 13 294	f 12 730	f 13 809	f 16

BENAMING	1900	1901	1902	1903	1904	1905	1906	1907	1908	1909	1910	1911
RECAPITULATIE NETTO-ONTVANGSTEN EN NETTO-UITGAVEN.												
Ontvangsten	f 117 225	f 115 360	f 108 118	f 110 057	f 111 249	f 115 079	f 122 145	f 132 697	f 129 863	f 135 668	f 145 747	f 165 548
Uitgaven	102 416	105 688	111 166	113 548	116 444	114 551	112 902	115 354	124 335	129 484	138 404	150 907
Saldo dienstjaar	f 14 809	f 9 672	— f 3 048	— f 3 491	— f 5 195	f 528	f 9 243	f 17 343	f 5 528	f 6 184	f 7 343	f 14 641

BENAMING	1902	1903	1904	1905	1906	1907	1908	1909	1910	1911
UITGAVEN VOOR OORLOG VAN NEDERLANDSCH-INDIË (IN DUIZENDTALLEN).										
Uitgaven	f 45 358	f 46 104	f 47 811	f 44 559	f 43 803	f 42 389	f 44 360	f 43 658	f 47 620	f 46 803
af: Buitengewone uitgaven Atjehtram	2 547	2 736	3 365	1 498	937	618	—	—	204	213
	f 42 811	f 43 368	f 44 446	f 43 061	f 42 866	f 41 771	f 44 360	f 43 658	f 47 416	f 46 590
Ontvangsten	1 361	1 340	1 386	1 535	2 040	1 786	1 608	1 764	2 060	2 028
Gewone uitgaven	f 41 450	f 42 028	f 43 060	f 41 526	f 40 826	f 39 985	f 42 752	f 41 894	f 45 356	f 44 562
UITGAVEN VOOR MARINE VAN NEDERLANDSCH-INDIË (IN DUIZENDTALLEN).										
Uitgaven	f 9 215	f 9 616	f 9 562	f 9 981	f 9 327	f 9 187	f 9 027	f 11 452	f 11 796	f 16 159
Ontvangsten	1 395	1 313	1 449	1 587	1 678	1 929	2 057	3 649	3 409	6 025
	f 7 820	f 8 293	f 8 113	f 8 394	f 7 649	f 7 258	f 6 970	f 7 803	f 8 387	f 10 134
VOLGENS BIJ HET DEPARTEMENT VAN MARINE GEMAAKTE BEREKENINGEN ZOUDEN DE MILITAIRE UITGAVEN VOOR MARINE ZIJN TE STELLEN OP (IN DUIZENDTALLEN).										
Militaire uitgaven Marine	f 5 300	f 5 400	f 5 700	f 6 200	f 5 200	f 4 900	f 4 100	f 4 700	f 5 200	f 6 100
waarvan: de uitgaven van Indië voor het Nederlandsch eskader zouden gesteld kunnen worden op	2 100	2 100	2 200	2 900	2 100	2 200	1 600	1 700	2 000	2 000
Restant Indische Militaire Marine	f 3 200	f 3 300	f 3 500	f 3 300	f 3 100	f 2 700	f 2 500	f 3 000	f 3 200	f 4 100

OPCARD 101 V3

ONTVANGSTEN VAN NEDERLAND GEDURENDE HET TIJDVAK 1900—1911 (IN DUIZENDTALLEN.)

BENAMING	1900	1901	1902	1903	1904	1905	1906	1907	1908	1909	1910	19
A. Belastingen.												
1. *Directe Belastingen.*												
Grondbelasting .	f 12 686	f 12 862	f 13 027	f 13 220	f 13 428	f 13 647	f 13 857	f 14 085	f 14 315	f 14 470	f 14 666	f 14
Personeele Belasting	8 839	8 746	9 158	9 386	9 631	9 901	10 247	10 561	10 770	11 198	11 522	11
Belasting op bedrijfs- en andere inkomsten	5 958	6 213	6 380	6 576	6 897	7 353	8 967	8 825	8 245	9 504	10 308	11
Vermogensbelasting	7 385	7 521	7 680	7 826	8 001	8 202	8 998	8 795	8 563	9 517	10 273	10
Samen . .	f 34 868	f 35 342	f 36 245	f 37 008	f 37 957	f 39 103	f 42 069	f 42 266	f 41 893	f 44 689	f 46 764	f 48
2. *Accijnzen.*												
Suiker	f 14 157	f 15 544	f 16 705	f 17 572	f 20 041	f 19 519	f 21 491	f 22 378	f 22 306	f 23 352	f 23 674	f 2
Wijn.	1 769	1 802	1 795	1 774	1 681	1 699	1 768	1 749	1 649	1 636	1 659	1
Binnen- en buitenlandsch gedistilleerd . .	26 660	26 818	26 685	26 552	26 187	25 825	26 191	26 152	25 593	26 136	28 311	2
Zout.	1 530	1 571	1 567	1 568	1 588	1 603	1 653	1 736	1 744	1 678	1 815	1
Bieren en azijnen	1 396	1 459	1 423	1 457	1 477	1 445	1 468	1 428	1 356	1 207	1 361	1
Geslacht . . .	3 736	3 892	4 105	4 146	4 113	4 499	4 887	4 946	4 816	5 033	5 417	5
Samen . .	f 49 248	f 51 086	f 52 280	f 53 069	f 55 087	f 54 590	f 57 458	f 58 389	f 57 464	f 59 132	f 62 237	f 59
3. *Indirecte Belastingen.*												
Zegelrechten . .	f 4 062	f 4 261	f 4 513	f 4 563	f 4 222	f 4 804	f 4 688	f 4 736	f 4 897	f 5 939	f 5 680	f 5
Registratie-rechten	5 770	5 833	6 012	6 401	6 510	6 434	6 725	6 173	6 154	6 631	7 847	7
Hypotheek-rechten	564	592	632	687	683	712	714	612	616	677	697	
Rechten van successie en van overgang bij overlijden . .	15 966	11 443	15 035	15 571	13 971	14 699	14 498	13 201	15 233	14 421	14 698	17
Samen . .	f 26 362	f 22 129	f 26 192	f 27 222	f 25 386	f 26 649	f 26 625	f 24 722	f 26 900	f 27 668	f 27 922	f 31
4. *Rechten op den invoer*												
Rechten op den invoer . . .	f 9 683	f 9 916	f 10 128	f 10 646	f 10 820	f 11 532	f 12 137	f 12 139	f 11 762	f 12 615	f 13 331	f 14
Formaatzegel (hoofdsom en opcenten) . .	*	*	19	20	21	22	23	23	22	23	25	
Samen . .	f 9 683	f 9 916	f 10 147	f 10 666	f 10 841	f 11 554	f 12 160	f 12 162	f 11 784	f 12 638	f 13 356	f 14

* Opgenomen onder de zegelrechten (Indirecte Belastingen.)

BENAMING	1900	1901	1902	1903	1904	1905	1906	1907	1908	1909	1910	1911
B. Diverse inkomsten.												
Gouden en Zilveren werken .	f 324	f 338	f 348	f 360	f 368	f 385	f 425	f 434	f 410	f 432	f 466	f 485
Inkomsten der domeinen . .	1 914	1 706	1 665	1 643	1 652	1 642	1 697	1 649	1 694	1 759	1 662	1 602
Staatsloterij . .	657	645	657	655	662	654	654	654	655	655	658	654
Akten voor Jacht en Visscherij .	140	139	142	143	146	150	154	156	158	163	163	161
Loodsgelden . .	2 223	2 127	2 165	2 353	2 442	2 625	2 818	2 960	2 741	2 917	3 132	3 274
Rechten op de mijnen . . .	11	26	20	23	23	20	21	25	34	34	8	13
Aandeel opbrengst Staatsspoorwegen .	4 406	4 343	4 343	4 303	4 278	4 304	4 303	4 188	4 188	4 188	4 188	4 188
Aandeel winst Nederlandsche Bank. . . .	2 087	1 675	1 680	2 079	1 897	1 869	3 021	3 965	2 704	2 047	3 040	2 962
Zuivere bate Post, Telegraaf en Telefoon .	396	570	667	658	373	433	78	887	—	897	1 352	1 908
Samen . .	f 12 158	f 11 569	f 11 687	f 12 217	f 11 841	f 12 082	f 13 171	f 14 918	f 12 584	f 13 092	f 14 664	f 15 247

RECAPITULATIE DER ONTVANGSTEN.

Directe belastingen	f 34 868	f 35 342	f 36 245	f 37 008	f 37 957	f 39 103	f 42 069	f 42 266	f 41 893	f 44 689	f 46 764	f 48 689
Accijnzen . . .	49 248	51 086	52 280	53 069	55 087	54 590	57 458	58 389	57 464	59 132	62 237	59 765
Indirecte belastingen . . .	26 362	22 129	26 192	27 222	25 386	26 649	26 625	24 722	26 900	27 668	27 922	31 226
Rechten op den invoer . . .	9 683	9 916	10 147	10 666	10 841	11 554	12 160	12 162	11 784	12 638	13 356	14 079
Totaal belastingen . .	f 120 161	f 118 473	f 124 864	f 127 965	f 129 271	f 131 896	f 138 312	f 137 539	f 138 041	f 144 127	f 150 279	f 153 759
Diverse inkomsten	12 158	11 569	11 687	12 217	11 841	12 082	13 171	14 918	12 584	13 092	14 664	15 247
Totaal zuivere Landsontvangsten	f 132 319	f 130 042	f 136 551	f 140 182	f 141 112	f 143 978	f 151 483	f 152 457	f 150 625	f 157 219	f 164 943	f 169 006

OpCARD 101 V3

UITGAVEN VAN NEDERLAND GEDURENDE HET TIJDVAK 1900—1911 (IN DUIZENDTALLEN.)

BENAMING	1900	1901	1902	1903	1904	1905	1906	1907	1908	1909	1910	19
Totaal bedrag der uitgaven (hieronder gespecificeerd)	f 154 161	f 152 810	f 162 155	f 163 833	f 175 039	f 173 730	f 177 910	f 182 099	f 194 050	f 197 411	f 203 947	f 20
af: Buitengewone uitgaven	5 181	2 569	9 351	4 272	6 458	4 549	4 763	4 123	7 262	6 679	6 856	
Gewone uitgaven	f 148 980	f 149 741	f 152 804	f 159 561	f 168 581	f 169 181	f 173 147	f 177 976	f 186 788	f 190 782	f 197 091	f 20
af: Bedrag der uitgaven voor zoover inkomsten daartegenoverstaan (hieronder gespecificeerd)	22 447	22 975	24 248	25 380	28 710	29 381	30 051	30 558	31 867	31 958	33 713	34
Werkelijke Landsuitgaven	f 126 533	f 126 766	f 128 556	f 134 181	f 139 871	f 139 800	f 143 116	f 147 418	f 154 921	f 158 774	f 163 378	f 16

SPECIFICATIE VAN DE GEWONE EN BUITENGEWONE UITGAVEN.

I. Huis der Koningin	f 800	f 800	f 800	f 800	f 800	f 800	f 800	f 982	f 910	f 899	f 800	f
II. Hooge Colleges van Staat en Kabinet der Koningin. . .	651	662	652	668	678	672	672	693	708	729	720	
III. Departement van Buitenl. Zaken.	855	862	870	1 385	1 033	979	1 030	1 143	1 146	1 105	1 122	1
IV. Departement van Justitie . .	6 092	6 297	6 212	6 766	7 781	6 841	6 977	7 246	7 927	9 423	9 731	10
V. Dept. v. Binnenl. Zaken . .	15 425	15 045	16 682	17 992	18 749	18 797	24 545	28 885	31 293	32 961	35 104	35
VI. Dep. v. Marine	16 948	16 622	16 525	16 082	16 570	15 737	17 434	17 196	18 142	19 446	19 175	20
VII*a*. Nationale Schuld	34 809	33 979	33 877	34 204	34 260	34 660	36 455	36 065	36 001	36 345	36 579	36
VII*b*. Dept. van Financiën . . .	25 069	25 047	25 332	25 798	26 467	26 965	22 800	23 212	25 650	25 191	26 930	27
VIII. Dept. van Oorlog	23 719	22 844	23 424	26 371	29 013	28 878	26 946	25 414	27 932	27 317	28 397	28
IX. Dept. van Waterstaat . .	26 556	26 927	34 287	27 654	30 391	32 411	31 881	32 185	34 106	32 666	34 153	35
X. Dept. v. Landbouw, Handel en Nijverheid .	1 735	1 740	1 995	2 672	2 764	3 555	4 804	5 865	7 131	8 098	8 288	9
XI. Dept. van Koloniën	1 463	1 459	1 477	3 398	6 494	3 393	3 544	3 164	3 054	3 182	2 911	2
XII. Onvoorziene uitgaven	39	26	22	43	39	42	22	49	50	49	37	
Samen . . .	f 154 161	f 152 810	f 162 155	f 163 833	f 175 039	f 173 730	f 177 910	f 182 099	f 194 050	f 197 411	f 203 947	f 20

BENAMING	1900	1901	1902	1903	1904	1905	1906	1907	1908	1909	1910	1911

SPECIFICATIE VAN DE ONTVANGSTEN DIE OP SPECIALE UITGAVEN BETREKKING HEBBEN.

Leges	f 172	f 189	f 172	f 184	f 208	f 184	f 186	f 193	f 196	f 186	f 174	f 171
Aandeel in de geldmiddelen van Ned.-Indië	4 246	3 854	3 861	4 215	4 276	3 930	4 187	3 915	3 896	3 856	3 953	4 169
Opbrengst van voor publiek verkrijgbaar gestelde stukken	15	15	16	19	17	19	15	23	23	20	19	22
Div. ontvangsten	5 492	5 976	6 414	6 811	9 440	9 128	8 585	9 082	10 041	11 000	11 068	10 962
Gewone uitgaven Post, Telegraaf en Telefoon (v. 1908 ontv. *). .	12 548	13 018	13 828	14 410	15 204	16 225	17 220	17 565	18 510	18 620	19 366	19 928
Samen	f 22 473	f 23 052	f 24 291	f 25 639	f 29 145	f 29 486	f 30 193	f 30 778	f 32 666	f 33 682	f 34 575	f 35 252
af: Buitengewone ontv. begrepen in Div. ontv. .	26	77	43	259	435	105	162	220	799	1 724	862	920
Rest	f 22 447	f 22 975	f 24 248	f 25 380	f 28 710	f 29 381	f 30 031	f 30 558	f 31 867	f 31 958	f 33 713	f 34 332

*) In 1908 zijn de *uitgaven* Post-, Telegraaf- en Telefoondienst *hooger* dan de *ontvangsten*.

RECAPITULATIE NETTO-ONTVANGSTEN EN NETTO-UITGAVEN.

Ontvangsten . .	f 132 319	f 130 042	f 136 551	f 140 181	f 141 112	f 148 978	f 151 483	f 152 457	f 150 625	f 157 219	f 164 943	f 169 006
Uitgaven . . .	126 533	126 766	128 556	134 181	139 871	139 800	143 116	147 418	154 921	158 774	163 378	168 387
Saldo dienstjaar	f 5 786	f 3 276	f 7 995	f 6 000	f 1 241	f 4 178	f 8 367	f 5 039	f —4 296	f —1 555	f 1 565	f 619

UITGAVEN EN ONTVANGSTEN VOOR OORLOG IN NEDERLAND.

(IN DUIZENDTALLEN).

Hierbij zijn de uitgaven snelvuurgeschut niet ten laste van de jaren 1903—1906 gebracht, doch in tien annuiteiten van f 600 000 op de jaren 1903—1912. Voorts is in de jaren 1902—1908 afgetrokken $^2/_3$ der kosten van de marechaussée.

BENAMING	1902	1903	1904	1905	1906	1907	1908	1909	1910	1911
Uitgaven	f 22 861	f 26 032	f 26 127	f 26 551	f 26 034	f 25 436	f 27 953	f 27 917	f 28 997	f 29 495
Ontvangsten.	293	305	490	461	477	628	349	430	519	411
Netto uitgaven . . .	f 22 568	f 25 637	f 25 727	f 26 090	f 25 557	f 24 808	f 27 604	f 27 487	f 28 478	f 29 084

UITGAVEN EN ONTVANGSTEN MILITAIRE MARINE IN NEDERLAND.

(IN DUIZENDTALLEN).

Uitgaven	f 13 900	f 13 338	f 13 782	f 13 870	f 14 522	f 14 006	f 15 017	f 16 218	f 15 861	f 17 170
Ontvangsten.	144	145	305	173	405	432	287	313	368	212
Netto uitgaven . . .	f 13 756	f 13 193	f 13 477	f 13 697	f 14 117	f 13 574	f 14 780	f 15 905	f 15 493	f 16 958

KOSTEN NEDERLANDSCH ESKADER VOLGENS BEREKENING BIJ HET DEPARTEMENT VAN MARINE.

(IN DUIZENDTALLEN).

Ten laste van Nederland	f 2 900	f 2 900	f 2 900	f 3 300	f 3 000	f 3 000	f 2 300	f 2 600	f 3 000	f 3 000
Ten laste van Ned.-Indië	2 100	2 100	2 200	2 900	2 100	2 200	1 600	1 700	2 000	2 000
Totaal	f 5 000	f 5 000	f 5 100	f 6 200	f 5 100	f 5 200	f 3 900	f 4 300	f 5 000	f 5 000

OpCARD 101 V3

VERHOUDING TUSSCHEN DE LANDSUITGAVEN EN DE NETTO-UITGAVEN VOOR OORLOG EN DE MILITAIRE MARINE.

Jaar	Landsuitgaven (in duizendtallen)	Uitgaven Oorlog (in duizendtallen)	%	Uitgaven Militaire Marine (in duizendtallen)	%	Uitgaven Oorlog en Militaire Marine (in duizendtallen)	%
1902	f 111 166	f 41 450	37,3	f 5 300	4,8	f 46 750	42,1
1903	113 548	42 028	37	5 400	4,8	47 428	41,8
1904	116 444	43 060	37	5 700	4,9	48 760	41,9
1905	114 551	41 526	36,3	6 200	5,4	47 726	41,7
1906	112 902	40 826	36,2	5 200	4,6	46 026	40,8
1907	115 354	39 985	34,7	4 900	4,2	44 885	38,9
1908	124 335	42 752	34,4	4 100	3,3	46 852	37,7
1909	129 484	41 894	32,4	4 700	3,6	46 594	36
1910	138 404	45 356	32,8	5 200	3,7	50 556	36,5
1911	150 907	44 562	29,5	6 100	4	50 662	33,5

NEDERLAND.

VERHOUDING TUSSCHEN DE RIJKSUITGAVEN EN DE NETTO-UITGAVEN VOOR OORLOG EN DE MILITAIRE MARINE.

Jaar	Rijkssuitgaven (in duizendtallen)	Uitgaven Oorlog (in duizendtallen)	%	Uitgaven Militaire Marine (in duizendtallen)	%	Uitgaven Oorlog en Militaire Marine (in duizendtallen)	%
1902	f 128 556	f 22 568	17,5	f 13 756	10,7	f 36 324	28,2
1903	134 181	25 727	19,2	13 193	9,8	38 920	29
1904	139 871	25 637	18.3	13 477	9,6	39 114	28
1905	139 800	26 090	18,7	13 697	9,8	39 787	28,3
1906	143 116	25 557	17,8	14 117	9,8	39 674	27,7
1907	147 418	24 808	16,8	13 574	9,2	38 382	26
1908	154 921	27 604	17,8	14 730	9,5	42 334	27,3
1909	158 774	27 487	17.3	15 905	10	43 392	27,3
1910	163 378	28 478	17,4	15 493	9,5	43 971	26,9
1911	168 387	29 084	17,3	16 958	10,1	46 042	27,3

BELASTINGEN IN NED.-INDIË.

KORTE OMSCHRIJVING VAN DE GRONDSLAGEN EN DE TARIEVEN WAARNAAR DE BELASTINGEN WORDEN GEHEVEN MET VERMELDING VAN DE RESULTATEN BETREKKELIJK HET DIENSTJAAR **1910** OF **1911.**

Bevolking.

Bedraagt volgens de laatste volkstelling:

Gebied	Europeanen	Vreemde Oosterlingen	Inlanders
Java en Madoera	64 917	317 185	30 000 000
Buitenbezittingen. . . .	15 993	298 824	7 300 000
Samen . .	80 910	616 009	37 300 000

Landrente.

1. *A.* Voor de heffing van Landrente op Java en Madoera worden de gronden onderscheiden in twee soorten, nl. sawah's en droge gronden, waaronder begrepen zijn de vischvijvers en de nipahbosschen. In elke dessa worden door technisch personeel complexen van sawah's en complexen van droge gronden opgemeten en op een dessakaart aangegeven.

Voor elke groep *sawah's* bepaalt het betrokken Hoofd van gewestelijk bestuur op hoeveel pikols droge padi per bouw de productiviteit is te stellen, daarbij rekening houdende met de uitkomsten in normale oogstjaren verkregen op daartoe aangewezen proefvelden en met andere beschikbare gegevens met toepassing in sommige gevallen van eene verhooging wegens beplantbaarheid der sawahvelden met nagewas.

De geldswaarde van die productiviteit na eene vermindering met 10 pikols (of als zij minder dan 20 pikols bedraagt met de helft) wordt als belastbare opbrengst per bouw aangemerkt.

Het percentage van heffing bedraagt tusschen 8 en 20 pCt. en wordt voor elke dessa vastgesteld, waarbij inzonderheid rekening wordt gehouden met den economischen toestand en — voor zooveel noodig voor een geleidelijken overgang — met het laatstelijk van de sawah-velden aan landrente geheven bedrag.

Voor de *droge gronden* bedraagt de landrente naar omstandigheden van f 0,25 tot f 20 per bouw.

De vaststelling geschiedt telkenmale voor een tijdvak van tien jaren.

B. In de *Buitenbezittingen* wordt landrente geheven in de residentie *Bali en Lombok*, en eene belasting onder de benamingen „Tiende van het rijstgewas" en „Vertieningsbelasting" in het Gouvernement *Celebes en onderhoorigheden* en in de residentie *Zuider- en Oostafdeeling van Borneo*.

In het jaar 1910 werd in totaal ontvangen f 19.884.000.

Bedrijfsbelasting.
(proportioneel)

2. Belasting op de Bedrijfs- en andere inkomsten wordt geheven:

1°. op *Java en Madoera* van alle personen behoorende tot de inlandsche en daarmede gelijkgestelde bevolking van alle inkomsten uit welken hoofde ook, behalve die welke door de Landrente worden getroffen, en die welke als zoodanig worden genoten door enkele categorieën van personen zooals: de hoofden der bevolking, de landsdienaren, alsmede zij die werkzaam zijn bij Gouvernements-ondernemingen;.

2°. op de *Bezittingen buiten Java en Madoera* van:

a. alle vreemde oosterlingen, voor zoover zij rechtstreeksche onderdanen zijn van het Nederlandsch-Indisch Gouvernement;

b. alle niet-inheemsche Inlanders in het gouvernement *Atjeh en Onderhoorigheden* en in de assistent-residentie *Zuid-Nieuw-Guinea;*

c. alle Inlanders in de residentie *Oostkust van Sumatra*, voor zoover ze rechtstreeksche onderdanen zijn van het Nederlandsch-Indisch Gouvernement;

d. alle niet-inheemsche Inlanders in de onder inlandsch zelfbestuur staande landschappen van de gewesten *Menado, Riouw en Onderhoorigheden, Westerafdeeling van Borneo* en *Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo*, voor zoover zij rechtstreeksche onderdanen zijn van het Nederlandsch-Indisch Gouvernement;

e. de tot de inheemsche bevolking behoorende Inlanders in het Gouvernementsgebied van de residentie *Riouw en Onderhoorigheden;*

ter zake van alle inkomsten uit welken hoofde ook genoten, behoudens de inkomsten die als zoodanig worden genoten door enkele categorieën van personen, waarvan de voornaamste zijn: landsdienaren, van Landswege erkende en benoemde hoofden, alsmede zij die in de gewesten *Banka en Onderhoorigheden, Billiton en Sumatra's Westkust* aan den arbeid van de winning van delfstoffen deelnemen.

De belasting bedraagt zoowel voor *Java en Madoera* als voor de *Buitenbezittingen* bij een inkomen van:

f 50 's jaars	niets.
meer dan 50—60 's jaars	f 0.72
,, ,, 60—70 ,,	0.96
,, ,, 70—80 ,,	1.20
,, ,, 80—90 ,,	1.44
,, ,, 90—100 ,,	1.68
voor iedere f 10 meer f 0.30 tot f 200	4.68
,, ,, 10 ,, 0.36 ,, 300	8.28
,, ,, 10 ,, 0.42 ,, 350	10.38
,, ,, 10 ,, 0.48 ,, 400	12.78
,, ,, 10 ,, 0.54 ,, 450	15.48
,, ,, 10 ,, 0.60 ,, 500	18.48
,, ,, 10 ,, 0.66 ,, 550	21.78
,, ,, 10 ,, 0.72 ,, 600	25.38
,, ,, 10 ,, 0.78 ,, 630	27.72
f 630 en hooger	4½ pCt.

In het jaar 1910 werden in deze belasting aangeslagen:

Inkomen	Java en Madoera		Buitenbezittingen	
	Inlanders	Vreemde Oosterlingen	Inlanders	Vreemde Oosterlingen
f 50—60 . .	272 896	2 190	1 962	1 043
60—70 . .	174 505	1 824	1 639	1 428
70—80 . .	134 806	3 622	2 237	1 286
80—90 . .	41 978	1 422	13 755	803
90—100. .	54 588	3 043	3 469	2 089
100—110. .	61 094	5 272	8 114	3 671
110—120. .	18 136	1 623	16 430	9 761
120—130. .	44 634	9 745	11 943	10 087
130—140. .	16 192	1 121	19 119	7 616
140—150. .	23 284	2 733	10 266	10 401
150—160. .	13 233	3 940	3 742	7 964
160—170. .	6 595	860	4 472	7 664
170—180. .	6 915	1 284	1 880	7 688
180—190. .	13 020	5 874	2 438	17 066
190—200. .	4 220	967	1 217	8 909
200—300. .	26 606	10 478	6 682	62 486
300—400. .	9 719	6 331	1 565	9 494
400—500. .	3 739	3 019	529	3 200
500—600. .	1 573	1 827	435	2 058
600—1000 .	2 184	3 178	450	2 789
boven 1000 .	795	3 557	141	2 726
Totaal . .	930 722	73 910	112 435	174 229

De aanslag in de belasting bedroeg:

Gebied	Inlanders	Vreemde Oosterlingen
Java en Madoera	f 1 750 000	f 950 000
Buitenbezittingen	325 000	1 300 000
Samen . .	f 2 075 000	f 2 250 000

3. Op de *Buitenbezittingen* wordt de verdere Inlandsche bevolking getroffen door eene directe belasting die voor verschillende residentiën op ongelijken voet is geregeld.

Bedrijfsbelasting.
(progressief).

In de residentiën *Padangsche Boven- en Benedenlanden, Tapanoeli, Djambi* en *Atjeh en Onderhoorigheden* wordt onder den naam van belasting op de bedrijfs- en andere inkomsten eene belasting geheven van 2 pCt. van het jaarlijksch inkomen met vrijstelling van inkomsten van f 50 of minder.

In het jaar 1910 werden in deze belasting het volgend aantal personen aangeslagen naar een inkomen van:

Inkomen	Personen
f 50—60	85 705
60—70	97 576
70—80	93 662
80—90	76 423
90—100	40 107
100—110	44 498
110—120	23 283
120—130	52 526
130—140	11 604
140—150	10 586
150—160	12 367
160—170	4 984
170—180	6 949
180—190	2 959
190—200	4 817
200—300	37 443
300—400	5 975
400—500	1 909
500—600	961
600—1000	809
boven 1000	285
Totaal	615 428

De aanslag in de belasting bedroeg f 1.400.000.

Hoofdelijke belasting.

In de overige hiervoor niet genoemde residentiën van de *Buitenbezittingen* wordt eene hoofdelijke of daarmede overeenkomende belasting geheven ten bedrage van:

in de residentie *Palembang* — buiten de hoofdplaats — 6 pCt. van het inkomen;

in het gouvernement *Celebes en Onderhoorigheden* 5 pCt. van de inkomsten uit het landbouwbedrijf — voor zoover die niet door de vertiening worden getroffen — en 2 pCt. van alle andere inkomsten;

in de gewesten *Benkoelen*, *Westerafdeeling van Borneo*, de *Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo*, *Bali* en *Lombok* en ter hoofdplaats *Palembang* 2 pCt. van het inkomen, behoudens een minimum aanslag van f 1 per persoon en per jaar;

in de gewesten *Lampongsche districten* en *Billiton* 2 pCt. van het inkomen behoudens een minimum aanslag van f 2;

in de *Minahassa* van de residentie *Menado* 2 pCt. van het inkomen behoudens een minimum aanslag van f 6.50;

in de afdeeling *Gorontalo* van de residentie *Menado* f 5 per man;

in de gewesten *Amboina en Ternate* naar eene indeeling in klassen f 1 tot f 25.

Opbrengst in het jaar 1910 f 3.387.000.

Hoofdgeld.

4. In de Gouvernementslanden van *Java* en *Madoera* met uitzondering van een deel van de residentie *Batavia* wordt een hoofdgeld geheven van alle heerendienstplichtigen ten bedrage van f 1 per persoon, behalve in een gedeelte van de residentie *Pasoeroean*, alwaar f 1,50 verschuldigd is.

Voor het jaar 1910 bedroeg het aantal heerendienstplichtigen 3.653.967 en de opbrengst van het hoofdgeld f 3.795.000.

Slachtbelasting.

5. Zoowel op *Java* en *Madoera* als op de *Buitenbezittingen* wordt eene slachtbelasting geheven, bedragende, behoudens eenige uitzonderingen, f 3 voor een rund of buffel, f 4 voor een paard en f 1.50 voor een varken.

De opbrenst bedroeg voor het jaar 1910:

BENAMING.	Java en Madoera.	Buitenbezittingen.
Runderen of buffels	f 2 012 838	f 241 485
Paarden	16 008	2 104
Varkens	145 334	162 506
Totaal . . .	f 2 174 180	f 406 095

Verponding.

6. Onder den naam van Verponding wordt op *Java* en *Madoera* en deels ook op de *Buitenbezittingen* eene belasting geheven van de onroerende goederen, waarvan volgens algemeene verordeningen bewijzen van eigendom of van een ander zakelijk recht zijn opgemaakt.

De belasting bedraagt:

Voor gebouwde eigendommen 7½ pCt. van de huurwaarde.

Voor ongebouwde eigendommen ¾ pCt. van de verpondingswaarde.

De verpondingswaarde van erfpachtsperceelen en particuliere landerijen wordt gevonden door vermenigvuldiging van het bedrag van de zuivere opbrengst respectievelijk met 7 en 10.

Voor het jaar 1910 bedroeg de aanslag voor het recht van:

BENAMING.	Java en Madoera.	Buitenbezittingen.
Eigendom	f 1 764 000	f 188 000
Opstal	102 000	4 900
Erfpacht	320 000	11 600
Totaal . . .	f 2 186 000	f 204 500

Inkomstenbelasting.

7. Inkomstenbelasting wordt geheven van:

a. de Europeanen en met hen gelijkgestelden die in *Nederlandsch-Indië* wonen (dienend personeel der zeemacht inbegrepen);

b. de naamlooze vennootschappen en andere beroep of bedrijf uitoefenende vereenigingen die binnen *Nederlandsch-Indië* zijn gevestigd of hun bedrijf geheel of gedeeltelijk aldaar uitoefenen;

c. enkele categorieën van buitenslands gevestigden, wier verdere vermelding van geen belang is.

De in *Nederlandsch-Indië* wonende natuurlijke personen zijn belastingplichtig naar hun jaarlijksch zuiver inkomen naar de volgende schaal:

Inkomen.	Bedrag der belasting.
f 900— 960	f 1,50
960—1 020	3,—
1 020—1 080	4,50
1 080—1 140	6,—
1 140—1 200	7,50
1 200—1 260	9,15
1 260—1 320	10,80
1 320—1 380	12,45
1 380—1 440	14,10
1 440—1 500	15,90
1 500—1 560	17,70
1 560—1 620	19,50
1 620—1 680	21,30
1 680—1 740	23,10
1 740—1 800	25,05
1 800—1 860	27,—
1 860—1 920	28,95
1 920—1 980	30,90
1 980—2 040	32,85
2 040—2 100	34,80
2 100—3 600	36,75
	benevens f 3,50 voor elke geheele som van f 100 boven f 2 100
3 600—5 400	f 89,25
	als voren f 3,75 boven f 3 600
5 400—7 200	f 156,75
	als voren f 4,— boven f 5 400
7 200—12 000	f 228,75
	als voren f 4,50 boven f 7 200
12 000 en hooger	f 444,75
	als voren f 5,— boven f 12 000 alzoo
20 000	f 844,75
50 000	2 344,75
100 000	4 844,75

Voor het jaar 1910 zijn aangeslagen 29.200 in *Nederlandsch-Indië* gevestigde personen voor een gezamenlijk bedrag van f 3.150.000 en 312 personen buiten *Nederlandsch-Indië* gevestigd voor een gezamenlijk bedrag van f 205.000.

De naamlooze vennootschappen en verdere vereenigingen zijn belastingplichtig naar:

a. haar jaarlijksch zuiver inkomen;

b. haar jaarlijksche overwinst.

Van de jaarlijksche zuivere winst wordt 1 pCt. of 3 pCt. geheven al naar gelang de zetel der vennootschap al of niet in *Nederland* is gevestigd.

Van de overwinst — zijnde de uitkeeringen na aftrek van 5 pCt. van het in het bedrijf gestoken kapitaal — wordt geheven 1, 2, 3, 4, 5 en 6 pCt. al naar mate de uitkeering bedraagt 2, 2, 3, 5, 8 en meer pCt. van bedoeld kapitaal.

Bij de begrooting voor het jaar 1913 is voorgesteld de belasting naar de overwinst te bepalen op 6 pCt. van de uitkeeringen na aftrek van 5 pCt. van het gestorte maatschappelijk kapitaal.

Ter verklaring van de hierboven genoemde 1 pCt. die van de in *Nederland* gevestigde vennootschappen wordt geheven,

zij aangeteekend dat een gedeelte van de belasting die in Nederland van die vennootschappen wordt geheven aan Indië wordt uitgekeerd.

Voor het jaar 1910 zijn aangeslagen 882 naamlooze vennootschappen voor een bedrag van f 1.333.000 naar het jaarlijksch zuiver inkomen en voor een bedrag van f 1.294.000 naar de overwinst.

Personeele belasting.

8. Personeele belasting voor Europeanen en Vreemde Oosterlingen. Zij bedraagt:

5 pCt. voor de jaarlijksche huurwaarde van woonhuizen.

2 pCt. van de waarde van het meubilair.

Voor paarden naar het aantal, respectievelijk f 6, f 6, f 8, f 10, f 12, f 15 en f 20.

Voor rijwielen voor één persoon f 3, voor twee of meer personen f 6, motorrijwielen f 18.

Voor rijtuigen op twee wielen naar het aantal, respectievelijk f 8, f 10 en f 12, voor idem op vier wielen naar het aantal respectievelijk f 16, f 24 en f 36.

Voor automobielen f 48, autoletten f 24.

In het jaar 1910 werden aangeslagen 24.485 Europeanen en 41.838 Vreemde Oosterlingen, door wie naar de volgende grondslagen verschuldigd was:

BELASTING.	Europeanen.	Vreemde Oosterlingen.
Huurwaarde en meubilair . .	f 698 780	f 342 622
Paarden	78 284	29 160
Rijwielen	54 596	15 587
Rijtuigen	150 164	59 835
Autoletten en automobielen . .	41 668	3 824
Samen . . .	f 1 023 442	f 451 028
Vermindering in den loop van het jaar	86 618	4 475
Zuiver bedrag . . .	f 936 824	f 446 553

9. Zegel — Overschrijving — Successie.

Zegel.

Een evenredig *zegelrecht* wordt geheven van de akten van overschrijving, hypotheekstelling, verpachting en aanbesteding, van vendu-acceptatiën, orderbriefjes, zeebrieven en jaarpassen, terwijl behoudens eenige uitzonderingen (kwitantiën f 0.10) het vaste zegelrecht van alle niet bepaaldelijk vrijgestelde geschriften is bepaald op f 1.50.

Opbrengst over het jaar 1911 f 1.963.000.

Recht van overschrijving.

Recht van *overschrijving* wordt geheven:

1e betrekkelijk de overdracht van den eigendom van vaste goederen en schepen alsmede van de overdracht van het recht van opstal, 2e betrekkelijk alle overgangen bij erfenis of legaat van de sub 1°. bedoelde zaken, nagelaten door Inlanders of met deze gelijkgestelden, behoudens vererving van Inlanders in de rechte lijn.

De belasting bedraagt 5 pCt. van de verkoop- of verpondingswaarde.

Opbrengst over het jaar 1911 f 931.000.

Recht van successie.

Recht van *Successie* wordt geheven van de waarde van al wat uit den boedel van een tot de Europeesche of met deze

gelijkgestelde bevolking behoorenden ingezetene geërfd of daaruit door diens overlijden verkregen wordt.

Recht van *overgang* wordt geheven van de waarde van alle onroerende zaken gelegen binnen Nederlandsch-Indië en verkregen door het overlijden van een niet-ingezetene.

Het recht van successie bedraagt:

1½ pCt. bij vererving in de rechte nedergaande lijn en bij vererving tusschen echtgenooten met afstammelingen;

4½ pCt. bij vererving in de rechte opgaande lijn;

6 pCt. bij vererving tusschen broers en zusters of echtgenooten zonder afstammelingen;

9 pCt. door verdere bloedverwanten in de zijlinie tot en met den vierden graad.

15 pCt. in alle andere gevallen.

Het recht van overgang bedraagt:

3 pCt. bij vererving in de rechte lijn en tusschen echtgenooten met afstammelingen;

8 pct. in alle andere gevallen.

De opbrengst van het recht van successie en van het recht van overgang bedroeg in het jaar 1911 f 197.000.

10. Monopolies.

Opium.

Opium. Voor de residentiën Batavia, Bantam en Preanger Regentschappen is de debietprijs voor opium gesteld op f 25 per thail, voor de overige residentiën van Java alsmede Madoera, behoudens geringe afwijkingen, op f 20, terwijl voor de Buitenbezittingen de prijzen in het jaar 1911 waren vastgesteld als volgt:

Lampongsche districten	f 25.00
Benkoelen en Banka	16.00
Palembang	14.41
Sumatra's Westkust	14.00
Tapanoeli	13.00
Djambi en Billiton	12.00
Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo	11.21
Westerafdeeling van Borneo	10.00
Menado	7.97
Celebes en Ternate met onderhoorigheden	7.00
Bali en Lombok, Timor en onderhoorigheden, Amboina en Oostkust van Sumatra	6.00

Het ligt in de bedoeling den debietprijs voor de Buitenbezittingen geleidelijk te verhoogen.

De netto-inkomsten uit opium bedroegen in 1911 f 18.228.000, waarvan aan pacht f 3.003.750.

Pandhuizen.

Pandhuisdienst. De Gouvernementspandhuisdienst is ingevoerd over geheel Java en Madoera, behoudens, dat de invoering in de residentiën Soerabaja en Semarang nog niet volledig en in de Vorstenlanden nog niet heeft plaats gehad.

Het rentetarief is vastgesteld voor panden ter waarde van:

f 0.50—25	op	6 pCt. 's maands.
26—50	,,	5 ,, ,,
51—75	,,	4 ,, ,,
76—100	,,	3 ,, ,,
100—300	,,	1 ,, ,,

De netto-winst van de regie bedroeg in 1911 f 736.740.

Aan pachten werd ontvangen f 982.429.

Zout.

Zout. De prijzen, waarvoor het losse zout van Gouvernementswege wordt verkocht, zijn bepaald als volgt:

Voor Java (met uitzondering van Soerakarta), Benkoelen, Banka en de Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo f 6.72 per pikol.

Voor Soerakarta, Palembang en de Lampongsche districten f 6 per pikol.

Waar het zout bij het gewicht wordt verkocht is de prijs f 0.12 per K.G.

In het jaar 1911 bedroeg de zuivere opbrengst f 8.947.000.

11. Accijnzen.

Accijns wordt geheven van inlandsch gedistilleerd, petroleum, lucifers en tabak.

Inlandsch gedistilleerd.

a. Op *Java en Madoera* wordt een accijns geheven van het aldaar in gebruik gebracht zoogenaamd inlandsch gedistilleerd, d. i. gedistilleerd binnen Nederlandsch-Indië vervaardigd, naar den maatstaf van f 50 per hectoliter, bevattende 50 liters alcohol bij een temperatuur van 15 graden.

In het jaar 1910 bedroeg de opbrengst f 236.000.

Petroleum.

b. Accijns van petroleum wordt binnen het geheele tolgebied geheven zoowel van de uit het buitenland aangevoerde als van de in Indië zelf gewonnen petroleum naar den maatstaf van f 2.50 per hectoliter. Met petroleum wordt gelijkgesteld gazoline, petroleum-benzine en al die andere aardolie-distillaten, die met de even genoemde gemeen hebben, dat zij vluchtiger zijn dan petroleum.

De opbrengst over het jaar 1910 bedroeg f 5.843.000.

Lucifers.

c. Accijns van lucifers wordt binnen het geheele tolgebied geheven naar den maatstaf van:

f 0.70 per gros doosjes, elk doosje niet meer inhoudende dan 79 lucifers, f 0.05 per gros doosjes meer over elk vijftal lucifers of gedeelte daarvan, dat de doosjes meer inhouden dan 79 per doosje.

Voor lucifers voorzien van twee koppen is het dubbele bedrag verschuldigd.

De accijns is verschuldigd zoowel voor de van buiten het tolgebied aangevoerde lucifers als voor die welke binnen het tolgebied worden gefabriceerd.

De opbrengst over het jaar 1910 bedroeg f 3.254.000.

Tabak.

d. Accijns van tabak wordt geheven in de *Westerafdeeling* en in de *Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo.*

In de *Westerafdeeling van Borneo* worden door den accijns getroffen: de Java-tabak met f 4, en de Chineesche en andere vreemde tabak met f 16 per 100 K.G.

In de *Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo* is verschuldigd voor de Balische en de Cheribonsche rooktabak f 5, voor de Chineesche rooktabak f 6.50 en voor de Java- of Kedoe- en de Katopong-tabak f 8 per 100 K.G.

In het jaar 1910 bracht deze belasting f 92.000 op.

12. Invoerrechten.

Bij invoer binnen het tolgebied is van alle goederen, voor zoover zij niet uitdrukkelijk zijn vrijgesteld, invoerrecht verschuldigd ten bedrage van 6, 8, 10 of 12 pCt. van de waarde dan wel naar een vast bedrag van de eenheid of van het gewicht.

Vrijgesteld zijn:

Aardewerk (dakpannen, vloertegels en metselsteenen), arakleggers.

Beenzwart, blik, boeken, land- en zeekaarten, platen en prenten en muziek in bladen.

Cement.

Ezels en muilezels.

Fabrieks- en stoomwerktuigen, machinerieën, werktuigen, toestellen en gereedschappen ten dienste van landbouw,

fabriek- en stoomwezen, mijnontginningen en handwerken of ambachten.

Goud en zilver (in staven, baren of stukken, gemunt en stofgoud).

Hars, hout.

IJs, ijzer (in staven, stukken, roeden of platen, spoorstaven, lasch- en verbindingsplaten voor spoorwegen, buizen voor waterleidingen, ijzeren gaspijpen, assen, bussen en wielen, gegoten of getrokken ijzeren laadbooten of prauwen, geraamten van ijzeren gebouwen, loodsen of pakhuizen, ijzeren bruggen en gedeelten daarvan, ijzeren dakbedekking en goten, al dan niet gegalvaniseerd, bouten en spijkers, ijzerdraad, scheepsankers, scheepskettingen, scheepsspillen, scheepswant, telegraaf- en telephoondraad en kabels).

Instrumenten.

Juweelen, paarlen en edelgesteenten.

Kalk, klappers en klapperolie, kolen en cokes, koper (ruw en gaar, enz. geslagen of geplet, daaronder begrepen platen en bladen voor het koperen der schepen, gemunt koper, muntmetaal, koperen roeden voor binten, bouten en spijkers, zoomede koperen en bronzen telephoondraad en soortgelijk draad voor electrische geleidingen).

Lood (ruw, geplet en gestreken).

Mest.

Pek, planten (levend).

Rijst.

Schilderijen, staal (in staven, bladen en platen, staaltrossen, stalen assen, spoorstaven, lasch- en verbindingsplaten voor spoorwegen).

Teer, touwwerk (kabels of geslagen want en alle andere touwwerk voor scheepsuitrusting of voor de visscherij benoodigd).

Vee (levend, niet afzonderlijk genoemd).

Zaden, zeildoek, zink (ruw en geplet, daaronder begrepen platen en bladen voor het bekleeden, bouten en spijkers).

6 pCt. wordt geheven van:

Aardewerk (gebakken) en porselein, buskruit, garen, houtwerk, kramerij, manufacturen (gedeeltelijk), meubelen (lampen, niet dienende voor gas- of electrische verlichting), paarden, photographie-toestellen, schrijf- en teekenbehoeften, vuurwerken, verfwaren (gedeeltelijk), terpentijn en lijnolie, wapens (vuur), en alle andere goederen niet in het bijzonder genoemd of onder een der andere groepen begrepen.

8 pct. wordt geheven van:

Verfwaren, natte, in blikken, bussen of flesschen.

10 pCt. wordt geheven van:

Azijn, blikwerk, glas en glaswerk van alle soorten, ijzer (ijzerwerk, gegoten, geslagen, geplet of gesmeed, niet afzonderlijk genoemd), koper (opgemaakt koperwerk, bronswerk en koperdraad, niet afzonderlijk genoemd), leder en lederwerk, lood (bewerkt, niet afzonderlijk genoemd), manufacturen (gedeeltelijk), meel, meubelen, niet afzonderlijk genoemd, muziekinstrumenten, papier van alle soorten, rijtuigen, staal (staalwerk, niet afzonderlijk genoemd), visch (gedeeltelijk), zink (werk van zink al dan niet vernist, verlakt of geschilderd).

12 pCt. wordt geheven van:

Dranken, niet afzonderlijk genoemd, eetwaren, niet afzonderlijk genoemd, goud en zilver (voor zoover niet vrij), kleederen, reukwerken en parfumerieën, vleesch van alle soorten.

Voorts is verschuldigd voor:

BENAMING	Maatstaf	Rechten
Bier op fust	H.L.	f 5,25
id., afgetapt	id.	6,—
Gambir. (Riouw)	100 K.G.	15,—
id. (andere)	id.	20,—
Gedistilleerd	H.L. 50 pct.	50,—
Kaarsen	100 K.G.	12,—
Mineraalwater	100 kruiken of flesschen	4,60
Opium	100 K.G.	450,—
Petroleum (behalve de accijns ad f 2.50 per H.L.)	H.L.	0,25
Speelkaarten (Europ.)	K.G.	1,20
id. (Chin.)	id.	0,15
Stroop, enz.	100 flesschen	15,—
Tabak, enz.	100 K.G.	8,—
Sigaren en sigaretten	id.	50,—
Thee	K.G.	0,25
Vee (buffels en runderen)	stuk	2,—
id. (varkens)	id.	0,50
Wijn (op fust)	H.L.	9,—
id. (afgetapt)	id.	10,50
id. (mousseerend)	100 flesschen	21,—
Zout (tafelzout)	100 K.G.	12,—
id. (ander, i/d res. Tapanoeli, onderafd. Singkel v/h gouvern. Atjeh en onderh.)	id.	10,—
id. (id., elders)	id.	6,50
id. (industrieele doeleinden)	id.	2,—

In het jaar 1910 werd aan invoerrechten geheven naar den maatstaf van:

6 pCt.	f 6.503.000
8 ,,	32.000
10 ,,	4.292.000
12 ,,	3.178.000
Maat en gewicht	3.673.000
Totaal	f 17.678.000

13. Uitvoerrechten.

Tarief voor *Java en Madoera* en de residentie *Bali en Lombok*.

BENAMING	Maatstaf	Rechten
Huiden	waarde	2 pct.
Tabak, niet bereid voor de inlandsche markt	100 K.G.	f 1,—
Tin	id.	„ 3,50
Vogelnestjes	waarde	6 pct.

Tarief voor de *Buitenbezittingen*, zijnde de percentages voor de residentiën *Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo*,

Oostkust van Sumatra, Riouw en Onderhoorigheden en Atjeh en Onderhoorigheden eenigszins afwijkend.

BENAMING	Maatstaf	Rechten
Benzoë, caoutchouc, damar, getah-pertja, kamfer en andere gom- en harssoorten. . . .	waarde	5 pct.
Gahroe en ander reukhout . .	id.	id.
Hertehoorns	id.	id.
Huiden	id.	2 pct.
Ivoor en neushoren	id.	8 „
Koelit bakau en koelit tengar	id.	5 „
Rotting van alle soorten. . .	id.	id.
Sago en Sagomeel	id.	id.
Tabak, niet bereid voor de inlandsche markt	100 K.G.	f 1,—
Tengkawang pitten.	waarde	5 pct.
Tengkawang of soentei vet. .	id.	id.
Tin	100 K.G.	f 3,50
Vogelhuiden	waarde	10 pct.
Vogelnestjes	id.	6 „
Was	id.	5 „

In het jaar 1910 werd aan uitvoerrecht geheven een bedrag van f 2.452.000.

BELASTINGEN IN NEDERLAND.

KORTE OMSCHRIJVING VAN DE GRONDSLAGEN EN DE TARIEVEN WAARNAAR DE BELASTINGEN WORDEN GEHEVEN MET VERMELDING VAN DE RESULTATEN BETREKKELIJK HET JAAR **1910** EN SOMS OOK VAN VOORGAANDE JAREN.

Grondbelasting.

1. *Grondbelasting* wordt geheven van de gebouwde en ongebouwde eigendommen naar mate van hunne belastbare opbrengst en wel ten bedrage van 4.86 pCt. (vóór 1908: 5.2 pCt.) voor de gebouwde en 6 pCt. voor de ongebouwde perceelen.

In het jaar 1910 werd verschuldigd:

BENAMING	Aantal aanslagen	Belastbare opbrengst	Belasting.
Gebouwde	537 480	f 182 700 000	f 8 879 000
Ongebouwde . . .	799 901	97 260 000	5 835 000
Samen . . .		f 279 960 000	f 14 714 000

Personeele belasting.

2. *Personeele belasting* wordt geheven naar de volgende grondslagen, in hoofdzaak als volgt:

a. 8 pCt. van de belastbare huurwaarde van in gebruik zijnde gebouwen met hunne aanhoorigheden;

b. ½—1½ pCt. van de waarde van het meubilair, rijtuigen daaronder begrepen;

c. voor haardsteden:

Aantal	Bedrag	Aantal	Bedrag
2	f 1	6	f 15
3	3	7	21
4	6	8	28
5	10	9	36

benevens f 8 voor iedere haardstede boven negen;

d. voor dienstboden:

Aantal	Bedrag	Aantal	Bedrag
1	f 6	6	f 111
2	17	7	147
3	33	8	188
4	54	9	234
5	80	10	285

benevens f 50 voor iedere dienstbode boven tien;

e. voor paarden:

Aantal	Bedrag
1	f 25
2	60
3	105

benevens f 50 voor ieder paard boven drie;

f. voor rijwielen, ingericht voor één persoon f 2 (voor winkelneringen f 1 en f 0,50 bij geringe huurwaarden van het bewoonde perceel), ingericht voor meer dan één persoon f 4 voor ieder rijwiel;

g. voor motorrijwielen, ingericht voor één persoon f 6, ingericht voor meer dan één persoon f 8 voor ieder rijwiel, voor motorrijtuigen van niet meer dan:

7	paardenkrachten	f 30
14	id.	70
24	id.	120
40	id.	180
daarboven		250

voor motorrijtuigen, uitsluitend voorzien van een electromotor, f 120 voor ieder rijtuig.

Overzicht van de grondslagen over het tijdvak 1902—1910:

JAAR.	Aantal belaste perceelen	Bedrag huurwaarde	Aantal haard-steden	Waarde van het meubilair.	Aantal dienst-boden	Aantal belaste paarden	Aantal rijwielen	Aantal motor-rijwielen	Aantal auto-mobielen
1902	719 000	f 111 millioen	800 000	f 172 millioen	116 000	62 000	159 000	—	—
1903	743 000	115 id.	817 000	175 id.	117 000	62 000	188 000	—	—
1904	770 000	119 id.	836 000	177 id.	118 000	62 000	227 000	—	—
1905	798 000	123 id.	856 000	181 id.	120 000	62 000	274 000	—	—
1906	820 000	128 id.	879 000	186 id.	121 000	62 000	325 000	—	—
1907	859 000	134 id.	903 000	191 id.	121 000	62 000	378 000	—	—
1908	876 000	137 id.	917 000	194 id.	121 000	62 000	435 000	—	—
1909	903 000	141 id.	940 000	195 id.	122 000	61 000	487 000	3 047	1 547
1910	932 000	146 id.	970 000	200 id.	125 000	61 000	540 000	3 254	2 002

Opbrengst van de belasting over het jaar 1910.

Benaming	Bedrag
Huurwaarde, meubilair en haardsteden . . .	f 10 421 000
Dienstboden	834 000
Paarden	475 000
Rijwielen	556 000
Motorrijtuigen	150 000
Samen	f 12 436 000
Verminderingen . . .	300 000
Restant belasting . . .	f 12 136 000
Opbrengst in 1902. . .	f 9 158 000

Vermogensbelasting.

3. *Vermogensbelasting* wordt geheven naar het volgend tarief, waarbij in aanmerking valt te nemen dat de waarde van het meubilair buiten aanmerking blijft en de waarde van onroerende goederen wordt berekend op het 15 en 20-voud van de gebouwde en ongebouwde belastbare opbrengst:

VERMOGEN.	BELASTING.
f 13 000	f 2.—
14 000	4.—
15 000	6.25
voor iedere f 1000 meer	f 1.25
tot 200 000	
alzoo:	
f 30 000	f 25.—
50 000	50.—
75 000	81.25
100 000	112.50
150 000	175.—
200 000	237.50
voor iedere f 1000 meer	f 2.—
alzoo:	
f 300 000	f 437.50
500 000	837.50
1 000 000	1837.50

Overzicht naar de grondslagen over het jaar 1910/11 en voorgaande jaren.

Grootte van het vermogen.	Aantal aangeslagenen.			Bedrag der vermogens.		
	1894/1895	1904/1905	1910/1911	1894/1895	1904/1905	1910/1911
f 13 000 — 15 000	9 300	9 600	10 400	f 127 millioen	f 129 millioen	f 140 millioen
15 000 — 20 000	14 300	16 500	18 000	240 id.	277 id.	308 id.
20 000 — 30 000	16 200	18 300	20 300	386 id.	436 id.	484 id.
30 000 — 40 000	8 900	10 300	11 100	303 id.	348 id.	376 id.
40 000 — 50 000	5 900	6 700	7 300	258 id.	293 id.	321 id.
50 000 — 75 000	8 000	9 100	9 900	480 id.	548 id.	595 id.
75 000 — 100 000	4 100	4 700	5 200	356 id.	403 id.	445 id.
100 000 — 150 000	4 200	4 700	5 200	503 id.	564 id.	626 id.
150 000 — 200 000	2 100	2 400	2 700	361 id.	404 id.	458 id.
200 000 — 300 000	1 900	2 200	2 500	473 id.	544 id.	617 id.
300 000 — 500 000	1 400	1 700	2 000	585 id.	632 id.	741 id.
500 000 — 750 000	645	706	840	384 id.	428 id.	511 id.
750 000 — 1 000 000	262	318	332	224 id.	272 id.	287 id.
1 000 000 — 1 500 000	214	247	329	253 id.	297 id.	394 id.
1 500 000 — 2 000 000	73	74	102	125 id.	127 id.	173 id.
2 000 000 — 5 000 000		127	161		370 id.	459 id.
5 000 000 — 10 000 000	115	13	18	400 id.	87 id.	117 id.
10 000 000 — en hooger.		4	5		58 id.	95 id.
	77 000	87 000	96 000	f 5400 millioen	f 6200 millioen	f 7100 millioen

Opbrengst van de Vermogensbealsting over het jaar

1910/11	f 9 209 000
10 opcenten	920 900
Samen	f 10 129 900
1894/95 zonder opcenten	f 6 869 000
1904/05 idem	8 098 000

Bedrijfsbelasting.

4. *Belasting op de bedrijfs- en andere inkomsten* wordt geheven naar het volgend tarief, waarbij in aanmerking valt te nemen dat de inkomsten uit land- en tuinbouw zijn vrijgesteld:

Van physieke personen, niet aangeslagen in de vermogensbelasting:

INKOMEN.	BELASTING.
beneden f 650	vrij.
f 650 — 700	f 1.—
700 — 750	2.—
750 — 800	2.75
800 — 850	3.50
850 — 900	4.25
900 — 950	5.—
950 — 1000	5.75
1000 — 1050	6.50
1050 — 1100	7.25
1100 — 1150	8.—
1150 — 1200	8.75
1200 — 1250	9.50
1250 — 1300	10.25
1300 — 1350	11.—
1350 — 1400	11.75
1400 — 1450	12.50
1450 — 1500	13.25
1500 — 1600	14.—
voor iedere f 100 meer tot f 8200	f 2.—
alzoo:	
f 2000	f 24.—
3600	56.—
5400	92.—
6000	104.—
7200	128.—
8200	144.—
voor iedere f 100 meer	f 3.20
alzoo:	
f 12 000	f 269.60
20 000	525.60
50 900	1485.60
100 000	3085.60

Voor hen die in de Vermogensbelasting zijn aangeslagen begint de aanslag bij een inkomen van f 250 en is het tarief iets hooger.

Overzicht van de grondslagen over de jaren 1904/05 en 1909/10.

Belastbaar bedrag.	Aantal aangeslagenen.		Bedrag der inkomsten in millioen gulden	
	1904/05.	1909/10.	1904/05.	1909/10.
f 250 — 800	131 000	175 000	88	119
800 — 2 000	155 000	209 000	175	233
2 000 — 5 000	38 000	45 000	106	127
5 000 — 10 000	6 000	7 000	40	47
10 000 — 30 000	2 000	2 500	32	38
30 000 — 50 000	200	231	7.4	8.6
50 000 — 100 000	81	123	5.3	8
boven 100 000	26	48	4.4	8.1
	332 000	438 000	460	589

Van naamlooze vennootschappen en commanditaire vennootschappen op aandeelen, coöperatieve of andere vereenigingen en onderlinge verzekeringmaatschappijen wordt geheven 2½ pCt. van het dividend.

In het dienstjaar 1909/10 zijn 3334 lichamen aangeslagen naar een gezamenlijke uitkeering van f 110.000.000.

Opbrengst van de bedrijfsbelasting:

Belastingschuldigen	1904/05	1909/10
Physieke personen in Nederland .	f 5 585 000	f 6 914 000
Naamlooze Vennootschappen .	1 696 000	2 760 000
Buitenlandsche bel. sch. . . .	201 000	290 000
Samen . . .	f 7 482 000	f 9 964 000
10 opc. over f 8 520 000 . . .		852 000
		f 10 816 000

Zegel.

5. *Zegel- Registratie- Hypotheek- en Successie en overgangsrechten.*

Een evenredig zegelrecht wordt geheven van huurcontracten, akten voor de jacht, effecten en handelspapier, deze laatsten soms onderworpen aan een vast recht van 5 cent evenals quitantiën, terwijl overigens het bedrag van het zegelrecht verband houdt met de oppervlakte van het papier.

In het jaar 1910 werd ontvangen:

BENAMING	Bedrag
1. Formaatzegels	f 1 683 000
2. Huurcontracten	104 000
3. Jacht en visscherij	79 000
4. Quitantiën en handelspapier van 5 cent .	1 318 000
5. Verder handelspapier	442 000
6. Effecten	2 353 000
7. Diversen	13 000
Samen	f 5 992 000
Teruggaven . . .	312 000
Opbrengst	f 5 680 000

Registratierecht.

Registratie-recht is verschuldigd voor den overgang van onroerende goederen en voorts (behoudens de vrijstellingen) ter zake van de akten die aan de formaliteit van registratie zijn onderworpen, en waarvan, naar gelang van den aard van de akte, hetzij een evenredig dan wel een vast recht verschuldigd is.

In het jaar 1910 werd geheven:

BENAMING	Bedrag
a. Overgang van onroerende en roerende zaken	f 5 455 000
b. Recht van aanbesteding	273 000
c. Idem borgtocht	161 000
d. Recht van huur	80 000
e. Idem scheiding	368 000
f. Vaste rechten	535 000
Samen . . .	f 6 872 000

Hypotheekrecht.

Hypotheekrechten zijn verschuldigd ter zake van inschrijving van hypotheken en overschrijving van akten van overdracht van onroerende goederen:

In het jaar 1910 werd betaald aan:

BENAMING	Bedrag
a. Recht van inschrijving.	f 344 000
b. Idem overschrijving.	353 000
Samen . . .	f 697 000

Recht van Successie.

Recht van successie wordt geheven van de waarde van al wat uit den boedel van een ingezetene des Rijks geërfd of daaruit door diens overlijden verkregen wordt.

Recht van overgang wordt geheven van de waarde der in den boedel aanwezige effecten en rentegevende schuldvorderingen (afgeschaft bij *Stbl.* 1911 n°. 132). Doch onder dien zelfden naam wordt thans nog eene belasting geheven van de waarde der onroerende goederen hier te lande gelegen nagelaten door een niet-ingezetene van het Rijk.

Het recht van successie bedroeg tot 1 Juni 1911 en bracht op in het jaar 1910:

BENAMING	Bedrag waarover recht van successie is betaald.	pCt.	Belasting
Bij vererving in de rechte nederdalende linie en tusschen echtgenooten met afstammelingen .	f 162 100 000	1	f* 1 621 000
Rechte opgaande linie .	3 165 000	3	94 950
Echtgenooten zonder afstammelingen. . . .	21 040 000	4	841 600
Broers en zusters . . .	27 890 000	4	1 115 600
Zijverwanten 3de graad .	20 050 000	6	1 203 000
Alle andere gevallen . .	36 700 000	10	3 670 000
	f 270 945 000		f 8 546 150
Recht van overgang van effecten enz. . . .			1 778 000
Idem onroerende zaken .			289 160
Diversen			56 980
			f 10 670 290
38 opcenten			4 054 710
Totaal . . .			f 14 725 000

Bij *Stbl.* 1911 n°. 132 is met intrekking van het recht van overgang op effecten, enz., het recht van successie gewijzigd, waarvan de meerdere bate is berekend op f 1.100.000 's jaars. Het percentage bedraagt thans respectievelijk 1½—2½, 4—5½, 6—9, 7—12, 10—15 en 15—20 zonder opcenten. Over hetgeen broers en zusters of zijverwanten derde graad boven hun erfdeel volgens de wet erven, wordt respectievelijk 8 pCt. en 5 pCt. extra betaald.

6. *Accijnzen.*

Grondslagen en opbrengst over 1910:

BENAMING.	Maatstaf.	Belasting.	Opbrengst.
Suiker	100 K.G.	f 27.—	f 23 674 000
Wijn	H.L.	20.—	1 659 000
Gedistilleerd	H.L.	90.—	28 311 000
Zout	100 K.G.	3.—	1 815 000
Bier	H.L.	0.82	1 244 000
Azijn.	H.L.	0.80	117 000
Geslacht.	waarde	10 pCt.	5 417 000
	Samen . . .		f 62 237 000

7. *Invoerrechten.*

Het komt overbodig voor het geheele tarief op te nemen. Volstaan zij met de vermelding dat voor zoover de goederen niet zijn vrijgesteld, eene belasting geheven wordt naar de maat, het gewicht of de waarde tot grondslag strekt, behoudens een zeer enkele uitzondering, een recht wordt geheven van 5 pCt.

VERGELIJKING VAN GRONDSLAGEN EN TARIEVEN DER NEDERLANDSCHE EN NEDERLANDSCH-INDISCHE BELASTINGEN.

NEDERLAND			NEDERLANDSCH-INDIË		
Benaming	Grondslag	Tarief	Benaming	Grondslag	Tarief
Grondbelasting . .	belastbare opbrengst:		*Landrente* . . .	Sawah's belastbare opbrengst	8—20 pCt.
	gebouwd	4.86 pCt.		droge gronden	f 0.25—20 per bouw.
	ongebouwd	6 „	*Verponding* . . .	belastbare opbrengst	7½ pCt.
Personeele Belasting	huurwaarde	8 pCt.	*Personeele Belasting*	huurwaarde	5 pCt.
	meubilair (waaronder rijtuigen)	½—1½ pCt.		meubilair	2 „
				rijtuigen	f 8—36
	haardsteden	f 1—8		haardsteden	—
	dienstboden	f 4—50		dienstboden	—
	paarden	f 25—50		paarden	f 6—20
	rijwielen	f 0.50—4		rijwielen	f 3—6
	motorrijwielen	f 6—8		motorrijwielen	f 18
	motorrijtuigen	f 30—250		motorrijtuigen	f 24—48
Vermogensbelasting.	inkomen uit vermogen gerekend op 4 pCt. van het kapitaal	progressief ongeveer ½—5 pCt.	*Inkomstenbelasting Europeanen* . .	inkomsten uit vermogen en uit bedrijf	progressief ongeveer ½—5 pCt.
Bedrijfsbelasting physieke personen.	inkomen uit bedrijf	progressief ongeveer ⅙—3½ pCt.	*Bedrijfsbelasting Inlanders* . . .	zie tarief hiervoor	
			Hoofdelijke belasting	idem	
			Hoofdgeld van heerendienstplichtigen	idem	
Bedrijfsbelasting naamlooze vennootschappen, enz. . .	dividend	2½ pCt.	*Inkomstenbelasting naamlooze vennootschappen, enz.* . .	jaarlijksche winst overwinst	1 of 3 pCt. 1—6 pCt.
Registratierecht . .	bij overgang van onroerende goederen	2 pCt.	*Overschrijving* . .	bij overgang van onroerende goederen	5 pCt.
Successierecht. . .	bij vererving in de rechte nederdalende linie en tusschen echtgenooten met afstammelingen	1½—2½ pCt.	*Successierecht* . .	bij vererving in de rechte nederdalende linie en tusschen echtgenooten met afstammelingen	1½ pCt.
	rechte opgaande linie	4—5½ „		rechte opgaande linie	4½ „
	echtgenooten zonder afstammelingen	6—9 „		echtgenooten zonder afstammelingen	6 „
	broers en zusters	7—12 „		broers en zusters	6 „
	zijverwanten 3de graad	10—15 „		zijverwanten 4de graad	9 „
	alle andere gevallen	15—20 „		alle andere gevallen	15 „

NEDERLAND			NEDERLANDSCH-INDIË		
Benaming	Grondslag	Tarief	Benaming	Grondslag	Tarief
Accijnzen.			*Accijnzen.*		
Suiker	100 K.G.	f 27	Suiker	—	—
Wijn	Hectoliter	„ 20	Wijn	zie toltarief	—
Gedistilleerd . . .	idem	„ 90	Inlandsch gedistilleerd	Hectoliter	f 50
Zout	100 K.G.	„ 3	Zout (monopolie) .	picol	„ 6.72
				100 K.G.	„ 12
Bier	Hectoliter	„ 0.82	Bier	zie toltarief	—
Azijn	idem	„ 0.82	Azijn	idem	—
Geslacht	waarde	10 pCt.	Geslacht	rund	f 3
				paard	„ 4
				varken	„ 1,50
Opium	—	—	Opium (monopolie)	per thail	f 6—25
Tabak	zie toltarief	—	Tabak	invoer in Borneo 100 K.G. zie verder toltarief	„ 4—16
Petroleum	zie toltarief	—	Petroleum . . .	Hectoliter zie verder toltarief	f 2.50
Lucifers.	—	—	Lucifers	gros doosjes zie verder toltarief	„ 0.70
Invoerrechten . . .	gedeeltelijk	vrij	*Invoerrechten* . .	gedeeltelijk	vrij
	idem	5 pCt.		idem	6, 8, 10 of 12 pCt.
	idem	naar maat of gewicht		idem	naar maat of gewicht
Wijn.	—	zie accijns	Wijn	niet mousseerende op fust. Hectoliter.	f 9
				afgetapt idem	„ 10.50
				mousseerende 100 flesschen	„ 21
Gedistilleerd . . .	Hectoliter	f 3.50 behalve accijns	Gedistilleerd. . .	Hectoliter	„ 50
Zout	ruw	vrij behalve accijns	Zout	100 K.G.	f 6.50, f 10.— en f 12.—
	geraffineerd 100 K.G.	f 4			
Bier	Hectoliter	„ 3	Bier	Hectoliter	f 5.25—6
Tabak	in bladen 100 K.G.	„ 0.70	Tabak	in bladen 100 K.G.	f 8
	sigaren „	„ 12		sigaren id.	„ 50
	sigaretten „	„ 40		sigaretten id.	„ 50
Petroleum	100 K.G.	„ 0.55	Petroleum . . .	Hectoliter	„ 0.25 behalve accijns
Lucifers.	waarde	5 pCt.	Lucifers	waarde	6 pCt. behalve accijns

Bij artikel 32 van het Tractaat van handel en scheepvaart tusschen Nederland en Pruisen, ook namens de staten van het Tolverbond, gesloten op den 31 December 1851 (*Indisch Staatsblad* 1852 n°. 75) heeft de Nederlandsche Regeering zich verbonden om, met opzicht tot de Oost-Indische Koloniën, de hierna opgesomde voortbrengselen van den grond en van de nijverheid van het tolverbond, doorgevoerd door de Nederlanden, in eene Nederlandsche haven geladen, op een schip van Nederland of van het Tolverbond, of onder elke andere aan de nationale gelijkgestelde vlag, en rechtstreeks uit eene Nederlandsche haven in eene in Nederlandsch-Oost-Indië gelegene haven ingevoerd, in die koloniën

slechts te doen betalen de rechten, bepaald bij het thans (1851) van kracht zijnde tarief op den rechtstreekschen invoer dier voorwerpen uit Nederland, te weten:

Hout en houtwerk, met uitzondering van fusten, 6 pCt. der waarde.

Spermaceti-, compositie-kaarsen, enz. het Ned. pond f 0.12.

Eetwaren, met uitzondering van de in het tarief afzonderlijk genoemde, 12 pCt. der waarde.

Drogerijen en medicamenten, 6 pCt. der waarde.

Minerale wateren, op kruiken of op flesschen, de 100 kruiken of flesschen f 6.—.

Zijden stoffen, de fluweelen er onder begrepen, 6 pCt. der waarde.

Materialen voor den bouw en de uitrusting der schepen, met uitzondering van touwwerk en zeildoek, 6 pCt. der waarde.

Kramerij, daaronder begrepen bijouterie (geen gouden of zilveren zijnde) en kramerijen van glas, 6 pCt. der waarde.

Buskruit en vuurwapenen 6 pCt. der waarde.

Galanteriewaren 12 pCt. der waarde.

Zeep, 6 pCt. der waarde.

Tabak, zoowel in bladen als gefabriceerd het Ned. pond f 0.08.

Al de voorwerpen, niet opgesomd in het tarief van invoer in Oost-Indië van kracht, voortbrengselen van *Europa*, van *Amerika* of van *Kaap de Goede Hoop*, 6 pCt. der waarde.

Aan

Hare Majesteit de Koningin.

De ondergeteekende ziet zich tot zijn leedwezen genoopt Uwe Majesteit mede te deelen, dat uit het feit van het voorkomen van zijnen naam onder het rapport der Commissie slechts mag worden opgemaakt, dat hij aan de werkzaamheden der Commissie heeft deel genomen en hetgeen in het rapport voorkomt als de getrouwe wedergave van de meening van de groote meerderheid der Commissie erkent. Met het advies toch der Commissie kan de ondergeteekende zich niet vereenigen. Het ware hem voorzeker aangenamer indien hij ook zijnerzijds op de aan de Commissie gestelde vraag in alle bescheidenheid eenig positief antwoord kon geven. Dat zulks niet het geval is en hij zich ten slotte moet beperken tot de bovenstaande mededeeling, dat hij niet kan ondersteunen hetgeen zijne medeleden adviseeren in zake de Indische verdediging te doen, vindt zijne oorzaak in de opvatting, welke de Commissie van hare taak had, opvatting, tegen welke door den ondergeteekende van den aanvang af is gewaarschuwd.

Naar zijne meening vond het algemeen verlangen naar een Staatscommissie in zake de verdediging van Indië zijn grond in het besef, dat men in deze aangelegenheid, welke tegelijk van politieken (in zooverre daarbij de financiën en al wat daarmede samenhangt, betrokken is) en van technischen aard is, moeilijk tot een goede beslissing zoude kunnen komen, tenzij de verschillende technisch militaire mogelijkheden met al hare consequenties van financieelen en anderen aard op onpartijdiger wijze naast elkander zouden zijn gesteld dan immer te verwachten is, wanneer een Minister van Marine gelden voor een bepaald stelsel aanvraagt en daarbij uit den aard der zaak de volstrekte onpartijdigheid wordt in twijfel getrokken van de voorlichting omtrent de voor- en nadeelen voor personeelen en financieelen aard van hetgeen er naast het door hem voorgestelde nog mogelijk zoude zijn.

De ondergeteekende was mitsdien van meening, dat van de Commissie werd verwacht een uiteenzetting *met kostenberekening* van de verschillende stelsels van verdediging van Nederlandsch-Indië (verdediging van het hoofdeiland dan wel van den geheelen archipel, hoofdtaak bij het leger dan wel bij de vloot, scheepsmacht uit pantserschepen van het grootste soort dan wel van kleinere pantserschepen of uit een groote hoeveelheid klein materieel bestaande *).

Uit den aard der zaak had die uiteenzetting wel gepaard kunnen en moeten gaan met een critische bespreking van al die verschillende wijzen om ten koste van grootere of kleinere bedragen iets meer of minder afdoends tot stand te brengen, en moeten afgesloten worden door eene keuze uit al de verschillende mogelijkheden door de meerderheid en eventueel door de minderheid van de commissie gedaan, maar de uitvoerige gegevens van het rapport, de technische beschouwingen en cijferingen zouden toch de hoofdzaak zijn gewest, wijl zij een ieder, die mede over het belangrijke vraagstuk te beslissen zoude hebben, in staat zouden hebben gesteld, eenigszins zelfstandig hetgeen met elk der verschillende

*) Wellicht is ook nog te onderscheiden: „afdoende beveiliging van Indië tegen een aanval van buiten", dan wel „het in den weg leggen van ernstige moeilijkheden aan wie zich van Indië wil meester maken."

stelsels te bereiken zoude zijn, te wegen tegen de offers, welke daarvoor gevraagd zouden worden.

Intusschen de Commissie deelde deze opvatting omtrent hare taak niet. Ja, hetgeen de ondergeteekende wenschte, dat het rapport mogelijk zoude maken voor de Regeering, voor de volksvertegenwoordiging, ja voor iederen belangstellende, nl. om na kennisneming van onpartijdig verzamelde technische en financieele gegevens eene keuze te doen tusschen de verschillende mogelijkheden, de voordeelen hiervan te wegen tegen de offers, zulks is ook aan de kleinste helft van de leden der Commissie niet gegeven geweest.

In de installatievergadering bereids gesplitst in twee subcommissies, eene technische, bestaande uit 6 technici en één niet technicus, en een financieele, bestaande uit 6 niet-technici (waarvan één ook lid was van de technische subcommissie), heeft de Commissie voortdurend gesplitst gewerkt *). Door beide commissiën zijn aan de hoofdcommissie ten slotte rapporten overgelegd en deze zijn in een tweetal vergaderingen van het plenum, gehouden zeer kort voordat de terugkeer naar Indië van een drietal leden der Commissie geen uitstel meer gedoogde, behandeld.

De technische commissie heeft bij de uitvoerige behandeling van haar gedeelte van den voorarbeid beschikt over uitgebreid materiaal, bijeengebracht door een studie-commissie bestaande uit een groot aantal zeeofficieren. Dit materiaal, ongetwijfeld aangevuld door eigen studie, heeft de subcommissie aanleiding geven tot een rapport aan de volledige commissie omtrent de inrichting der verdediging van Indië, hetwelk in substantie geheel gelijkluidend was met Hoofdstuk II van het eindrapport.

Evenals het eindrapport bevatte dat praeadvies wel uitgebreide beschouwingen, waarom verdediging van den geheelen archipel boven verdediging van het hoofdeiland, verdediging ter zee boven verdediging te land, een scheepsmacht van pantserschepen boven eene van klein materieel, *in abstracto*, te verkiezen is, doch evenmin als het eindrapport verstrekte het gegevens, die in staat stellen om na te gaan, of, wat afgezien van de kosten het meest wenschelijke is, ook het meest aanbevelenswaardig is in verhouding tot de daarvoor gevorderde offers (zoowel in den vorm van belastingen als in den vorm van achterwege laten van andere urgente maatregelen en in den vorm van personeele offers.

Door een sub-commissie uit de Staatscommissie is mitsdien een keuze gedaan uit de verschillende stelsels, welke zich eenigermate denken lieten, en vermoedelijk door de buiten haar staande studie-commissie in details ook wat de kosten betreft zijn uitgewerkt.

Echter zijn de financieele deskundigen uit de Commissie niet in staat gesteld om critiek uit te oefenen omtrent de kostenberekeningen van de Studiecommissie, voorzoover die niet bij het rapport der sub-commissie gevoegd waren. **)

De ondergeteekende heeft zich genoopt gezien het bovenstaande te vermelden, niet slechts omdat het verklaart, waarom door hem in deze nota alleen een negatief advies kan worden gegeven, doch ook omdat het niet van belang ontbloot is, dat ook de 5 andere leden van de Staatscommissie, die niet tot de technische commissie hebben behoord en die zich wel met de conclusies van het rapport vereenigden, geen andere keuze hebben gehad dan ondergeteekende, d. w. z. de keuze tusschen hetgeen de technische commissie voorstelde en — niets.

*) Zij het dan ook, dat de leden van de één Commissie de vergadering van de andere als gasten mochten bijwonen, een gelegenheid waarvan veel gebruik is gemaakt, doch uit den aard der zaak in mindere mate door de leden, die niet ontheven waren van hun gewone ambtsbezigheden.

**) De aan het Departement van Marine opgemaakte in de 15de bijlage voorkomende kostenberekening van een torpedovloot van 6 gepantserde kruisers, 48 torpedobooten en 12 onderzeebooten is bij het opmaken van de eindredactie van het aan Uwe Majesteit ingediende rapport toegevoegd. Omtrent het doel, dat men met de aldus samengestelde torpedovloot bereikbaar acht, omtrent de samenstelling der bemanning en de hoeveelheid Nederlandsche dienstplichtigen, die daarvoor vereischt zoude worden, geeft die bijlage echter geen gegevens.

De ondergeteekende moet aannemen, dat de technische sub-commissie in gemoede overtuigd was, dat geen enkel ander stelsel van verdediging kan worden aanbevolen, zonder dat men tot nagenoeg nutteloze geldverspilling raadt, welke zij niet voor hare rekening wil nemen. Intusschen ontkomt de technische sub-commissie dan niet aan de consequentie, dat het, wanneer er niet tot een eskader van 4 à 5 dreadnoughts besloten wordt, het best zoude zijn om alle uitgaven voor de marine in Indië te staken.

Zij zal natuurlijk deze consequentie niet aanvaarden, doch dan blijft er iets tegenstrijdigs op te lossen. Begrijpt ondergeteekende de zaak wel, dan geeft zij die oplossing aldus: Wat in het rapport wordt voorgesteld is het eenige plan, dat te maken is op zuiver militaire gronden. Gaat dat plan niet door, dan kunnen er wel plannen worden gemaakt omtrent de besteding van een zekere som, doch geen plan dat van een militaire gedachte uitgaat.

Intusschen het plan der Commissie moge dan van een militaire gedachte uitgaan, naar de overtuiging van den ondergeteekende, is toch ook bij de samenstelling daarvan de *naar de meening van de technici beschikbare som* het allereerste element geweest. De wijze van werken van de Commissie is oorzaak geweest, dat die meening van de technici omtrent het beschikbare bedrag is gevormd buiten de financieele sub-commissie om.

Thans komende tot de bezwaren van den ondergeteekende tegen het rapport der Commissie zelf, teekent hij aan, dat deze, schoon in hoofdzaak, toch niet uitsluitend van financieelen aard zijn. Hoe weinig opgewekt ook zijn oordeel is over de financiën van het Moederland en van de Koloniën, toch zoude hij zich kunnen denken, dat hij tegen verhooging der gezamenlijke marine-uitgaven van beide deelen van het Koninkrijk met ruim f 20 millioen *) per jaar geen bezwaren zoude maken, b.v. wanneer door beschikbaarstelling van dat bedrag voor het behoud onzer koloniën in geval van oorlog, al ware het slechts de halve mate van zekerheid te verkrijgen was welke b.v. Engeland aan zijn vloot en Duitschland aan zijn leger ontleent. **) Zijns inziens is echter hetgeen verkregen wordt volgens de voorstellen der Commissie, schoon niet zonder gewicht, toch van te weinig belang om een uitgave te wettigen als daarmede verbonden is en zulks in het bijzonder bij den bestaanden financieelen toestand.

Naar de meening van den ondergeteekende geeft zich de Commissie aan een illusie over zoowel wat betreft de waarde van hetgeen bij opvolging van haar advies wordt verkregen als wat betreft de kosten die het tot stand brengen van wat zij als minimum stelt inderdaad zal medebrengen.

Door de Staatscommissie wordt als taak van de vloot gesteld te streven naar de heerschappij ter zee en de bescherming van onze onzijdigheid in den ganschen archipel. Voor beide doeleinden acht zij een eskader van vier schepen, welke het tegen de beste schepen van vijandelijke vloten kunnen opnemen, een zaak van groote beteekenis.

Wat het eerste punt aangaat meent de ondergeteekende, dat de Commissie tot die meening slechts kon komen door het naast elkander stellen van geheel ongelijke grootheden, t. w. de macht, welke mogendheden, die voor ons gevaarlijk kunnen worden, thans of binnenkort zullen kunnen ontwikkelen, met de macht, welke wij in 1921, 1923 ja zelfs met de

*) Buiten rekening gelaten de besparing op de landmacht, waardoor het meerdere tot f 14.— millioen zoude dalen.

**) Dat geen land ooit afdoende weermiddelen bezit, welke volstrekte zekerheid van de overwinning of van het meesterschap ter zee of te land geven, is den ondergeteekende in voldoende mate voorgehouden. Maar het heeft hem niet kunnen overtuigen, dat daarom onder alle omstandigheden elk percent aan zekerheid, dat te verkrijgen is, moet worden nagestreefd, ook al zijn de offers, welke daarvoor in meer dan eene richting gebracht moeten worden, nog zoo groot en al blijft met dat al het percentage der kans op goeden uitslag uiterst gering. Het is dankbaarder hoogere belastingen te betalen en hoogst nuttige en noodige maatregelen op ander gebied achterwege te laten, wanneer men daardoor de kans op succes b.v. van 80 op 90 pCt. kan brengen, dan wanneer er niet meer mede te bereiken is, dan, dat bedoeld percentage van b.v. 10 tot $12\frac{5}{9}$ pCt. wordt opgevoerd.

macht die wij in 1933 zullen kunnen ontwikkelen. Stelt men naast onze macht in die jaren wat de bedoelde mogendheden alsdan, lettende op de sommen, welke zij voor hun vloot thans reeds beschikbaar stellen, vermoedelijk zullen hebben, dan leidt het naar de meening van den ondergeteekende geen twijfel, of die mogendheden zullen tot bestrijding van ons eskader slechts een zeer klein deel van hetgeen zij ter beschikking hebben, behoeven af te zonderen en onze vloot zal voor hen ook niet van genoegzaam belang zijn om een bondgenootschap met ons op hoogen prijs te stellen.

Doch behalve, dat de getalsterkte van ons dreadnoughteskader dit niet geschikt zal maken voor de handhaving van het meesterschap ter zee in den Archipel, zal ook de samenstelling, gelijk de Commissie zich die denkt, het daartoe weinig geschikt maken.

Ten einde de kosten zoo laag mogelijk te houden, beveelt de Commissie niet aan om de 5 dreadnoughts tegelijk op stapel te zetten noch ook om er b.v. in de eerste drie jaren 3 en in de volgende drie jaren 2 te bouwen en dan verder zoo vaak nieuw materieel te bouwen, dat er kans is, dat dit aan het gestelde vereischte blijft voldoen van het te kunnen opnemen tegen de beste schepen van een eventueelen vijand, doch zij wil reeds den eersten aanbouw over 2 jaren verdeelen, zoodat het noodig geachte eskader eerst in 1923 beschikbaar zal zijn.

Hierdoor ontstaat er ook groot gevaar, dat er nimmer een eskader zal zijn, dat homogeen genoeg is. In den tijd, welke verloopen is tusschen het op stapel zetten van het oudste van het vijftal, dat nog in Indië dienst doet, en het jongste zullen de eischen van snelheid, bepantsering en bewapening, aanmerkelijk grooter zijn geworden en wijl, o. a. wat snelheid *) betreft, de waarde van het geheele eskader wordt bepaald door het minstwaardige schip, zal het eskader aanvankelijk, als het compleet is, slechts de waarde hebben van een van schepen van 7 jaar oud en later slechts de waarde van een van schepen van 9—10 jaar oud.

In dit opzicht zullen de mogendheden, die slechts een gering aantal krachtige eenheden bouwen, steeds verre ten achter staan bij de mogendheden, die een groot aantal eenheden hebben en die dus 4, ja 5 schepen tegelijk bouwen en daardoor nagenoeg geheel homogene eskaders hebben. **)

Dat de eischen, zelfs geheel afgezien van het voorkomen van een geheele omverwerping van het vroeger gevolgde stelsel (gelijk in 1906 met de invoering van de dreadnoughts het one-calibre-big-gunsystem) voortdurend toenemen, blijkt uit het feit, dat de eerste dreadnoughts slechts ruim 18000 ton maten, 8 kanonnen van 30.5 c.M. hadden en een snelheid van 21 mijl, terwijl de thans in Engeland op stapel staande schepen van het Queen Elisabeth-type waarvan er 6 klaar zullen zijn op 1 April 1915, 27000 à 28000 ton meten zullen en vermoedelijk 8 stukken van 40,625 c.M. (of 8 van 37.5 c.M. en 12 van 15 c.M.) voeren zullen, terwijl zij een snelheid van 25 mijl zullen bezitten. Reeds werd de Braziliaansche dreadnougt Rio de Janeiro te water gelaten van 27.500 ton met 14 kanonnen van 30.5 c.M., 20 kanonnen van 15 c.M., drie onderwater lanceerinrichtingen van 52.5 c.M. en een snelheid van 22 mijl, terwijl Argentinië een pantserschip heeft van 23 mijl snelheid. Het lijdt dus geen twijfel, dat, willen wij niet schepen bouwen, die, bij de allerbeste der andere vloten vergeleken, reeds verouderd zijn alvorens zij van stapel loopen, ook van de voorgestelde dreadnoughts de tonnenmaat, snelheid en bewapening der in 1919—1923 te bouwen schepen sterk zal

*) De Commissie stelt zelf aan den eisch van snelheid groote waarde. Zie haar betoog, dat ons eskader zoo snel moet zijn, dat het een numeriek sterkere macht van vijandelijke slagschepen tijdelijk kan ontloopen en binnen het bereik van onze torpedovloot lokken.

**) Ook ligt in deze omstandigheid een sterke aanbeveling van een scheepsmacht uit vele kleine eenheden. Indien de vloot bestaat uit zes eskaders van torpedojagers kan elk eskader op zich zelf volkomen homogeen zijn, wijl de eenheden tegelijkertijd worden gebouwd. Op het meest bedreigde punt kan men te allen tijde een eskader hebben van het modernste type.

afwijken van de eerste twee, welke op stapel zouden te zetten zijn. Voldoen aan den eisch, dat wij een eskader hebben van 4 schepen, welke zich met de beste van andere marines kunnen meten, is mitsdien niet dan met *veel hooger* kosten mogelijk dan door de Commissie is becijferd.

Wat de handhaving van de neutraliteit aangaat, — in de tweede plaats door de Staatscommissie als taak onzer vloot genoemd — kan de ondergeteekende zich allerminst vereenigen met de beschouwing van de Commissie als zoude het veldwinnen van de internationale rechtsbeginselen en het tot stand komen van tractaten, regelende de rechten en verplichtingen der neutralen bij oorlogen tusschen andere rijken, moeten leiden tot aanzienlijke uitbreiding van onze bewapening. Niets is meer in strijd met den geheelen geest, welke heeft voorgezeten bij de behandeling en de vaststelling van het tractaat betreffende de neutraliteit in geval van een zeeoorlog, en de ondergeteekende houdt zich overtuigd, dat geen van de personen, die daaraan medegewerkt hebben, — althans zeker niet de afgevaardigden van de drie Noorsche rijken, noch die van België of van ons land — deze bewering van de Staatscommissie zouden willen onderschrijven.

In het voorwoord van het rapport der Sub-commissie van de 2de vredesconferentie omtrent deze aangelegenheid wordt er reeds de nadruk op gelegd, dat men van de neutrale natiën in deze bij lange niet hetzelfde kan vorderen als van de oorlogvoerende, van wie absolute nakoming van de bepalingen van het tractaat kan worden geëischt. „On ne peut pas au contraire imposer à l'Etat neutre l'obligation de prévenir ou réprimer tous les actes, que voudrait faire ou ferait un belligérant, parce que très souvent l'Etat neutre ne sera pas en situation de remplir une pareille obligation. Il ne peut pas savoir tout ce qui se passe dans ses eaux et il peut n'être pas en état de l'empêcher. Le devoir n'existe que dans la mesure ou on peut le connaître et le remplir. Cette observation reçoit son application dans un certain nombre de cas." Aldus de sub-commissie, welke dan nog een beschouwing laat volgen, dat voor den neutrale wel en voor den oorlogvoerende geen onderscheid moet worden gemaakt tusschen hetgeen er geschiedt in de territoriale zee en in de havens van den neutrale, in welke laatsten natuurlijk meer van den neutrale kan worden geëischt dan in zijne territoriale wateren.

Dezelfde geest heeft geheerscht bij de bespreking van de détails. Zoo werden op voorstel van Denemarken de woorden „*prendre les mesures nécessaires*" (om te voorkomen of ongedaan te maken wat de oorlogvoerende niet mag doen) vervangen door „*user des moyens dont il dispose*". En zulks nadat door Denemarken was opgemerkt *dat toch geen bepaling bedoeld kon zijn, „qui équivaudra pour beaucoup de puissances maritimes à une invitation à augmenter leurs armements jusqu'à la limite du possible*".

Ook de Nederlandsche en Belgische afgevaardigden werkten in dezelfde richting mede, toen zij voorstelden in art. 25, dat de algemeene verplichting behelst van de neutralen omtrent allerlei verboden handelingen der oorlogvoerenden in de vorige artikelen genoemd, de woorden „toute la diligence nécessaire" te vervangen door „la surveillance que comportent les moyens dont il dispose".

Tegen deze voorstellen van Deensche en Nederlandsche zijde rees niet de geringste bedenking, noch tegen de opmerking van den Noorschen vertegenwoordiger, dat er landen waren met veel havens en veel territoriale zee, doch die slechts beschikken over een zwakke *of zelfs over geen marine.*

Voegt men nog hierbij, dat door het neutraliteitstractaat omtrent verschillende handelingen, waarvan het vroeger twijfelachtig was, of de neutrale ze mocht toelaten of doen, thans uitdrukkelijk de toelaatbaarheid is geconstateerd, dan mag wel geconcludeerd worden, dat er geen sprake van kan zijn, dat de veldwinnende rechtsbeginselen en de tractaten ons nopen tot het houden van een veel machtiger vloot in de Indische zeeën.

Bezwaarlijk kan men zich een vreemdsoortiger en onlogischer gevolg van de vredesconferenties denken dan dat het land, waar die conferenties gehouden worden, hetgeen op de 2de Conferentie in het belang der neutrale staten is overeengekomen als grond aanneemt voor uitbreiding tot het uiterste van zijn bewapening en zulks niettegenstaande de uitdrukkelijke verklaringen in die conferentie, dat met het tractaat allerminst bedoeld is „une invitation à augmenter les armements jusqu'a la limite du possible".

De ondergeteekende erkent, dat, waar een technisch-militaire commissie, waarin 6 à 7 deskundigen, aan een zeker samenstel van weermiddelen een groote waarde toekent en meent dat dit voor een zeker bedrag per jaar te verkrijgen en te behouden is, het voor een leek bedenkelijk is om aan een en ander te twijfelen. Twee omstandigheden geven daartoe echter den ondergeteekende naar zijne meening vrijheid:

1°. dat sommige grondslagen van het voorstel der Commissie in strijd zijn met de ervaring en met alle regelen der waarschijnlijkheidsleer. De Commissie gaat o. a. bij het bouwplan en de kostenberekening uit van het denkbeeld, dat er thans een tijdperk is gekomen, waarin er geen groote wijziging meer zullen komen in de soort van schepen, de bewapening en de snelheid, zoodat een eskader bestaande uit eenheden, tusschen welker gereed komen 10 jaar verloopt, een homogeen eskader kunnen vormen en schepen van tien jaar oud het nog kunnen opnemen tegen de beste van andere natiën, die veel sneller aanbouwen. Het schijnt den ondergeteekende niet twijfelachtig, of dit gaat tegen de ervaring in en tegen de waarschijnlijkheid. Zoolang in de verschillende groote landen een kleine maar invloedrijke groep, door alle denkbare middelen, een, somtijds paniekachtige, vrees voor een of meer der naburen weet wakker te houden, lijdt het geen twijfel, of de door haar geld machtige groep van belanghebbenden bij het besteden van honderden millioenen aan bewapeningen zal, gesteund door een niet zelden daarvoor betaald pers, dat streven aanwakkeren en er tevens van profiteeren door in steeds sneller tempo, telkens krachtiger vernielingswerktuigen en zwaarder beschermingsmaterieel uit te denken en, met of zonder de kracht van het geld, in Regeeringsbureelen ingang te doen vinden. Zoolang zal mitsdien ook de wedstrijd tusschen altijd grooter, sneller en zwaarder bewapende schepen met altijd zwaarder beschermingsmiddelen blijven aanhouden, al zal daarbij wellicht in het één lustrum de eene schepensoort (pantserschepen) en in het volgende een andere schepensoort (pantserkruisers) op den voorgrond treden. De Pantserplatteninteressenten van alle groote landen zullen het winstgevende van hun weinig eervol bedrijf niet in de waagschaal stellen door een tijdlang de snelheid, bewapening en bescherming dezelfde te doen blijven. De berichten, welke telkens in couranten en tijdschriften te vinden zijn, omtrent de steeds grootere schepen, grootere snelheid, grooter aantal kanonnen en zwaarder bescherming, ook tegen projectielen uit vliegmachines, bewijzen trouwens duidelijk, dat het een illusie is, dat er thans een tijdperk van betrekkelijken stilstand zou komen. De ervaring wijst op altijd snellere opeenvolging van nieuwere zaken, die de oude waardeloos maken. Men moge kunnen aantoonen, dat er in theorie onoverkomelijke bezwaren bestaan tegen verdere opdrijving van factoren, als de snelheid, den afstand waarop gevuurd wordt enz., slechts twijfel aan het menschelijk vernuft, dat in zijn allerfijnsten vorm steeds ter beschikking is van de makers van vernielingswerktuigen en de beschermingsmiddelen daartegen, kan doen beweren, dat thans voorshands het hoogste bereikt is. Natuurlijk kan de ondergeteekende niet aangeven, in welke richting thans een hooger rendement zal worden gezocht, doch zijns inziens verbiedt het gezond verstand te gelooven aan een vertraging van het tempo, waarin nieuwe aanval- en verdedigingsmiddelen, welke de oude waardeloos maken, elkander zullen opvolgen;

2°. in de omstandigheid, dat militaire deskundigen — zij het onbewust — de nuttigheid van hetgeen nog moet worden

gevoteerd en aangeschaft door een sterk vergrootglas plegen te zien en die nuttigheid eerst tot haar juiste verhoudingingen terugbrengen, als het geld uitgegeven en de gewenschte zaken aanwezig zijn. De juiste schatting van het nut van het aangeschafte leidt dan tot erkentenis van de ongenoegzaamheid voor het gestelde doel en alleen reeds om niet al het uitgegevene nutteloos te maken, moet dan op inwilliging van hoogere eischen worden aangedrongen.

Vooral wanneer er een groote sprong in zake het defensiebudget wordt gevraagd, wordt er somtijds met klem betoogd, dat er eigenlijk nagenoeg niets van eenige waarde aanwezig is en bij inwilliging der voorstellen zeer veel verkregen zoude worden, maar vóórdat het geheele programma van nieuwe zaken geheel is afgewerkt, moet dan weder betoogd worden, dat het verkregene geheel onvoldoende is voor het gestelde doel.

De ondergeteekende is overtuigd — onder meer door het verhandelde in de Commissie — dat het ditmaal niet anders zal gaan. Het lijdt wel geen twijfel, of de kostenbecijfering is te laag, indien men inderdaad wenscht te verkrijgen een eskader, dat het tegen een numeriek gelijk eskader van de beste schepen van andere mogendheden kan opnemen. Het bedrag van f 17 millioen per jaar, hetwelk het vlootfonds elk jaar zoude vorderen, berust op een schema van aanbouw, dat een vloot levert, welke zeker binnenkort niet voldoende op de hoogte van den tijd en niet voldoende homogeen zal worden geacht, en op de veronderstelling, dat de schepen, welke over tien jaar zullen worden gebouwd, evenzeer f 25 millioen zullen kosten als de eersteling, welke in 1914 gebouwd wordt. En dat, terwijl b.v. Engeland thans reeds dreadnoughts bouwt van een veel grooter type, welke f 28 millioen kosten, Japan pantserschepen op stapel heeft van f 34 millioen en een Commissie van Italiaansche admiralen tot pantserschepen van 34—36.000 ton adviseert, welke ongetwijfeld evenveel duizendtallen van gulden kosten zullen.

Naar de ondergeteekende becijfert, wordt er voor het vlootfonds reeds 21 à 22 millioen per jaar gevorderd, wanneer men van den nog zeer matigen grondslag uitgaat, dat er na 6 jaar 5 schepen gereed zijn en verder (na overslaan van een jaar) elke 10 jaar 6 schepen gereed komen en voorts, dat na tien jaar de schepen f 27 millioen, na 17 jaar 29 millioen enz. per stuk kosten zullen.

Voegt men nu hierbij nog, dat er b.v. niets gerekend *) is voor de hoogere kosten, welke de uit Indië gekomen dreadnoughts meer aan exploitatie zullen kosten dan de tegenwoordige schepen, dan is het duidelijk, dat er ook, afgezien van het onvermijdelijk accres der uitgaven, dat er zijn zal, al wordt de formatie niet vergroot (een accres dat natuurlijk bij een veel grootere formatie aanzienlijk meer wordt), in geval van aanvaarding van de plannen der Commissie, binnen betrekkelijk korten tijd op veel meer dan verdubbeling der thans op 25.4 millioen te stellen uitgaven voor de militaire marine in Indië en Nederland moet worden gerekend.

Wel zal er naar gestreefd worden om aan deze stijging der uitgaven voor de vloot eenigermate tegemoet te komen door bezuiniging op de uitgaven voor het landleger in Indië. Het zal echter den ondergeteekende wel niet euvel worden geduid, als hij de voornemens ter zake niet dadelijk in contanten meent te mogen omzetten. Eenmaal tot de vlootuitgaven besloten zijnde, zal ongetwijfeld — mede op grond van den langzamerhand rijzenden twijfel, of die uitgaven wel de waarborgen zullen geven, welke daarvan thans verwacht worden — met klem worden betoogd, dat het niet verantwoord is om de defensiemiddelen in te krimpen, welke thans

*) Het valt ernstig te betwijfelen of hetgeen men hiervoor aanvoert nog wel kan gelden, nu men het tweede eskader van 4 schepen, dat eerst in 1933 beschikbaar zal zijn en waarvan het oudste schip alsdan bereids 16 jaar oud zal zijn, voor de verdediging van Indië mederekent. Er is meer reden om de waarde der diensten van de naar Nederland gezonden schepen voor de verdediging van Indië pro memorie uit te trekken dan de kosten van de exploitatie dezer schepen in Nederland, welke reeds zooveel vroeger aanvangt.

beschikbaar zijn, om na eventueele mislukking van de verdediging ter zee, den weerstand te land nog zoolang mogelijk te rekken. Vermits ten slotte daarbij ook particuliere belangen betrokken zijn, zal het alle inspanning van meer dan één krachtigen bestuurder vereischen om tot de inkrimping te geraken, welke maar niet met eene pennestreek is te volbrengen, doch een aantal krachtig voortgezette maatregelen vordert.

Wat nu de mogelijkheid betreft om eene zoo groote verhooging van de uitgaven voor de defensie te dragen, waarbij nog moet worden gerekend met de verhooging van de kosten der verdediging te land in Europa, waarvan de Minister van Oorlog de onvermijdelijkheid reeds herhaaldelijk heeft betoogd, de ondergeteekende zal niet beweren dat een dusdanige verhooging *onvermijdelijk* het Indische of Nederlandsche budgetair evenwicht *blijvend* in gevaar zou brengen. Hij kan zich te dien aanzien wel in hoofdzaak aansluiten bij de zinsnede daaromtrent in het rapport der Commissie, maar hij is toch van meening, dat de lasten daardoor *uiterst zwaar* zullen worden, althans indien men niet achterwege wil laten wat op ander gebied bereids door alle staatspartijen als zeer urgent is gekenschetst.

Naar de meening van den ondergeteekende, is de toestand van de financiën van het Rijk in Europa bereids verre van gunstig te noemen. De uitkomsten van het laatst afgesloten 12-jarig tijdperk vermeld op bldz. 103* van bijlage 18 zijn ongetwijfeld op het eerste gezicht allerminst onbevredigend. In de eerste plaats moet daarbij echter in acht genomen worden, dat de eerste 6 jaren van dat tijdperk aanmerkelijk beter waren dan de laatste 6, met name dan de laatste 4, welke zelfs te zamen een tekort op den gewonen dienst overlieten, niettegenstaande de heffing van opcenten, de verhooging van het zegelrecht op effecten en het ontleenen in 1910 van 3 millioen aan den verhoogden gedistilleerd-accijns. Doch in de tweede plaats moet rekening gehouden worden met hetgeen de Commissie in haar rapport wèl aanduidt, doch waarvan zij de beteekenis niet in cijfers uitdrukt, n.l. het interen op het Staatsvermogen, dat een gevolg is van de spoorwegcontracten zoolang ter zake geen correctie wordt aangebracht op de Staatsbegrooting; en voorts de groote toeneming der Staatsschuld door de sterke stijging van de kapitaalswaarde der bestaande pensioensverplichtingen; dit laatste is ook van groote beteekenis bij de beschouwing der koloniale financiën.

Wat aangaat de spoorwegcontracten, de becijferingen daaromtrent zijn bekend. De Minister van Financiën heeft de juistheid daarvan, behoudens wellicht op enkele details, niet tegengesproken, doch slechts als zijne meening te kennen gegeven, dat alvorens men uit de cijfers de gevolgtrekking mocht maken, dat eene belangrijke versterking van de middelen noodig is om aan de intering op het Staatsvermogen paal en perk te stellen, eene becijfering, als door de betrokken Staatscommissie met betrekking tot dezen éénen belangrijken tak van dienst is gemaakt, noodig zoude zijn voor het geheele Staatsvermogen. Blijkens hetgeen voorkomt in de Memorie van Antwoord aan de Tweede Kamer op de Algemeene beschouwingen der Staatsbegrooting voor 1913 hebben die meer uitgebreide becijferingen wel geleid tot de uitkomst, dat er in andere takken van Staatsdienst kapitaal wordt gevormd, doordat er uit de gewone middelen meer aan amortisatie van schuld en aan nieuwe werken wordt betaald dan anderzijds de bestaande Staatseigendommen moeten geacht worden in waarde te verminderen, maar de voorloopige conclusie strekt toch nog, dat slechts ongeveer de helft van de 6 millioen, welke bij de spoorwegen worden ingeteerd, opgewogen wordt door de bedoelde kapitaalvorming.

Het is den ondergeteekende intusschen bekend, dat in de genoemde becijfering, welke tot het resultaat leidt van een intering van ongeveer f 3 millioen in een jaar, waarin de *gewone* inkomsten en uitgaven, zooals die in de Staatsrekening voorkomen, elkander dekken, *niet begrepen* zijn de pensioenen, voor welke geen fondsen bestaan. Vermits intusschen de Staatsschuld, welke aangegaan is of wordt in den vorm van de verplichting tot uitbetaling van toekomstige lijfrenten aan militairen, ambtenaren enz. en de aflossing dier Staatsschuld in den vorm van betaling der bereids ingegane lijfrenten, feitelijk geheel gelijk te stellen zijn met de Staatsschuld, welke in den vorm van gewone Staatsleeningen wordt aangegaan en de geleidelijke aflossing daarvan, is, naar zijne meening, een rekening van baten en lasten van den Staat niet volledig, wanneer niet hetgeen er jaarlijks met betrekking tot die pensioens-staatsschuld geschiedt, mede in rekening wordt gebracht. *) Ofschoon nu nauwkeurige cijfers van de verplichtingen, welke de Staat ter zake op zich neemt, nog niet beschikbaar zijn, ja omtrent sommige soorten van pensioenen zelfs nog geheel ontbreken, is toch voldoende bekend om te berijferen, dat de Staat ter zake van de pensioenen der burgerlijke ambtenaren (en daarmede gelijkgestelde leeraren van de gemeentelijke gymnasia en hoogere burgerscholen), in de jaren omstreeks 1912 per jaar meer schuld aangaat dan aflost: een som van ongeveer f 2 millioen gulden. Immers om de Staatsschuld ter zake, welke ruw geschat op f 68 millioen is te stellen, niet te vergrooten, zoude de Staat moeten reserveeren:

a. het bedrag, dat door ambtenaren voor verkrijging van pensioen wordt gestort en thans onder de gewone middelen verantwoord ad ..... f	1.070.000
b. ter aanvulling van die storting 5.4 van den pensioensgrondslag der burgerlijke ambtenaren ad f 36.600.000	1.950.000
c. inzake pensioenen van burgerlijke ambtenaren 3.5 pCt. rente van de bestaande schuld ad 68 millioen	2.400.000
te zamen ... f	5.400.000
terwijl op de begrooting slechts is uitgetrokken (en uit buitengewoon betaald zouden kunnen worden indien anderzijds genoeg gereserveerd werd)	3.400.000
zoodat de schuld ter zake geacht moet worden aan het einde des jaars meer te bedragen dan bij het begin rond	2.000.000

Mede zijn cijfers bekend omtrent de verplichtingen, welke de Staat jaarlijks op zich neemt in zake de pensioenen der spoorwegambtenaren ten gevolge van de wet van 15 Juli 1912 (Staatsblad n°. 151), tot goedkeuring van overeenkomsten met de Maatschappij tot Exploitatie van Staatsspoorwegen en de Hollandsche IJzeren Spoorwegmaatschappij. Aan de pensioenfondsen dier beide spoorwegmaatschappijen had de Staat op 1 Januari 1913 een schuld van ongeveer f 35 millioen, welke elk jaar met ten minste f 2 millioen toeneemt, doordat de Staat geacht wordt daarin te storten de rente ad 3½ pCt. van de genoemde 35 millioen en voorts 2.29 pCt. van de traktementen der spoorwegambtenaren. Wel is waar zal die schuld eerst op den Staat gaan rusten bij naasting, maar die naasting hangt niet van den Staat alleen af en zal zelfs vermoedelijk in een afzienbare toekomst aan den Staat worden opgedrongen, wanneer zijne schuldbekentenis aan de Pensioenfondsen de eenige bezitting van die fondsen zal zijn geworden, de pensioenen dientengevolge geheel ten laste van de exploitatierekening moeten komen en alsdan een te zware last voor de maatschappijen worden. Veilig kan men dus zeggen, dat de Staat, zoolang hij niet een som, gelijk aan het genoemde totaal van f 2

*) Voor het geval dit op het eerste gezicht eenigszins vreemd mocht schijnen, mag er op gewezen worden, dat in en kort na den tijd van Johan de Witt, het bloeitijdperk van onzen Staat, nagenoeg alle staatsschuld werd aangegaan in den vorm van verkoopen van dadelijk of later ingaande lijfrenten aan particulieren.

millioen (som die telken jare sterk toeneemt) ten laste van den gewonen dienst brengt, een zoodanig bedrag inteert.

Veronderstelt de ondergeteekende, hetgeen zeker niet te pessimistisch is te achten, dat er in zake de pensioenen van de onderwijzers van het openbaar lager onderwijs, van de militairen te land en ter zee, van het personeel van het loodswezen met zijne gezinnen en van de mindere geëmployeerden en bedienden bij de inrichtingen van de zee- en landmacht (werven en artillerie-inrichtingen) ook nog f 2 à 3 millioen per jaar aan Staatsschuld wordt gevormd, dan moet zulks naar de overtuiging van den ondergeteekende tot de slotsom leiden, dat, wanneer de inkomsten en uitgaven van den gewonen dienst, gelijk die in de Staatsrekening voorkomen (gegeven de gebruikelijke splitsing in gewoon en buitengewoon), elkander dekken, hetgeen in de laatste jaren slechts ternauwernood het geval pleegt te zijn *) in werkelijkheid f 9 of 10 millioen meer door den Staat worden verteerd dan zijne gewone inkomsten bedragen, met andere woorden f 9 à 10 millioen op het Staatsvermogen wordt ingeteerd.

Men kan dit ook aldus uitdrukken, dat er thans jaarlijks van de uitgaven, welke in elk systeem als gewoon zouden worden beschouwd, b.v. de tractementen van land- en zeemacht en van ambtenaren, alsmede de rente van Staatsschuld niet minder dan f 9 millioen uit het vermogen van den Staat in plaats van uit zijne inkomsten wordt betaald.

Bij zoodanigen staat van zaken mag wie een geordend financiewezen het 't allereerst noodige acht in den modernen Staat en een volstrekt vereischte om op den duur den Staat, ook in moeilijke dagen, behoorlijk te kunnen besturen en wie niet onbekend is met de zware eischen, welke voor onvermijdelijke zaken aan de schatkist staan gesteld te worden, niet adviseeren tot het beschikbaar stellen van vele millioenen per jaar voor een zeer sterke uitzetting van de uitgaven voor de vloot, waarmede naar de ondergeteekende meent niet anders bereikt kan worden dan dat op den zeer langen weg naar hetgeen in deze op den naam „afdoende" aanspraak kan maken, een uiterst klein stapje wordt gedaan.

Dat in een tijdperk, waarin men nog bij lange niet zijn exploitatie-uitgaven uit zijn inkomen dekt, doch voor een deel uit zijn kapitaal, de uitgaven voor de defensie in hooge mate worden vermeerderd, kan oirbaar zijn wanneer 1°. daarmede iets bereikt kan worden, dat ook maar eenigszins lijkt op hetgeen afdoende is te noemen, en daarenboven 2°. te voorzien is, dat een *tijdelijke* krachtsinspanning een blijvend nut kan sorteeren. Echter noch het eene noch het andere is in casu het geval. Wat het eerste punt betreft werd zulks hierboven reeds aangetoond. En wat het tweede punt betreft, het is wel de meest wanhopige omstandigheid in de bewapening der kleine mogendheden, dat zij ook bij de grootste krachtsinspanning er zeker van kunnen zijn, dat hunne militaire waarde *ter zee* altijd verder achter geraakt bij die der groote natiën. Wel verre dus van eenige kans, dat door een groote tijdelijke krachtsinspanning, desnoods ten koste van een deel van het Staatsvermogen en van het maatschappelijk vermogen volbracht, een moeilijke tijd doorgekomen kan worden, zullen de tijden op het gebied van de defensie voor de kleine mogendheden, die zelf of wier koloniën uit militair oogpunt ongunstig gelegen zijn, steeds moeilijker worden. Wie dus eenmaal begint met anders dan uit zijn telkens terugkeerende inkomsten zijn defensiemaatregelen te betalen, komt op een hellend vlak, dat tot groote onheilen op financieel gebied voert, tenzij er tijdig wordt omgekeerd en daarmede al de kosten der groote krachtsinspanning tot volstrekt verspild geld worden gemaakt.

Mag de ondergeteekende tot een grooten sprong in zake de uitgaven voor de vloot, voor zoover het Moederland betreft, niet raden, hetgeen hij in korten tijd van de Indische finan-

*) en waarop zonder versterking der middelen voor de volgende jaren niet te rekenen valt, wijl een terugslag in de middelen periodiek verwacht moet worden.

ciën te weten mocht komen, stemt hem te dien aanzien mede niet optimistisch.

In Indië, zoo zegt het rapport, heeft men bij het beheer der financiën nog meer zijne vrijheid dan in Nederland als men de zaak alleen van wettelijk standpunt beziet. Het accres der uitgaven, dat in, noch voor afschaffing noch voor beperking vatbare, wetten en organisatiën vast ligt, is in het Moederland grooter. Doch het accres der Koloniale uitgaven, die niet uitgesteld kunnen en mogen worden, indien wij onze moreele plichten tegenover land en volk willen nakomen en aan niemand ter wereld gegronde aanleiding willen geven tot beklag omtrent de nakoming van die plichten, is zoo sterk, dat het natuurlijk accres der inkomsten, zelfs als het gesteund wordt door nieuwe maatregelen tot versterking dier middelen, daarvoor ter nauwernood het benoodigde zal verschaffen. De overschotten der laatste jaren (daargelaten voor het oogenblik, of er bij een behoorlijke boekhouding van baten en lasten wel overschotten zouden bestaan hebben) geven allerminst aan leiding tot de verwachting, dat de kasboekhouding *) in Indië voorshands overschotten op den zoogenaamden gewonen dienst zal blijven opleveren. Voor een deel zijn de overschotten van de laatste jaren het gevolg hiervan, dat het vaak niet mogelijk was — bij gemis aan personeel — om aan takken van dienst, welke, zooals het inlandsch onderwijs, een spoedige en groote uitbreiding vorderen, die uitbreiding te geven. Doch ook de hoogst nuttige en urgente zaken, waarvoor het benoodigde personeel en materieel niet ontbreekt **), krijgen niet de uitbreiding, welke het Gouvernement wenschelijk zoude achten. De Minister van Koloniën zelf erkent, dat ten deze door de financiën tot beperking wordt gedwongen, waar hij in de Memorie van Antwoord op het Afdeelingsverslag der Eerste Kamer omtrent de Indische begrooting voor 1913 zegt: „*Voor zoover de beschikbare middelen het toelaten*, wordt alles gedaan om het economisch peil der inlandsche bevolking te verhoogen."

Het voorstel der meerderheid van de Staatscommissie om 8¾ à 14¾ millioen per jaar méér ten laste van de Indische begrooting te brengen voor de verdediging tegen een buitenlandschen vijand, en in mindere mate ook het voorstel der minderheid om zulks met 7 à 13 millioen te doen, zal mitsdien niet kunnen worden opgevolgd dan door het verschil tusschen het noodige en het beschikbare voor de verhooging van het intellectueel en economisch peil der bevolking nog aanmerkelijk te vergrooten, of (en) het economisch peil der bevolking neer te drukken door drukkende belastingen, als b.v. een uitvoerrecht op copra en een invoerrecht op katoenen goederen.

De ondergeteekende twijfelt ernstig of een gebruik van de millioenen op de wijze als de Commissie voorstelt wel meer in het belang van de veiligheid van onze koloniën tegenover het buitenland zoude zijn dan besteding daarvan voor de ontwikkeling van land en volk.

De begeerigheid van anderen naar onze koloniën in Oost-Indië moge naar de meening van sommigen vergroot worden, als Indië rijker en welvarender wordt, zulks wordt in elk geval veelvoudig opgewogen door de omstandigheid, dat verovering van gebied in onzen tijd niet meer denkbaar is, tenzij de veroveraar gerugsteund wordt door de algemeene opinie, dat het bestaande bestuur van dat gebied zelfs niet aan de matigste eischen van modern beheer voldoet. Een land, dat bestuurd wordt op zoodanige wijze, dat het tot model van soortgelijke landen kan strekken, loopt weinig gevaar om te worden ontrukt aan dengene, die er zoodanig bestuur invoerde en aan de verbetering steeds alle zorg blijft besteden.

*) Met kasboekhouding is hier niet bedoeld de boekhouding van de kas tegenover de begrootingsboekhouding, doch de begrootingsboekhouding zelve, die slechts met inkomsten en uitgaven in geld rekent, en op geld waardeerbare verplichtingen evenals waardevermeerdering.

**) Genoemd worden slechts de irrigatie in de buitenbezittingen, de geneeskundige dienst, de politie op Java, en de spoorwegaanleg.

En verder, gelijk er in de tijden van het absolutisme geen machtiger steunpilaar van een vorstentroon was dan de liefde der bevolking, het besef van een wijs bestuur, zoo is er ook geen machtiger steun voor ons gezag dan het besef van het volk, dat ons hoogste streven is zijn geluk en voorspoed te bevorderen. Teekenen zijn er te over, dat dit besef, zij het langzaam, begint te ontwaken. Men kan zich met het oog op het feit, dat het nog maar een menschenleeftijd geleden is, dat gansch andere beginselen onze koloniale politiek beheerschten, feitelijk slechts verbazen, *dat* bereids bij de besten der bevolking vertrouwen in onze bedoelingen begint te ontstaan en heeft allerminst reden om het winnen van de liefde en het vertrouwen van de bevolking te beschouwen als een streven aan welks succes in afzienbaren tijd te wanhopen blijft. Doch voorzeker zal het proces, dat werkende is en dat ons meer zekerheid van het behoud onzer koloniën waarborgt dan een zwakke vloot, niet beter in zijn werking kunnen worden gestuit dan door — gelijk het rapport zegt — „het tijdelijk achterwege laten van op zichzelf gewenschte maatregelen" of wel door de bevolking zwaar te belasten.

De sleutels van Nederlandsch-Indië mogen niet meer achter de Hollandsche waterlinie liggen, wij moeten ze naar de meening van den ondergeteekende evenmin in de brandkasten van Duitsche of Engelsche Pantser-platten-interessenten bergen, doch op de bureelen van de Directeuren van Onderwijs, Eeredienst en Nijverheid, van Landbouw en van Gouvernementsbedrijven. Onttrekken wij aan die departementen de middelen om Nederlandsch-Indië een der eerste plaatsen te doen innemen onder koloniale rijken, ten einde die toe te voeren aan de militaire departementen, dan roepen wij waarschijnlijk een precairen toestand in het leven, waarbij een veel grootere vloot dan thans wordt voorgesteld, geen gevoel van veiligheid kan bezorgen.

Er wordt in den laatsten tijd weleens gezegd, dat het Koninkrijk der Nederlanden, dank zij de uitbreiding van het terrein onzer werkelijke macht in Indië, bezig is zich tot een grootmacht te ontwikkelen. Wanneer alleen het aantal vierkante kilometers, waar wij werkelijk gezag handhaven, en het aantal inwoners, dat zich daarop bevindt, de vraag van groot- of kleinmacht beheerschten, dan ware het niet twijfelachtig, of wij zijn het eerste. Maar de vraag wordt, vooral van het bewapeningsstandpunt bezien, veeleer beheerscht door den omvang van het budget, zoo op zich zelf als ook in verband met de taak welke nog te vervullen is. Een budgetten-oorlog zou men den gewapenden vrede van onzen tijd kunnen noemen. En in dien strijd kan een land, in twee werelddeelen gelegen, met een totaal-budget (zonder de bedrijven) van beide deelen te zamen, dat nog geen f 350 millioen bedraagt, bezwaarlijk tot de grootmachten worden gerekend. Het stelt zelfs de kans zulks spoedig te worden in de waagschaal door het zich te vroeg te gaan verbeelden. De reuzentaak, welke ons kleine land aan de andere zijde van den aardbol op zich heeft genomen zal ons te gereeder met al zijn voordeelen en bezwaren door de rest van de wereld worden gegund, wanneer wij niet — gelijk de Duitsche Regeering blijkens hare uitingen in den Rijksdag, geheel ten onrechte, meent dat wij bereids doen — in Indië ons geld opmaken aan leger en vloot en daardoor voor stoffelijke of geestelijke hervorming niets beschikbaar houden, maar wanneer wij al onze financieele en personeele kracht gebruiken om daar ginds een zoodanigen toestand in het leven te roepen, dat alle natiën zullen erkennen, dat onder hun gezag geen noemenswaard betere toestand zoude kunnen aanwezig zijn en dat alle natiën er met gerustheid hun personeele en materieele krachten vruchtbaar zullen trachten te maken.

De aandacht zij er op gevestigd dat hetgeen voorkomt op bladzijde 115 van het Verslag omtrent de dekking van de meerdere kosten voor Indië nog allerminst voldoende middelen daarvoor aanwijst, niettegenstaande men zich heeft uitgeput om alles aan te voeren wat eenigszins in aanmerking komt, en

de vermindering der legeruitgaven als een feit aanneemt. Niet beter staat het voor Nederland, als men — wat hoogstwaarschijnlijk ook voor Indië geldt — er rekening mede houdt dat, bij een behoorlijke boekhouding van baten en lasten, feitelijk thans reeds de jaarlijksche lasten de jaarlijksche baten verre overtreffen.

Naar de meening van den ondergeteekende moet men, indien eene uitbreiding van de vlootuitgaven gelijk de Commissie voorstelt volstrekt noodzakelijk wordt geacht, een financieelen noodtoestand erkennen en zal men niet mogen terugdeinzen voor financieele maatregelen als ten onzent in 1843 en bij onze oostelijke buren ook thans weder worden genomen, welke gegrond zijn op het denkbeeld, dat indien de Staat in nood is eene aderlating voor eens van wie vermogen heeft (wellicht ook van wie bijzonder hooge inkomsten uit beroep of bedrijf geniet), het ultimum remedium is te achten.

De ondergeteekende adviseert niet tot inkrimping van hetgeen thans in Indië wordt besteed voor de verdediging. Recht tegen de algemeene richting in zake de bewapening ingaan kan voorzeker niet wenschelijk geacht worden wegens den indruk, welke zulks in het buitenland zoude verwekken.

Dat er ook met het bedrag, dat thans besteed wordt, wel iets te bereiken valt, staat bij hem vast door de lezing van hetgeen in de winters van 1910/'11 en 1911/'12 in de Marinevereeniging is verhandeld. In die dagen, toen het beschikbaar stellen van nagenoeg twintig millioen gulden meer voor de vloot zelfs in officierskringen door niemand tot het rijk der mogelijkheden werd gerekend, bestond er toch allerminst in die kringen het gevoel, dat er feitelijk niets nuttigs met het bestaande bedrag was te verrichten. De meening won veld, dat, gegeven de beschikbare financieele middelen, heil moest worden gezocht in een gansch ander systeem van verdediging, een dat in klein materieel zijn kracht zocht.

Ware destijds het vooruitzicht geopend op de beschikbaarstelling voor de Marine van enkele millioenen meer, hetzij uit de middelen, hetzij door een bezuiniging op het Landleger in Indië, van slechts het halve bedrag, dat thans de Staatscommissie daarvoor noemt, de ondergeteekende houdt zich overtuigd, dat dan het algemeene oordeel ware geweest, dat er met het alsdan beschikbare zeer wel een plan van maritieme verdediging van Nederlandsch-Indië op te stellen was, dat zijn geld waard is. De voorstanders van een torpedovloot hadden de mogelijkheid van aanvulling gezien van hetgeen ze nog als gebreken van hunne plannen erkenden en vermoedelijk zouden ze ook de voorstanders van een artillerievloot, uit eenige schepen type-Espana bestaande, de verwezenlijking van hun plannen mogelijk hebben geacht.

Doch het is geen wonder, dat de meeningen zich in hooge mate hebben gewijzigd, toen eenmaal een, niet op deskundige voorlichting gegrond, optimisme omtrent de koloniale financiën meer of minder duidelijk de mogelijkheid van een zeer groote verhooging van het budget had laten doorschemeren, en daarmede het uitzicht op dreadnoughts van de grootste soort — aanvankelijk in geringen getale, doch later uit te breiden tot een grooter aantal — geopend werd.

Ongetwijfeld zal, nu eenmaal zooveel grootere verwachtingen gewekt zijn, het uitwerken van een vlootplan op bescheidener middelen gebaseerd, een ondankbare en weinig geambieerde taak zijn; de verantwoordelijkheid voor dit feit rust echter op wie met onvoldoende kennis van de Indische en Nederlandsche financiën daaromtrent illusiën hebben gewekt. De ondergeteekende houdt zich echter overtuigd, dat het oogenblik zal aanbreken, dat vele deskundigen zullen erkennen, dat, al worden er nog veel grootere offers gebracht dan de Staatscommissie aanbeveelt om het onderscheid tusschen onze schepen en die van de groote mogendheden nu eens door een flinken sprong te verkleinen, dat onderscheid toch altijd weer grooter zal worden, zoodat binnen betrekkelijk korten tijd de thans voor onze vloot ontworpen kolossen van die der groote mogendheden niet veel minder zullen verschil-

len dan b.v. op dit oogenblik de (nog voor kort door de geheele Marine toegejuichte en thans zelfs geen critiek meer waard geachte) schepen van het Epana-type afwijken van de laatstelijk van stapel geloopen pantserschepen van de groote natiën.

Dan zal de erkentenis, welke van 1906—1910 veld won, dat voor een nuttige besteding van het Marinebudget een andere richting moet worden gezocht dan de bouw van groote schepen, wellicht weer de bovenhand verkrijgen en het streven naar het meesterschap ter zee in den geheelen archipel door middel van een dreadnoughts-vloot worden gerekend tot de voor de financiën en de veiligheid van Indië in gelijke mate gevaarlijke illusiën, ten onrechte gewekt op grond van overdreven denkbeelden omtrent de financieele draagkracht van Indië.

Het bereikbare — doch nog niet bereikte — doel dat de Commissie van 1906 aan de zeemacht stelde, t. w. ernstige bezwaren in den weg te leggen aan pogingen van anderen om zich van onze koloniën meester te maken, zal dan wellicht weder in de plaats moeten komen van het nog in een verre toekomst onbereikbare doel dat de Defensie-commissie stelde: Indië afdoende te beveiligen tegen pogingen als bovenbedoeld. Doch het schijnt praktische politiek om wat men het minder hooge ideaal nog slechts met groote moeite bereiken kan, niet alreede het ideaal veel hooger en buiten alle bereik te plaatsen.

Ten slotte een enkel woord omtrent het meeningsverschil tusschen de meerderheid en de minderheid der Commissie (de laatste gevormd uit 2/3 van de leden der financieele subcommissie) in zake de verdeeling van de meerdere kosten der marine tusschen Moederland en Kolonie. Feitelijk komt het verschil hierop neer, dat de minderheid van den bestaanden toestand uitgaat, terwijl het systeem van de meerderheid is om zich geheel los te maken van het bestaande en de regeling te zoeken welke vermoedelijk billijk zoude worden geacht, indien men voor het eerst de verdeeling te maken had. Erkend kan worden, dat, waar er feitelijk geen enkele behoorlijke juridische of economische grondslag voor de verdeeling te vinden is, ook op de basis van de meerderheid „eenvoudig halveeren" het meest logisch is. Intusschen — tenzij men erkent dat het loslaten van het historisch gewordene geschiedt op grond dat er grooter kans is van de Nederlandsche volksvertegenwoordiging de beschikbaarstelling van de vereischte middelen te verkrijgen, indien daarvoor hoofdzakelijk Indische belastingen moeten worden verhoogd, dan wanneer in gelijke mate de Nederlandsche belastingschroef moet worden aangedraaid — is het logisch gevolg van het voorstel der meerderheid, dat, ook indien de kosten van de Indische vloot in belangrijk mindere mate mochten worden verhoogd dan de Commissie voorstelt, de grondslag der verdeeling van de kosten der marine moet zijn, dat de kosten door beide deelen van het Rijk voor de helft moeten worden gedragen; hetgeen ten gevolge kan hebben, dat het marinebudget van het moederland per saldo gelijk blijft, ja zelfs daalt.

Voor den ondergeteekende was voor het voorstel der minderheid nog een argument gelegen in de omstandigheid, dat een te sterke belasting van het Indische budget, blijkens de ondervinding, leiden kan tot de noodzakelijkheid van bijspringen van de zijde van de moederlandsche schatkist; en het is naar zijne meening beter, dat de volksvertegenwoordiging zich terstond rekenschap geve van de offers, welke het vlootplan der Commissie van de contribuabelen zal vorderen, dan dat zij zich illusies maakt omtrent het aandeel, dat voor rekening van Indië komt.

Het spreekt intusschen vanzelf, dat, mochten de verwachtingen van sommigen vervuld worden, dat door een goede politiek in zake het mijnwezen, in Indië voor de Indische schatkist ontzaglijke bedragen kunnen worden verkregen, zoodat, zonder dat aan de economische en intellectueele ontwikkeling van de volkeren van Nederlandsch-Indië behoeft te worden te kort gedaan, zelfs belangrijk grootere sommen dan thans als noodig worden becijferd voor de defensie van Indië beschikbaar kunnen worden gesteld, het motief van de minderheid voor de door haar voorgestelde wijze van verdeeling *) vervalt, en de ondergeteekende zelfs zoude te vinden zijn voor eene regeling, waardoor alle uitbreiding van Marine-uitgaven ten laste van Indië zoude komen. Uit den aard der zaak zouden in dat geval ook de bezwaren van den ondergeteekende tegen deelneming van het Koninkrijk der Nederlanden aan den budgetten-oorlog der mogendheden zeer belangrijk geringer worden, te eerder omdat ook in zake den bewapeningsroes het spreekwoord wel gelden zal, dat strenge meesters niet lang regeeren, en mitsdien de ontzettende opdrijving der laatste jaren hoop geeft, dat het culminatiepunt niet meer zoo heel ver af is.

ANT. VAN GIJN.

's-Gravenhage, 24 April 1913.

*) Verwezen wordt naar het Rapport.

PERPUSTAKAAN NASIONAL RI.

OpCARD 101 v3

